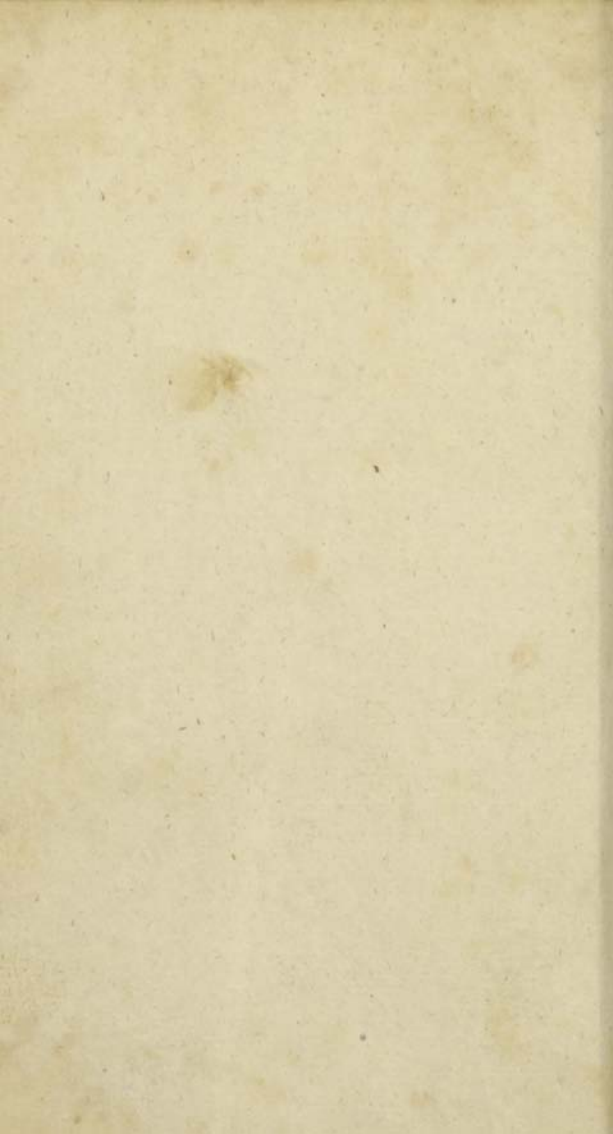

1271-62

2004

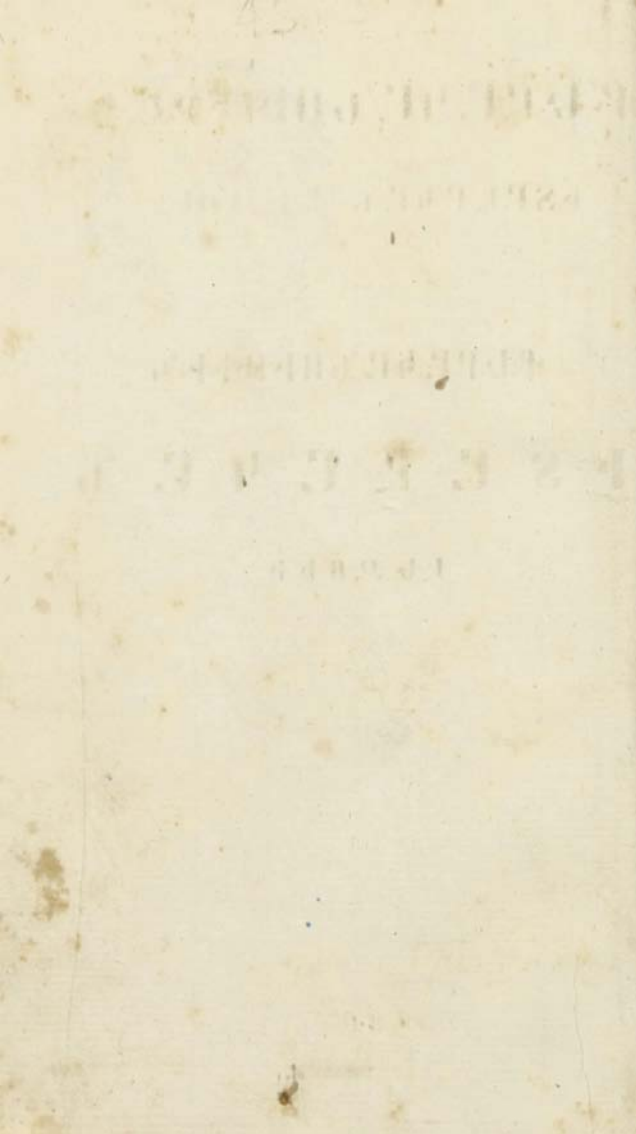
768

ՔԵՐԸ ԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի Տ Ե Լ Ե Կ Ե Ն

Լ Ե Չ Ո Ւ Ի

341 541

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԻՏԱԿԱՆ ԱԵՉՈՒԹ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Ի ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ

Ի ՄԻԹՈՒ ՄԻԱԲ

Ս. ԵՐԵՎԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԻԹՈՒ ԱՐԵԱՆՅ

1836 թ. ՄԻՄԻՆ

W

2000
44

Յ Ե Ռ Ե Զ Ե Բ Ե Ն

Լ շխարհքիս ամեն երևելի ազգերը աղէկ ճանչնալով լեզուագիտութեան օգտակար ուսումը լալը, միշտ փոյթ տարին ու կրտանին իրենց մէջ օր ըստ օրէ ծաղկրցնելու ու կատարելագործելու: Այն փոյթը՝ մանաւանդ թէ եռանդը առաւելապէս ևս կը տեսնուի ասորիան օրս մեր Հայոց ազգին վրայ, որ սկսաւ իրեն պարծանք սեպել զանազան լեզուներ խօսիլ ու ամենայն հոգով ջանալ որ իրեն սիրելի զակրները ասոր մէջ կըրթըվին, որ չըլայ թէ ասկից յառաջ եկած մեծամեծ քաղաքական շահերէն զուրկ գտնուին: Իբացընէ գովելի փոյթ ու նախանձելի եռանդ, և Մստուած տայ թէ ասոր հետ միանգամայն առաւելու ուսումնասիրութեան ու Մստուածպաշտութեան փոյթը ու եռանդը, որնոր լեզուագիտութեան գլխաւոր վախճանն է: Ուստի աս

եռանդը ու յոյսն է, որ զմեզ ալ յորդորեց աս նոր ի-
տալական Վերականութիւնը շինելու, նոր կըսեմ, չէ
թէ իբրև նոր բան մը կերևայ մեր Ազգին մէջ, սյլ նոր
ոճոյն կողմանէ որ ամմէնուն դիւրահասկանալի ընելու
համար աշխարհաբար լեզուաւ շինված է, ու կարգի և
վարդապետութեան դիէն, որչափ որ կարելի է բա-
ցայայտ, համառօտ և միանգամայն կատարեալ և մեր
Վրթանէսին հայերէն Վերականութեան կարգին ու
վարդապետութեան մերձեցուցած, որ մէկը առանց վար-
ժապետի ինքիրմէ ալ դիւրաւ կրնայ սորվիլ:

Իսորք Վերականութիւնը երկու մաս բաժնեցինք:
Առջի մասին մէջ ութը մասանց բանի հարկաւոր գի-
տելիքները աւանդեցինք. իսկ երկրորդին մէջ՝ ասոնց
մէկզմէկու հետ համաձայնութեան կարգին ու կանոնին
վրայ խօսեցանք: Աւ որպէս զի կանոնները աւելի բա-
ցայայտ ու դիւրաւ իմացվին, ամմէն մէկուն տակը երկեր-
կու ընտիր հեղինակներէն քաղված օրինակներ գրինք:
Իտալական բառերը ներածութեան մէջ միայն հայու
գրով գրինք. իսկ ուրիշ տեղեր իբրև անօգուտ ու
աւելորդ զանց առինք մէյմ՝ որ իտալացի բառերուն

ընթերցմունքը ու արտաբերութիւնը, ուրիշ լեզուներուն պէս դժուար չեն, մէյմ՝ ալ որ լեզու սորվիլ բաղձացողին ծանր պիտոր չերևայ սորված լեզուին գիրերն ալ ծանչնալ, որ լեզուին ուրիշ դժուարութեանցը քով փոքր ու գրեթէ ոչինչ աշխատութիւն է:

Համաձայնութենէն ետքը՝ քանի մը լեզուագիտութեան օգտակար յաւելուածներ աւելցուցինք, այսինքն՝ Ալբերտին գործնական. համառօտ հայերէն խօսքերը խալերէն թարգմանելու համար (որնոր մասնաւորաբար խալական լեզուի ոճով շինված է): Ալբերտին իրաւական յողաշաղթական խօսակցութեանց. Ալբերտին իրաւական ընթերցանութեան և Ալբերտին իրաւական նախագրութեան: Այլ աս ամմէնը այնպէս դիւրնցուցինք, որ սորվողը՝ միայն թէ կամք ունենայ սորվելու, սխալ չիկրնար ընել թէ հայերենէն խալերէն և թէ խալերենէն՝ հայերէն թարգմանութեան մէջ, ինչու որ ան ամմէն բառը կամ խօսքը որ չիգիտեր կամ չիհասկընար թուանշանին նայելով՝ տակը ծանօթութեան մէջ կրնայ գտնել, հասկընալ ու այնպէս թարգմանել:

Աս ամեն աշխատութիւնը սիրով յանձն առինք
ու կատարեցինք պարզապէս սորվողին օգտին ու սիրոյն
համար, որ շեղուն կատարեալ սորվի ու իր աշխատանա-
ցը պտուղը թէ՛ աս աշխարհքիս մէջ և թէ՛ հանդերձեալը
առատութեամբ վայելէ 'ի շնորհս Արարչին իւրոյ:

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ի Տ Ա Լ Ա Կ Ա Ն

Լ Ե Չ Ո Ւ Ի

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

III. Արկու բանի համար հարկաւոր է մարդու՝ լեզուիմը Վերականգնութիւնը (Grammática կամ մատենագիտութիւն) սորովիլ. այսինքն՝ աղէկ խօսելու ու անսխալ գրելու համար նոյն լեզուին կանոններուն համաձայն: Խօսիլը կամ գրելը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մարդուն մտքին մէջը եղածը՝ որ գաղափար կամ խորհուրդ կրօնի, ուզած ատենը ուրիշին զգալի նշանաւ մը յայտնել: Այժմէ աս նշանը լեզուաւ կրնէ, կրօնի խօսք կամ բան յայտնուոր. եթէ գրով՝ խօսք կամ բան գրուոր:

Բ. Ամէն լեզուի մէջ խօսքը եթէ ձայնաւոր ըլլայ և եթէ գրաւոր, բառէ կը շինվի, բառը վանկէ ու վանկը գիրէ:

Իտալացոց այբուբենի շրայ :

Ֆ. Իտալացոց լեզուն քսաներկու *) գիր ունի, որոնց ձևը, կարգը, անունը ու հնչումը աս է. որ այբուբեն (Abbici աղյուսն — Alfabeto ալֆաբետ) կըսվի :

Երբեմնակեր .	Բուրբեր .	Անուն .	Չայն .
A	a	ա .	ա .
B	b	պէ .	պ .
C	c	չէ .	չ .
D	d	տէ .	տ .
E	e	է .	է .
F	f	էֆֆէ .	ֆ .
G	g	ճէ .	ճ .
H	h	աքքա .	հ .
I	i	ի .	ի .
J	j	յէ .	յ .
L	l	էլլէ .	լ .
M	m	էմմէ .	մ .
N	n	էննէ .	ն .
O	o	օ .	օ .
P	p	փէ .	փ .
Q	q	զու .	զ .
R	r	էռռէ .	ռ .
S	s	էսսէ .	ս . շ .
T	t	թէ .	թ .
U	u	ու .	ու . լ .
V	v	վէ .	վ .
Z	z	ձէթա .	ձ . ց .

*) Ոմանք մինչևի չսան և հինգ ինչանին իտալացոց այբուբենը. լատինացոց էրեք գերնալ շրան ետեւ ցընելով . այսինքն k քափփա, x իքս, y իփսիլոն, որոնց առաջնայն րեղ ինգործածեն իտալացիք c իս՛ ch . երբորդին րեղ՛ s իս՛ ss . երբորդին րեղ՛ i :

Գ. Ասոնց մէջէն հինգ հատը a, e, i, o, u, յայնա-
որ (vocale շարքէ) կըսվին, ինչու որ իրենք իրենց-
մէ ձայն կըհանեն: Սիւս մնացածները Բարձրայն (con-
sonante բնականութե) կըսվին, իրենք իրենցմէ ձայն
չիհաննինուն համար:

Ա. մէն գրերուն արտաբերութեանը վրայ զատ զատ
խօսիլ աւելորդ կըհամարինք. ինչու որ ասոնցմէ շա-
տերը մեր գրերուն պէս կարտաբերվին և որոնք ալ քիչ-
մը կըտարբերին՝ հոստեղս կարգաւ կըղնենք:

C.

Բ. Թէ որ աս c գրիս առջևը e, i ձայնաւոր գիրե-
րը ըլլան՝ մեր չ ին պէս ձայն կըհանէ. ինչպէս՝ cera
չէրս, մեղրամոմ, պալ մումու. cibo չէրս, կերակուր,
եէմէք:

Գ. Թէ որ a, o, u ձայնաւոր գիրերը ըլլան՝ ան
ատենը մեր ք ին կամ գ ին պէս ձայն կըհանէ ինչպէս՝
corvo գորջօ, ագուա, գարկա. capo բէօ, գլուխ, պաշ-
cura գորբս, հոգ, գայկը:

Դ. Թէ որ c գրիս ու e, i ձայնաւորներուն մէջ h
կամ ուրիշ բաղաձայն գիրմը խնայ, նոյնպէս մեր ք ին
կամ գ ին պէս ձայն կըհանէ. ինչպէս՝ cheto շէթօ,
հանդարտ, ռահաթ. cleménza շէմէնցս, գթութիւն,
ռահմ:

G.

Ե. Աս ալ c գրին նման, երբեմն թաւ կըհնչէ մեր
ի ին պէս. ու երբեմն սուր մեր ճ ին պէս, ինչպէս՝ gat-
to խէթօ, կատու, քէտի. gente ճէնթէ, ազգ, միլլէթ:

Gl.

Զ. Թէ որ աս մասնիկին առջև i ձայնաւոր գիրը

Սխառ ասոր հախառախը յսան հար թայն ինհամբէն i
գիրը՝ j ին հէր և u գիրը՝ v ին հէր թէր րէր
համարելով: Բայց որ խորթիւր սեռը է, ինչպէս
i ու u գիրերը յայնաոր էն. իսկ j ու v գիրերը Բ-
դայնայն:

ըլայ՝ ց ին ձայնը կրկորսըվի, ու տեղը մեղմ՝ ձայնմը կրմտնէ գրեթէ մեր էին պէս, ինչպէս՝ figlio ֆիլիօ, որդի, էվլատ: Իսկ երբեմն իր թաւ ձայնը 1 էն ետև կըպահէ, ինչպէս՝ negligénza նեկլէճէնցո, զանցառու- թիւն, իհմալըգ:

Gn.

Ժ. Աս մասնիկը միշտ մեղմ կարտարերովի մեր է ին պէս, ինչպէս degno քէնէօ. արժանի, լայրգ. bagno դոնէօ, բաղնիք, համամ:

H.

Ժ. Աս գիրս կարգալու մէջ ամենևին ձայն չի- հաներ. և կըգործածվի գրոց մէջ բառի նշանակութիւնը ուրիշ բառէն զտուելու համար. ինչպէս՝ ho, o, hai, աի, ha ա, hanno աննօ, օժանդակիչ avere ալէաէ, բայէն կելին ու կընշանակեն ունիմ, ունիս, ունի, ունին. պէնիմ վար, սէնին վար, օնուն վար, օնլարըն վար: Որոնք եթէ առանց h ի գրվելու ըլլան ուրիշ մասն բանի կըլլան, այս- ինքն o, ai, a, հոլովակերտ մասնիկ են. իսկ anno աննօ ա- նուն՝ որ կընշանակէ տարի, երբ: Միջարկութեանց մէջ ալ կըմտնեն իրենց արտարերութեանը ուժ տալու հա- մար, ինչպէս՝ ohimè! օյէ՛հ, վայ ինձ. վայ պանա. deh! դէ, ո՛հ, աէ:

S.

Ժ. Աս գիրս երբեմն մեր « ին պէս ձայն կըհանէ, ինչպէս՝ spirito սփիթիթօ, ոգի, ոուհ. երբեմն ալ մեր շ ին պէս, ինչպէս՝ casa քազո, տուն, էվ:

Sc.

Ժ. Թէ որ աս մասնիկս իր առջևը e, i ձայնաւոր գիրերը ունենայ, մեր շ ին պէս ձայն կըհանէ. ինչպէս՝ scelta շէլէա, ընտրութիւն, իւկիւթլէմէ. scimia շէ- միա, կապիկ, մայմուն:

Z.

Ժ. Աս գիրս երբեմն սուր ձայն կըհանէ մեր ց ին պէս. ինչպէս՝ zucca ցոպպո, դդում, գապագ. երբեմն ալ թոյլ մեր ծ ին պէս. ինչպէս՝ zelo ծէլօ, փոյթ, գայրէթ: Իսցց գիտնալու համար թէ երբ պիտի սուր,

ու երբ պիտի թողլ արտարելով, պէտք է վարժութեամբ սորվիլ ու լաւ խօսողներուն միտ զնելով :

Վերագրութեան վրայ :

ԺԷ. Այնտարութիւնը կը սորվեցնէ, թէ ինչպէս պէտք է խօսքին անդամները մէկզմկէ բաժնել, ու ինչպէս պէտք է աղէկ կարդալ : Ինը հատ են այսպիսի կէտերը :

Accénto (´)	Շեշտ.
Apóstrofo (´)	Մգաթարց.
Vírgola { } Coma (,)	Ստորակէտ.
Punto vírgola (;)	Այտաստորակէտ.
Due Punti (:)	Լըրկու կէտ կամ միջակէտ.
Punto fermo (.)	Վերջակէտ.
Punto interrogativo (?)	Այտ հարցական.
Punto ammirativo (!)	Այտ զարմացական.
Segno della parentesi ()	Փակագիծ :

Ասոնց վրայ երկրորդ մասին մէջը մէկիկ մէկիկ պիտի խօսինք, հաստեղս պէտք համարեցանք խօսիլ միայն շեշտին ու ապաթարցին վրայ. ինչու որ զասոնք յառաջագոյն գիտնալը շատ կօզնէ անուանց հօլովները և յօղից գործածութիւնը աղէկ հասկընալու համար :

Շեշտ :

ԺԸ. Լըրկու տեսակ շեշտ կայ, Ժանք ու սուղ :

ԺԹ. Օսոնք շեշտը (accénto gráve) որ ասանկ (´) նշան մի է, կը դրվի նախ անուանց վերջին ձայնաւորին վրայ, ցրցընելու համար, որ ան անունը ամբողջ գրված չէ, հասպա մասնիկմը անկից կտրած է. անոր համար այսպիսի անունները իրճոսիւալ անուն (nomi atroncáti կամ voci trónche) կըսվին. ինչպէս՝ pietà, աստուածաբաշտութիւն, իղասիւն. virtù, առաքինութիւն, փառելիք : Որոնց ամբողջը կը լսայ pietate, virtute :

Միտանկ բառերուն վրայ շեշտ չի դրվիր, բայց

եթէ երկու ձայնաւորով լըմնան, կամ հարկ ըլլայ նշանակութիւնը որոշել, ինչպէս՝ può, կրնայ, գոյրը գոյր։ cioè, այսինքն, էանի. è, է, րիւ, որ առանց շեշտի կը նշանակէ՝ ու, յէ։

ՃԷ. Արկորորդ՝ կը գրվին հասարակօրէն բայերուն կատարեալին եզակի երրորդ դէմին ու ապառնիին եզակի առաջին ու երրորդ դէմին վրայ, նշանակութիւննին ուրիշ բառերէ որոշելու համար, ինչպէս՝ amo, առանց շեշտի կը նշանակէ կը սիրեմ, «էվէրէ՛. amò, շեշտի կը նշանակէ սիրեց, «էվէրէ՛: Այնպէս porto, առանց շեշտի կը նշանակէ կը տանիմ, «էօլէ-րէ-րէ-մ, կամ նաւահանգիստ, «էլէմն. portò, շեշտի կը նշանակէ տարաւ, «էօլէ-րէ-րէ-մ։

ՃԸ. Սո՛ղ շէշտը (accénto acúto) որ ասանկ (´) նշան մի է, հնարած են գրագէտք անուանմը առջևը կամ մէջը դնելով նշանակութիւնը փոխելու ու սուղ կամ երկայն արտաբերելու համար, ինչպէս՝ áncora, բառը թէ որ առջի ձայնաւորին վրայ կը շեշտես՝ կը նշանակէ նաւուն երկաթը, «էօլէ-րէ-րէ. թէ որ մէջի ձայնաւորին վրայ áncóra, կը նշանակէ՛ ալ, րահոմ։ Այնպէս ալ թէ որ bália բառը առջի ձայնաւորին վրան կը շեշտես՝ կը նշանակէ սանտու, «է-րահոմ. իսկ եթէ վերջինին վրայ balía կը նշանակէ կարողութիւն, գոյրէլ։ Ասուղ շեշտը ծանր շեշտին պէս գրքերու մէջ ներգործութեամբ չի գրվիր ամէն բառերու վրայ. բայց մենք նոր սորվողներուն դիւրութեանը ու վարժութեանը համար ներգործութեամբ ալ գրինք աս քերականութեան մէջ իւրաքանչիւր բառերու վրայ։ Սիւսանկ ու երկասանկ բառերը միայն չի շեշտեցինք, ինչու որ ըստ ինքեան յայտնի է թէ միասանկները իրենց վրայ, ու երկասանկները առջի վանկին վրայ կը շեշտըվին։

Ապոսթրոֆ :

Ճ. Ապոսթրոֆը (apóstrofo), որ ասանկ (´) սրածայր կէտ մի է՝ կը գրվի անուններուն սկիզբը կամ վեր-

ըն՝ ցրցընելու համար, որ անկից ձայնաւոր գիրմը կր-
 ճատած է՝ գիմացը կամ ետէը ուրիշ ձայնաւորմը հան-
 դիպելուն համար, ինչպէս՝ sopra 'l tetto, փոխանակ
 sopra il tetto, տանեաց վրայ, ասի իւսիւնքէ։ L'áni-
 ma, փոխանակ la ánima, հոգի, ճան։

իւս. Իսկ ուր սովորութիւնը կրներէ՝ *) բաղաձայն
 գրերուն առջևնալ կրճատել ձայնաւորը, ապաթարց չի-
 գրվիր. ինչպէս՝ a man destra, փոխանակ a mano
 destra, աջ կողմը, սուղնիս։

*) Չորս բաղաձայնի l, m, n, r գրերուն առջևն առանց
 աղակարգ դնելու յայնաւոր գրերը իրնան իրճաթ-
 վել, ինչպէս՝ mal, փոխանակ male, գէշ, բեօթիւ.
 uóm, փոխանակ uómo, խարդ, առէմ. ben, փոխա-
 նակ bene սղէի, էյի. pensiér, փոխանակ pen-
 siére, խորհորդ, ախշիւնճէ։

Մ Ը Ս Ն Ը Ռ Ը Ջ Ի Ն

Ուրիշ հասանց բանի վրայ :

1. **Ի**նչպէս վերը ըսինք, մարդուն մտքին գաղափարը կամ խորհուրդը ուրիշիմը յայտնելը՝ խօսք կամ բան կրօվի. որնոր ամէն լեզուի մէջ զանազան բաներուն քովէ քով գալովը կրկնազմրվի, ու անոր համար մասունք բանի կրօվին (partì del discóorso) ու ուրիշը հատ են *) :

Nome,	Ընուն .
Artículo,	Յօդ .
Pronóme,	Գերանուն .
Verbo,	Իայ .
Preposición,	Նախադրութիւն .
Avvérbio,	Սակրայ .
Congiunzióne,	Շաղկապ .
Interjezióne,	Սիջարկութիւն :

*) Սասանեք բանին սմանք ինք ինքնանիւն, ածականն ալ զար հասն բանի հարածելով . շարիւրեալ էօլեր, պերանունը ու ընդունելու-լեանը գործն յգելով : Արիւնքն ալ իրենց իրանունքը սանին, բայց մեք հասարակաց ողորու-լեանը հեպեւելու համար ուրիշ բանիցինք . ճայն ընդունելու-լեան պիղ յօդը պերինք, ինչու որ ընդունելու-լեանը ածականն էրիւրի գարբելու-լեան մը շանի :

Գ Լ ՈՒ Խ Ե Ռ Ե Ջ Ի Ն

Անունը ինչ է ու թանկ ինչո՞ւ ինչո՞ւ ինչո՞ւ :

2. Անունը (nome) բառ մի է, որ կրցրցրնէ թէ ու թանկ կամ ուն թանկը ինչ է կամ ինչո՞ւ է, ինչպէս՝ citta . քաղաք, շէհէր . grande , մեծ , պէ՛ոյնք :

3. Անունը կրբաժնըվի նախ՝ գոյական ու ածական :

4. Գոյական անունը՝ (nome sostantivo) բանի մը ինչ է ըլլալը կրցրցրնէ, ու ինքիբէն կրնայ մնալ . ինչպէս՝ casa , տուն, էլ . fiume , գետ, ըլլալ :

5. Եծական անունը՝ (nome aggettivo) բանիմը ինչո՞ւ է ըլլալը կրցրցրնէ, ու ինքիբէն չի կրնար մնալ . ինչպէս՝ grande , մեծ , պէ՛ոյնք . rosso , կարմիր, գըլըլըլ :

6. Երկրորդ՝ անունը կրբաժնըվի յարմար է և հարմար :

7. Յատուկ անունը՝ (nome próprio կամ particolare) մասնաւոր անձինքը ու տեղերը կրցրցրնէ ու միշտ գլխադրով կրգրվի, ինչպէս՝ Abrámo , Աբրահամ , Իսթանբուլ . Costantinópolis , Կոստանդնուպոլիս , Իսթանբուլ :

8. Հասարակ անունը՝ (nome universale կամ común) մէկ բառով շատ նոյնատեսակ անհատները կրցրցրնէ, ինչպէս՝ cane , շուն, ինչո՞ւնք . uomo , մարդ, տղա :

9. Գարձեալ անունը ունի սեռ, լին, հոլով ու հոլովո՞ւն . որոնց վրայ հիմա մէկիկ մէկիկ կրխօսինք :

ՅՕԳՈՒԵՆՕ ԵՌԵՋԻՆ

Սեռ անուանց :

10. Անունին սեռերը (generi dei nomi) երկու են՝ տրական ու իգական :

11. Արական անունը՝ (nome maschile կամ masculino) արուն միայն կրցըցընէ, ինչպէս uómo, մարդ, արեւ. fratello, եղբայր, գորգոս:

12. Իգական անունը՝ (nome femminile կամ femminino) էգը միայն կրցըցընէ, ինչպէս՝ donna, կին, գորբ. sorella, քոյր, գլխաւորգոս:

Սնացած գոյական անունները թէպէտ բնութեամբ ոչ արական և ոչ իգական կրնան ըլլալ, բայց խտւաբանութեամբ ասոնց վրայ ալ արականի ու իգականի տարբերութիւն կրնեն, ինչպէս՝ campo, դաշտ, ջուր արական է. acqua, ջուր, արեւ. իգական է:

13. Անուններ՝ արական է՝ թէ իգական որոշելու համար, պէտք է նախ իրենց վերջաւորութեանը նայիլ: Արկորդ՝ յօգերուն՝ որոնք երեք հատ են՝

Իգ. il, lo, la. | Տղ. i, gli, le:

Արկու առջինները արական անունաց վրայ՝ իսկ վերջինը իգական անունաց վրայ կրգրվին:

Սխալութիւնները իմանալու համար:

14. Ամէն կենդանի կամ շունչ ունեցող բաները ցըցընող անունները՝ որոնք արականին մէջ օ կամ e կրվերջաւորին, իգական կրլան օ, e գիրերը *) a ին փոխելով, ինչպէս՝ caválla, ձի, արեւ. caválla, մատակ ձի, գլխաւորգոս. padróne, տէր, արեւ. padróna, խաթուն, գորգոս:

*) Ասոնց հը շարեւոր անփոփոխ իւրան արականին փոխանին հը, արեւ. յօգերուն ինչպէս՝ il կամ la nipóte, լոտ. եղբ. il կամ la consórtte, ամուսին, եւ. Ասոն անուններ ալ, որ արականին հը փոխանի փոխ ալ իւրանին, ինչպէս՝ corvo, ագռաւ, գարկա. փոխան՝ արականի փոխ, ինչպէս՝ volpe, աղուէ, փիթի. vípera, թի, էնկերէկ երլանը: Ասոն ալ որ, փոխանին հը փոխանին իւրանին, ինչպէս՝ uómo, երիկ մարդ, ամէմ, donna, կին, գարբ. toro, ցուր, պուղա. vacca, իճ, ինէկ:

15. Ամէն անկենդան կամ շունչ չունեցող բան՝ մը ցրցունող անուանները՝ որոնք օ կրկերջաւորին (բաց 'ի բառէն mano, ձեռք, էլ) . արական են, ինչպէս՝ li-bro, գիրք յիւրոյ . compagno, ընկեր, արգաստուղ :

16. Ան անուանները՝ որ a կրկերջաւորին ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ casa, տուն, էլ . acqua, ջուր, սա : (Լացառութիւնները տես անուանց հարմարան տակ) :

17. Ան անուանները՝ որ i կամ e կրկերջաւորին, իրենց վերջաւորութենէն չեն ճանչցրվիր, հասցա միայն յօդերէն պէտք է ճանչնալ, ինչպէս՝ la notte, գիշեր, էլ՝ la diocesi, եպիսկոպոսի թեմք, զիստուս՝ իսկ . il pesce, ձուկ, պարտք . il dì, օր, էլ :

18. Ան անուանները՝ որ շեշտած ù կամ ù կրկերջաւորին, ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ la pietà, սպասած պաշտութիւն, էլ . la virtù, առաքինութիւն, ֆուրքէլէ : Այն ալ, որ արական են, ինչպէս՝ il podestà, ոստիկան, էլ . Gesù, Յիսուս, Աստուծոյ :

19. Քաղքի անուանները՝ որ a կրկերջաւորին, ամէնն ալ իգական են, ինչպէս՝ Roma, Հռոմ, Ռոմ : (Թէ որ ուրիշ ձայնաւորովը կրկերջանան, կրնան թէ արական ու թէ իգական ըլլալ, ինչպէս՝ il կամ la popolato — a Miláno կամ Costantinópoli, բազմամարդ Սեղիոյան կամ Աստանդնուպոլիս, շէն Սեւան կամ Աստուծոյ :

20. Վաւառներուն ու գետերուն անուանները, թէ որ a կրկերջաւորին իգական են, ինչպէս՝ Itàlia, Իտալիա . թէ որ ուրիշ ձայնաւորովը կրկերջանան՝ ամէնն ալ արական են, ինչպէս il Tévere, Տերերիս . il Pò, Պով կամ Պարոս .

21. Օճառի անուանները՝ որ o *) | կրկերջաւորին՝ արական են ու ծառը կրնանակեն, ինչպէս՝ il pero,

*) Այն անուաններ որ o վերջաւորութեամբ լին ծառը ու թէ պարտք է լինանալէն, ինչպէս՝ fico, լուսնի լուսնի, ինճիր՝ ինճիր աղածը . cedro, էլ :

Եզրակի .

ար . il proféta, մարգարէ,

ժէյղաժողէր .

il príncipe, իշխան,

դէյ .

lo spírito, ոգի, սուհ .

իգ . la madre, մայր, միւս .

la mano, ձեռք, էլ .

28. Ըս ընդհանուր կանոնէն պէտք է դուրս առ-

նուլ իգական անունները, որ եզրակիին մէջ ա կրվեր-

ջաւորին, որնոր յոքնակիին մէջ e կրփոխեն, ինչպէս՝

Եզրակի .

իգ . la cámara, խուց, օ-

սուս .

la stélla, աստղ, էլլ-

սուս .

29. Ըն անունները որ եզրակիին մէջ i կրվեր-

ջաւորին յոքնակիին մէջ նոյն կրմանն : Նոյնպէս միա-

վանկ ու շեշտած բառերը . ինչպէս՝

Եզրակի .

ար . il cavadénti, ակրայ

հանող, որիչ չքութիւն .

il di, օր, ինն .

il re, թագաւոր, ժ-

որիչաւ .

իգ . la città, քաղաք, շէ-

հէր .

30. Ընփոփոխ կրմանն սա ետեւէն եկած բա-

ռերնալ՝

la, le spécie, տեսակ, տեսակներ, սոյ, սոյլար .

la, le serie, կարգ, կարգեր, սըրս, սըրսլար .

la, le reliquie, մասն, մասեր, ժարչա, ժարչալար .

la, le progénie, ազգ, ազգեր, իննիլլ, իննիլլլար :

Յոքնակի .

i proféti, մարգարէներ,

ժէյղաժողէրէր .

i príncipi, իշխաններ,

դէյլէր .

gli spíriti, հոգիներ,

սուհլէր .

le madri, մայրեր, միւս-

լար .

le mani, ձեռվներ, էլլ-

լէր .

Յոքնակի .

le cámara, խուցեր, օս-

լար .

le stélla, աստղներ, էլլ-

սուսլար .

Յոքնակի .

i cavadenti, ակրայ հա-

նողներ, որիչ չքութիւնլար .

i di, օրեր, իննիլլ .

i re, թագաւորներ, ժ-

որիչալար .

le città, քաղաքներ, շէ-

հէրլէր :

31. Կան անուններ ալ, որոնց յոքնակին կանոնի տակ չիմանար. ինչպէս՝

Լճակի.

Dio, Լստուած, Լլսահ.

l' uómo, մարդ, արեւ.

la móglie, կին, եհլ.

il bue կամ bove, եղ, եօ-

սիւղ.

mille, հազար, յէն.

Յոքնակի.

gli dei, աստուածներ, ալլաւր.

gli uómini, մարդեր, արեւիւր.

le mógli, կիներ, եհլիւր.

i buoi, եղեր, եօսիւղ.

due mila, երկու հազար,

իի յէն:

Սնանուոր գիտելիք անուններ յոքնակի շինելու համար:

32. Լն անունները որ եղակիին մէջ io կը վերջաւորին, յոքնակիին մէջ երեք կերպ կը լինան այսինքն՝ i, ii, j *) . ինչպէս՝

Լզ. il figlio, որդի, ելլ

լար.

il mormorío, քրթ-

մընջիւն, իրարար.

il témpio, տաճար,

իիլիւն:

Յոք. i figli.

i mormorí.

i témpj.

*) Ստոյգ դժուար է նոր սորվողներ սրշել. լի էրբ անուններ i կամ ii, կամ j իւրեւրջանորի. Բայց լի որ աս դրած խննդն միտ ասնելու ըլլայ նի՝ գիւրտիքնայ գիտնալ. այսինքն՝ io վերջանորած անուններուն մէջ i յայնուոր գիրը կամ իբրեւ նշան դրուած է՝ նախընթաց Բաղայայն գիրը՝ յեւրագայ o յայնուոր գրի հետ իտպելով՝ Բաուը անուշ արտաբերելու համար, ինչպէս՝ saggio ու stúdio Բաուերուն մէջ, որոնք առանց իի իլլան saggo, studo, որ գիւլ իլլանի. և կամ իբրեւ նշան՝ ան Բաուը i յայ-

33. Ան անունները՝ որ եղակիին մէջ llo կրվեր-
ջաւորին, յոքնակիին մէջ արտաբերութեան անուշու-
թեանը համար, խառն s *) ու կամ ուրիշ ձայնաւո-
րովմը սկսած բառերուն առջևը ցլի կրնան ըլլալ. որոնց
նաև եղակիին մէջ՝ բաղաձայն գրով սկսած արական
անուններուն առջև (ի բաց առեալ խառն տով սկսած-
ները) ետքի և մասնիկը կրնայ կրճատուիլ. իսկ յոքնա-
կիի մէջ ան մնացած մէկ 1 գիրը՝ i կրփոխուի. ինչպէս՝
bell' ócchio, գեղեցիկ աչք, ինչպէս ինչպէս՝ quegli ócchj.
quello spécchio, ան հայելին, ու այնչէս՝ quegli spéc-
chi.
quel giardíno, ան պարտէզը, ու պարտէզ՝ quei giar-
díní.

34. Ան անունները՝ որ եղակիին մէջ cia, gia,
ու scia կրվերջաւորին, յոքնակիին մէջ ce, ge, ու sce
կրվան. ինչպէս՝

նաոր գրին ձեռայ երկնցնելու համար. ինչպէս՝ desío,
mormorio: թիւ որ առջև ըսած պարճառին համար
դրվէր է անառնել ձեռայ, ան աբելնը՝ ան անառնին
յոքնակին երկու ինչու ինչու, այսինքն՝ իմ i, իմ j,
ինչպէս՝ il sággio ելեւոցի, ազրււր, i sággi իմ i
sággj. lo stúdio ստուճ, իլիստ, gli stúdi իմ gli
stúdj: թիւ որ երկրորդ եղանակաւ դրված է ան ա-
բելնը ձեռայ գրելէ երկու i ու ինչու ինչու ինչպէս՝ il
mormorio, i mormoríi, il desío, Բաղձանք,
արգու, i desíi: Ասոր պարճառը ան է որ, առ-
ջևին ձեռն i գիրը իրեն բնական չէր, անոր հա-
մար ինչպէս-պոյ յոքնակին ձեռ. իսկ երկրորդին ձեռ
իրեն բնական է, ու անոր համար յոքնակին ձեռ ալ
ինչպէս:

*) թիւ որ տու սկսած արական անառն ինչ առջև Բա-
ղձայն գիրը ինչ ըլլայ, այսպէս sp, st, ինչպէս՝ spí-
rito, stúdio ան աբելնը s գիրը խառն s (s im-
pura) ինչպէս:

la guancia, պյտ, Էանի .		le guance.
la spiággia, ծովեզր, Գլինիզ Գլինարը .		le spiágge.
la coscia, բարձ, Կոոո .		le cosce.

35. Ըն անունները՝ որ ca ու ga կրվերջաւորին, յոքնակիին մէջ c ու g էն ետև հ գիրմը կաոնուն . ինչպէս՝

la mónaca, մարապետ, Գօլլերեմ .		le monache.
la spiga, հասկ, Կոչուգ .		le spighe.

36. Ըն անունները՝ որ co ու go կրվերջաւորին, թէ որ երկամանկ են յոքնակիին մէջ c ու g էն ետև հ գիրմը կաոնուն . ինչպէս՝

l' arco, աղեղ, Էայ .		gli 'archi.
il fico, թուղ, Ինճիբ .		i fichi.
l' ago, ասեղ, Էյնէ .		gli aghi.

Ըս կանոնէս դուրս աոնելու է porco, խոզ, Կո-
նու բառը, որուն յոքնակին կը լայ porci, greco,
յոյն, Կոոոո, ու mago մոգ, Գլինէճէճ բառերը, որոնք
երկու կերպ ալ կրան ըլլալ, այսինքն greci — gre-
chi. magi — maghi:

37. Թէ որ բաղմամանկ են go վերջաւորածները՝
ըստ կանոնի ետևնին հ գիրմը կաոնուն . ինչպէս՝

l' albérgo, պանդոկ, Գօնուգ .		gli albérghi.
l' impiégo, գործ, էշ, Կոչուհալ .		gl' impiégghi.

Ըս երկու astrólogo, աստղաբաշխ, Գլինէճէճ .
teólogo, աստուածարան բառերը կրնան gi ալ ըլլալ,
ինչպէս՝ astrólogghi — gi. teólogghi — gi:

38. Թէ որ co վերջաւորողները իրենցմէ առջ
բաղաձայն գիրմը ունենան, յոքնակիին մէջ հ գիրմը
կուղեն, ինչպէս՝

il tedésco, գերմանացի, Գլինիշ .		i tedéschi.
il catafálco, քաւարան .		i catafálchi.

39. Թէ որ ձայնաւոր գիրմը ունին, ան ատենը ci
կը լան, ինչպէս՝

l' amíco, բարեկամ, Կոչուլ .		gli amíci.
il médico, բժիշկ, Կլինիճ .		i médici.

	Եզ.	Յոք.
l' ala, l' ale, թև, գանձար.		le ale, le ali.
l' arma, l' arme, զենք, զինակ.		le arme, le armi.
la vesta, la veste, զգեստ, հագուստ.		le veste, le vesti.

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն Ե Բ Բ Ո Բ Գ

Հոլով ածական :

45. Ածականի հոլովը *) (i casi dei nomi) կրթընթացն է անուան մը տեսակ տեսակ փոխվելը, որ խտալացուց լեզուին մէջ վեց տեսակ կրկայ, որոնց անունները ասոնք են՝

Nominativo,	Ուղղական.	Accusativo,	Հայցական.
Genitivo,	Սեռական.	Vocativo,	Կոչական.
Dativo,	Տրական.	Ablativo,	Բացառական:

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն Ե Չ Ո Բ Բ Ո Բ Գ

Հոլովումի ածական :

46. Ածականի հոլովումի (declinazione dei nomi) կրթընթացն է անուանց զանազան վերջաւորութեամբ փոխվելը մէկզմէկէ եզակի ու յոգնակի ուղղականին մէջ. որոնք գլխաւորաբար իրեք հատ են՝

Եզ.	Յոք.	Եզ.	Յոք.
o	— i	il maéstro,	i maéstri, վարպետ, ուսար.
a	— e	la donna,	le donne, կին, գորը.
e	— i	la madre,	le madri, մայր, անա.

Կան շատ անուններ ալ, որ աս կանոնէս կրկարտուղին, ինչպէս վերը երկան խօսեցանք ասոնց վրայ :

*) Իտալացոց բառերը թէ բառերուն պէս ամէն լեռնաւոր հոլով իրենց վերջը չեն փոխել. անոր համար ալ չունին ոչ հոլով ե ոչ հոլովումի. բայց աս-

Գ Լ ՈՒ Խ Ե Ր Կ Ր ՈՐ Գ

Յօդերուսն ու հոլովանշան նախդիրներուսն զրայ:

ՅՕԳ ՈՒԵՆՕՒ Ե ՈՒԵՑՒՆ

47. Յօդը (artículo) հոլովական մասնիկ մը է, որ անուններուն առջևը կը դրվի, ու իրենց սեռը, հոլովները, թիւերը ու նշանակութիւնները կորոշէ:

48. Երկու տեսակ յօդ կայ, որոշեալ ու անորոշ:

49. Որոշեալ յօդերը (artícoli determinati) երեք հաս են՝ *il, lo, la*:

50. *Il* յօդը կը դրվի (ի բաց առեալ խառն *s* ով սկսած բառերը) ամէն բաղաձայն գրով սկսած արական անուններուն վրայ. *ինչպէս՝ il vino, գինի, շաբաղ. il figlio, որդի, եղբայր*:

51. *Lo* յօդը կը դրվի խառն *s* ով կամ *z* ով և կամ ձայնաւորով մը սկսած արական անուններու վրայ. *ինչպէս՝ lo spirito, հոգի, առհ. lo zúcchero, շաքար, շէշեր, l' uómo, մարդ, ապէ՛մ*:

52. *La* յօդը կը դրվի ամէն իգական անուանց վրայ, *ինչպէս՝ la casa, տուն, եղ. la madre, մայր, անա. l' acqua, ջուր, առ*:

Ըստնք որոշեալ կամ որոշէչ կըսվին, ինչու որ որոշ ու յայտնի բանմը կը ցըցընեն ու կը հոլովին սյուսպէս՝

Եզ. ար.	Իգ.	Յօդ. ար.	Իգ.
Ուղ. <i>il,</i>	<i>lo,</i>	<i>la,</i>	<i>i,</i> <i>gli,</i> <i>le.</i>
Սեռ. <i>del,</i>	<i>dello,</i>	<i>della,</i>	<i>de', dei,</i> <i>degli,</i> <i>delle.</i>
Տրա. <i>al,</i>	<i>allo,</i>	<i>alla,</i>	<i>a', ai,</i> <i>agli,</i> <i>alle.</i>
Հայց. <i>il,</i>	<i>lo,</i>	<i>la,</i>	<i>i,</i> <i>gli,</i> <i>le.</i>
Կոչ. <i>o,</i>	<i>o,</i>	<i>o,</i>	<i>o,</i> <i>o,</i> <i>o.</i>
Բաց. <i>dal,</i>	<i>dallo,</i>	<i>dalla,</i>	<i>dai,</i> <i>dagli,</i> <i>dalle.</i>

Էլէ որոշաներուսն գիրուղեանը համար ու անունները գործածեցինք,

53. Ըս իրեք յօդերը *il, lo, la*, իրենցմէ չեն հօլովիր, ինչպէս որ վերը հօլովեցինք, հասպա կրմիանան հօլովանչա՞ն (segnacaso) նախադրութիւններուն հետ, որոնք երեք հաստ են՝ *di, a, da*. այսպէս՝

Di	A	Da
կրչինէ. սեռ. պատ.	կրչինէ տրա.	կրչինէ բայ.
փոխանակ	փոխանակ	փոխանակ
di <i>il, del.</i>	a <i>il, al.</i>	da <i>il, dal.</i>
di <i>i, dei.</i>	a <i>i, ai.</i>	da <i>i, dai.</i>
di <i>lo, dello.</i>	a <i>lo, allo.</i>	da <i>lo, dallo.</i>
di <i>gli, degli.</i>	a <i>gli, agli.</i>	da <i>gli, dagli.</i>
di <i>la, della.</i>	a <i>la, alla.</i>	da <i>la, dalla.</i>
di <i>le, delle.</i>	a <i>le, alle.</i>	da <i>le, dalle.</i>

54. Ս՝նացած հայոց մէջ գտնուած չորս հօլովները, այսինքն՝ պատմականը, գործիականը ու ներգոյականը թէ որ հարկ ըլլայ կրչինովն աս նախադրութիւններով *in, con, su, per* միանալով յօդերուն հետ այսպէս՝

In ներգ. կրչինէ.	Con գործ. կրչինէ.
փոխանակ in <i>il, nel.</i>	փոխ. con <i>il, col.</i>
— in <i>i, nei.</i>	— con <i>i, coi.</i>
— in <i>lo, nello.</i>	— con <i>lo, collo</i> *) .
— in <i>gli, negli.</i>	— con <i>gli, cogli.</i>
— in <i>la, nella.</i>	— con <i>la, colla.</i>
— in <i>le, nelle.</i>	— con <i>le, colle.</i>
— in <i>l', nell.</i>	— con <i>l', coll.</i>
Su պատ. կրչինէ.	Per բայ. գործ. կրչինէ.
փոխանակ su <i>il, sul.</i>	փոխ. per <i>il, pel.</i>
— su <i>i, sui.</i>	— per <i>i, pei (pe').</i>
— su <i>lo, sullo.</i>	— per <i>gli, pegli.</i>

*) Թիւ որ *con* նախադրութեան երեւին *lo*լ գիտած անոանիւ բայ, իրիւն իւրոյ ալ իրոյ գրվել, այնինչ ինչ իմ բայ. ինչպէս՝ *collo* իմ *con lo spirito* հոգով, *anc* իլէ. *coll* իմ *con l'inganno*, իմբիւնութեամբ, ֆէնա իլէ:

Su պատ . կըշինէ .	Per բաց . գործ . կըշինէ .
Փոխանակ su il, sul.	Արնայ ըսվել նաև per il,
— su i, sui.	per i և per gli . բայց l
— su lo, sullo.	ով սկսած յօդերուն հետ
— su gli, sugli.	աղէկ չէ միացրնել . ուս-
— su la, sulla.	տի չքովիք pello passá-
— su le, sulle.	to հասցա per lo passáto.
— su l', sull'.	Circa նախագրութիւնն ալ
	կըշինէ մեր պար . ինչպէս՝
	circa me, իմ բոլորտիքս,
	պէնէ՛մ էլ-բա՛ժըս :

Մինչուկ հիմա խօսեցանք անուանց ու յօդերուն վրայ պարզապէս . հիմա տեսնենք ստանց մէկզմէկու հետ հոլովման եղանակը :

Հոլովման աստիճան :

Il յօդիւ կը հոլովին ամէն արական անունները . որոնք բաղաձայն գրով կըսկսին (տէ՛ս 50) :

Ազակի . Singolare.

Ուշ . Nom.	il libro,	գիրք,	ի՛նչ-ուայ .
Սեռ . Gen.	di, del libro,	գրքին,	ի՛նչ-ուային .
Տրա . Dat.	a, al libro,	գրքին,	ի՛նչ-ուայա .
Հայց . Acc.	il libro,	գիրքը,	ի՛նչ-ուայը .
Կոչ . Voc.	o libro,	ով գիրք,	է՛ս ի՛նչ-ուայ .
Բաց . Abl.	da, dal libro,	գրքէն,	ի՛նչ-ուայութիւն :

Յորնակի . Plurale.

Ուշ . Nom.	i libri, Ծ	գրքեր,	ի՛նչ-ուայուր .
Սեռ . Gen.	di, dei, de' libri,	գրքերուն,	ի՛նչ-ուայուրն .
Տրա . Dat.	a, ai, a' libri,	գրքերուն,	ի՛նչ-ուայուրա .
Հայց . Acc.	i libri,	գրքերը,	ի՛նչ-ուայուրը .
Կոչ . Voc.	o libri,	ով գրքեր,	է՛ս ի՛նչ-ուայուր .
Բաց . Abl.	da, dai, da' libri,	գրքերէն,	ի՛նչ-ուայուրութիւն :

*) Ընդէ Ժամանակները յոգնակին Տեղ իւր-բարձիւն

Աս հոլովման տակը կերթան ետքի եկած գոյական արական անունները . որոնք եզակիին մէջ *o, e ու a* կը վերջաւորին, զորոնք յոգնակիին մէջ *i* կը փոխեն (տէ՛ս 27) :

il ciélo, երկինք, է՛ւօյ .	il cuore, սիրտ, է՛ւօրէ՛ս .
il delítto, յանցանք, է՛է՛լու .	il poéta, բանաստեղծ, շոյ՛նր .
il compágnò, ընկեր, ոյ- ագոո՛ւլ .	il proféta, մարգարէ, փէյ- լա՛նդէր .
il pane, հաց, է՛սէ՛ս .	il pianéta, մոլորակ, սէյ- ուրէ՛ .
il sale, աղ, է՛ու-լ .	
il padre, հայր, պա՛պու .	

Հոլովման երկրորդ :

Lo յօդիւ ^օ) կը հոլովին խստն *s ով*, *z ով ու ձայնաւորով սկսած արական անուանք* (տէ՛ս 51) :

(O)րինակ մտածելն :

Ո. lo schioppo, շրացան, է՛ւ- Ս. di, dello schioppo. ֆէ՛նի .	gli schioppi. di, degli schioppi.
S. a, allo schioppo.	a, agli schioppi.
Հ. lo schioppo.	gli schioppi.
Կ. o schioppo.	o schioppi.
Բ. da, dallo schioppo.	da, dagli schioppi.

նաև *li, delli, le*, բայց հինա ու սովորութեանը խափանած է :

^{*)} Lo յօդը կը փոխուի ձևով նաև *per*, համար, *իջին* նախադրութեան երեսուց, *էլիպիտ* մտածելն բառին սկզբնապատու ո՛չ *s*. ո՛չ *z*. և ո՛չ յայնապար ճը ըլլայ . այսպէս՝ *per lo consíglío*, խորհրդեան համար . նասահաթ *իջին* :

Օրինակ երկրորդ :

Ո. l' uómo ^ո), մարդ, արեւ.	gli uómini.
Ս. d', dell' uómo.	di, degli uómini.
Տ. ad, all' uómo.	ad, agli uómini.
Հ. l' uómo.	gli uómini.
Կ. o uómo.	o uómini.
Բ. da, dall' uómo.	da, dagli uómini.

Լսոնց պէս կը հարցնին նաև.

lo stúdio, ուսում, էլ.	lo zio, հորեղբայր, ամուսնաց.
lo spírito, հոգի, աստուծ.	l' ángelo, հրեշտակ, Տէր.
lo spécchio, հայելի, արծաթ.	l' anno, տարի, էր.
lo zoppo, կաղ. Բուռ.	l' errore, սխալ, էր.
lo zúcchero, շաքար, շերտ.	l' órdine, կարգ, սեր.

Հարցնելու երրորդ :

La յօդիւ կը հարցնին ամէն բաղաձոյն ու ձայնաւոր գրով սկսած իգական անունները, բայց ձայնաւորով սկսած բառերուն առջևը՝ պէտք է եղակիին մէջ la յօդը կը ձատկէ **), (Գր. 52) :

Օրինակ աստուծին :

Եղ. իգ.	Յար. իգ.
Ո. la casa, տուն, էլ.	le case.
Ս. di, della casa.	di, delle case.
Տ. a, alla casa.	a, alle case.
Հ. la casa.	le case.
Կ. o casa.	o case.
Բ. da, dalla casa.	da, dalle case.

*) Երբեք Տէր lo յօդը ասէն յայնասորնէրուն աստուծը պէտք է իր ձատկէլ, իսկ յոգնակնին Տէր Տիայն անանց աստուծը, որոնք որ i յայնասորով իսկնին. ինչպէս՝
gl' impiégli. gl' Italiáni.

**) Յոգնակնին Տէր չի իր ձատկէլը, Բայց էլ է աստուծը Բայց e յայնասորով սկսի. ինչպէս՝ l' erbe, իսկ
Գր. օրջար :

Օրինակ երկուրտ:

Ազ. հգ.	Յոք. հգ.
Ո. l' ánima, հոգի, ճան.	le ánime.
Ս. di, dell' ánima.	di, delle ánime.
Տ. ad, all' ánima.	ad, alle ánime.
Հ. l' ánima.	le ánime.
Կ. o ánima.	o ánime.
Բ. da, dall' ánima.	da, dalle ánime.
Ասոնց պէս կը հոլովին ետեւէն եկած անուններն ալ:	
la donna, կին, գարու.	la pace, խաղաղութիւն,
la piétra, քար, լեռ.	բահաւելլեգ.
la barba, մորուք, սուգաւ.	la fame, անօթութիւն,
	սճլեգ.
l' aqua, ջուր, սու.	la sete, ծարաւ, սուսուսու.
l' uva, խաղող, էղէմ.	լուգ.
la fede, հաւատք, արին.	la gente, աղք, ղելլէլ:

Օգորգոտողէ անսանց հոլովման շրայ:

() րինակ սուտըն:

55. Կան շատ անուններ ալ, որ եղակիին մէջ արական են, ու յոքնակիին մէջ թէ արական և թէ իգական (արէս 40):

Ազ. ար.	Յոք. ար.	հգ.
Ո. il dito, մատ, պարմագ.	i diti կամ	le dita.
Ս. di, del dito.	di, de', dei diti կամ	di delle dita.
Տ. a, al dito.	a, a', ai diti կամ	a, alle dita.
Հ. il dito.	i diti կամ	le dita.
Կ. o dito.	o diti կամ	o dita.
Բ. da, dal dito,	da, da' dai diti կամ	da, dalle dita.

Եսոր պէս կը հոլովին աս անուններն ալ :

Եղ. ար.	Յոք. ար. իգ.
il labbro, շուրթն, արմուտ.	i labbri — le labbra.
il fondamento, հիմ, բեկ.	i fondamenti — le fondamenta.
il frúttó, պտուղ, հեղին.	i frútti *) le frúttá, e gli ossi — le ossa.
l'osso, ոսկր, հեղին.	i cigli — le ciglia.
il ciglio, յօնք, գաշ.	i membri **) — le membra.
il membro, անդամ, եղև.	i legni — le legna, e.
il legno ***) , փայտ, օրհան.	

56. Ես զարտուղի հոլովման տակը կրնան երթալ աս հասարակ անուններն ալ որոնք թէ արական են ու թէ իգական, ուստի արականը կը հոլովին կանոնաւոր արական անուններուն պէս, ու իգականն ալ կանոնաւոր իգականներուն պէս :

Եղ. ար. իգ.	Յոք. իգ.
Ո. il, la fonte, աղբիւր, պահպար.	i, le fonti.
Ս. di, del, della fonte.	de, de', dei, delle fonti.
Տ. a, al, alla fonte.	a, a', ai, alle fonti.
Ը. il, la fonte.	i, le fonti.
Կ. o fonte.	o fonti.
Բ. da, dal, dalla fonte.	da, da', dai, dalle fonti.

*) Frutte — frúttá պարզն համար իւրաքանչիւն . իսկ frútti զգնաբերութեան մասով աշխարհութեան ինքնուրույն :

**) Membra իւրաքանչիւն հեղինանոյն անդամներուն վրայ . իսկ membri ընկերութեան մը անդամներուն համար :

***) Թե՛ս ար. legno բառը իւրաքանչիւն սայլ, արապա, նաւ, կէմի, յոսնախիլն հեղին հարկանը իւրաքանչիւն i legni, բայց թե՛ս ար. նշանախիլ փայտ՝ հեղին իգականը . le legne իսկ le legna.

Լ, տևի եկած բաւերն ալ ասոր պէս կը հոլովին :	
il, la fúne, չուան, է՛.	il, la lepre, նապաստակ, Լու՛ղան .
il, la fine, վախճան, ո՞նչ .	il, la frónte, ճակատ, անն .
il, la folgóre, կայծակ, il, la cénere, մոխիր, ի՛նչ .	
Էլլալլալլ .	il, la gregge, հօտ, սի՛րի- :

Օրինակ երկրորդ :

57. Սխալանկ կրճատած ու շեշտած անունները, եթէ արական ըլլան՝ և եթէ իգական յոգնակիի մէջ անփոփոխ կը մնան (տէ՛ս 29) :

Լ, զ. ար .	Յոք . ար .
Ո. il re, թագաւոր, ի՛րարչահ .	i re .
Ս. di, del re .	di, de', dei re .
Տ. a, al re .	a, a', ai re .
Ղ. il rè .	i re .
Կ. o re .	o re .
Բ. da, dal re .	da, da', dai re .
Լ, յօպէս կը հոլովին նաև .	
il, i vicerè, փոխարքայ, լէ՛ղլէ՛ր .	la, le verità, ճշմարտու- թիւն, ի՛րլէ՛րլէ՛ր .
il, i piè, ոտք, ոյ՛մ .	l' umiltà, խոնարհութիւն, ուլ՛մ .
la, le città, քաղաք, շէ՛- Կի՛ր .	la, le castità, ողջամտհո- թիւն, ի՛մլէ՛րլէ՛ր :
la, le virtù, առաքինու- թիւն, ֆոյ՛լլէ՛րլէ՛ր :	

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն Ծ Ե Ր Կ Ր Ո Ր Գ

Լուրջ յօդերու և անոնց հոլովան ձևայ :

Ս կը ըլլ (48) ըսինք որ երկու տեսակ յօդ կայ որո՛ւ շէ՛տ ու անորո՛շ : Արոշեալ յօդերուն ու իրենց հոլովման վրայ արդէն երկան խօսեցանք . հիմա հաս տեղս ալ կը խօսինք անորո՛շ յօդերուն վրայ :

58. Անորոշ յօդերը (artícoli indetermináti) քննարկուած իրենց անունն ալ կը յայտնէ, անորոշ ու անյայտ բան մը կը ցըցընեն: Այս տեսակ անորոշ յօդ կայ, բայց գրեթէ ամէնն ալ յառաջ կուգան բացարձակ թուական՝ ու մասնական անուններէն. որոնց գլխաւորները ասոնք են. uno, alcuno, certo, tutto, qualche: Ասոնք անուանց հետ հոլովելու ատեննին վրանին յօդ չեն աւնուր, հապա հոլովանչան նախդիրներով կը հոլովին. այսպէս՝

Ազակի ար.

Մտադիկ մը. ուր	Սահան մը. ուր	Նարեկամ մը. ուր
իւն:	գութան:	սուր:
Ս. un fióre *)	uno scúdo.	un' amíco.
Ս. d' un fióre.	d' uno scúdo.	d' un' amíco.
Տ. ad un fióre (**)	ad uno scúdo.	ad un' amíco.
Հ. un fióre.	uno scúdo.	un' amíco.
Բ. da un fióre.	da uno scúdo.	da un' amíco.

Յարնակի ար.

Ս. alcuni fióri.	alcuni scúdi.	alcuni amíci.
Ս. di alcuni fióri.	di alcuni scúdi.	di alcuni amíci.
Տ. ad alcuni fióri.	ad alcuni scúdi.	ad alcuni amíci.
Հ. alcuni fióri.	alcuni scúdi.	alcuni amíci.
Բ. da alcuni fióri	da alcuni scúdi.	da alcuni amíci.

*) Անի արտիան բազմոյն գրով սխառ մտանդակներուն տուլն (ի՛նչ քան տուլն միայն խառն ս ու սխառները) ասանց ապաւարցի իւրըրդի un, ինչպէս՝ un fióre, ե ոչ uno fióre. un giardino, ե ոչ uno giardino.

***) Արեւոյ a հարմարչան նախադրութեան տուլն յայնաւորով սխառ մտան մը հանդիպի՝ արտաբերութեանը համար d բազմոյն գիր մը իտալերայ a ինչպէր ծայրին վրայ, ինչպէս՝ ad un uómo, ե ոչ a un uómo:

Աղակի իգական.	
Հաւ մը. պէր լաւնո՛ւտ :	Սագ մը. պէր գաւ.
Ո. una gallina.	un' oca.
Ս. d' una gallina.	d' un' oca.
Տ. ad una gallina.	ad un' oca.
Հ. una gallina.	un' oca.
Բ. da una gallina.	da un' oca.

Յոքնակի իգական.	
Ո. alcune galline, Լայլն :	alcune oche, Լայլն :

Աղակի ար.	
Ամէն ժողովուրդ. Էր ճեօճաւն :	
Ո. tutto il pópolo *) .	tutti i pópoli .
Ս. di tutto il pópolo .	di tutti i pópoli .
Տ. a tutto il pópolo .	a tutti i pópoli .
Հ. tutto il pópolo .	tutti i pópoli .
Բ. da tutto il pópolo .	da tutti i pópoli .

Աղակի ար.		
Անպարտէզը. Օլ	Աս թռչունը .	Ամէն զինուորը .
պահճէ :	Պա գաւ .	Հէր ճէնիճէ :
Ո. quel **) giar- dino.	quest' uccello.	ogni soldáto.
Ս. di quel giar- dino.	di quest' uccello.	d' ogni soldáto.
Տ. a quel giar- dino.	a quest' uccello.	ad ogni soldáto.
Հ. quel giar- dino.	quest' uccello.	ogni soldáto.
Բ. da quel giar- dino.	da quest' uccello.	da ogni soldáto.

*) Tutto — ambo կամ ambedue բառերը հըր է-
րենցէ զէրջէ կամանն յօրը . այսպէս՝ tutto il
mondo, բաւը աշխարհ, պիւթիւն աիւնեա . գո-
հանով ըսելն՝ il tutto mondo . ambedue i fra-

Յարնակի սր .

Ո. quei giardini.	questi uccelli.	cinque soldati.
Ս. di quei giardini.	di questi uccelli.	di cinque soldati.
Տ. a quei giardini.	a questi uccelli.	a cinque soldati.
Ը. quei giardini.	questi uccelli.	cinque soldati.
Բ. da quei giardini.	da questi uccelli.	da cinque soldati.

Յարուի անուանց հարմանց ձրայ :

59. Աստուծոյ, մարդու, շատուածներու, քաղքի ու տեղերուն անունները եզակիին մէջ կը հարմարեն հարմանչան նախադրութիւններով . ինչպէս՝

Աճ .	Պետրոս .	Աննա .	Գիօս .	Վիեննա .
Dio .	Piétro .	Anna ***).	Gióve .	Vienna .
di Dio .	di Piétro .	d' Anna .	di Gióve .	di Vienna .
a Dio .	a Piétro .	ad Anna .	a Gióve .	a Vienna .
Dio .	Piétro .	Anna .	Gióve .	Vienna .
o Dio .	o Piétro .	o Anna .	o Gióve .	o Vienna .
da Dio .	da Piétro .	da Anna .	da Gióve .	da Vienna .

télli, երկու եղբարսն ալ, իբի գարտաշըտա . քննանաի gli ambedúe fratélli.

**) Lo մասնիկով ձերջայած անուանները (ի բայ աւելաւ իստանսով սխառմները) բազմայայի գրով սխառմարտան անուաններուն առջեւը lo մասնիկը իբի-բարենցընէն եզակիիէ Տեջ, ա իւննան Տի / ով, որնոր յոննակիին Տեջ i իւննանն (տեւ 33) :

***) Անուանց անուանները երբեմն յօդով ալ իւննակին . այսպէս՝ l' Anna, dell' Anna, all' Anna, բայ այնչափ ազիկ սովորութեան չի :

62. Ի կաներուն, գետերուն, ծովերուն, լճերուն, գաւառներուն ու թագաւորութիւններուն անունները, իրենց ընդհանուր ու մասնաւոր նշանակութեանը համաձայն, կրնան յօդիւ կամ առանց յօդի գրուիլ. այսպէս Európa կամ Բ' Európa, Աւրոպա: Բայց ծովերուն ու գետերուն անունները ըստ մեծի մասին յօդիւ կրգրուին. ինչպէս՝ (Ը' Atlántico, il Tevere և il Pò):

63. Ամիսներուն ու օրերուն անունները առանց յօդի կրգրուին. այսպէս՝
 il mese di Maggio, Սնյիս ամիսը, Սնյիս ամիսը:
 l' último di di Giúgno, Յունիսին վերջի օրը. Յունիսին սօն իննիս:

Յօդիւ ալ կրնան գրուիլ, թէ որ որոշեալ օր մը կամ ամիսմը ցրցընեն. ինչպէս՝
 nell' Ottóbbre dell' anno passáto. Անցեալ տարի
 նոկտեմբերին, Ակտեմբերի նոկտեմբերին:
 il primo di di Marzo, Սարտին առջի օրը, Սարտ ամիսին
 իւր իննիս:

64. Նովի ու երկինքին չորս մասերուն անունները միշտ յօդ կառնուն մասնաւանդ ուղղականին մէջ. ինչպէս՝
 l' oriente. il levánte. l' est, Արևելք, Արևմուտք.
 l' occidénte. il ponénte. l' ovest, Արևմուտք, Արևելք.
 il settentriónne. la tramontána. il nord, Հիւսիս, Հիւսիս.
 il mezzogiórno. il mezzodi. il sud, Նարաւ, Վերջին:

ԵՌԵՆՁԻՆ ՅՕԴՈՒԵՆՔ

Եթական անուններուն շարք :

ՅՕԴՈՒԵՆՔ ԵՌԵՊԻՆ

Եթական անուններուն հոլովան շարք :

65. Եթական անունները գոյական անուններէն տարրեր հոլովմունք մը չունին, ինչու որ օ վերջաւորողները կը հոլովին արական գոյական անուններուն պէս. *a* վերջաւորողները իգական գոյականներուն պէս: Իսկ *e* վերջաւորողները կամ արականին պէս կը հոլովին և կամ իգականին պէս. ու կը համաձայնին իրենց գոյականներուն հետ՝ սեռիւ, թուով, ու հոլովով. ինչպէս՝

Եզ. ար.

Յոք. ար.

Ո. il buon' uómo.

i buoni uómini.

աղէկ մարդ, էջէ արտմ.

Ս. di, del buon' uómo.

di, de', dei buoni uómini.

Տ. a, al buon' uómo.

a, a', ai buoni uómini.

Հ. il buon' uómo.

i buoni uómini.

Կ. o buon' uómo.

o buoni uómini.

Բ. da, dal buon' uómo.

da, dai buoni uómini.

Ո. prudente, il prudente uómo խոհեմ մարդ,

prudenti, i prudenti uómini.

ազըլէլ արտմ.

Ս. di, del prudente uómo.

di, de', dei prudenti uómini.

Տ. a, al prudente uómo.

a, a', ai prudenti uómini.

Հ. il prudente uómo.

i prudenti uómini.

Կ. o prudente uómo.

o prudenti uómini.

Բ. da, dal prudente uómo.

da, dai prudenti uómini.

Եղ . Իդ .

Յոք . Իդ .

Ո՛ր la buona donna.	le buone donne.
Ս՛ր di, della buona donna.	di, delle buone donne.
Տ՛ր a, alla buona donna.	a, alle buone donne.
Հ՛ր la buona donna.	le buone donne.
Կ՛ր o buona donna.	o buone donne.
Բ՛ր da, dalla buona donna.	da, dalle buone donne.

Ըստպէս կը հարգվին ետեի ածական անուններն ալ .
 prudente don- կին խոհեմ . Ֆիւրուէլէ-

na, գարը .
 cattivo fanciullo, չար տղայ , Բեօլէի շոճուգ .
 ricco mercatán- հարուստ վաճառ- Վէնիէն պուլէր-
 te ոսկան, ինն .

caro amico, սիրելի բարեկամ, Բեօլէի-լէ Գուլ .
 forte lióne, ուժով առիւծ , շէրտիլէլէ արս-
 լան .

fedéle servo, հաւատարիմ ինտիմար գուլ .
 obbediénte sco- ծառայ ,
 láre, հնազանդ աշա- Բեօլէի շափէլէ .
 կերտ ,

illústre uómo, երևելի մարդ , նոմիմար Բիշէ .
 bella rosa, գեղեցիկ վարդ , ինպէլ ինլ .

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ն Ե Բ Կ Բ Ո Բ Գ

Ըծական անուննց ասիճաններուն վրայ :

66. Ըծականը երեք աստիճան ունի . Գրական ,
 Բացարկական , Գեղարկական :

67. Գրականը (positivo) պարզապէս կը ցըցընէ
 բանի մը ինտոր ըլլալը . առանց ուրիշի մը հետ բաղ-
 դատելու . ինչպէս՝ ricco, հարուստ, Վէնիէն . grande, մեծ ,
 պեօյլէ :

68. Բացարկականը (comparativo) բանի մը աւել-
 լի կամ պակաս ըլլալը կը ցըցընէ . ուրիշին հետ բաղ-
 դատելով , ու սովորաբար կը շինվի դրականին վրայ più

կամ meno մասնիկները դնելով, ինչպէս՝ *più* կամ *meno* ricco, աւելի կամ քիչ հարուստ, չօք կամ ոչ չէնկէն. *più* կամ *meno* diligénte, շատ կամ քիչ փութաջան, չօք կամ ոչ համարալէ :

69. Վերադրականը (superlativo) բանի մը շատ աւելի կամ շատ պակաս ըլլալը կը ցուցնէ, ուրիշին հետ բաղդատելով. ու կը շինվի կամ բաղդատականին վրայ *il, lo, la* յօդերը դնելով, կամ դրականին վերջը *issimo* մասնիկը աւելցնելով, ինչպէս՝ *il più bello*, փէք շատ գեղեցիկ, փէք չօք *la più grande*, փէք շատ մեծ, փէք չօք *obbedientissimo*, փէք շատ հնազանդ, փէք չօք *giustissimo*, փէք շատ արդար, փէք չօք :

70. Ատէնն եկած ածականն անուններուն սատիւ ճանաց կարգը երկու կերպ կը լլայ, կամ ուրիշ հասարակ ածականներուն պէս. ինչպէս *buono*, *più buono*, *il più buono*, *buonissimo*, և կամ սյսպէս՝

Վրական.	Բաղդ.	Վերադրական.
<i>buono</i> , աղէկ, էյէ.	<i>miglióre</i> ,	<i>il miglióre</i> , ottimo.
<i>cattivo</i> , գէշ, քեօ-	<i>peggióre</i> ,	<i>il peggióre</i> , péssimo.
	լէն.	
<i>grande</i> , մեծ, ուլէօյ-	<i>maggióre</i> ,	<i>il maggióre</i> , mássimo.
	լէն.	
<i>piccolo</i> , պղտիկ,	<i>minóre</i> ,	<i>il minóre</i> , mínimo.
	քեօ-լէն.	
<i>alto</i> , բարձր, էն-	<i>superióre</i> ,	<i>il suprémó</i> , sommo.
	քեօ.	

Ասոնցմէ ոմանք ածականի պէս ու ոմանք ալ մակբայի պէս կը վարվին, ինչպէս.

<i>molto</i> , շատ, չօք.	<i>più</i> , mag- giorménte,	<i>il più</i> , <i>al più</i> , moltí- simo.
<i>poco</i> , քիչ, ոչ.	<i>meno</i> ,	<i>il meno</i> , <i>al meno</i> , pocchíssimo.
<i>bene</i> , աղէկ, էյէ.	<i>méglío</i> ,	<i>il méglío</i> , ottimamén- te, <i>beníssimo</i> .
<i>male</i> , գէշ, քեօ,	<i>péggio</i> ,	<i>il péggio</i> , pessima- ménte, <i>malíssimo</i> .

Ըստ *ալ գիտնալու է որ re կամ ro վերջաւորած ածական անուններուն գերադրականը errimo կը լայս ալսպէս՝*

Գրական . Բաղղ . Գեր .
integro, ամբողջ, պէ- քիւն . più integro, integerrimo.

acre, թթու, էրչէ . քիւն . più acre, acerrimo.
célebre, երևելի, համարու . più célebre, celeberrimo.
salubre, առողջարար, հա- քիւն . più salubre, saluberrimo.

ՅՕ Գ ՈՒ ԵՆՕ՝ ԵՐՐ ՈՐ Գ՝

Գոյականն ու ածականն անունանց ածանցման կամ գոգոնու-
 լեանը զրոյ :

72. Գոյականն ու ածականն անուններուն վրայ շատ անգամ մասնիկ մը աւելցընելով, նշանակութիւննին կրփոխվի, որոնց գլխաւորները հոս համարուող ջրցընենք :

73. Ըստնցմէ ոմանք աւազան (aumentativo) կրսվին, որոնք բանի մը մեծութիւնը կամ առաւելու-
 թիւնը կը ցըցընեն, ինչպէս են աս մասնիկները, *one, otto, accio, astro, azzo, aglio* *) :

Պարզ .	Ըծանցական .
álbero, ծառ, աղած .	alberóne, մեծ ծառ, պէօ- լա, աղած .
cappélllo, գլխարկ, շափա .	capellóne, մեծ գլխարկ, պէօլա, շափա .
porta, դուռ, գափա .	portóne ^{cc)} , մեծ դուռ, պէօլա, գափա .

*) Ըստնցմէ *accio, astro, azzo* ու *aglio* մասնիկները
 Բանի մը գեղունակութիւնը ու անպիտանութիւնը լըջըցնեն :

***) *One* լէրլուորած անունները, լէպիտա իգու-
 3 *

Պարզ .	Ըճանցական .
gióvane, երիտասարդ, Կէ- լէ Գանլը .	giovanótto, մեծ երիտա- սարդ, ղէօյլէ-Կէլ .
aváro, ազահ, Լամահէտր .	avaráccio, անպիտան կամ գէշ ազահ, Ֆէնտ Լու .
médico, բժիշկ, Հէհիմ .	medicástro, անճոռնի բժիշկ, Ֆէնտ Հէհիմ .
pópolo, Ժողովուրդ, ճէօ- մուլ .	popolázzo, Հասարակ Ժո- ղովուրդ, ղայուլը .
villáno, գեղացի, Իէօյլէ- մ .	villanáccio, բիրտ գեղացի, Գուլու Իէօյլէ-մ .
gente, ազգ, Ֆլէլէլ .	gentáglio, ռամիկ ժողո- վուրդ, ղայուլը ճէօմ :
74. Ոմանք ալ նոսրացումն (diminutivo) կրասինն, ինչու որ բանի մը պզտիկութիւնը կը ցըցընեն . և սա մասնիկներն են . <i>ino, etto, ello, uolo, uccio, uzzo</i> .	
bello, գեղեցիկ, Լէ-լէլ .	bellíno, գեղեցիկիկ, Լէ- լէլճէլ .
ragázzo, մանուկ, չոճո-Գ .	ragazzino, մանկիկ, Թագ- լ .
vécchio, ծեր, Էլէտր .	vecchiétto, ծերուկ, Էլէ- տրճէլ .
póvero, աղքատ, Ֆոգլը .	poverétto, աղքատիկ, Կու- լուլը .
pazzo, խենդ, Թիմագ .	pazzarélllo, խենդուկ, Թի- մագճէլ .
uómo, մարդ, Թիմ .	uomicciaólo, մարդկիկ, Թ- իմիճէլ .

75. Հատ անուններ ալ կան՝ որ կերպ կերպ կը-
փոխվին . *ինչպէս՝ libro, libréttto, librettíno, libri-
cino, librúccio, librettúccio, libricciuólo, libret-*

խան անուններէն խճանցին՝ Լայուլ արական էն : Ոման-
սանց իգականն ալ իբրբոժօժէն, այսպէս՝ *la por-
tana*, Լայուլ աղէլ լէ :

tucchiuolo ևայլն . casa, casaccia, casetta, casella, casino, casellino, casotto, casuccia, casupola ևայլն :

76. Ո՛մանք ալ մեր վերացականն -- էնն մասնիկին ուժը ունին . ու ստոնք են ezza, aggine, gio, zio, tà, dine, ու ura . Ինչպէս՝

bello, գեղեցիկ, Ինչքէլ .	bellézza, գեղեցկութիւն, Ինչքէլէք .
scélo, չար սեօնէն .	scelerággine, չարութիւն, սեօնէնէնք .
servo, ծառայ, հրահարէնք .	servizio, gio, ծառայութիւն, հրահարութեանք .
confúso, շփոթ, գարտափառք .	confusión, շփոթութիւն, գարտափառութեանք .
umáno, մարդկային, Ինչսանի .	umanità, մարդկութիւն, Ինչսանութեանք .
moltidúdo, շատ, շոք .	moltitúdine, շատութիւն, շոքութեանք .
agricoltóre, Երկրագործ, Էրկինճի .	agricoltúra, Երկրագործութիւն, Էրկինճիէք .

77. Ո՛մանք ալ մեր ածանցականն, սինն, ային, ստոր մասնիկներուն ուժը ունին, ու ստոնք են vole, ano, reo, esco, ale. Ինչպէս՝

colpa, յանցանք, Գողակէն .	colpévole, յանցաւոր, Գողակէնք .
mondo, աշխարհ, Գիտնէնք .	mondáno, աշխարհային, Գիտնէնք .
corpo, մարմին, Էնն .	corpóreo, մարմնաւոր, Էննք .
bárbaro, բարբարոս, Էնչանք .	barbarésco, բարբարոսական, Գողակէնք .
número, թիւ, սայլ .	numérale, թուական, սայլ .

78. Ոմանք ալ մեր բացասական ան մասնիկին ուժը ունին՝ ու միշտ բառէն առաջ կը դրվին, ու ասոնք են *in, im, dis, s.* ինչպէս՝

fortunáto, բաղաւոր.		infortunáto, անբաղդ,
mortále, մահականացու,		immortále, անմահ,
piacévole, հաճոյ, հագու-		spiacévole, անհաճոյ, նու-
onóre, պատիւ, էլիքէլ.		disonóre, անպատուութիւն,

79. Սերջապէս կը գտնուին քիչ անուններ ալ, որոնք կը լակի ձայնով յորնակի կընշանակեն և կը վերջաւորին *ame, esca, ume.* ինչպէս՝

polláme, հաւեր, լուծու-		legnáme, փայտեր, օրհն-
bestiáme, հօտեր, սէրէլ-		soldatésca, զինուորներ,
ossáme, ոսկրներ, սէրէլէր.		selvaggiáme, էրէներ, Եւ-

ՅՕԳՈՒԵՆՕ՝ ՎԵՅՆԲՈՐԳ

(Ժողովան անասնոց վերայ):

80. Իտալացիք հինգ տեսակ թուական անուն (*nome numerále*) ունին, որոնց կարգը աս է՝

1) Ինչոքո՞ւմ թուականները (*númeri cardináli*) ածական են՝

Uno, una, մէկ, ուէր.		otto, ութը, սէրէլ.
due, երկու, էրէ.		nove, ինը, քօգուու.
tre, իրեք, է-չ.		diéci, տասը, օն.
quáttro, չորս, քէօրք.		úndici, տասնըմէկ, օն ուէր.
cinque, հինգ, ուէչ.		dódicí, տասներկու, օն էրէ.
sei, վեց, սելլէ.		trédici, տասնիրեք, օն
sette, եօթը, էէրէ.		է-չ.

quattórdici, <i>տասնընորս,</i>	settánta, <i>եօթանասուն,</i>
<i>օն քիւօրք.</i>	<i>էկէ՛նթէ.</i>
quíndici, <i>տասնըհինգ, օն</i>	ottánta, <i>ութսուն, քիւօն.</i>
<i>պէշ.</i>	nonánta, <i>յիննսուն, քօգ-</i>
sédici, <i>տասնըվեց, օն արև.</i>	novánta, <i>յասն.</i>
diecisétte, <i>տասնըեօթը,</i>	cento, <i>հարիւր, էկու.</i>
diciasétte, <i>օն էկքի.</i>	ducéto, <i>երկու հարիւր,</i>
dicióttó, <i>տասնըութը, օն</i>	dugéto, <i>էքէ էկու.</i>
<i>քիւք.</i>	trecéto, <i>իրեք հարիւր, էու</i>
diecinóve, <i>տասնըվներ,</i>	<i>էկու.</i>
diciannove, <i>օն քօգու.</i>	mille, <i>հազար, պիւ.</i>
venti, <i>քսան, էկրթի.</i>	due mila, <i>երկու հազար,</i>
vent' uno, <i>քսանըմէկ, էկր-</i>	<i>էքէ պիւ.</i>
<i>թ պիւ.</i>	cento mila, <i>հարիւր հա-</i>
venti due, <i>քսաներկու,</i>	<i>զար, էկու պիւ.</i>
<i>էկրթի էքէ.</i>	un milióne, <i>միլիօն, բիւր,</i>
trénta, <i>երեսուն, օլէու.</i>	<i>թիւօն.</i>
quaránta, <i>քառսուն, գրք.</i>	sei milióni, <i>վեց միլիօն,</i>
cinquánta, <i>յիսուն, էլէ.</i>	<i>արևիւ թիւօն.</i>
sessánta, <i>վաթսուն, արևիւ.</i>	

2) Գլխաւորապէս թուականները (números ordináli) ածական են, ու իրենց գոյականին հետ կը համաձայնին ածական անուններուն պէս :

Il primó *) առաջին պիւր-	il quínto, հինգերորդ,
<i>իւնճէ.</i>	<i>պէշէնճէ.</i>
il secóndo, երկրորդ, է-	il sésto, վեցերորդ. արև
<i>իւնճէ.</i>	<i>լէնճը.</i>
il tértzo, երրորդ, էլէ-	il séttimo, եօթներորդ,
<i>ճէու.</i>	<i>էկքիւնճէ.</i>
il quártó, չորրորդ, քիւօր-	l'ottávo, ութերորդ, քիւք.
<i>քիւնճէու.</i>	<i>իւնճէ.</i>

*) թիւ որ ասոնց յօդը յիշել յգէս՝ համարայ իւլան. էնչ պէս՝ primó, երկու աստիճան, իւր էվիւլ. secóndo կամ secundariaménte, երկրորդասոր, իրինճի :

il nono, <i>իններորդ, ԳՈՉՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il cinquantésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il décimo, <i>ասաներորդ, ՕՆՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il quinquagésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
l'un décimo, <i>ասանըմէկերորդ, ՕՆՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il sessantésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il duodécimo, <i>ասուերկուերորդ, ՕՆԻՆԻՃԷ</i> .	il sessagésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il décimo terzo, <i>ասուերեքերորդ</i> .	il settantésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il décimo nono, <i>ասանըմէկերորդ, ՕՆՈՒՆԻՃՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il settuagésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il ventésimo, <i>քսաներորդ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .	l'ottantésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il vigésimo, <i>էՒԷԻՆՃԷ</i> .	l'ottuagésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il ventésimo primo, <i>քսանըմէկերորդ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .	il novantésimo, <i>իննսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il trentésimo, <i>երեսներորդ, ՕՒՆՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il nonagésimo, <i>Ճիսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il tregésimo, <i>չորսուներորդ, ՕՒՆՈՒՆԻՃՈՒ</i> .	il centésimo, <i>հարիւրերորդ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il quarantésimo, <i>քառասներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .	il millésimo, <i>հազարերորդ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .
il quadragésimo, <i>չորսուներորդ, ԲՐՐԴ, ԷՒԷԻՆՃԷ</i> .	

3) Արիմոնիան կամ համեմատական (numeri proporzionali).

Sémplice, <i>միակ, ասու</i> .	dóppio, <i>կրկին, ԷՒԷ ԳՈՒՆ</i> .
triplo, <i>երեքպատիկ, ԷՒՉ ԳՈՒՆ</i> .	una volta, <i>միանգամ, ԷՒԷ ԳՈՒՆ</i> .
quádruplo, <i>չորեքպատիկ, ԳԵՐԵՔ ԳՈՒՆ</i> .	due volte, <i>երկու անգամ, ԷՒԷ ԳՈՒՆ</i> .
quíntuplo, <i>հինգպատիկ, ԲՐՐԵՔ ԳՈՒՆ</i> .	tre volte, <i>երեք անգամ, ԷՒՉ ԳՈՒՆ</i> .
céntuplo, <i>հարիւրպատիկ, ԷՒԷՉ ԳՈՒՆ</i> .	cento volte, <i>հարիւր անգամ, ԷՒԷՉ ԳՈՒՆ</i> .

4) Հասարական կամ զարդական անունները (números collettivi) գոյականի պէս կրբանին :

Un' ambo, երկեակ, է՛նէ՛	է՛նէ՛ կամ է՛նէ՛	una dozzina, տասերկուկնոց, օն է՛նէ՛նէ՛ կամ օն է՛նէ՛
un terno, երրեակ, է՛նէ՛	է՛նէ՛	una ventina, քսանեակ, է՛նէ՛նէ՛նէ՛ կամ է՛նէ՛նէ՛
un quaterno, քառեակ, քնոբարէնէ՛	է՛նէ՛	una quarantina, քառասունեակ, քարքարէնէ՛ կամ քարքարէնէ՛
un quinterno, հնգեակ, արեւելէ՛	է՛նէ՛	una novena, իննեակ, քոնտինայէ՛
una decina, տասնեակ, օն է՛նէ՛	է՛նէ՛	un migliájó, հազարեակ, արեւելէ՛ :

5) Տրամբաշխական (números distributivi) .

Ad uno ad uno, մէկիկ մէկիկ, արեւելէ՛ արեւելէ՛	la metà, կէսը, է՛արեւել
a due a due, երկու երկու, է՛նէ՛նէ՛ է՛նէ՛նէ՛	tutti e due, երկուքն ալ, է՛նէ՛նէ՛ քնէ՛
a tre a tre, երեք երեք, է՛նէ՛ է՛նէ՛	tutti e tre, իրեքն ալ, է՛նէ՛ քնէ՛ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ե Ր Ր Ո Ր Գ

Ղեբրանուան զբայ :

81. Ղեբրանուանը (pronóme) անուան տեղ կրգրբնի, ինչու որ՝ անուն մը շատ անգամ խօսքի մէջ չիկրկնելու համար, անոր տեղը բառ մը կրգնենք՝ որ Ղեբրանուան կրսփի : Չորս տեսակ գերանուն կայ . էական (personale), սրտցական (possessivo), ցոյցական (dimostrativo), ու յարաբերական (relativo) :

82. Ղեբրանուանը անուանց պէս թիւ, հօլով, ու հօլովմունք ունենալէն ՚ի զատ, նաև գէմք ալ ունի՝

որ իրեք է . առաջին՝ ես , պէն , երկրորդ՝ դուն , սէն , եր-
րորդ՝ ան , օ :

83. Այսին տերմինները (pronómi personáli) երկու կերպ են . առաջինները՝ կրավին յարմար տերմիններ (congiuntívi — affíssi), երկրորդները՝ Բացարձակ տերմիններ (assolúti) :

84. Յարմար տերմինները՝ տրական ու հայցական միայն ունին, թէ եզակիին և թէ յոթնակիին մէջ . ինչպէս՝

Ազակի .

Տրական . mi, ինձի, պանս .	gli *) , le , անոր , օնս .
ti, քեզի, սանս .	si, իրեն, չէնորէնէ .
Հայցական . mi, զիս պէնէ .	il, lo, la, զանի, օնս .
ti, զքեզ, սէնէ .	si, զինքը, չէնորէնէ :

Յոթնակի .

S . ci (ne), մեզի, պէպէ .	loro , անոնց , օնլարս .
vi, ձեզի, սէպէ .	si, իրենց, չէնորէնէնէ .
Հ . ci (ne), զմեզ, պէպէ .	li, le, զանոնք, օնլարս .
vi, զձեզ, սէպէ .	si, զիրենք, չէնորէնէնէ :

85. Բացարձակ տերմինները ասոնք են io, tu, egli, se . ու կը հրավին հոլովանշան նախդիրներով, այսպէս՝

Առաջին դէմք , io ես , պէն .

Ազակի .	Յոթնակի .
Ո . Io, ես , պէն .	Noi, մենք , պէպ .
Ս . di me, իմին, պէնէն .	di noi, մերին , պէպէն .
Տ . a me, ինձի, պանս .	a noi, մեզի , պէպէ .
Հ . me, զիս, պէնէ .	noi, զմեզ , պէպէ .
Բ . da me, իզմէ, պէնորէն .	da noi, մեզմէն , պէպորէն :

*) Ան gli տերմինները շատ արեւել ինքանի նաեւ յարմարի պարտան ու հայցական հոլովներուն արեւել . այսպէս՝ gli անոնց իմ վանոնք, օնլարս իմ օնլարս . Բայց այնչափ պէնէն չէ :

Արրորդ դէմք tu, դուն, «էն.

Ազակի.

Յոքնակի.

Ու. Tu, դուն, «էն.
 Ու. di te, քուկին, «էնին.
 Տ. a te, քեզի, «ան.
 Հ. te, զքեզ, «էնի.
 Բ. da te, քեզմէ, «էնդէն.

Voi, դուք, «էլ.
 di voi, ձերին, «էլին.
 a voi, ձեզի, «էլի.
 voi, զձեզ, «էլի.
 da voi, ձեզմէ, «էլդէն:

Արրորդ դէմք egli, ան, օ.

Ազակի արական.

Յոքնակի արական.

Ու. Egli, ei, e', esso, des-
 so *), ան, օ.
 Ու. di lui, di esso, անոր,
 օնուն.
 Տ. a lui, ad esso, անոր,
 օն.
 Հ. lui **), esso, անի,
 օնու.
 Բ. da lui, da esso, ան-
 կէ. օնդան.

Eglio, egli, e', անորք,
 essi, օնար.
 di loro, di essi, անոնց,
 օնարն.
 a loro, ad essi, անոնց,
 օնարա.
 loro, essi, զանորք, օն-
 արը.
 da loro, անոնցմէ, օնար-
 դան:

Ազ. իգ.

Յոք. ար.

Ազ. Յոք.

Ու. Ella, essa, des-
 dessa, ան, օ.
 Ու. di lei, di essa.
 Տ. a lei, ad essa.
 Հ. lei, essa.
 Բ. da lei, da
 essa.

Elleno (elle), ան-
 ոնք, օնար.
 di loro, di esse.
 a loro, ad esse.
 loro, esse.
 da loro, da esse.

Չննի.
 di se, իրեն, ինն-
 արին.
 a se, իրեն, ինն-
 արի.
 se, զինքը, ինն-
 արի.
 da se, իրմէ, ինն-
 արդէն:

*) Այլի հեղինակները egli, ella, դերանունները հայն-
 իարգու լրաց իրենցընեն. էս) esso, essa դերան-

86. Սպասցալան գերանանները (pronómi possessívi), mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro, բանի մը որան ըլլալը կըրցընեն. ածական են, ու կըհա մաձայնին իրենց գոյականին հետ՝ սեռի, թուով, ու հոլովով. այսպէս՝

Եղակի ար.

Il mio ^{***}), tuo, suo, nostro, vostro, loro giardino, Իմին, քուկին, իրեն, մեր, ձեր, անոնց պարտեզը, Պէնէ՛յ, սէնէն, օնոն, պիպէ՛յ, սիպէն, օնարըն պահճէն:

Եղակի իգ.

La mia, tua, sua, nostra, vostra, loro penna, Իմին, քուկին, իրեն, մեր, ձեր, անոնց գրիչը, Պէնէ՛յ, սէնէն, օնոն, պիպէ՛յ, սիպէն, օնարըն գալէ՛յ:

Հարնակի ար.

I miei, tuoi, suoi, nostri, vostri, loro giardini, Իմին, քուկին, իրենց, մեր, ձեր, անոնց պարտեզները,

Պէնէ՛յ, սէնէն, օնոն, պիպէ՛յ, սիպէն, օնարըն, պահճէն.

նոնները՝ լե հարգոս ու լե ուրիշ բաներոս լայ: Desso, a գերանանը գէշ յիշ իբեանէ:

**) Հարերը իրգնեն՝ որ lui, lei, me գերանանները ուղղականի որի ալ իբեանին, հայց աղէլ ուղղութեն չէ. այլ ուղիղ կարգոս պէտք է անոնց ուղղականը գնել. այսինքն՝ egli, ella, io:

**) Լանի, լե որ որժանապարզութեան կամ ապագայն ունեան անոն հը յոճընին ունենան, յօդ չէն աւանոր. ինչպէս՝ sua Maestà, լուգաւոր, փատիշահ. mia madre, mio padre: Իայց լե որ գոյական անոնները իրենցիկ առաջ կամ վերջ ուրիշ ածական հը ունենան՝ ան ապենը յօդը իր գըրէ. ինչպէս՝ il mio caro padre, ի՛ն սիրելէ հայրս, սեզկիլիւ իւ փէտերիմ. la cara mia madre, ի՛ն սիրելէ հայրս, սեզկիլիւ իւ վալիտէմ:

Յորնակի ից .

Le mie, tue, sue, nostre, vostra, loro penne.
 Իմին, քուկին, իրեն, մեր, ձեր, անոնց գրիչները,
 Պէննի, սէննի, օննի, ուրիշի, իւրիշի, օնլարեն գաւազնիքի :

87. Հայտնի Գերմանացիները (pronómi dimo-
 stratívi) բանի մը կամ անձի մը է՝ ոչ կամ ոչ ըլլալը
 որոշ ու յայտնի կրցրցրեն յօդի պէս . անոր համար
 երբոր գոյական անուններու հետ մէկտեղ կը հարկուն՝
 յօդ չեն առնուր (տէ՛ս 58) : Ըսոնք ածական են՝ ու կը
 հարկուն հարկանչան նախդիրներով :

Լատին .

Quésto, a, *)	ատկայ, ու .
cotésto, a,	ատկայ, շ .
quéllo, a,	անիկայ, օ .
costúí, costéi,	ատկայ, ու .
cotestúí, cotestéi,	ատկայ, շ .
colúí, coléi,	անիկայ, օ .
stéssó, a, **) } medésimo, a, }	նոյն, } օ .
ciò ,	ատ բանը, օ . շէյ .

Յոր .

quésti, e .
cotésti, e .
quélli, e .
costóro .
cotestóro .
colóro .
stéssi, e .
medésimi, e .

88. Ըսոնց պէս կը հարկուն նաև շատ դերանուն-
 ներ ալ . որոնք մեր մէջը խանութան տնտես կը սին :

*) Quésto, a, իրարմէն ան բանը՝ որոնք խոսողին հօր
 է . ինչպէս՝ *quésto libro*, ու գիրքը՝ (որնոր էս
 ունիմ) : Իսկ *cotésto, a*, ան բանը՝ որոնք ըս-
 րին հօր է . ինչպէս՝ *cotésto libro*. ու գիրքը (որ-
 նոր դուն ունիս) :

**) Stéssó, ու medésimo բառերը միշտ իմ էրը
 որոշելու համար, գերմանացիներուն ու գոյական
 տնտեսներուն հետ մէկտեղ ինքանին . այսպէս՝ *io*,
tu, *egli medésimo* իմ stéssó էս, դուն, ինչը .
 պէն, սէն, քէնաի . *noi*, *voi*, *egli* իմ elle-
 no stéssi իմ e, իմ medésimi, իմ e . la co-
 sa medésima . նոյն էրը, օ . շէյ :

Ըս կարգիս մէջ աստեղով նշանածները յոքնակի չու-
նին :

Uno, a, մէկը, Պէրէնի .

altri, ուրիշ, գայրըն (Տէր ուղղականի Տէջ իրենի) :

altrúi, ուրիշ մարդուն, գայրընընըն (նշ էրէէ, ուղ-
ղական իրնայ ըլլալ) :

altro, ուրիշ, գայրը (ածական անսանի Պէն իը-
բանի) :

l' uno e l' altro, } թէ մէկը ու թէ մէկայը,

gli uni e gli altri, } Պէրէնի և Օղէրէնի .

alcúno, a,

*qualcúno, a,

*qualchedúno a,

certúno կամ un certo,

*talúno կամ un tale կամ un cotále,

*qualche, ինչ, Պապէ .

tanto, a,

cotánto, a,

altrettánto, a,

*alquánto, թիշ մը, Պէր Էրըն .

*ogni, } ամէն, հէրի .

*ognúno, }

*ciascúno, a,

*ciaschedúno, a, } ամէն մարդ, հէր թիշ .

*cadúno, a,

*nissúno կամ nessunó, a, } Տիշ մէկը, հէն Պէրէնի .

niúno կամ neúno,

*verúno, a, } Տիշ բան, հէն Պէր շէյ .

*nullo, a,

*qualúnque,

*qualsisía,

*qualsivógliá,

*checchesía,

chiúnque,

chicchesía,

chi che si sia,

} ինչ բան ըլլայ նէ, նէ շէյ ինի .

} ինչ կամ ո՛վ (էնէ) հէր նէ կամ հէր թի
(իսէ) :

89. Հարաբերական (relativi) կրավին ան անունները, որոնք վերի բառը կամ ամբողջ խոսքը յառաջ կրբերեն՝ ու ասոնք են . ու կրհարավին այսպէս՝

Եղակի ար . և իգ .

Ո՛ . Ո՛, la quále,	che	որնոր, ՚ի .
Ո՛ . del, della quále,	di che	di cui, որուն որ, ՚ի օնուն .
Տ . al, alla quále,	a che	a cui, որուն որ, ՚ի օնու .
Հ . il, la quále,	che	cui, որնոր, ՚ի օնու .
Բ . dal, dalla quále,	da che	da cui, որմէն որ, ՚ի օնորան :

Յորնակի ար . և իգ .

Ո՛ . I, le quáli,	che *)	որոնք, ՚ի օնուր .
Ո՛ . dei, delle quáli,	di che	di cui, որոնց, ՚ի օն- լարուն .
Տ . ai, alle quáli,	a che	a cui, որոնց, ՚ի օն- լարու .
Հ . i, le quáli,	che	cui, որոնք, ՚ի օն- լարու .
Բ . dai, dalle quáli,	da che	da cui, որոնցմէ, ՚ի օնլարորան :

Երբեմն զերանունն ալ կրբանի փոխանակ
colui ու che զերանունն տեղ :

90. Հարցական գերանունները (pronómi interro-
gativi) իրեք են՝

Chi? ո՞վ, ՚ի՞՞ (Տարգոս զլու իւր զի) :

che կամ che cosa? ի՞նչ բան, նե՞ շէյ (Բանի զլայ) :

quale? որը, հոնիլու (Ի՛նչ Տարգոս ու ի՛նչ Բանի զլայ
իւր զի) :

*) Che գերանունն հարզանչան նախդիրներով հո-
լովները di che, a che, da che ՚իչ րիչ ին-
բանին, Բայց ի՛նչ որ որոշեալ յօր տանուս զլու-

Լսոնց *) իրերն ալ կըհորովին հորովանչան նախ
գիրներով, այսպէս՝

Ո. Chi? *)	՞՞՛՛՛՛ ի՛նչ.	Che? ինչ բան, նէ՞ շէյ.	Quále? որք, հան- լու. quali? որո՞նք, ի՛նչէ՛ր.
Ս. di chi?	di che?		di quále? quali?
Տ. a chi?	a che?		a quále? quali?
Ը. chi?	che?		quále? quali?
Բ. da chi?	da che?		da quále? quali?

նին. այսպէ՞ս՝ il che, lo che, del che եւայլն.
ան աբէնը ինչչանալին աւ բանը կամ ան բանը:

*) Օգտնացալան իօսիւրան Տըջ quále հարցալան գի-
բանսան գիւղ իրբանին che — chi գիւրանննէրը.
չար օրինակի շե սօմո! ինչպէ՞նի՞ Տարդ նասը ա-
տամ. o chi l' avrébbe credúto! ՞՞՛՛ իրնոր
հարալ. քիմ ինանապիլիլ իտի:

յէւլ (passáto) անցած բանը, ապառնի՛ (futúro) գալի՛ս:

99. Բայերուն եղանակը (modo) Հինգ է *) սահմանափան (indicatívo), հրահայտիան (imperatívo), սորաբաժանիան (congiuntívo), աներեւոյթ (infinito):

100. Բայերուն թիւը (número) անուններուն ու դերանուններուն պէս երկու է ելլալի՛ ու յո՞նալի՛: Ինչպէս՝ Io amo, Լսս կըսիրեմ, Պէն՝ սե՛ղբի՛մ: Noi amiamo, Սենք կըսիրենք, Պիչ՝ սե՛ղբի՛չ:

101. Բայերուն դէմքը (persóna) դերանուններուն դէմքին պէս իրեք է, առաջին՝ Կէ՛մ (prima persóna). Ինչպէս՝ Io, Լսս, Պէն. Երկրորդ՝ Կէ՛մ (secónda persóna) Tu, Պուն, Սեն. Երրորդ՝ Կէ՛մ (terza persóna) Egli, Ե՛ս, ()լ:

102. Բայերուն լծորդութիւնը (conjugazióne) չորս է **) բայերուն չորս կերպ վերջաւորութիւն ունենալուն համար are, ére, ere, íre. Ինչպէս՝ amare, temére, léggere, nutríre:

103. Լ՛մէն բայերը՝ որոնք որ ժամանակներուն մէջ վերը ըսված չորս լծորդութեան պէս առանց խտտորելու կըխոնարհին խոնոնաւոր բայք (verbi regolári) կըսվին, իսկ որոնք որ կըխտտորին, զարասողէ՛ բայք (verbi irregolári) կըկոչվին:

Լս՝ որովհետեւ վերը դրած չորս լծորդութիւնները ա-

*) Ըստիւրը չորս եղանակի ալ խա-եւընէն առնոց վրայ, այնինչ՝ ըզձական, կարողական. ներողական ու թէական. Բայց առնք սորաբաժանիանէն որքիւր եղանակի իւր չին խոյո-ցանէր, հապա՛ իրե՛ ելած զանազան սորաբաժանի տեւանիւր իրհամարմին:

**) Բայերան լծորդութիւնը հասարակաց սովորութեանը հիմնելու համար չորս ըսինք, Բայց ճիշտ անելու ըլլանք նէ իրե՛ հասարակայն իրգրանէնք, ինչո՞ւ որ ere վերջաւորեալ Բայերը լե՛ սող էն եղեր Ե՛ լե՛ երկայն, ըստ Թե՛մի՛ հասին Թորինայի իրհոնարհին:

մէն ժամանակներուն մէջ իրենցմէ չեն կրնար խոնարհիլ, ու ներգործական բայերը կարօտութիւն ունին՝ զարտուղի օժանդակ (ausiliare) *avére* բային . և կրաւորականները՝ զարտուղի օժանդակ էական *éssere* բային, անոր համար նախ առաջին աս երկու օժանդակ բայերուն լրծորդութիւնը դնենք:

ՅՕ Գ ՈՒ Ե ՆՕ Ե Ռ Ե Պ Ի Ն

Օգորգողէ օժանդակ բայերուն խոնարհման ձրայ:

1) ()ժանդակ *Avére* բայը սյսպէս կը խոնարհի:

Սահմանական (Indicativo).

Ներկայ (Presente).

ԵՂ. Io ho, (ò) *	Ես ունիմ,	Պէնիմ	} Իմ		
tu hai (ai),	դուն ունիս,	սէնին			
egli, esso	ha (à),	ան ունի,		օնան	
ella, essa		անոն			
ՅՊ. noi abbiámo,	մենք ունինք,	դիպիմ		} Իմ	
voi avéte,	դուք ունիք,	սիպին			
églino, essi	hanno,	անոնք ունին,			օնարուն
élleno, essej **)		անոնք ունին,			օնարուն

*) Փոխանակի ho, hai, ha, hanno, թնակի ò, ài, à, ànno ին գործածութիւնը հընարած է իրաւացիաց երեւելի Սէլասլասիէ Բանասարեղծը, որուն ինչէրեւին նաեւ հիմակման շար հեղինակները: Շար հեղ ալ Բանասարեղծները ինգործածէն ággio, ave, avei, avéi, avía, ággia, aggiáto, aggiáno, avría, avriáno փոխանակի ho, hai, avévi, avéva, ábbia, abbiáte, abbiáno, avrébbe, avrébbero որոնք ալ շարագործութիւն

Անցեալ անորոշ (Passáto imperfétto).

Եզ. Io avéva (avévo),	Ես ունեի,	Պէնի՛ն	} անորոշ անցեալ
tu avévi,	դուն ունեիր,	սէնի՛ն	
egli avéva (avéa),	ան ունէր,	օնան	
Յգք. noi avevámo,	մենք ունեինք,	պէպէ՛ն	
voi aveváte,	դուք ունէիք,	սէպէ՛ն	
essi avévano (avé- ano),	անոնք ունէին,	օնանրն	

Անցեալ անորոշ իրարեւալ (Passáto perfétto inde-
termináto).

Եզ. Io ebbi,	Ես ունեցայ,	Պէնի՛ն	} անորոշ իրարեւալ
tu avésti,	դուն ունեցար,	սէնի՛ն	
egli ebbe,	ան ունեցաւ,	օնան	
Յգք. noi avémmo,	մենք ունեցանք,	պէպէ՛ն	
voi avéste,	դուք ունեցարք,	սէպէ՛ն	
essi ébbero,	անոնք ունեցան,	օնանրն	

Անցեալ որոշեալ իրարեւալ (Passáto perfétto de-
termináto).

Եզ. Io ho	} avúto,	Ես ունեցայ,	} եմ,	Պէնի՛ն	} անորոշ որոշեալ	
tu hai		դուն ունեցար,		ես,		սէնի՛ն
egli ha		ան ունեցաւ,		է,		օնան
Յգք. noi abbiá- mo		մենք ունեցանք,		ենք,		պէպէ՛ն
voi avéte		դուք ունեցարք,		էք,		սէպէ՛ն
essi hanno		անոնք ունեցան,		են,		օնանրն.

Իսկ հասարակ խօսակցութեան Տեղ ասեմքին գործածելի չէն:

**) Իգրական դերանունը ella, essa, ասեն յատկանշելու Տեղ չոպէցին: Իրիւնէլ, որովհետեւ սորվողները

Լինելու իրարեւել յառաջագոյն (Passato perfétto anteriore).

Եղ. Io ebbi	} avúto *	Ես ունեցայ,	Պէնէյ	} - 1110111
tu avésti		դուն ունեցար,	-էնէն	
egli ebbe		ան ունեցաւ,	ծնան	
Յոք. noi avémmo		մենք ունեցանք,	դէպէյ	
voi avéste		դուք ունեցար,	-էպէն	
essi ébbero	անոնք ունեցան,	ծնուրէն.		

Ինչիւրէ ալ գիտես ինչան աւարտութիւնը լինելու :

- *) Իրաւացոյց աւ իրէր արեւելի իրարեւել ժամանակը իւր ձեռքը պարզ իրարեւելի ուժը ունի. Բայց հոս արեւը զար զար գրիմ, որովհետեւ իրենց ձեռք լինողիս եւ շար անգամ ձեկովիս արեւ իւրանին, Բայց ճիշտ խօսելով նշանակութեան իրանին շար իրարեւելիս, ինչո՞ւ որ ուղիւնը՝ այսինքն՝ անցեալ անորոշ կատարեալը՝ շար արեւն ատու իզամ Բանիս իւր ընդունի, ատանց արեւը որոշելու, ինչպէս՝ Gli antichi Románi ébbero gran virtù e gran vizj. Եւսինի շարովայելիս ձե՞ծ ատարինութիւններ ու ձե՞ծ իւրութիւններ ունեցան. Եւսի Սոմալըար չոգ ֆաղիւէթ վէ չոգ պէթ խոյ սահիպի օլտուար: Երբորդը. այսինքն՝ անցեալ որոշեալ կատարեալը՝ շար իմ ինչ արեւն ատու իզամ Բանիս իւր իւրանին իզամ արեւը որոշելով. ինչպէս՝ Hai avúto tempo di farlo oggi իմ questa settimana իմ questo mese, իմ questo anno, Եւ Բանիս ընելու այսօր իմ աւ շաբաթ, իմ աւ տիս, իմ աւ արեւ արեւն ունեցար. Եւ շէյի էթմէյէ պու կին կամ պու հաթթա, կամ պու սյ կամ պու երլ վազթըն օլտու: Բայց՝ Երբոր Երկուս արեւն պարահամ Բանիս իւր վրայ խոսք ընդ, ատունը անցեալ անորոշ կատարեալ իւրով, Եր-

Պ. Երբ իմար կամ անցեալ անիմար յառաջագոյն
(Passáto perfétto anterióre).

Եւ. Io avéva	} avúto,	Ես ունեցած էի,	պէնի՛ն	} Գրեալս իմար
tu avévi		դուն — էիր,	սէնի՛ն	
egli avéva		ան — էր,	օնու՛ն	
Յգ. noi avevámo	} avúto,	մենք — էինք,	պիպէ՛ն	} Գրեալս իմար
voi aveváte		դուք — էիք,	սիպէ՛ն	
essi aveváno		անոնք — էին,	օնուրբն՛	

Երբ (Futúro).

Եւ. Io avrò,	} avúto,	Ես ունենամ,	Պէնի՛ն	} Գրեալս իմար
tu avrái,		դուն ունենաս,	սէնի՛ն	
egli avrá,		ան ունենայ,	օնու՛ն	
Յգ. noi avrémo,	} avúto,	մենք ունենանք,	պիպէ՛ն	} Գրեալս իմար
voi avréte,		դուք ունենաք,	սիպէ՛ն	
essi avránno,		անոնք ունենան,	օնուրբն՛	

Իրրբը՝ անցեալ որոշեալ կատարեալ, Ինչպէս՝
Questa mattina ebbi male di testa, adés-
so ho avúto male di petto, Ես առաջ-
գլխի ցաւ ունեցայ, հիմայ ալ իւրձի ցաւ ունե-
ցայ. Պու սապահս պաշում աղըլտը, շիմտիտե
կէօքսիւմ աղըլտը: Երբորբը այսինքն՝ անցեալ
իմարեալ յառաջագոյն՝ Դի՛ն ուրիշ եղած Բանե
Տը անիմարեալ առաջ եղածը Իրրբընի, ու ուղրու-
Բար appéna, tostoche, subitoche Խայնի մի-
Բայնիւրի՛ն Իրբանի, Ինչպէս՝ Appéna ebbi avú-
to la tua léttéra, che tuo fratélló arrivò,
Վա նամար առածին պէս՝ Երբայրբ հասաւ:
Սէքտուպունու աղըլտըմ կիպի գարտաշնն եկ-
թիշտի:

Հրահայտման (Imperativo) .

ԱՂ .	Գուն ունեցիր ,	Սէնին ձար օլուան .
Abbi tu ,	դուն մի ունենար ,	սէնին ձար օլմաւն .
non avére *) ,	անի ունենայ ,	օնան ձար օլուան .
abbia egli ,		
Յոք .		
abbiamo noi ,	մենք ունենանք ,	դէպէ՛մ
abbiate voi ,	դուք ունենաք ,	սէպէ՛ն
abbiano essi ,	անոնք ունենան ,	օնարբն

} ձար օլուան :

Ստորադասական (Congiuntivo) .

Կերիայ (Presente) .

ԱՂ .			
Ch' io ábbia **),	Որ ես ունենամ ,	Վէ պէնին	} անի օլուան :
che tu ábbia	— դուն ունենաս ,	— սէնին	
(abbi) ,			
ch' egli ábbia ,	— անի ունենայ ,	— օնան	
Յոք .			
che noi abbiámó ,	— մենք ունենանք ,	— դէպէ՛մ	
che voi abbiáte ,	— դուք ունենաք ,	— սէպէ՛ն	
ch' essi ábbiano ,	— անոնք ունենան ,	— օնարբն	

*) Աներեւոյնին ձայն non Բացասական հայեանքը պէտ-
 լով , իւշնի՛ն հրահայտմանին երկրորդ Բացասական
 պէ՛մ, Բայց Տէրս զըրո՛ւնէ՛մք պէ՛մա՛որ Բայ Տը կէ-
 հայն , ինչպէ՛ս՝ ձերն օրնիմիւ ըստ իւրգին դէրո՛ր ը-
 լար non devi avére . Պէտքը չէ ունենալ . Տ'սյիլ
 տէյիլ տիր սանա էտինմէք :

**) Սորոտգասական իզանակին Տը գործածված շաղ-
 իսպները , օժանդակ Բայերուն իւրաքանչիւր ժամ-
 նակներուն ձայն ներգործութեմք պրէնս , որպէ՛ս զն
 սորձոցը հոս ձարթելով իօնելու արեւը պժգորո-
 լինն չէքաչն :

Լինելու անկարգ .

ԼԳ .																														
S' io avéssi,	(Ս) <table border="0"> <tr> <td>եւ ունենայի,</td> <td rowspan="3"> (Լ) <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>se tu avéssi,</td> <td>ձե՛նք ունենայինք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>s' egli avésse,</td> <td>դունք ունենայիրք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>ՅԳ .</td> <td>անո՛նք ունենային,</td> <td>օհո՛ւրն</td> </tr> <tr> <td>se noi avéssimo,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>se voi avéste,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>s' essi avéssero,</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> </td></tr></table>	եւ ունենայի,	(Լ) <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>se tu avéssi,</td> <td>ձե՛նք ունենայինք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>s' egli avésse,</td> <td>դունք ունենայիրք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>ՅԳ .</td> <td>անո՛նք ունենային,</td> <td>օհո՛ւրն</td> </tr> <tr> <td>se noi avéssimo,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>se voi avéste,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>s' essi avéssero,</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>	պէնի՛ն	} <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table>	պէնի՛ն	} <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table>	օհո՛ւն	դուն ունենայիր,	ան ունենար,	se tu avéssi,	ձե՛նք ունենայինք,	պէնի՛ն	s' egli avésse,	դունք ունենայիրք,	պէնի՛ն	ՅԳ .	անո՛նք ունենային,	օհո՛ւրն	se noi avéssimo,			se voi avéste,			s' essi avéssero,				
եւ ունենայի,		(Լ) <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>se tu avéssi,</td> <td>ձե՛նք ունենայինք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>s' egli avésse,</td> <td>դունք ունենայիրք,</td> <td>պէնի՛ն</td> </tr> <tr> <td>ՅԳ .</td> <td>անո՛նք ունենային,</td> <td>օհո՛ւրն</td> </tr> <tr> <td>se noi avéssimo,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>se voi avéste,</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>s' essi avéssero,</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		պէնի՛ն		} <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table>		պէնի՛ն	} <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table>	օհո՛ւն	դուն ունենայիր,	ան ունենար,	se tu avéssi,	ձե՛նք ունենայինք,	պէնի՛ն	s' egli avésse,	դունք ունենայիրք,	պէնի՛ն	ՅԳ .	անո՛նք ունենային,	օհո՛ւրն	se noi avéssimo,			se voi avéste,			s' essi avéssero,		
պէնի՛ն				} <table border="0"> <tr> <td>պէնի՛ն</td> <td rowspan="3"> } <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table> </td> </tr> <tr> <td>դուն ունենայիր,</td> </tr> <tr> <td>ան ունենար,</td> </tr> </table>				պէնի՛ն		} <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table>	օհո՛ւն	դուն ունենայիր,	ան ունենար,																	
պէնի՛ն	} <table border="0"> <tr> <td>օհո՛ւն</td> </tr> </table>		օհո՛ւն																											
օհո՛ւն																														
դուն ունենայիր,																														
ան ունենար,																														
se tu avéssi,	ձե՛նք ունենայինք,	պէնի՛ն																												
s' egli avésse,	դունք ունենայիրք,	պէնի՛ն																												
ՅԳ .	անո՛նք ունենային,	օհո՛ւրն																												
se noi avéssimo,																														
se voi avéste,																														
s' essi avéssero,																														

կոյն *).

ԼԳ . Io avréi,		
tu avrésti,	ԼԵ կունենայի,	Պէնի՛ն
egli avrébbe	դուն կունենայիր,	պէնի՛ն
(avria),	ան կունենար,	օհո՛ւն
ՅԳ . noi avrémmo,	ձե՛նք կունենայինք,	պէնի՛ն
voi avréste,	դունք կունենայիրք,	պէնի՛ն
essi avrébbe-	անո՛նք կունենային,	օհո՛ւրն
ro (avriano),		

*) Լ. երևո՞ւ արբե՛ր անկարգ Ժամանակները, [Եղեք
 ե անուան խոսման Բելը Բելալին Հեք իրան Բանալ,
 Ինչպէս որ զէրը Գրին. Բայց՝ նշանակո՞ւն Լեան խոս-
 ման Բելալին շատ ինքարբե՛րին. Ինչո՞ւ որ՝ առ-
 ջինը՝ ինքնին այնպէս Լեան Բանալ, որ ընտրու-
 փարսուլն անի ու Բշտ se շաղկապով ինքանի.
 Իսկ երբորը՝ ինքնին այնպէս Լեան Բանալ,
 որնոր առջև Լեանին Խառնո՞ւն, Ինչպէս Իրե-
 նայ առ Խոսի՞ն ԲՉ, S' essi avéssero dei buóni
 libri, avrébbero meno noja. Թե՛ որ անոնք
 ողբի Գրե՛ր անեմալը ընտրին, այնչա՞փ սիրտեր-
 նին չէր նեղանար. ԼՅԵր քի էՅԻ քի[Թապալարը
 օլայրար, օլ գատար ճանլարը սրգըմազարը:
 Լ. ողբ անկարգը Դան, Թե՛ական ներկայ (Condi-

Լ'նցեալ խորտելեալ.

Եղ.				
Ch' io ábbia	} avúto,	} գոնեցած	Որ ես	ըլլամ, Վի գլխի
— tu ábbia			— դուն	ըլլաս, — "իչի
— egli ábbia			— ան	ըլլայ, — օհոն
Յոք.			— մենք	ըլլանք, — դիչի
— noi abbi- ámo			— դուք	ըլլաք, — "իչի
— voi abbi- áte			— անոնք	ըլլան, — օհլարն
— essi ábbi- ano				

Վերախորտել.

Եղ.				
S' io avéssi	} avúto,	} գոնեցած	Թէ որ ես	ըլլայի, գլխի
— tu avéssi			— դուն	ըլլայիր, "իչի
— egli avésse			— ան	ըլլար, օհոն
Յոք.			— մենք	ըլլայինք, իչի
— noi avés- simo			— դուք	ըլլայիք, "իչի
— voi avéste			— անոնք	ըլլային, օհլարն
— essi avés- sero				

Կամ *).

Եղ.				
Io avréi	} avúto,	} գոնեցած	Ես ունեցած	կըլլայի, Պլխի
tu avrésti			դուն —	կըլլայիր, "իչի
egli avrébbe			ան —	կըլլար, օհոն
Յոք.			մենք —	կըլլայինք, դիչի
noi avrémmo			դուք —	կըլլայիք, "իչի
voi avréste			անոնք —	կըլլային, օհլարն
essi avrébbero				

zionalé présente). Ի՛ի երկրորդը յարաբերական ներկայ (Correlativo présente) ի՛լիչի, նոյնպէս

Լ. պատմի .

Ե. զ .				
Quando io avrò	} avúto,	ես կունենամ ,	պէնէն	
— tu avrái		դուն կունենաս ,	սէնէն	
— egli avrà		ան կունենայ ,	օնոն	
Յ. զ .				
— noi avrémo		մենք կունենանք ,	պէպէն	
— voi avréte	դուք կունենաք ,	սէպէն		
— essi avránno	անոնք կունենան ,	օնուրեն		

Լ. ներկայ (Infinito) .

Ներկայ . Avére, ունենալ, ձոր օլնոգ, էրինձէր .
 di, ad } avére, ունենալու համար, ձոր
 da, per } օլնո էլէն .
 con, coll' avére, ունենալով, ձոր օլնո էլէ .
 in, nell' avére, ունենալու ատենը, ձոր օլն
 արողոս զման .

Լ. նյեւալ . avére avúto, ունեցած ըլլալ, ձոր օլնո-չ
 օլնոգ .
 con, coll' avére avúto, ունեցած ըլլալով,
 ձոր օլնո-չ օլնո էլէ .

ասոնցմէ Բազարբաթ Ժամանակներուն ուլ էրէնցմէ
 էլած անոններ ինքան :

- *) Լ. օլն գերակապարը թէական անցեալ (Condizio-
 nále passáto) իլնոլէն . Երկրորդը՝ յարաբերական
 անցեալ (Correlatívo passáto): Լ. ասոն ուլ ձէրը
 արած զանազանոլեանս համայն մելգլէլէ ար-
 Բեր հոս իլնանին Եսոսի մեջ այսպէս՝ Se non a-
 vésse avúto nemíci, avrébbe avúto la pen-
 sióné. Թիէ որ լչնագ անեցած չլլար, ասիլիլ
 անեցած (ասած) չլլար . Լ. յէր տիւշմանը (վար)
 օլնոչ օլնոյսյըտը, թայինը (վար) օլնոչ օլ-
 ուրոլոլ :

Լնդէալ. in, nell' avére avúto, ունեցած ատենը,
 Լաաանի. avér da avére *) , ունենալու, ձար օլնուլ:

(Նդուներու թիւն (Participio) .

Լեբիայ. Avénte, ունեցող, ձար օլնն .
 Լնդէալ. avúto, a, } ունեցած, ձար օլնուլ .
 avúti, e, }

Վերրայ (Gerúndio) .

Լեբիայ. Avéndo, ունենալով, ձար օլն էլն .
 Լնդէալ. avéndo avúto, ունեցած ըլլալով, ձար օլն
 ֆուլ օլն էլն :

104. Ըս օժանդակ բայով կրկազմովին ամէն ներ-
 գործական բայերուն անցեալ կատարեալը, Վերակա-
 տար ու Ըպառնի ժամանակը, որն որ ամէն ներգոր-
 ծական՝ երբեմն ալ չէզբ բայերուն անցեալ ընդունե-
 լութենէն առաջ կամ ետքը գրվելով, իրենց հետ մէկ
 տեղ կրխոնարհի առանց փոխելու անոնց թիւը :

*) Ընդունչան նախադրութիւնները a - da առ օժան-
 դակ բային էրեւէն էլած աներեւոյններուն ձրայ
 Գրվելով իրարմէն՝ պիտի, ինչպէս՝ Egli ha da
 sapere, Ըն պիտի գիտնայ, () պիլէճէք իմ պիլ-
 մէլի: Abbiamo tutti da morire, Ըննիս պի-
 տի մահանիլ, Ընիսիմիզ էօլէճէլիզ: Avéte da
 índ ad andáre in tal luogo, Ըն Գր Գր պիլ պիտի
 երլնու, Պէլան եէրէ կիտէճէքսին: Avrúi a
 pregárla d' una cosa. Ըանի մը համար պիտի
 աղաչելի, Պեր շէյ ինն բէճա էտէճէք խիմ:

2) () *Տանդակ* *Èssere* էական բայը այսպէս կըխոնարհի :

Սահմանական

Ներկայ .

Եւ . Io sono ,	Ես եմ ,	Պէն իմ .
tu sei (se') ,	դուն ես ,	սէն սին .
egli è ,	ան է ,	օ սուր .
Յոք . noi siamo ,	մենք ենք ,	պէլ էլ .
voi siete ,	դուք էք ,	սէլ սինէլ .
essi sono ,	անոնք են ,	օնւար սուրւար :

Լնցեալ անխորտակ :

Ը Io era (ero) ,	Ես էի ,	Պէն իորիմ .
tu eri ,	դուն էիր ,	սէն իորին .
egli era ,	ան էր ,	օ սուր .
noi eravamo ,	մենք էինք ,	պէլ էլ .
voi eravate ,	դուք էիք ,	սէլ իորինէլ .
essi erano ,	անոնք էին ,	օնւար ըորւար :

Լնցեալ անորոշ խորտակ :

Io fui ,	Ես եղայ ,	Պէն օլտում .
tu fosti ,	դուն եղար ,	սէն օլտումն .
egli fu (fue) ,	ան եղաւ ,	օ օլտու .
noi fummo ,	մենք եղանք ,	պէլ օլտում .
voi foste ,	դուք եղաք ,	սէլ օլտումնուլ .
essi furono ,	անոնք եղան ,	օնւար օլտոււար :

Լնցեալ որոշեալ խորտակ :

Io sono stato , a ,	Ես եղայ իմ եղած	Պէն օլտում կամ
	եմ ,	օլտուշում .
tu sei stato , a ,	դուն եղար իմ ե-	սէն օլտումն կամ
	ղած ես ,	օլտուշումն .
egli } ella }	ան եղաւ իմ եղած	օ օլտու կամ օլ-
	է ,	տուար .

noi siámo stati, մենք եղանք իմ եւ ղեւ օլորոս կամ
 e, ղած ենք. օլորոսնաւ.
 voi siéte stati, e, դուք եղաք իմ եւ ղեւ օլորոսնաւ.
 ղած էք, կամ օլորոսնաւ.
 essi } sono stati, } անոնք եղան իմ օնլար օլորոսնաւ կամ
 esse } e, } եղած են, օլորոսնաւլար :

Լ'իցեալ իտարեալ յառաջագոյն .

Io fui stato, a, Ես եղայ, Պէն օլորոս.
 tu fosti stato, a, դուն եղար, սէն օլորոսն.
 egli } fu stato, a, ան եղաւ, օ օլորոս.
 ella }
 noi fummo stati, e, մենք եղանք, ղեւ օլորոս.
 voi foste stati, e, դուք եղաք, սէւ օլորոսնաւ.
 essi } fúrono stati, e, անոնք եղան, օնլար օլորոսնաւլար :
 esse }

Վերաիտար .

Io era stato, a, Ես եղած էի, Պէն օլորոսնաւ.
 tu eri stato, a, դուն եղած էիր, սէն օլորոսնաւ.
 egli } era stato, a, ան եղած էք, օ օլորոսնաւ.
 essa }
 noi eravamo sta- մենք եղած էինք, ղեւ օլորոսնաւ.
 ti, e,
 voi eraváte sta- դուք եղած էիք, սէւ օլորոսնաւ.
 ti, e, նաւ.
 essi } érano sta- անոնք եղած էին, օնլար օլորոսնաւ.
 esse } ti, e, ար :

Լ'պատեի .

Io sarò, Ես ըլամ պիտի, Պէն օլորոսնաւ.
 tu sarái, դուն ըլաս պիտի, սէն օլորոսնաւ.
 egli sará (fia), ան ըլայ պիտի, օ օլորոսնաւ.
 noi sarémo, մենք ըլանք պիտի, ղեւ օլորոսնաւ.
 voi saréte, դուք ըլաք պիտի, սէւ օլորոսնաւ.
 essi saránno անոնք ըլան պիտի, օնլար օլորոսնաւլար :
 (fieno),

Լ'իցեալ խորհրդալ :

Ch' io sía	} stato, a,	Որ ես եղած ըլ-	Վի՛րդն օլնաշ օ-
— tu síi		լամ,	լայնի.
— egli, ella		— դուն եղած ըլ-	— սէն օլնաշ օ-
— noi síamo	} stati, e,	— ան եղած ըլ-	— օ օլնաշ օլնա-
— voi síate		լսօ,	լայնի.
— essi, esse		— մենք եղած ըլ-	— սից օլնաշ օ-
— síano		— դուք եղած ըլ-	— սից օլնաշ օ-
		լսք,	լասնիլի.
		— անոնք եղած	— օնլար օլնաշ օ-
		ըլլան,	լայնի :

Գլխախորհրդալ .

S' io fossi	} stato, a,	Թե որ եղած ըլ-	Լ'իցերդդն օլնաշ
— tu fossi		լայի,	օլայնի.
— egli, ella		— — դուն եղած	— սէն օլնաշ օ-
— noi fóssi-	} stati, e,	— ան եղած	— օ օլնաշ օ-
— voi fóste		լլար,	լայնի.
— essi, esse		— — մենք եղած	— սից օլնաշ
— fóssero		լլայիք,	օլայնի.
		— — դուք եղած	— սից օլնաշ
		լլարիք,	օլայնիլի.
		— — անոնք ե-	— օնլար օլնաշ
		ղած ըլլային,	օլայնիլար :

Կամ .

Io saréi	} stato, a,	Լս եղած կըլլայի,	Պէն օլնաշ օլն-
tu sarésti		դուն եղած կըլ-	սէն օլնաշ օլն-
egli, essa sa-		լայիք,	սէն օլնաշ օլն-
— rébbe		ան եղած կըլլար,	օ օլնաշ օլնա-
			լայնի .

105. Ըս օժանդակ բայով կրկազմըվին ամեն կրաւորական բայերը . որն որ առաջ կամ վերջը գրվելով ներգործական բայերուն անցեալ ընդունելութեանը վրայ, կրխոնարհի անոնց հետ մէկ տեղ ու կրփոխէ անոնց թիւը ու սեռը: Չէզոք բայերն ալ կրխոնարհին աս օժանդակ բայով փոխելով թիւերնին ու սեռերնին, ինչպէս՝ Io sono andato, a . noi siamo andati, e: Կրգտնըվին շատ չէզոք բայեր ալ, որ (avére) օժանդակ բայով կրխոնարհին, ինչպէս ուրիշ տեղ ասոր վրայ պիտոր խօսինք:

Յ Օ Պ Ո Ի Ե Ն Ե Բ Կ Բ Ո Բ Պ

Իայելունն շրս լծորդուլեանը վրայ:

106. Are վերջացած բայերը այսպէս կրխոնարհին .

Սահմանական .

Ներկայ .

Io amo ,	Ես կրսիրեմ ,	Պէն «ե՛վէրե՛մ .
tu ami ,	դուն կրսիրես ,	«ե՛ն «ե՛վէր«ե՛ն .
egli ama ,	ան կրսիրէ ,	o «ե՛վէր .
noi amiámo ,	մենք կրսիրենք ,	պէ՛ւ «ե՛վէրե՛ւ .
voi amáte ,	դուք կրսիրէք ,	«ե՛ւ «ե՛վէր«ե՛նե՛ւ .
essi ámano ,	անոնք կրսիրեն ,	օն«ուր «ե՛վէրե՛ւր :

Ընցեալ անպարտ .

Io amáva (ávo) ,	Ես կրսիրէի ,	Պէն «ե՛վէր ե՛րե՛մ .
tu amávi ,	դուն կրսիրէիր ,	«ե՛ն «ե՛վէր ե՛րե՛ն .
egli amáva ,	ան կրսիրէր ,	o «ե՛վէր ե՛րե՛ .
noi amávamo ,	մենք կրսիրէինք ,	պէ՛ւ «ե՛վէր ե՛րե՛ւ .
voi amaváte ,	դուք կրսիրէիք ,	«ե՛ւ «ե՛վէր ե՛րե՛նե՛ւ .
essi amávano ,	անոնք կրսիրէին ,	օն«ուր «ե՛վէր ե՛րե՛ւ- ւէր :

	լ'նդեալ իտարեալ .		
Io amái ')	իտ' hō	իտ' ebbi	Լ,ս սիրեցի, Պէն «է՛լորի՛ս. դուն սիրե- ցիր, «էն «է՛լ- րին. ան սիրեց, « «է՛լորի՛. մենք սիրե- ցինք, որչ «է՛լորի՛ս. դուք սիրե- ցիք, «իչ «է՛լ- րինիչ. անոնք սիրե- ցին, օնւոյ «է՛լորի՛ւէր :
tu amásti	— hai	— avésti	
egli amò (amóe)	— ha	— ebbe	
noi amám- mo	— abbiá- mo	— avém- mo	
voi amáste	— avéte	— avéste	
essi amárono (amáro)	— hanno	— ébbe- ro	

Գէրախոսար .

Io avéva	} amáto ,	Լ,ս սիրած էի,	Պէն «է՛լիշ էորի՛ս.
tu avévi		դուն — էիր,	«էն — էորին.
egli avéva		ան — էր,	« — էորի .
noi avevámo		մենք — էինք,	որչ — էորիս.
voi aveváte		դուք — էիք,	«իչ — էորինիչ.
essi avévano		անոնք — էին,	օնւոյ — էորիւէր :

*) [Ժեղեպե (երեւ 52) զար զար գրած էին, ա-
 երեւ րեալ իտարեալեւր՝ ցըրնելու համար որ
 զար զար նշանակուելնն ասին . Բայց հա րեզ
 սրժնաներնն աւելն րեւո-լեւանը համար երեւնալ
 Տոցո-ցին . Բայց Տըչ հան գրած զանազանուելնն-
 ները պէտք է Տոր պահել և զգո-շանալ, որ Տիլլու-
 Տիլն րեչ չն գործածի . Ինչու որ, Ինչպէս հան
 ծանօլու-լեւան Տեջ ըսին, զար նշանակուելնն ասին
 amái, զար՝ ho amáto, և զար՝ ebbi amáto :

Io ameró,
tu amerái,
egli amerà,
noi amerémo,
voi ameréte,
essi ameránno,

Ama tu,
non amáre,
ami egli,
amiámo noi,
amáte voi,
ámimo essi,

Այսպէս .

Ես սիրեմ,
դուն սիրես,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրէք,
անոնք սիրեն,
Հրամայական .

Դուն սիրէ,
մի սիրեր,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրեցէք,
անոնք սիրեն,

Պէն սէ՛վէճէ՛յնէ՛ .
սէն սէ՛վէճէ՛յնէ՛ն .
օ սէ՛վէճէ՛ք .
պէ՛ւ սէ՛վէճէ՛յնէ՛ւ .
սէ՛ւ սէ՛վէճէ՛յնէ՛նէ՛ւ .
օնլար սէ՛վէճէ՛քլէ՛ր :

Սէն սէ՛վ .
սէ՛վի .
օլ սէ՛վնէն .
պէ՛ւ սէ՛վնէ՛ն .
սէ՛ւ սէ՛վնէնէ՛ւ .
օնլար սէ՛վնէնէ՛քլէ՛ր :

Ստորադասական .

Ներկայ :

Io ami,
tu ami,
egli ami,
noi amiámo,
voi amiáte,
essi ámino,

(Որ) ես սիրեմ,
դուն սիրես,
ան սիրէ,
մենք սիրենք,
դուք սիրէք,
անոնք սիրեն,

(Քէ) պէն սէ՛վէ՛յնէ՛ն .
սէն սէ՛վէ՛ն .
օ սէ՛վնէն .
պէ՛ւ սէ՛վնէ՛ն .
սէ՛ւ սէ՛վնէնէ՛ն .
օնլար սէ՛վնէնէ՛քլէ՛ր :

Անցեալ անկարգ .

Io amássi *) էմ՛ ameréi **), (Թէ որ) ես սիրէի,
tu amássi — amerésti,
egli amásse — amerébbe
(ía),

(Եւ) պէն սէ՛վէ՛յնէ՛ն .
դուն սիրէիր, սէն
սէ՛վէ՛յնէ՛ն .
ան սիրէր, օ սէ՛-
վէ՛յնէ՛ն .

*) Այն դարձուած խոսքն է, որ ստորադասական անկատար և գերակատար ժամանակ-

noi amássi-	խո՛ս	amerémmo,	(Թ՛ւ օր) մէնք սիրէինք,
mo			(Լյեբ) ունէր «ե՛լէյեթի».
voi amáste	—	ameréste,	դուք սիրէիք,
			«նէր «ե՛լէյեթի»նէր.
essi amássero	—	amerébbbero,	անոնք սիրէին,
		(iano, ébbono),	օնչար «ե՛լէյեթի»էր.
Io ábbia	} amáto,	Լնցեալ խորտելալ:	
		(Որ) ես սիրած ըլ-	(Վրէ) ունէր «ե՛լէյեթի»
tu ábbia		լամ,	օլայլէ.
		դուն — ըլ-	«նէր «ե՛լէյեթի» օ-
		լաս,	լասն.
egli ábbia		ան — ըլ-	օ «ե՛լէյեթի» օլ-
	լայ,	սան.	
noi abbiámo	մէնք — ըլ-	ունէր «ե՛լէյեթի» օ-	
	լանք,	լայլէ.	
voi abbiáte	դուք — ըլ-	«նէր «ե՛լէյեթի» օ-	
	լաք,	լասնըդ.	
essi ábbiano	անոնք — ըլ-	օնչար «ե՛լէյեթի»	
	լան,	օլսոնչար:	
		Գեղարտար.	
Io avéssi	խո՛ս	avréi,	(Թ՛ւ օր) ես սիրած ըլ-
			լայի, (Լյեբ) ունէր «ե՛լէյեթի»
tu avéssi	—	avrésti,	օլայլէ.
			դուն սիրած ըլ-
			լայիր, «նէր «ե՛լէյեթի»
egli avésse	—	avrébbe,	օլայլէ.
			ան սիրած ըլլար,
			օ «ե՛լէյեթի» օլայլէ.

նէրը, Բայց սոսնց նշանակութեանը աղէի հասկնալու համար (Էրե՛ս 56) ծանօթութեան մեջ գրած զանազանութեանները ուրիշ հ աղէի խորտալ ս յորից ուրիշը:

**) Ը՛ս էրիւրդ ստորագասական անկատարը, սահմանափակ ապահովէն իւլէ. օ յայնատարը ei էն գիտելւի, էնչուէ՛ս՝ amerò, ameréi:

noi avéssimo	խմ	avrémmo,	} amáto,	(թեւ որ) մենք սիրած ըլլայինք, (1, 2, 3) զիչ «է՛լէ՛ն օլլայնալը .
voi avéste	—	avréste,		դուք սիրած ըլլայիք, «է՛լ «է՛ն նչ օլլայնալնալ .
essi avéssero	—	avrébbe- ro,		անոնք սիրած ըլլային, օնալբ «է՛ն նչ օլլայնալնալ :

lo avrò	} amáto,	(Արբոր) ես կըսիրեմ,	(գալանի)	«է՛ն «է՛լէ՛ր «է՛մ .	
tu avrái				դուն կըսիրես,	«է՛ն «է՛լէ՛ր «է՛ն .
egli avrá				ան կըսիրէ,	օ «է՛լէ՛ր «է՛ .
noi avré- mo				մենք կըսիրենք,	զիչ «է՛լէ՛ր «է՛մ .
voi avréte				դուք կըսիրեք,	«է՛լ «է՛լէ՛ր «է՛ն «է՛լ .
essi avrán- no	անոնք կըսիրեն,	օնալբ «է՛լէ՛ր «է՛- լնալ :			

Աներևոյթ .

Ներ . Amáre,	սիրել ,	«է՛լէ՛մ .
di, ad	} amáre,	սիրելու համար, «է՛լէ՛ն է՛ն .
da, per		
con, coll'		
in, nell'	} amáre,	սիրելու ատենը, «է՛լորնչ լնալնալ .

Նոյ . avér amáto,	սիրած ըլլալ ,	«է՛լէ՛ն օլլալ .
con, coll' avér amáto,	սիրած ըլլալով ,	«է՛լէ՛ն օլլալ է՛ն .
in, nell' avér amáto,	սիրած ատենը ,	«է՛լորնչ լնալնալ .

Ար . ésser per	} amáre,	{ սիրելու վրայ ըլլալ ,	«է՛լէ՛ն խոսիլնալ օլլալ :
avér ad			
[Նոյ դունելու թիւն .			

Ներ . Amánte , սիրող , «է՛լէ՛ն .

Նոյ . amáto , a , } սիրած , «է՛լէ՛ն .
amáti , e , }

Վերբայ .

Վեր . Amándo, սիրելով, «էմէ էմէ .

Լնց . avéndo amáto, սիրած ըլլալով, «էմէն օլմ էմէ :

Ըսոր պէս կըխոնարհին ուրիշ ամմէն are վեր-
ջաւորած բայերնալ, ինչպէս՝

Pensáre, մտածել, գիտ- | trováre, գտնել, պո-
տնալ . | տնալ .

onoráre, պատուել, իղլել | comandáre, հրամայել,
կէմէ . | պոսոսմալ .

tiráre, քաշել, շէմէ . | insegnáre, սորվեցընել,
կոյրելմէ .

chiamáre, կանչել, շո- | imparáre, սորվել, կոյրել-
ղբմալ . | մէ .

laváre, լվալ, էպոմմալ . | conserváre, պահել, սո-
լմալ .

107. Լքկայն ու սուղ ere վերջացած բայերը այս-
պէս կըխոնարհին *) :

Սահմանական .

Վերիայ .

Io temo, Լս կըվախնամ, Io leggo, Լս կըկարդամ,
Պէն գօրգորմ . Լայն : | Պէն օգորմ . Լայն :

tu temi, | tu leggi .

egli teme, | egli legge .

noi temiamo, | noi leggiamo .

voi teméte, | voi leggétte .

essi temono, | essi leggono :

*) Լն երկու նոյնազգէրջ բայերուն խոնարհումն, որ
նոյն գիմայ մէջ գիւղ գրին, մէկու-մէկուլն խոս-
րած ժամանակներուն որբելերու-լի-նը ցըլնէլ-
համար :

Լեզուի խոսքերը .

Io teméva, (évo) Լս կը վախնայի, Պէն գորգորդի .	Io leggéva, Լս կը կարգայի, Պէն օգորգորդի . Լայլն :
tu temévi . Լայլն :	tu leggévi .
egli teméva (éa) .	egli leggéva .
noi temevámo .	noi leggevámó .
voi temeváte .	voi leggeváte .
essi temévano :	essi leggévano :

Լեզուի խոսքերը .

Io teméi (étti) իմ ho իմ ebbi, Լս վախցայ, Պէն գորգորդի . Լայլն :	Io lessi իմ ho իմ eb- bi, Լս կարգայի, Պէն օգորգորդի . Լայլն :
tu temésti — hai — avésti	tu leggésti — hai — avésti
egli temè (étte) — ha — ebbe	egli lesse — ha — ebbe
noi temémmo — ab- biámó — avémmo	noi leggémmo — ab- biámó — avémmo
voi teméste — avéte — avéste,	voi leggéste — avéte — avéste
essi temérono (éttero, ero) — hanno — ébbero	essi léssero — hanno — ébbero

Պէրիտիտի .

Io avéva, Լս վախցած էի, Պէն գորգորդի . Լայլն :	Io avéva, Լս կարգա- ցած էի, Պէն օգոր- ցորդի . Լայլն :
tu avévi	tu avévi
egli avéva	egli avéva
noi avevámó	noi avevámó
voi aveváte	voi aveváte
essi avévano	essi avévano

Լեղատանի .

Io temerò , Լս Վախենամ ,	Io leggerò , Լս կարգամ ,
Պէն գօրգածալէ . Լայլն :	Պէն օգոյածալէ . Լայլն :
tu temerái .	tu leggerái .
egli temerà .	egli leggerà .
noi temerémo .	noi leggerémo .
voi temeréte .	voi leggeréte .
essi temeráno :	essi leggeráno :

Հրամայական .

Témi tu , Վախցիր դուն ,	Leggi tu , կարգա դուն ,
«էն գօրգ . Լայլն :	«էն օգոյ . Լայլն :
non temére .	non léggere .
téma egli .	legga egli .
temiámo noi .	leggiámo noi .
teméte voi .	leggéte voi .
témano essi :	léggano essi :

Ստորագասական .

Ներկայ .

Io tema , (Որ) ես Վախենամ ,	Io leggá , (Որ) ես կարգամ ,
(Բէ) պէն գօրգայլէ . Լայլն :	(Բէ) պէն օգոյայլէ . Լայլն :
tu tema .	tu leggá .
egli tema .	egli leggá .
noi temiámo .	noi leggiámo .
voi temiáte .	voi leggiáte .
essi témano :	essi léggano :

Լեցեալ անխորտ .

Io teméssi Իմ temérei ,	Io leggéssi — leggeréi ,
(Թէ որ) ես Վախնայի , (Լյ- էր) պէն գօրգայլուի . Լ :	(Թէ որ) ես կարգայի , (Լյ- էր) պէն օգոյայլուի . Լ :
tu teméssi — temerésti .	tu leggéssi — leggerésti .
egli temésse — temeréb- be (ia) .	egli leggésse — leggeréb- be (ia) .

noi teméssimo	իմ տեմե- րémmo.	noi leggéssimo	իմ legge- rémmo.
voi teméste	— temeré- ste.	voi leggéste	— leggeré- ste.
essi teméssero	— teme- rébbero (iano, éb- bono):	essi leggéssero	— legge- rébbero (iano, éb- bono):

Լնդեմլ իտարեմլ.

Io ábbia, (Որ) Ես վախ- ցած ըլլամ, (Վրէ) պէն գորգոնու զայն. Լայլն:	} temúto :	Io ábbia, (Որ) Ես կար- դացած ըլլամ, (Վրէ) պէն օգոնու զայն. Լայլն:	} letto :
tu ábbia		tu ábbia	
egli ábbia		egli ábbia	
noi abbiámo		noi abbiámo	
voi abbiáte		voi abbiáte	
essi ábbiano		essi ábbiano	

Գեբիտար.

Io avéssi իմ avréi (Սե- որ) վախցած ըլլայի, (Ոյեբ) գորգոնու զ- այն. Լայլն:	} temúto :	Io avéssi իմ avréi (Սե- որ) կարդացած ըլլայի, (Ոյեբ) օգոնու զայ- ն. Լայլն:	} letto :
tu avéssi — avrésti		tu avéssi — avrésti	
egli avésse — avrébbe		egli avésse — avrébbe	
noi avéssimo — av- rémmo		noi avéssimo — av- rémmo	
voi avéste — avréste		voi avéste — avréste	
essi avéssero — av- rébbero		essi avéssero — av- rébbero	

Լդարնի.

Io avrò, (Նրբոր) Ես կը- վախնամ, (Սեկանան) պէն գորգոնու. Լայլն:	} temúto :	Io avrò, (Նրբոր) Ես կը- կարդամ, (Սեկանան) պէն օգոնու. Լայլն:	} letto :
tu avrái		tu avrái	
egli avrà		egli avrà	

noi avrémo	} temúto .	noi avrémo	} letto .
voi ayréte		voi ayréte	
essi avránno		essi avránno	

Լ'ներկոյթ .

Ներ . temére , վախնալ ,	} léggere , կարդալ ,	օգո-
գորգմագ :		մագ :
Լ'ն . aver temúto , վախ-	} avér letto , կարդացած ըլ-	լալ , օգո-
ցած ըլլալ , գորգմա-		լալ , օգո-
ցմագ :		մա-
Լ'ա . esser per } temére ,	} ésser per } léggere , կար-	
avér a		avér a
վախնալու վրայ ըլլալ ,	դալու վրայ ըլլալ , օգո-	
գորգմա իսարի-նարի	մա իսարի-նարի օլմագ :	
օլմագ :		

Լ'ներկոնեկութիւն .

Ներ . teménte , վախցող ,	} leggénte , կարդացող ,	օ-
գորգմա :		գոյմա :
Լ'ն . temúto , a , } վախ-	} letto , a , } կարդացած ,	օ-
temúti , e , }		letti , e , }
ցած , գորգմա-		

Դերբայ .

Ներ . teméndo , վախնա-	} leggéndo , կարդալով ,	օ-
լով , գորգմա իլ :		գոյմա իլ :
Լ'ն . avéndo temúto ,	} avéndo letto , կարդացած	
վախցած ըլլալով , գորգ-		ըլլալով , օգո-
մա-լ օլմա իլ :	մա-լ օլմա իլ :	

Լ'սոնց պէս կրխոնարհին եակէն եկած բայերն ալ , և աստղով նշանածները léggere բային պէս կրխոնարհին :

Անյեւալ սնկաբար .

Io nutriva (ívo),	Ես կըսնուցանէի,	Պէն որեւէրէրէի.
tu nutrivi,	դուն կըսնուցանէիր,	«էն որեւէրէրէն.
egli nutriva (ía),	ան կըսնուցանէր,	« որեւէրէրէ .
noi nutrivámo,	մենք կըսնուցանէինք,	«էն որեւէրէրէր .
voi nutrivate,	դուք կըսնուցանէիք,	«էն որեւէրէրէր .
essi nutrivano,	անոնք կըսնուցանէին,	«նաք որեւէրէրէր .

Անյեւալ խորարեւալ .

Io nutrú	իմ ho	իմ ebbi,	Ես սնուցի,	} nutrító :
tu nutrísti	— hai	— avésti	Պէն որեւէրէի. և :	
egli nutrì	— ha	— ebbe		
(nutrió)				
noi nutrímmo	— abbiámo	— avémmo		
voi nutríste	— avéte	— avéste		
essi nutríro-	— hanno	— ébbero		
no (iro)				

Գլխակաբար .

Io avéva,	Ես սնուցած էի,	} nutrító :
tu avévi	Պէն որեւէրէն էրէի. և :	
egli avéva		
noi avevámo		
voi aveváte		
essi avévano		

Արարանի .

Io nutrirò,	Ես սնուցանեմ,	Պէն որեւէրէճէրէի .
tu nutrirái,	դուն սնուցանես,	«էն որեւէրէճէրէն .
egli nutrirà,	ան սնուցանէ,	« որեւէրէճէր .

noi nutrirémo, մենք սնուցանենք, ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛ճ՛յէ՛ւ
 voi nutriréte, դուք սնուցանէք, ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛ճ՛է՛ւ
 essi nutriráanno, անոնք սնուցանեն, օնլար ղէ՛ւ լէ՛յէ՛ճ՛է՛ւ
 լէ՛ր :

Հրամայական .

Nutri tu (isci), սնուցիր դուն, Սէ՛ն ղէ՛ւ լէ՛ .
 non nutrire, դուն մի սնուցա- սէ՛ն ղէ՛ւ լէ՛ .
 ներ ,
 nutra (isca) egli, ան սնուցանէ , օ ղէ՛ւ լէ՛ սէ՛ն .
 nutriámo noi, մենք սնուցանենք, ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛ճ՛լէ՛ .
 nutrite voi, դուք սնուցէք, ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛ճ՛լէ՛ .
 nútrano (isca- անոնք սնուցանեն, օնլար ղէ՛ւ լէ՛ սէ՛ն-
 no) essi, լէ՛ր .

Ստորադասական
 'Ներկայ .

lo nútra (isca), (իր) ես սնուցանեմ, (Բ՛) ղէ՛ն ղէ՛ւ-
 լէ՛ ղէ՛յէ՛ճ՛լէ՛ .
 tu nútra (i) դուն սնուցա- սէ՛ն ղէ՛ւ լէ՛յէ՛-
 (isca), նես , սէ՛ն .
 egli nútra (isca), ան սնուցանէ , օ ղէ՛ւ լէ՛ սէ՛ն .
 noi nutriámo, մենք սնուցա- ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛-
 նենք , լէ՛լ .
 voi nutriáte, դուք սնուցա- ղէ՛ւ ղէ՛ւ լէ՛յէ՛-
 նէք , սէ՛ն ղէ՛ւ .
 essi nútrano անոնք սնու- օնլար ղէ՛ւ լէ՛-
 (iscano), ցանեն , սէ՛ն լէ՛ր .

Ընցեալ անկախ .

Io nutrissi իմ նutriréi, (իճէ որ) ես սնուցանէի,
 (Լ՛յէր) ղէ՛ն ղէ՛ւ լէ՛յէ՛յէ՛լէ՛լ . և .
 tu nutrissi — nutrirésti .
 egli nutrissi — nutrirébbe .

noi nutrissimo ንብኡ ንክሳህ ክንገሰገሱ።
 voi nutrìste — nutrìste.
 essi nutrìssero — nutrìbbero (iano, ébbono).

ከሳህ ክንገሰገሱ።

Io ábbia, (በቦ) ከሳህ ክንገሰገሱ። (ኦቦኒ)
 tu ábbia ንብኡ ንክሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።
 egli ábbia
 noi abbiámo
 voi abbiáte
 essi ábbiano } nutrító :

ከሳህ ክንገሰገሱ።

Io avéssi ንብኡ avréi, (ወኒ) ከሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።
 tu avéssi — avrésti (ከሳህ) ንብኡ ንክሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።
 egli avésse — avrébbe
 noi avéssimo — avrémmo
 voi avéste — avréste
 essi avéssero — avrébbero } nutrító :

ከሳህ ክንገሰገሱ።

Io avrò, (ከሳህ) ከሳህ ክንገሰገሱ።
 (ከሳህ) ንብኡ ንክሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።
 tu avrái
 egli avrà
 noi avrémo
 voi avréte
 essi avránno } nutrító :

ከሳህ ክንገሰገሱ።

ከሳህ . nutrire, ከሳህ ክንገሰገሱ።

ከሳህ . aver nutrító, ከሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።

ከሳህ . ésser perገ nutrìre, ከሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።
 aver a ከሳህ ክንገሰገሱ። ከሳህ ክንገሰገሱ።

Բնորոշեցողութիւն .

Ներ . nutriente , սնուցանող , Պէ՛ւլէյէն ,

Լնյ . nutrito , a , } սնուցած , Պէ՛ւլէյէշ :
 nutriti , e , }

Վերբայ .

Ներ . nutriendo , սնուցանելով , Պէ՛ւլէյէ էլէ :

Լնյ . avéndo nutrito , սնուցած ըլլալով , Պէ՛ւլէյէշ
 օլնա էլէ :

Ասոր պէս կրխոնարհին ետեւէն եկած բայերն ալ , որոնց մէջէն աստղով նշանածները isco միայն կրվերջաւորին , ու խաչով նշանածները պարզ օ . իսկ միւս մնացածներն ալ կամ isco կրլլան և կամ օ : Բայց աս վերջինը այնչափ գործածական չէ :

Abborrire , զգուիլ , Էթրուհ
 էլէյէթ . | †seguire , ետեւէն երթալ ,
 էնէնէնիպէն էլէյէթ .

patire , կրել , չէթէթ . | *capire , հասկընալ , ալ
 նախագ .

languire , նուաղիլ , հելլուգ
 օլնագ . | unire , միացնել , Պէր էլէ-
 յէթ .

†servire , ծառայել , խըլիլէլէ
 էլէյէթ . | *spedire , խաւրել , էլօն-
 պիլիլէթ .

†sentire , լսել , զգալ , էշէլէ-
 յէթ . | tradire , մատնել , հայլիլգ
 էլէյէթ , գախալլախագ :

Յ Օ Գ Ո Ի Ե ՆՕ Ե Բ Բ Ո Բ Գ

Կրատորական բայերուն խոնարհման վրայ :

109. Կրատորական բայերը կրկոնարհին *odանդակ* *éssere* *) բայիւ սյսպէս

Սահմանական .

Ներկայ .

Io sono	} amato, a	Ես կըսիրովիմ ,	Պէն «ե՛վէլէրէմ .
tu sei		դուն կըսիրովիս ,	«են «ե՛վէլէր«են .
egli, essa è		ան կըսիրովի ,	օ «ե՛վէլէր .
noi siámo ,	} amati, e	մենք կըսիրովինք ,	դէւ «ե՛վէլէրէւ .
voi siéte ,		դուք կըսիրովէք ,	«իւ «ե՛վէլէր«ենիւ .
essi, esse so-		անոնք կըսիրովին ,	օնւար «ե՛վէլէրէր :
no			

*) Բայերուն կրատորականը կրնայ շինվել նաև շատ ծանախներուն հեջ առ չեւոք *venire, andare, restare, rimanere, stare* բայերով, ինչպէս՝ *va posto, կըտրվէ, գօծուլուր . restò կամ rimase meravigliato, զարմայաւ, թաճիւստէ գալար . sta attaccato, լծված է, գօշուլմուշտուր :* «Նոյնպէս՝ *si* հասնիկն ալ էրբոք բայէ հը յառաջ կամ ետքը կըտրվէ՝ կրատորանի ա՛ծ կապայ, ինչպէս՝ *si ama կամ ámasi . կըտրվէ . սէվիլիբ . si amava կամ amávasi, կըտրվէր . սէվիլիբիտի :* Արբէն ալ առ *si* հասնիկը կըշանտիկ իրար . ինչպէս՝ *si battono, իրար կըշարնեն, պիրիպիրինի վարուրլար . si ámano, իրար կըտրեն, պիրիպիրինի սէվէրլէր :*

noi sarémo	} amáti, e.	մենք սիրովնք,
voi saréte		դեռ "եմէմէճեյեւ, և:
essi, esse saránno		Հրամայական .

Sii amáto tu,	Սիրվէ դուն,	Սէն "եմէւ.
non ésser amá-	դուն մի սիրվեր,	"են "եմէւմէ.
to,		
sía amáto egli,	ան սիրվի,	o "եմէւնն.
siámo amáti noi,	մենք սիրովնք,	դեռ "եմէմէմէմէ.
siáte amáti voi,	դուք սիրվիք,	"եւ "եմէմէնն.
síano amáti essi,	անոնք սիրվին,	անուր "եմէւննմէր:

Ստորագասական .

Ներկայ :

Io sía	} sía	} amáto, a.	(Որ) ես սիրվում,
tu sía			(Ինչ) դեռ "եմէմէմէմէ. և:
egli			
essa			
noi siámo	} siáno	} amáti, e:	(որ) մենք սիրովնք,
voi siáte			(ի) դեռ "եմէմէմէմէ. ևսյլն:
essi			
esse			

Ընդեւն անխորհրդ .

Io fossi	իմք saréi	} amáto, a.	(Թէ) որ ես սիրվէի,	
tu fossi	— sarésti		(Իյեր) դեռ "եմէմէմէմէ- դէմ. ևսյլն:	
egli	} fosse — sarébbe			
essa				
noi fóssimo	— sarémmo,	} amáti, e:	(Թէ որ) մենք սիրվէ-	
voi foste	— saréste		ինք, (եյեր) դեռ "եմէ-	
essi	} fóssero — sarébbero			մէմէմէմէ. ևսյլն:
esse				

Անցեալ Իտալերէալ .

lo sía stato, a
 tu sía stato, a
 egli } sía stato,
 ella }
 noi siámo stati, e
 voi siáte stati, e
 essi, esse siáno stati, e

amato, a. (Որ) ես սիրված ըլլամ,
 (Բէ) դէմ «ե՛լէլէլ շուայլի,
 ևայլն :

amati, (որ) մենք սիրված ըլլանք,
 (է) դէմ «ե՛լէլէլ շուայլի,
 ևայլն :

Պէրբալտեր .

lo fossi Իմ saréi stato, a
 tu fossi — sarésti stato, a
 egli } fosse — sarébbe stato, a
 essa }
 noi fóssimo — sarémmo stati, e
 voi fóste — sarésti stati, e
 essi } fóssero — sarébbéro stati, e
 esse }

amato, a. (Թէ որ) ես սիր-
 ված ըլլայի, (Ո-
 յեր) դէմ «ե՛լէլէլ շուայլի,
 ևայլն :

amati, (թէ որ) մենք սիր-
 ված ըլլայ-
 ինք, (էյեր)
 դէմ «ե՛լէլէլ շուայլի,
 ևայլն :

Ապառնէ .

lo sarò
 tu sarái
 egli, essa sarà
 noi sarémo,
 voi saréte
 essi, esse saránno

amato, a. (Երբոր) ես կըսիրվիմ,
 (Նկատման) թէ դէմ «ե՛լէլ-
 լէլէլի, ևայլն :

amati, e. (Երբոր) մենք կըսիր-
 վինք, (նկատման) դէմ
 «ե՛լէլէլի, ևայլն :

Անբրայթ .

Պէր . éssere amato, a, — i, e, սիրվել, «ե՛լէլէլի :
 Անց . éssere stato, a) amato, a, սիրված ըլլալ, «ե-
 stati, e) amati, e, լ ղէլէլէլ շուայլի :

ԳԵՐՐԱՅ .

Ն. Esséndo io amáto, a, } սիրվելով, «եվելէ էլէ .
esséndo noi amáti, e, }

Լ. esséndo io stato, a, } amáto, a, } սիրված ըլլալով,
esséndo noi stati, e, } amáti, e, } «եվելէշ օրն էլէ :

Լսոր պէս կըխոնարհին ամէն կրաւորական բայերը,
ինչպէս՝

Éssere lodáto, a,	գովվիլ,	էօյելլէր .
éssere perdúto, a,	կորսըվիլ,	գայոյ օլնանալ .
éssere battúto, a,	զարնըվիլ,	վոբոլլանալ .
éssere tradító, a,	մատնըվիլ,	գամաղլանալ .
éssere spedító, a,	խաւրըվիլ,	վեօնպելլէր :

Յ Օ Գ Ո Ի Ե ՆՕ Չ Ո Ր Ր Ո Ր Գ

Չէզոք Բայերոն Չեայ :

110. Չէզոք Բայերը իրենցմէ առանձին լծորդութիւն չունին, ու չորս լծորդութեանց մէկուն ասկը կերթան, և բաղադրեալ *) ժամանակներուն մէջ ըստ մեծի մասին *avére* օժանդակի բայով կըխոնարհին **) , բայց՝ առանց փոխելու թիւերնին, ինչպէս՝

Io dormo,	Լս կըքնանամ,	Պէն ույոբոս .
noi dormiámo,	մենք կըքնանանք,	պէզ ույոբոսզ .
io ho dormíto,	ես քընացայ,	պէն ույոբոս .
noi abbiámo dormíto,	մենք քընացանք,	պէզ ույոբոս :

*) Բաղադրելու ժամանակ ինքնին օժանդակի Բայերով շինված ժամանակները, ինչպիսի էն (յատարեալը, Գերակատարը ևայլն :

**) Եզլի իմանալու համար լէ, որ չէզոք Բայերը *avére* ո՛վ, և որ չէզոք Բայերը *éssere* ո՛վ ինքնուրենի . պէտք է գիտնալ որ, երբոր չէզոք Բային անցեալ ընդոտելու-լէնը՝ իբրև ածական իրնայ գոյական

111. Կըզըտնըվին ուրիշ շէզըք բայեր ալ, որ
օժանդակ էssere բայով կըխոնարհին, ու ան ատենը
անցեալ ընդունելու թեան մէջ սեռն ալ թիւն ալ կը-
փոխեն, որուն համառօտ խոնարհման օրինակը հոս կը-
դնենք:

Չեզ, բային խոնարհման օրինակը:

Սահմանական.

Ներից.

Io entro,	Ես կըմտնեմ,	Պէն ներերէմ.
tu entri,	դուն կըմտնես,	նէն ներերնէն.
egli entra,	անի կըմտնէ,	օ ներեր:
noi entriamo,	մենք կըմտնենք,	դեւ ներերէւ.
voi entrate,	դուք կըմտնէք,	նէւ ներերնէնէւ.
essi éntrano,	անոնք կըմտնեն,	անլը ներերէւր:

անոնն ին հետ խաղձէլ, ան արեւը éssere բայով
խոնարհին, ինչպէս՝ io sono cadúto, ես նիւց,
պէն տիւշտիւմ. ella é morta, ան (նիւլ) հաւատ,
օլ (գարը) եօլտիւ. ինչո՞ւ որ նիւց ըսէլ un' uó-
mo cadúto, նիւթ մարդ ին, պիւր տիւշտիւ առեմ,
una donna morta, հաւատ նիւ ին, պիւր եօլտիւ
գարը: Ինչո՞ւ երբոր աս ընդունելու լիւնը իբրեւ
ածախան շէլիւսը խաղձէլ գոյտանի ին հետ, ան
արեւը խոնարհի avére բայով (գործողութիւն
իւ ցըցնելու համար), ինչպէս՝ io ho dormíto,
ես շնացայ, պէն ուշուտում. ella ha tremáto, ան
(նիւլ) գողաց, օ (գարը) թիթրետի. ինչո՞ւ որ շէլիւսը
ըսէլ (իբրաւացող հեջ) un' uómo dormíto,
շնացած մարդ ին, պիւր ուշումուշ քիշի. una don-
na tremáta, գողացած նիւ ին, պիւր թիթրետի
գարը: Ինչ է ընդհանուր խոնարհ, բայց սովորու-
թիւնք նիւց այլապէս ալ ըլլալ:

Io entráva, *Այս կըմտնէի,* Պէն ներերէրէս. *և:*
 noi entravámo. *ձենք կըմտնէինք,* պէս ներերէրէս. *և:*

Io entrái *խոս* so- *Այս մտայ,* Պէն ներս. *ևսյլն:*
 no *խոս* fui en-
 tráto, a,
 noi entrámmo *ձենք մտանք,* պէս ներս. *ևսյլն:*
 —siámo—fum-
 mo entráti, e.

Io era entráto, a, *Այս մտած էի,* Պէն ներսէն էրս. *և:*
 noi eravámo entráti, e. *ձենք մտած էինք,* պէս ներ-
 սէն էրս. *և:*

Io entrerò, *Այս մտնեմ,* Պէն ներէճեյն. *և:*
 noi entreré- *ձենք մտնենք,* պէս ներէճեյն. *և:*
 mo,

Entra tu, *Ստիր դուն,* Սեն ներ.
 non entráre, *մի մտներ դուն,* սեն ներ.
 entriámo noi, *մտնենք ձենք,* պէս ներէն.
 entráte voi, *մտէք դուք,* սէս ներէն.
 étrino essi, *մտնեն անոնք,* անուր ներսէնէր:

Ստորագասական .

Ներխոյ .

Io entri, *(Որ) ես մտնեմ,* *(Քէ) պէն ներէն.*
 tu entri, *դուն մտնես,* սեն ներսէն.
 egli entri, *անի մտնէ,* օ ներսէն.
 noi entriámo, *ձենք մտնենք,* պէս ներէն.
 voi entriáte, *դուք մտնէք,* սէս ներսէն.
 essi étrino, *անոնք մտնեն,* անուր ներսէնէր:

Լ'նյեւալ տնիսարար :

Io entrássi իմս (Թէ որ) եւ մըս (Լյեբ) յէն ներեյ-
 entraréi, նէի, իտէ՛ . ևայլն :
 noi entrássimo մենք մտնէինք, յէւ ներեյեիտէ .
 — entrarém- ևայլն :
 mo,

Լ'նյեւալ իտարարեւալ .

Io sía entráto, a, (Որ) եւ մտած (Վի) յէն ներեյ-
 entraréi, քլամ, օլայլն . ևայլն :
 noi síamo entrá- մենք մտած քլ- յէւ ներեյ օլ-
 ti, e, լանք, լն . ևայլն :

Գեբսիտարար .

Io fossi իմս saréi (Թէ որ) եւ մտած (Լյեբ) յէն ներ-
 entraréi, քլայլի, թէ օլայլարն . և :
 noi fóssimo — մենք մտած քլ- յէւ ներեյ օ-
 sarémmo en- լայլինք, լայլարն . և :
 tráti, e,

Լ'դառնի .

Io saró entráto, (Երբ որ) եւ կը (Եւ զամն) յէն
 a, մտնեմ, ներեյեի . ևայլն :
 noi sarémo en- մենք կը մտնենք, յէւ ներեյեի .
 tráti, e, ևայլն .

Լ'ներկայթ .

'Եբ . Entráre, մտնել, ներեյ :

Լ'նյ . ésser entráto, a, մտած քլալ, ներեյ օլմոգ :

Լ'դ . ésser per իմս avér ad entráre, մտնելու վրայ
 քլալ, ներեյ իտարարեւալ օլմոգ :

Լ'նդուսնելու թիւն .

'Եբ . entránte, մտնող, ներեյ :

Լ'նյ . entráto, a, մտած, ներեյ :

Գեբբայ .

'Եբ . entrándo, մտնելով, ներեյ ելն :

Լ'նյ . essendo entráto, a, մտած քլալով, ներեյ օլ-
 մո ելն :

Ասոր պէս կըխոնարհին ետեւէն եկած չէզոք բայերն
ալ՝

Arrivare, հասնել, եկելիչ- Տէր.	restare, մնալ, գալմագ.
cadere, լայնալ, արեւելիչ.	sortire, ելլել, չորմագ:

112. Կան շատ չէզոք բայեր ալ, որ երկու կերպ
կրնան խոնարհիլ, այսինքն՝ կամ essere և կամ avere
բայով, ինչպէս՝

Egli è vissuto per molti anni իմք Egli ha vissuto
molti anni,

Անի շատ տարի ապրեցաւ. () չօք էլլ էտալը:

Egli è fuggito dai ladri իմք Egli ha fuggito i
ladri,

Անիկայ գողերէն փախաւ. () իւրաւուրաբար գալը:

Աշանակութեան կողմանէ ինչպէս որ կըտեսնես
երկուքն ալ նոյն են, բայց՝ խնդիր առնելու դիէն կը-
տարբերին, ինչու որ essere ուլ խոնարհածները նա-
խադրութիւնով խնդիր առեր են, իսկ avere ուլ խո-
նարհածները առանց նախադրութեան:

Յ Օ Գ Ո Ի Ե Ծ Է Ի Ն Գ Ե Բ Ո Բ Գ

Արատուրիւրդ իմք գոհագորչ բայերուն շեաց:

113. Արատուրիւրդ չէզոք բայերն ալ պարզ ժա-
մանակներուն մէջ չորս լծորդութեան մէկուն տակը
կերթան, իսկ բազազրեալ ժամանակներուն մէջ օժան-
գակ essere բայով կըխոնարհին այսպէս՝

Արա-արաիւերդ շէզո՛ր Բային Խանարհան օրին-իւր :

Սահմանական .

Ներկայ .

lo mi rallegra	*)	Լս կուրախանամ,	Պէն	«է՛վնէրէ՛ն» .
tu ti ragllégri,		դուն կուրախա-	«ն»	«է՛վնէրէ՛ն» .
		նաս,		
egli si rallegra,		անի կուրախանայ,	օ	«է՛վնէր .
noi ci rallegriamo,		մենք կուրախա-	դէլ	«է՛վնէրէ՛լ» .
		նանք,		
voi vi rallegrate,		դուք կուրախա-	«էլ	«է՛վնէր-«նէլ» .
		նաք,		
essi si rallegrano,		անոնք կուրախա-	օնւր	«է՛վնէրէ՛ւր» .
		նան,		

Ընդեւու անխորտ .

lo mi rallegrava,	Լս կուրախա-	Պէն	«է՛վնէրէր-տէ՛ն» .
	նայի,		ևայլն :
noi ci rallegravamo,	մենք կուրախա-	դէլ	«է՛վնէրէր-տէ՛ն» .
	նայինք,		ևայլն :

*) Արա-արաիւերդ շէզո՛ր Բայերը ինչպէս իրականիս Խանարհան Տե՛ջ Տիշո՛ւ Էրիս-Տի Ե Զոյն գէ՛հ ցըըննչ գէրանո-նով ինքանին, որոնց Տիլը տէր գործողութեան կամ անուն բայի իւրացայ, իսկ Տիսը խորհր Բային, որ ան ասելից գրելիէ Տեր անցողական Բայերուն ու՛ժը իննէնան, ինչպէս՝ rallegrarsi, «արախանալ, սէվինմէք. affliggersi, որորտէլ, գասէֆէթլէնմէք . որ Զոյն է Լէ ըսելիք rallegrare իմ affliggere se medesimo, ինչպէս զնչպէս «արախանալ կամ որորտէցընէլ, քէնտի քէնտինի սէվինտիրմէք իմ գասէֆէթ էթմէք :

Լինցեալ խորութեալ .
 Io mi rallegrái, Լս ուրախացայ, Պէն «է՛վէն»ի .
 Ի՛մ sono ի՛մ fui Լայլն :
 rallegráto, a,
 noi ci rallegrám- Ճենք ուրախա- Պէլ «է՛վէն»ի .
 mo—siámo— ցանք, Լայլն :
 fummo ralle-
 gráti, e,

Գեբախտի .
 Io mi era ralle- Լս ուրախացած Պէն «է՛վէն»ի շ իրի .
 gráto, a, էի, Լայլն :
 noi ci eravámo Ճենք ուրախացած Պէլ «է՛վէն»ի շ իրի .
 rallegráti, e, էինք, Լայլն :

Լուսանի .
 Io mi rallegre- Լս ուրախանամ, Պէն «է՛վէն»ի ճէյի .
 rò, Լայլն :
 noi ci rallegre- Ճենք ուրախա- Պէլ «է՛վէն»ի ճէյի .
 rémo, նանք, Լայլն :

Հրամայական .
 Rallegráti tu, Ուրախացիր դուն, Սէն «է՛վէն» .
 non ti rallegrá- մի ուրախանար «է՛ն» «է՛վէն»ի .
 re, դուն .
 si rallégri egli, ուրախանայ անի, օ «է՛վէն»ին .
 rallegríamo ci ուրախանանք Պէլ «է՛վէն»ի լէի .
 noi, Ճենք,
 rallegratevi voi, ուրախացէք դուք, Պէլ «է՛վէն»ին Պէլ .
 si rallégrino es- ուրախանան օնուր «է՛վէն»ին լէի :
 si, անոնք,

Ստորագասական .
 Io mi rallégri, (Որ) ես ուրախա- (Վրի) Պէն «է՛վէն»ի .
 tu ti rallégri, նամ, շէյի .
 egli si rallégri, դուն ուրախանաս, «է՛ն» «է՛վէն»ի «է՛ն» .
 անի ուրախանայ, օ «է՛վէն»ին .

noi ci rallegriammo, մենք ուրախանալով, ուրախանալով.
 voi vi rallegrate, դուք ուրախանալով, ուրախանալով.
 esse si rallegrino, անոնք ուրախանալով, անոնք ուրախանալով.

Անցեալ անգիր.

Io mi rallegrassi (Թէ որ) ես ուրախանայի, (Այլ) ուրախանայի.
 Io mi rallegreréi, իմ անցեալստեանս, անցեալստեանս.
 noi ci rallegrassimo — rallegrerémmo, մենք ուրախանայի, մենք ուրախանայի.

Անցեալ անգիր.

Io mi sia rallegrato, a, (Որ) ես ուրախանայի, (Բայ) ուրախանայի.
 noi ci siamo rallegrati, e, մենք ուրախանայի, մենք ուրախանայի.

Վերադարձ.

Io mi fossi rallegrato, a, (Թէ որ) ես ուրախանայի, (Այլ) ուրախանայի.
 noi ci fossimo rallegrati, e, մենք ուրախանայի, մենք ուրախանայի.

Այսպէս.

Io mi sarò rallegrato, a, (Այլ) ես ուրախանայի, (Այլ) ուրախանայի.
 noi ci saremo rallegrati, e, մենք ուրախանայի, մենք ուրախանայի.

Այսպէս.

Մէք. rallegrarsi, ուրախանալ, ուրախանալ.
 Անց. éssersi rallegrato, ուրախանալով, ուրախանալով.
 Այլ. éssere per rallegrarsi, ուրախանալով, ուրախանալով.

Պ. Երեմիաս .

Io me lo era procuráto, Աս հոգացած էի, Պէն զայլը՞նչ
 curáto, Երբ. և այլն :
 noi ce lo eravamo procuráti, մենք հոգացած էինք : Պէն զայլը՞նչ
 Երբ. և այլն :

Արարիչ .

Io me lo procurerò, Աս հոգամ, Պէն զայլը՞նչ
 noi ce lo procurerémo, մենք հոգանք, Պէն զայլը՞նչ
 և այլն :

Հրամայական .

Procurátelo tu, Հոգաւ դուն, Սէն զայլը .
 non te lo procuráre, մի հոգար դուն, «էն զայլը՞նչ .
 se lo procurí egli, հոգայ անի, օ զայլը՞նչ .
 procuriámo celo հոգանք մենք, Պէն զայլը՞նչ .
 noi, հոգացէք դուք, «էն զայլը՞նչ .
 procurátevelo voi, հոգան անոնք, օնոր զայլը՞նչ .
 se lo procurino essi, Երբ :

նոն : Աթէ տրական հարձ խոսնուն՝ անցեալ
 ժամանակներուն Տեղ՝ essere իմ avere բայով ին-
 իսկնովն առանց զնիւնըն ընդունելընլեան սեռը
 « էնը, ինչպէս՝ Io me lo sono կամ me lo
 ho procuráto. Io mi sono կամ mi ho leváto il
 cappello, Պ. Երեմիաս հոնեցի . Հարգամբ չորար-
 տում : Ella s' è stracciáto il viso իմ Ella ha
 stracciáto il viso a se stéssa, Ան (ինն) էրեւը
 պարտեց, () (զարը) երգիւնիւ եարար : թե՛ որ
 հայցական հարձ խոսնուն՝ ան պրեմը Տայն essere

Ստորագասական .

Ներքին :

Io me lo procúri,	(Որ) ես հոգամ,	(ՎՔ) պէն գայը- բայը .
tu te lo procúri,	գուն հոգաս,	«էն գայըբանն .
egli, ella se lo procúri,	անի հոգայ,	o գայըբանն .
noi ce lo procu- riámo,	մենք հոգանք,	պէս գայըբայը .
voi ve lo procu- riáte,	գորք հոգաք,	«էս գայըբաննը .
essi, esse se lo procúriño,	անոնք հոգան,	օնքը գայըբան- նը .

Անցեալ անիտար .

Io me lo procu- rássi,	(Ժէ որ) ես հո- գայի,	(Այնք) պէն գայը- բայը .
noi ce lo procu- rássimo,	մենք հոգայինք,	պէս գայըբայըբայը . Լային :

Անցեալ փարեալ .

Io me lo sía pro- curáto,	(Որ) ես հոգացած ըլամ,	(ՎՔ) պէն գայը- բայը .
noi ce lo síamo procuráti,	մենք հոգացած լանք,	«ըս օլամ . Լային :

Բայով իրենեարհին, ա- անցեալ ընդհանելը-լինանը
«էտն ալ լինան ալ իրենին, ինչպէս՝ *Ella non s'
è feríta*, Ան (իննը) չէ վերտարած . **O** (*գարը*)
եարալանմամբը : *Essi si sono dirétti a lui*,
Անոնք ապալին անոր գային . **O** նլար աղբու օնս
կիթաիլէր :

Վերախոսք .

Io me lo fossi *իմի* (թէ որ) ես հո- (Լյեբր) պէն գոյ-
 saréi *սարէի* *գացած ըլլայի*, երբն զոսոյնսն .
 ráto, a, *ևսյնն*
 noi ce lo fóssimo *մենք հոգացած ըլ-* պէն գոյնսն զո-
 — sarémmo *լլայինք*, սոյնսն . *ևսյնն*
 procuráti, e,

Լ. պատի .

Io me lo sarò (Լրբոր) ես կը հո- (Նեպտան) պէն
 procuráto, *գամ*, գոյնսնսն . *ևսյնն*
 noi ce lo sarémo *մենք կը հոգանք*, պէն գոյնսնսն .
 procuráti, *ևսյնն*

Ընկերայն .

'Ներ . procurárselo, հոգալ, գոյնսնսն :
 Ընչ . ésserselo procuráto, հոգացած ըլլալ, գոյ-
 նսնսն զոսոյնսն :

Վերբայ .

'Ներ . procurándoselo, հոգալով, գոյնսնսն ինն :
 Ընչ . esséndoselo procuráto, հոգացած ըլլալով,
 գոյնսնսն զոսոյնսն ինն :

ՅՕԴ ՈՒԷՆՕՒ ՎԵՅԵՐՈՐԳ

Հարկաւոր համարօք ընդհանուր գիրքէլէս նախնական երէտ
ընդդրուլեանց վրայ :

115. Ամէն բայերուն աներևոյթին վերջին ձայնաւոր Ե գիրը կրնայ՝ թէ ձայնաւոր, ու թէ բաղաձայն գրով սկսած անուններուն առջև առանց ազարթարցի ('ի բաց առեալ միայն խառն 8 ու վ սկսած անունները, որոնց առջև աներևոյթները ամբողջ կը գրվին), կրճատվիլ. այսպէս՝

Voglio legger	Աս գիրքը կուզեմ	Իսրէլի օգոստոս	
questo libro,	կարդալ,	դոստիկապէս.	
Egli vuol far	Անի կուզէ ընել	Օգոստոս 1877	
questo,	աս բանը,	եւրէս.	
Non dormir niente.	Հիչ քուն չիկայ,	Հիչ ոչոքոս եօգ.	
Avère studiáto,	Սորված ըլլալ,	Եւրէսի օգոստոս.	
Essere svenúto,	Սարմրած ըլլալ,	Պայքանալ :	

116. Mo վերջացած ժամանակներուն՝ եթէ որ վերջին վանկը երկան կը հնչէ՝ բաղաձայնիմը առջև օ ձայնաւորը կրնայ կրճատվիլ, ինչպէս՝

Siám líberi — eravám conténti — sarém lodáti. amiám sinceraménte; — temevám la sua frode.

Իսոյց չըսվիր՝ fóssim colpévoli, avéssim vedúto, ևայլն. վասն զի ասոնց մէջ ձայնը վերջին վանկին վրայ չերկննար, հապա առջի վանկին վրայ, այսպէս՝ fóssimo, avéssimo : Եւրոպէս կրնայ կրճատվիլ ամէն ու և րօ վերջաւորած ժամանակներուն՝ յոքնակի երրորդ դէմին վերջին օ ձայնաւոր գիրը, իսկ ապառնիին մէջ՝ ու մասնիկը, ինչպէս՝ áman, crédon, sénton, amávan, amerán, amásser, potrébber փոխանակ ámano, amássero, ևայլն :

117. Անցեալ կատարեալին յոքնակի երրորդ դէ-
մին վերջի ամբողջ վանկը կրնայ կրճատվել, այսպէս՝
andárono, andáron, andáro, andár.
fúrono, fúron, fúro, fúr.

1) Առանցին ծանոցումս քերականութեան վրայ:

118. Ան բայերը՝ որ աներևոյթին մէջ *care* ու
gare կրվերջաւորին. ինչպէս՝ *cercáre*, փնտռել, որս-
նոգ. *pagáre*, վճարել, հօրէժէք. եթէ որ *c* ու *g* բա-
ղաձայն գրերէն ետև *e* կամ *i* գիրմը գայ՝ մէջ տեղը *h*
գիրմը կառնուն, այսպէս՝

Ներ. *cercó*, *cerchi* (և ոչ | *pago*, *paghi*, *paghiámo*,
cerci), *cerchiámo*.

և այլն :
Այ. *cercheró*, *cerche-* | *pagherò*, *pagherái*, *pa-*
rái, *cercherà*, *cerche-* | *gherémo*,
rémo. և այլն.

119. Իսկ որոնք, որ *ciare*, *giare*, *gliare* ու
sciare կրվերջաւորին՝ մէջի եղած *i* ձայնաւորը, որնոր
իրև նշան գրված է *ciare*, և ոչ *care* արտարերե-
լու համար՝ կրկորսընցընեն, ու ըստ կարգի *are* մասնի-
կը կը խոնարհի, այսպէս՝

Աներ. *Minacciáre*, սպառ- Ներ. *mináccio*, *i*, *ia*,
նալ, հօրժ էլէժէք. Այ. *minacerò*.
mangiáre, ուտել, էէժէք. *mangio*, *i*, *ia*, *man-*
gerò.

consigliáre, խորհուրդ *consiglio*, *i*, *ia*, *con-*
տալ, հօյնէ վերէք. *siglierò*, (տոր էջը *i* չէ
իրումէր):

lasciáre, թողուլ, դրոգ- *lascio*, *i*, *a*, *lascero*:
նոգ.

120. Աս ալ պետք է գիտնալ որ, երբոր խոնարհ-
ման մէջ երկու *i* քովէ քով հանդիպի, ինչպէս՝ *glo-*
riáre էն *gloríi*, ան ստենը թէ որ *i* գիրը իրև զատ

վանկի նշան չէ գրած նէ, կրնայ յ'ով ալ գրվի, այսպէս՝ glorj, insidj, և այլն. բայց թէ որ իբրև զատ վանկի նշան գրված է սահմանականին առջի գէմին վրայ՝ ինչպէս ասոնց մէջը invì — o. spi — o. ան ասենը պէտք է միշտ երկու i ով գրել, այսպէս՝ tu invii, spii, և այլն: (ՏԷ՝ 32.)

2) Մասնորոշում երբ լինուի Բայերուն լեռայ:

121. Աս լծորդութեան տակ գացող բայերուն ներկայ եզակի երրորդ գէմին վերջին ձայնաւոր e գիւրը կրկորսրվի՝ թէ որ իրմէն առաջ l, r, n, գիրերուն մէկը հանդիպելու ըլլայ, այսպէս՝ si suol dire — si duol di questo. այսպէս՝ կրսվի նաև par, pon, tien, vien. փոխանակ pare, pone, և այլն:

122. Սահմանական եղանակին անկատարը երկու կերպ կը լլայ eva կամ ea, ինչպէս՝ teméva կամ teméa:

123. Ս'եծ գոուարութիւն է աս բայերուն անցեալ անորոշ կապուիւնը գտնել, ինչու որ քիչ բայեր կան, որ ըստ կանոնի ei վերջաւորին, և որոնք որ ալ ei կը վերջաւորին, կրնան արտաքոյ կանոնի etti վերջաւորիլ ինչպէս տեսար (107): Կան շատերն ալ, որ երեք կերպ կը վերջաւորին ei, etti, si, ինչպէս՝

Աներ.

Կար.

Նոյ.

Assolvere, ար. — assolvei, etti — assolúto, assól-
ձակել, գոյվերէր. assólsi. to,

chiudere, գոցել, chiudei, etti — chiuso.

Գառնալ.

chiúsi.

perdere, կորսնցնել, perdei, etti, — perduto, perso.
ցրնել, գայող persi,

Էլեմէր.

Գոուարին է մանաւանդ՝ նոր սորվողներուն որոշել, թէ որն է իւրաքանչիւր աս բայերուն կատարելալը, թէ պէտեւ լեզուագէտ Քերականները շատ կանոններ հնարած են զիւրնցընելու համար, բայց՝ բա-

ցառութիւնը գրած կանոններէն աւելի ըլլալով, ուսանողին միտքը աւելի կը շփոթեն, քան թէ բանմը կը սորվեցընեն: Վլխաւորներէն քանի մը հասը հոս գնենք՝

124. Ըն բայերը, որ սահմանական մէջ *do, ndo, go* կը վերջաւորին՝ անորոշ կատարեալին մէջ *սս* մասնիկները *սի*ն կը փոխեն, ինչպէս՝

Ներ.	Կար.	Նշդ.
Rido, կը ծիծաղեմ, Գլ-լէրէմ.	risi,	riso.
Inténdo, կիմանամ, աղնարբ.	intési,	intéso.
Compúngo, կը տառապեցուցանեմ, Էնճէրէրէմ.	compúnsi,	compúnto.

125. Ըն բայերը, որ *co, ggo, vo, to*, կը վերջաւորին՝ կատարեալին մէջ *սս* մասնիկները *սի*ն կը փոխեն.

Ներ.	Կար.	Նշդ.
Condúco, կը տանիմ, Էօ-լէ-րէ-րէ-մ.	condússi,	condótto.
Affliggo, կը տանջեմ, Էս-էնճէ վէրէրէմ.	afflíssi,	afflítto.
Vivo, կապրիմ, Էաշարբ.	vissi,	vissúto, vivúto.
Percuoto, կը զարնեմ, Էս-լու-լու-մ.	percóssi,	percóssó:

126. Ըն բայերը՝ որոնց *c* գիրը բնական է, կատարեալին մէջ *o* էն ետե գ գիրմը կառնուն, ու կը լին *cqui*, ինչպէս՝

Ներ.	Ներ.	Կար.	Նշդ.
Piacére, հաճոյանալ, Էազոյոսալ օլմոգ.	piaccio,	piacqui,	piaciúto.
Giacére, ընկողմանիլ, Էալմոգ.	giaccio,	giacqui,	giaciúto.

Náscere, ծնանիլ, Էոզլմոգ, nasco, nacqui, nato:

127. Ըս կանոնները մէկը գիտնալէն ետե կրնայ գիւրաւ գտնել նաև անցեալ ընդունելութիւնը, ինչու որ, ինչպէս ամէն կանոնաւոր բայերուն անցեալ ընդունելութիւնը կատարեալ ժամանակին եղակի առջի գէմէն կելէ. ոյսպէս ալ կը լին նաև ասոնցը: *Ei, etti*

վերջաւորողներուն սովորաբար կը լսայ *uto*, *ինչպէս՝*
temei, etti, temúto: *Ssi վերջաւորողներուն tto*, *ինչ-*
պէս՝ trassi, tratto. lessi letto: *Si վերջաւորողներուն՝*
թէ որ իրենցմէ առաջ ձայնաւոր գիրմը ունին՝ կը լսայ
so *ինչպէս՝ rasi, raso*, *թէ որ բաղաձայն գիրմը՝ ան*
ատենը to, *ինչպէս՝ scelsi, scelto. colsi, colto. և այլն*:
 Իսկ ուրիշ բայերուն առանձին զարտուղութիւնը կը-
 տեսնես վարը (129) անկանոն բայերուն խոնարհման
 կարգին մէջ:

3) Օտանոցում Իր վերջացած Բայերուն Վայ:

128. Սինչուկ հիմա անորոշ մնացած է թէ ար-
 զեօք աս լծորդութեան տակ զացող բայերուն յոք-
 նակի առաջին ու երկրորդ դէմը *iamo, ite, չէնէ ischi-*
ámo, ischiáte պիտի վերջաւորի. երկու տեսակն ալ
 թէ գրոց և թէ խօսակցութեան մէջ կը գործածվի. բայց՝
 աւելի առջինը՝ եթէ որ ուրիշ կողմանէ նշանակու-
 թեան շփոթութիւն չի ծագերնէ, *ինչպէս կրնար ծագիլ,*
թէ որ աս ardíre, árdere, atteríre, atteráre բայ-
 րուն մէջ առանց զանազանութիւն ընելու, ըսելու ըլ-
 լայի *ardiámo, atteriáte*, *ինչու որ չէր իմացվեր թէ*
ինչ կուզեմ իմացընել. կը համարձակվինք, վախցընէիք.
չէնէ կայրենք կամ գետինը զարնէիք, բայց թէ որ ըս-
ելու ըլլամ, ardischiámo, atterrischiáte ան ատենը
ինչ մտօք ըսելս՝ բացայայտ կ'իմացվի: *Նշնպէս գժու-*
րին է որոշել թէ ասոնց մէջէն, որոնց սահմանա-
կանը պարզ օ և որոնց isco կը լսայ, և ասոր վարժու-
թենէ ՚ի զատ ուրիշ կանոն չիկայ. միայն պէտք է գիտ-
նալ որ՝ որոնք որ isco կը վերջաւորին, սահմանական,
ստորագասական, ու հրամայական եղանակներուն եզա-
կիին մէջ երեք դէմն ալ, իսկ յոքնակիին մէջը միայն
երրորդ դէմը isc մասնիկմը կանու (տէ՛ս 108):

ՅՕԴՈՒԸՆՕՒ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ

Անկանոն կամ զարգուցիչ ու դաստիարակութեամբ բարձրացնելու ջանքերը :

129. Անկանոն կրտսիւն ան բայերը, որոնք երեք ընդորդութեան հասարակ կարգէն դուրս կելլեն, իսկ պակասաւոր՝ որոնք ամմէն ժամանակը չունին կամ չեն գործածվիր :

1) Are վերջաւորած անկանոն *andáre, fare, dare, stare* բայերը այսպէս կըխոնարհին :

Սահմանական .

Ներկայ .

Աերթամ, ին- րէրէի .	Աընեմ, էրէ- րի .	Աուտամ, վերերի .	Արկենամ, դուրսդուր .
Vo (<i>vado</i>).	fo (<i>faccio</i>).	do .	sto .
vai .	fai .	dai .	stai .
va .	fa (<i>face</i>).	dà .	sta .
andiámo .	facciámo .	diámo .	stiámo .
andáte .	fate .	date .	state .
vanno .	fanno .	danno .	stanno .

Անցեալ անկարգ .

Աերթայի, ին- րէրէրի .	Աընէի, էրէ- րի .	Աուտայի, վերերի .	Արկենայի, դուրսդուր .
Andáva .	facéva (<i>fea</i>).	dava .	stava .
andávi .	facévi .	davi .	stavi .
andáva .	facéva (<i>fea</i>).	dava .	stava .
andavámo .	facevámó .	davámó .	stavámó .
andaváte .	faceváte .	daváte .	staváte .
andávano .	facevanno .	dávano .	stávano .

Անցեալ խոսքերու:

Գացի, ևն- րի.	Բրի, ևն-րի.	Տուի, շէր- րի.	Կեցայ, սոս-բոս-ի.
Andái ևն-սո- no andá- to, a.	feci (<i>fei</i>) ևն- ho fatto.	diédi (<i>detti</i>) ևն-ի ho da- to.	stetti ևն-սո- no stato, a.
andásti — sei andá- to, a.	facésti — hai fatto.	desti — hai dato.	stesti — sei stato, a.
andò — è andato, a.	fece (<i>fe', feo</i>) — ha fatto.	diéde (<i>diè, dette</i>) — ha dato.	stette — è stato, a.
andámmo — siámo an- dáti, e.	facémmo — abbiámo fatto.	demmo — abbiámo dato.	stemmo — siamo sta- ti, e.
andáste — siéte andá- ti, e.	facéste — a- véte fatto.	deste — avé- te dato.	steste — sie- te stati, e.
andárono — sono andá- ti, e.	fécero (<i>fen- no, férono</i>), hanno fatto.	diédéro (<i>dié- rono, détte- ro, denno</i>), hanno dato.	stéttero — sono sta- ti, e.

Այսպիսի.

Արթամ ևն-րի-ճեյի.	Ինիւր, ևն-րի-ճեյի.	Տամ, շէր-ևն-ճեյի.	Կենամ, սոս-բոս-ճեյի.
Andrò.	farò.	darò.	starò.
andrái.	farái.	darái.	starái.
andrà.	farà.	darà.	starà.
andrémo.	farémo.	darémo.	starémo.
andréte.	faréte.	daréte.	staréte.
andránno.	faránno.	daránno.	staránno.

Հրամայական .

Գնալի, ԳԷՆ . Va tu . non andáre . vada egli . andiámo noi . andáte voi . vádano essi .	Բրէ, ԷՆ . fa . non fare . fáccia . facciámo . fate . fácciano .	Տաւր, ՎԷՐ . da . non dare . dia . diámo . date . díano .	Կեցիր տաւր . sta . non stare . stia . stiámo . state . stiano .
---	---	--	---

Ստորագասական

Ներկայ .

(Որ) երթամ, (է) կէրէյէ՛մ . Vada . vada (<i>vadi</i>) . vada . andiámo . andiáte . vádano .	Բնեմ, Էրէյէ՛մ . fáccia . fáccia . fáccia . facciámo . facciáte . fácciano .	Տամ, ՎԷՐէյէ՛մ . dia . dia (<i>di</i>) . dia . diámo . diáte . díano (<i>díe-</i> <i>no</i>) .	Կենամ, Կուրայլմ . stia . stia (<i>stii</i>) . stia . stiámo . stiáte . stiano (<i>stie-</i> <i>no</i>) .
---	--	---	--

Լնցելու անխորտար .

(Թե որ) եր- թայի, (էյեր) կէրէյէ՛րէ՛մ . Andássi իմ andréi . andássi — andrési . andásse — andrébbe .	Բնէի, Էրէյէ՛րէ՛մ . facéssi իմ faréi . facéssi—fa- résti . facésse — farébbe (<i>ia</i>) .	Տայի, ՎԷՐէյէ՛րէ՛մ . déssi իմ da- réi . déssi — da- résti . desse — da- rébbe .	Կենայի, Կուրայլմ . stéssi իմ sta- réi . stéssi — sta- résti . stésse — sta- rébbe .
---	---	---	--

andássimo իմ andém- mo .	facéssimo իմ farem- mo .	déssimo իմ darémmo .	stéssimo իմ starémmo .
andaste — andréste .	facéste — faréste .	déste — da- réste .	stéste — sta- réste .
andássero — andréb- bero .	facéssero — farébbéro (iano, éb- bono) .	déssero — darébbéro (darébbó- no) .	stéssero — starébbéro (ebbono) .

Պ. Երկրորդ .

(ի՞նչ որ) գա- ցած ըլլայի, (էյէր) ինչէն օլայրսն .	Ի՞րած ըլլայի, է՞նչէն օլայր- սն .	Տուած ըլ- լայի, ձէրէն օլայրսն .	Կեցած ըլ- լայի, գոր- սն օլայր- սն .
Io fossi իմ sarei իմ dato .	avessi իմ avrei fatto .	avessi իմ a- vréi dato .	fossi իմ sa- rei stato .

Պ. Երրորդ .

Լըրթալով, ինչէն էլէ .	Ինչելով, էնչէն էլէ .	Տալով, ձէրէն էլէ .	Կենալով, գորսն էլէ .
Andádo, esséndo an- dátó .	facéndo, a- véndo fat- to .	dádo, a- véndo da- to .	stádo, es- séndo sta- to .

130. Ըստ անկանոնն dare ու stare բայերէն բաղադրած բայերը՝ կանոնաւոր բայերուն պէս կը խոնարհին ամեն ժամանակին մէջ, միայն ridáre, dareին պէս կը խոնարհի: Իսկ fare էն բաղադրածներուն ամեն ալ իրեն պէս կը խոնարհին:

2) Երկրորդ լծորդո-լեւանի րախ գայուլ անխանի բայե-
րոսն զարդոս-լէ ծամանախեւրոսն այբո-բէնի կորգա-
լծորդո-լեւանը:

Ընկերք.		Կար.	Ընդ.
Accénde- re,	զառել,	էագժագ,	accési, accésó.
Accórger- si,	խմանալ,	արոյժագ,	accórsi, accóрто.
Addúr- re *),	ածել,	իւլիւրժեք,	addússi, addóто.
Affligge- re **),	նեղել,	իւճիլիւրժեք,	afflíssi, afflítто.
Ardere,	զառել,	էագժագ,	arsi, arso.
Ascónde- re,	թաղու- յանել,	իւլիւրժեք,	ascósi, ascóso, sto.
Assólvere,	արձակել,	գոյլիւրժեք,	assólvi, assólто.
Assórbe- re,	կլանել,	էարոյժագ,	assórsi, assóрто.
Assúme- re,	ստանալ,	սլագ,	assúnsi, assúнто.
Chiédere,	խնդրել,	րիւլիւրժեք,	chiési, chiéstо.
Chiúdere,	փակել,	գարոյժագ,	chiúsi, chiúso.

*) Ընդուկն իւլիւրժեքն ամեն ասից բազարած րը
վերջնայած բայերը, որոնց ամբողջը ինչպէս արդէն
ըսած ենք (երես 75) լարին-խանին պէս պէտքը ըլլայ
cere, այսպէս՝ addúcere, condúcere, որ հիմայ
լնգործածվել:

**) Ընդ բայերը որ gere էն առաջ յայնա-որ գիւրջ
անին ղըս էրին g ո՛վ իւրիւրիւն, ինչպէս՝ leggere,
leggo, leggi, հայն: Ընդ բայերը որ ggere,
vere և arre իւլիւրժեքն, ինչպէս՝ affliggere,
scrivere, trarre, իսպարեւանին էրին s ո՛վ իւ-
րիւրիւն, ինչպէս՝ afflíssi, scrissi, trassi, afflítто,
scritto, tratto:

Ընկերք.			Կար.	Ընդ.
Fingere, կեղծել,	ստեղծել,	ստեղծել,	finsi,	finto.
Fondere, հալել,	հալել,	հալել,	fusi,	fuso.
Giungere- re,	հասնել,	հասնել,	giúnsi,	giúnto.
Giugnere- re,				
Incidere, հասնել,	հասնել,	հասնել,	incísi,	incíso.
Mérgere, ընկղմել,	մտնել,	մտնել,	mersi,	merso.
Méttere, դնել,	դնել,	դնել,	misi,	messo.
Mórdere, խաճանել,	խաճանել,	խաճանել,	morsi,	morso.
Múnger- re,	կծել,	ստղծել,	munsi,	munto.
Múgnere- re,				
Muóvere, շարժել,	շարժել,	շարժել,	mossi,	mosso.
Náscere, ծնանել,	ստղծել,	ստղծել,	nacqui,	nato.
Nuócere, վնասել,	վնասել,	վնասել,	nocqui,	nocciú- to.
Offénde- re,	վնասող ցանել,	վնասող ցանել,	offési,	offéso.
Opprime- re,	ընկծել,	ընկծել,	oppréssi,	oppré- so.
Percuó- tere,	հարկանել,	հարկանել,	percóssi,	percós- so.
Piángere, լալ,	ստղծել,	ստղծել,	piánsi,	piánto.
Píngere, } Pígnere, }	նկարել,	նկարել,	pínsi,	pínto.
Pórgere, մտնող նել,	մտնող նել,	մտնող նել,	pórsi,	portó.
Prénde- re,	տանել,	տանել,	prési,	présó.
Presúme- re,	սանդղանել,	ճեւարել ել,	presúnsi,	presún- to.

		ἦν .	ἦν .
Ἰγνερῆ.			
Púnger-	} ἰσθῆρῆ,	πῆν-ῆρῆ,	punsi,
re,			
Púgne-	} ῥῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	rasi,
re,			
Rádere,	ῥῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	ressi,
Réggere,	ῥῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	ressi,
Rídere,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	risi,
Rispón-	ῥῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	risposi,
dere,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	riso .
Ródere,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	rispó-
Rómpe-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	sto .
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	rosi,
Scénde-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	ruppi,
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	rotto .
Scióglie-	} ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	scesi,
re,			
Sciórre,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	sciólsi,
Scrívere,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	sciólto .
Scuótere,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	scríssi,
Spénde-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	scríto .
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	scóssi,
Spínge-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	scóssó .
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	spési,
Spígne-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	spésó .
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	
Strínge-	} ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	spínsi,
re,			
Strígne-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	strínsi,
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	strétto .
Strúgge-	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	strússi,
re,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	strútto .
Svélle-	} ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	svélsi,
re,			
Svérrer,	ῆν-ῆρῆ,	ῆν-ῆρῆ,	

	Արեւել .	Կարգ .	Բնիկ .
Tacere,	լռել,	սոսն օղմագ, tacqui,	taciuto .
Tendere,	ձգել,	էսյմագ, tesi,	teso .
Tergere,	մաքրել,	«էլէր, tersi,	terso .
Tingere,	ներկել,	պոյսլմագ, tinsi,	tinto .
Tignere,			
Togliere,	աննուլ,	սղմագ, tolsi,	tolto .
Torre,			
Torcere,	գալարել,	պէսրճեր, torsi,	torto,
Uccidere,	սպանա- նել,	էօլպէր- ճեր, uccisi,	ucciso .
Ungere,	օծանել,	էսղլմագ, unsi,	unto .
Ugnere,			
Vincere,	յաղթել,	էնիճեր, vinsi,	vinto .
Vivere,	սպրիլ,	էսլմագ, vissi,	{vissuto. {vivuto.
Volere,	կամիլ,	էսպիլեր, volli,	voluto .
Volgere,	դարձու- ցանել,	պիլօնպիլեր- ճեր, volsi,	volto .

Bévere — bere, խմել, էլլեր .

Աճ . Bevo (beo), bevi (bei), beve (bee) — beviámo (bejámo), bevéte (beéte), bévono (beóno) .

Աի . Bevéva (bevéa), bevévi (beevi), խայլն .

Կարգ . Bevétti (bevvi), bevésti (beésti), bevétte (bévve) — bevémmo (beémmo), bevéste (beéste), bevéttero (bévvero) *) .

*) Անհոն բայերուն խորհրդով ելլի սոյնից երբորդ տե՛ղ խորհրդովն ելլի սոյնից տե՛ղն ինչ, ինչի՞նչ տե՛ղը սահմանափակն խորհրդով :

- Լ՛րո՞ւ . Berò, berái, berà, (կրնայ ըսվել նաև *beverò*, բայց *արևի վե*) .
 Ա՞րա . Bévi, béa — bejámó, beété, beáno .
 Ա՞տո՞ր . Io, tu, egli béva (béa) — beviámó (bejámó), beviáte (bejáte), bévano (beáno) .
 Ե՞նդ . Bevúto (beúto) .

Cadére, *կնալ*, *արևել* .

- Ա՞հ . Cado (cággio), cadí, cade — cadiámó (caggiámó), cadéte, cádono (cággiono) .
 Ա՞տ . Caddi (sono cadúto), cadésti, cadde — cadémmo, *կայլն* .
 Լ՛րո՞ւ . Cadrò, cadrái, cadrà — cadrémó, *կայլն* .
 (կրնայ ըսվել նաև *caderò* բայց *արևի վե*) .
 Ա՞տո՞ր . Io, tu, egli cada (cággia) — cadiámó (caggiámó), *կայլն* .
 Լ՛նի . Cadréi, cadrésti, cadrébbe, *կայլն* .
 Ե՞նդ . Cadúto .

Dolére, *ցաւիլ*, *արբւմի* .

- Ա՞հ . Dóglio (dolgo), duóli, duóle — dogliámó (dolghiámó), doléte, dóglióno (dolgóno) .
 Ա՞տ . Dolsi (mi sono dolúto), dolésti, dolse, *կայլն* .
 Լ՛րո՞ւ . Dorrò, dorrái, *կայլն* .
 Ա՞տո՞ր . Io, tu, egli doglia (dolga), *կայլն* .
 Լ՛նի . Doléssi, dorréi, *կայլն* .
 Ե՞նդ . Dolúto .

Dovére, *պէտք ըլլալ*, *լարջ օրմի* .

- Ա՞հ . Devo (debbo déggio), devi, (debbi, dei), deve (debbe-dee) — (dovémo) dobbiámó (deggiámó), *կայլն* .

- Կադ. Dovéi (dovétti, ho dovúto), dovésti, dovè
(dovéte), ևայլն .
 Լ'ու. Dovrò, dovrài, ևայլն .
 շրա. Debbi tu, debba, (déggia) egli — dobbiá-
mo, ևայլն .
 Ստոր. Io, tu, egli debba (déggia), ևայլն .
 Գնդ. Dovúto .

Parére, երևնալ, ցոյննալ .

- ՍաՀ. Pajo, pari, pare — pajámo (pariámo),
paréte, pájono .
 Կադ. Parvi (ho parúto), parésti, parve, ևայլն .
 Լ'ու. Parrò, parrái, parrà — parrémo, ևայլն .
 Գնդ. Parúto (parso) .

Piacére, հաճիլ, հոշնանալ .

- ՍաՀ. Piáccio, piáci, piáce — piacciámo, ևայլն .
 Կադ. Piáqui (ho piaciúto), piacésti, ևայլն .
 Ստոր. Io, tu, egli piáccia, ևայլն .
 Գնդ. Piaciúto .

Pórre (pónere)*), դնել, գոծալ .

- ՍաՀ. Póngo, poni, pone — poniámo (ponghiá-
mo) ponéte, póngono .
 Կադ. Posi, ponésti, pose, ևայլն .
 Լ'ու. Porrò, porrái, porrà, ևայլն .
 շրա. Poni, ponga — poniámo, ևայլն .
 Ստոր. Io, tu, egli ponga, ևայլն .
 Գնդ. Posto .

*) Լ'ուր պէս ինչնորհին ասինք բաղադրած բայերը
compórre, prepórre, ևայլն . որոնք անբողբու պէ-
տուր բլայ compónere, ևայլն . որ հինս յգործածա-
նան չի :

Potére *), կրնալ, գործը օրհագ .

Սահ . 'Ներ . Posso, puóí, può, (puóte) — possiá-
mo, potéte, póssonó (ponno) .

Կար . Potéi (potétti), potésti, կայլն .

Երբ . Potrò, potrái, potrà — potrémo, կայլն .

Սոր . 'Ներ . Io, tu, egli possa, կայլն .

Երբ . Potréi (potría), potrésti, կայլն .

Երբ . Potúto .

Rimanére, մնալ, գործը օրհագ .

Սահ . 'Ներ . Rimángo, rimáni, rimáne — rima-
niámo (rimanghiámo), rimanéte, rimán-
gono .

Կար . Rimási (sono rimáso, sto), rimanésti, ri-
máse, կայլն .

Երբ . Rimarrò, rimarrái, rimmarrà, կայլն .

Սոր . Rimáni tu, rimánga egli — rimaniámo, կ .

Երբ . Rimásto, rimáso .

*) Potére — volére բայերը իրենցմե ետքը մշտ
աներեւոյթ յը կուգին . և առ աներեւոյթը որ օժան-
դակ բայով որ կընտանարհէ՝ իրենք ալ նոյնը կըսու-
հանջին, ինչպէս՝

Non son potúto andáre . Non ho potúto
vedére .

Բայց ընդիւր հեղինակոյ գործածութեանը կըսուին
որ, երբոր ասիւնին յարակից դերանունովը (տես
84) շին ասեմար՝ իրան ասանց առ անուանու-
թեան avere բայով ալ կուտարհէլ, այսպէս՝

Io non ho potúto կամ non son potúto andáre .
Io non ho volúto — non son volúto venire .

Sapére, գիտնալ, արելէք .

- Սահ . Եւր . So, sai, sa, — sappiámo, sapéte, sanno.
 Կար . Seppi, sapésti, seppe — sapémmo, Լայլն .
 Երա . Saprò, saprái, saprà, Լայլն .
 շրա . Sappi tu, sáppia egli, Լայլն .
 Սոր . Եւր . Io, tu, egli sáppia, Լայլն .
 Ինդ . Sapúto .

Scégliere կամ scerre, ընտրել, իյնլիւնէք .

- Սահ . Եւր . Scéglío (scelgo), scegli, scéglie — sce-
 gliámo, scegliéte, scégliono (scélgono).
 Կար . Scelsi, scegliésti, scelse — scegliémmo, Լ .
 Երա . Sceglíerò (scerrò), Լայլն .
 շրա . Scegli tu, scelga egli, Լայլն .
 Ինդ . Scelto .

Sedére, նստիլ, օլնորմոգ .

- Սահ . Եւր . Siédo (seggo, séggio), siédi, siéde —
 sediámo (seggiámo), sedéte, siédono (ség-
 gono, séggiono).
 Կար . Sedéi (sedétti, ho sedúto կամ mi sono
 sedúto), sedésti, Լայլն .
 Երա . Sederò (sedrò), sederai, Լայլն .
 շրա . Siédi tu, siéda (segga) egli, Լայլն .
 Ինդ . Sedúto .

Spégnere, մարել, սկոհարլորէք .

- Սահ . Եւր . Spégnó (spengo), spégni, spégne —
 spegniámo (spenghiámo), spegnéte, spé-
 gnono (spéngono).
 Կար . Spénsi, spegnésti, spense, Լայլն .
 շրա . Spégni, spénga, Լայլն .
 Սոր . Եւր . Io, tu, egli spegna (spénga), Լայլն .
 Ինդ . Spénto .

Tenére, *տենեմք*, *ենենեմք*.

- Սահ. 'Եւր. Tengo, tiéni, tiéne — teniámo (tenghiámo), tenéte, téngono.
 Կար. Tenni, tenésti, tenne, *կայլն*.
 Էրա. Terrò, terrái, terrà — terrémo, *կայլն*.
 Հրա. Tiéni tu, tenga egli, *կայլն*.
 Սոսր. 'Եւր. Io, tu, egli tenga — teniámo (tenghiámo), teniáte (tenghiáte), téngano.
 Գր. Tenúto.

(Tráere) trárre, *քարեմք*, *չեմեմք*.

- Սահ. 'Եւր. Traggo, trai (traggi), trae (tragge) — trajámo, traéte, trággono.
 Կար. Trassi, traésti, trasse — traémmo, traéste, trássero.
 Էրա. Trarrò, trarrái, trarrà, *կայլն*.
 Հրա. Trai tu, tragga egli — trajámo, *կայլն*.
 Սոսր. 'Եւր. Io, tu, egli tragga, *կայլն*.
 Գր. Tratto.

Valére, *արժեմք*, *արեմեմք*.

- Սահ. 'Եւր. Váglio (valgo), vali, vale — vagliámo (valghiámo), valéte, vágliano (válgono).
 Կար. Valsi (ho valúto), valésti, *կայլն*.
 Էրա. Varrò, varrái, varrà, *կայլն*.
 Հրա. Vagli tu, vágli egli, *կայլն*.
 Գր. Valúto.

Vedére, *տեսնեմք*, *իտեմեմք*.

- Սահ. 'Եւր. Védó (véggio, véggio), vedi (ve'), vede — vediámo (veggiámo), vedéte, vedono (véggono, véggiono).
 Կար. Vídi (veddi), vedésti, víde (vedde) — vedémmo, vedéste, vídero (véddero).

- Ըրմ . Vedrò, vedrái, vedrà . *Լսյլն* :
 Հրա . Védi tu, veda (vegga) egli — vediámo (veg-
 giámo) noi, *Լսյլն* .
 Սոոր . Եւր . Io, tu, egli veda (vegga, véggia),
Լսյլն .
 Ընդ . Vedúto (visto) .

Volére, *ուզեմալ, էտեմէր* .

- Սահ . Եւր . Vóglio, vuoi, vuóle — vogliámo, vo-
 léte, vógliono .
 Սոոր . Volli, volésti, volle — volémmo, voléste,
 vóllero .
 Ըրմ . Vorrò, vorrái, vorrà — vorrémo, vorréte,
 vorránno .
 Սոոր . Եւր . Io, tu, egli vógliá — vogliámo,
Լսյլն .
 Ընդ . Vorréi, vorrésti, *Լսյլն* .
 Ընդ . Volúto .

3) Ire զէրջայած անանն իայերուն այբոբենի իարգ-
 լծարդոբենը :

Apparire (apparére), *երևնալ, ինօրեմնէր* .

- Սահ . Եւր . Apparisco (appajo), apparisci, appa-
 risce (appáre) — apparíamo, apparíte, ap-
 paríscono (appájono) .
 Սոոր . Apparíi (apparvi, sono apparso, apparíto),
 apparísti, apparí (apparve) — apparímmo,
 apparíste. apparírono (appárvero) .
 Ըրմ . Apparirò, apparirái, *Լսյլն* .
 Հրա . Apparisci, apparísca — apparíamo, appa-
 ríte, apparíscono .
 Սոոր . Եւր . Io, tu, egli apparísca (appája), *Լ* .
 Ընդ . Ընդ . apparíto, appárso .

Díre (յառաջ ժամանակս՝ dicere), ըսել, րեկէր .

Սահ. Դեբ. Dico, dici, dice — diciámo, dite, dícono .

Կար. Dissi, dicésti, disse — dicémmo, dicéste, díssero .

Ըրա. Dirò, dirái, կայլն .

ձրա. Di, dica — diciámo, dite, dícano .

Ստոր. Դեբ. Io, tu, egli dica, կայլն .

Ընդ. Ընդ. Detto .

Moríre, մեռնիլ, էօրէր .

Սահ. Դեբ. Muójo (muóro), muóri, muóre — moriámo (muojámo), moríte, muójono (muórono) .

Ըրա. Morrò (morirò), morrái, morrà — morrémo, morréte, morránno .

ձրա. Muóri tu, muója egli — muojámo, moríte, muójano .

Ստոր. Դեբ. Io, tu, egli muója, կայլն .

Ընդ. Ընդ. Morto .

Offeríre (offríre), մատուցանել, ստանալ .

Սահ. Դեբ. Offro (óffero, offérisco) — offeriámo (offerischiámo), կայլն .

Կար. Offerii, offrii (offérsi) *), կայլն .

*) Ըրաբ պէս իրարարուսլն նաև յանէ իւ րե վերջացած Բայերոսն խորարեալն ու ընդունելը-լեւան անցեալն, ինչպէս՝

Apríre, apríi իմ apérsi, apérto .

Copríre, copríi — copérsi, copérto .

Sofféríre, sofferíi — sofférsi, sofférto .

Ἦ. Offerò (offerirò), offerirái, Ἦ. Offeréto.

Salíre, Ἦ. Salírē.

Ἦ. Salgo (ságlío, salísco) sali (salísco), sale (salísce) — sagliámo (salghiámo), salíte, sálgono (ságliono, salíscono).

Ἦ. Salí (sono salíto), salísti, Ἦ.

Ἦ. Salirò (sarrò), salirái, Ἦ.

Ἦ. Sáli, salga — sagliámo, salíte, sálgano.

Ἦ. Io, tu, egli salga (ságlia, salísca), sagliámo (salghiámo), sagliáte (salghiáte), sálgano (sálgiano, salíscono).

Ἦ. Salíto.

Udire, Ἦ. Udíre.

Ἦ. Odo, odi, ode — udiámo, udíte, ódono.

Ἦ. Udí, udísti, Ἦ.

Ἦ. Odi, oda — udiámo, udíte, ódano.

Ἦ. Io, tu, egli oda — udiámo, udiáte, ódano.

Ἦ. Udíto.

Uscíre (escíre), Ἦ. Uscírē.

Ἦ. Esco, esci, esce — usciámo (esciámo), uscíte (escíte), éscono.

Ἦ. Uscí (sono uscíto), uscísti.

Ἦ. Esci, esca — usciámo, uscíte, éscano.

Ἦ. Io, tu, egli esca — usciámo (esciámo), uscíte (escíte), éscano.

Ἦ. Uscíto (escíto).

Veníre, Ἦ. Venírē.

Ἦ. Vengo (vegno), viéni, viéne — veniámo (venghiámo, vegniámo), veníte, véngono.

կար. Venni (sono venuto), venisti, venne — venimmo, veniste, vennero.

Լուր. Verrò, verrai, verrà — verrémo, *ևսյն*.

Նրա. Viéni, venga — veniámo, venite, véngano.

Խնդ. Ներ. Vegnénte. Լնչ. Venuto.

131. Պախառուր Բայերուն խոնարհան շրայ (տե՛ս 129):

Պակասաւոր բայը (verbo difettivo) Arrógere, *եւելցընել*, գալեմգ. այսչափ ժամանակ միայն ունի:

Սահ. Ներ. Arróge, *կեւելցընէ*, գալեմ.

կար. lo arrósi, egli arróse.

Գերբ. Arrogéndo.

Խնդ. Arróto.

Calére, հողը ըլլալ, գայիլսը օլեմգ, իրբև զիմազուրկ բայ՝ այսչափ ժամանակ կը բանի:

Սահ. Mi	} cale,	իմ հողս է,	դանն	} գայիլսը.
ti		քու հողդ է,	սանն	
gli		անոր հողն է,	օնն	
ci		մեր հողն է,	դեղէ	
vi		ձեր հողն է,	սեղէ,	
loro		անոնց հողն է,	օնլարն	

Լնի. mi caléva, *իմ հողս էր*, դանն գայիլսը բայ, *ևսյն*.

կար. mi calse.

Լուր. mi calerà (carrà).

Սոր. Ներ. che mi caglia.

Լնի. se mi calésse (calerébbe, carrébbe).

Խնդ. calúto.

Licére, lecére, արժան ըլլալ, ճայել օլեմգ.

Սահ. Ներ. Lice, lece, արժան է, ճայել բայ.

Խնդ. Lécito, lítito.

Ըս բայը ուրիշ ժամանակ չունի, և ոչ աներևոյթը գործածական է. իսկ թէ որ հարկաւոր ըլլայ՝ ուրիշ

ժամանակները *essere oժանդակ բայով իրրև դիմա շուրկ կը բանի այսպէս՝ è lécito, era lécito, և այլն :*

Gire, *երթալ, ինձէր .*

Սահ. Gite, *դուք կերթաք, «էլ ինքերնէնէլ .*

Ընի. Giva (gía), givi, giva (gía) — givámo, giváte, gívano (giano) .

Կար. Gisti, gi (gío) — gimmo, giste, gírono .

Արմ. Girò, girái, girà — girémo, giréte, giránno .

Հրա. Gite .

Ստոր. Ընի. S' io gissi, giréi, tu gissi, girésti, egli gisse, girébbe — gíssimo, girémmo, giste, giréste, gíssero, girébbéro .

Ինդ. Gito. *Բաղադրած ժամանակները կը շինվի ևս կան essere բայով այսպէս՝ sono gito, sei gito, և այլն .*

Ire, *երթալ, ինձէր .*

Սահ. Ite, *դուք կերթաք, «էլ ինքերնէնէլ .*

Ընի. Egli iva — ívano, *կերթային, ինքերէրէլէր .*

Արմ. irémo, iréte, iránno .

Հրա. Ite voi .

Ինդ. Ito. *Նոյնպէս ասոր բաղադրած ժամանակներն ալ essere oժանդակ բայով կը շինվին, այսպէս è ito, era ito, և այլն :*

Olíre, *բուրել, ԳօԳՏԳ .*

Ընի. Olíva, olívi, olíva — olívano .

Riédere, *դառնալ, ինքէրէրնէր .*

Սահ. Riedo, riédi, riéde — riediámo, *և այլն .*

Հրա. Riédi tu, riéda egli — riedano essi .

Solére, սովորութիւն ունենալ, արեւի օլմ֊֊ .

Սո՛ց . Sóglio, suóli, suóle — sogliámo, soléte, só-
glióno .

Ը՛նի . Soléva, solévi, soléva — solevámo, ևայլն .

Սոո՛ր . Դե՛ր . Io, tu, egli sóglia — sogliámo, և .

Ը՛նի . Io soléssi, tu soléssi, ևայլն .

Ղե՛րբ . Soléndo .

Ը՛նդ . Solító . Դոյնպէս ասի ալ կրխոնարհի éssere
բայով այսպէս՝ era, fui, sarò solito, ևայլն .

Յ Օ Պ Ո Ի Ը Ն Օ Ո Ի Թ Ե Բ Ո Բ Պ

Ղե՛հալուրի Բայերոն շէայ :

132. Ղե՛հալուրի Բայ (verbo impersonále) կըսվի
անի՝ որնոր եղակի երրորդ դէմ՝^{*}) մինակ կը բանի :
Իրեք տեսակ զխմազուրկ բայ կայ՝

1) Ը՛նդ Էն՛իւն, որոնք իրենց յատուկ նշանակու-
թեամբը՝ բաց ՚ի երրորդ դէմէն ուրիշ դէմ չեն կրնար
ցրցընել, ինչպէս՝

Bisógna ^{**}),	պէտք է,	լազն արը .
pióve,	կանձրևէ,	էսզնուր էսզար .
lampéggia,	կըփայլատակէ,	շէշէի շո՛տը .
grándina,	կարկուտ կուգայ,	աօլու՝ ինէր .
fa d' uópo,	պէտք է,	ձմէլդ արը :
fa di mestiéri,		

^{*}) Ը՛նդարուի անսամբէ Բայն զխմազուրկ իւսմէն աս էր-
րորդ դէմ Բանուլ Բայերը՝ Էնլու՝ որ աս էրրորդ
դէմն ալ որիշ դէմերուն պէս դէմ ՚ը իրընէ .
և յարուի զխմազուրկը Բայն աներեւոյթ էղանաին է :

^{**}) Ղե՛հալուրկ բայերը՝ որ Ը՛նդարուի-Էնիւն արիւր
իւրիւն, անոր պէս իւսնուարհին, Էնլուէն՝ bisógna ,

2) Սուրբ պատմիչն՝ որոնք հասարակ ներգործական բայեր են, ու երբորդ դէմին առջի կամ վերջի ծայրին վրայ կրաւորականացուցիչ si *) մասնիկը դնելով՝ դիմադուրկ կը լինեն, ինչպէս՝

Si dice, dicesi,	կըսովի,	սի-նի-լէ-լէ .
si crede, credesi,	կը կարծը վի,	սի-նի-լէ-լէ .
si discorréva,	} կը խօսուէր,	սի-նի-լէ-լէ-լէ-լէ .
discorrévasi,		
si discorrerà,	} պիտոր խօսուի,	սի-նի-լէ-լէ-լէ-լէ-լէ .
discorrerássi,		
si è detto,	ըսուցաւ,	սի-նի-լէ-լէ .

3) Սիւնի՝ որոնք ըստ մեծի մասին կրաւորակերպ չէզոք բայերէն կը շինվին, ու իրենք անփոփոխ մնալով՝ խօսողին դէմքին համաձայն յարմար mi, ti, si, և այլն դերանուններուն մէկը կառնուն, ինչպէս՝

Mi piace,	ինձի հաճելի է,	պի-նի-սի-լէ-լէ .
mi sovviéne,	միտքս կուգայ,	մի-նի-լէ-լէ-լէ-լէ .
mi accáde,	ինձի կը հանդիպի,	պի-նի-լէ-լէ-լէ-լէ .
mi rincrésce,	դժուարս	} <i>հարմար</i> } <i>սի-նի-լէ-լէ-լէ-լէ-լէ</i>
ti rincrésce,	դժուարդ	
gli rincrésce,	դժուարը	
ci rincrésce,	դժուարնիս	
vi rincrésce,	դժուարնիդ	
rincrésce loro,	դժուարնին	

bisognáva, ha bisognáto. piové, ha piovúto, pioverà, և այլն :

*) Si մասնիկին սեղ լինի շարադրուելանց Տեղ աւ-
նիրé — andáre չէլուք Բայերն ալ իրգործածվին,
այսպէս՝ vien detto, vien fatto, va detto, va
fatto, և այլն :

Գ Լ ՈՒ Խ Զ Ի Ն Գ Ե Ր ՈՐ Գ

Նախադրութեան շարք :

133. Նախադրութեան (preposizióne) կրօվի ան մասն բանի, որնոր անուններուն վրայ դրվելով՝ կամ հօլովնին կը շինե ու անոր համար կրօվի հօլովնիք . կամ զիրենք զանազան հօլով խնդիր կառնու ու անոր համար կրօվի հօլովնիք :

134. Հօլովակերտները ասոնք են di, a, da, in, con, per, su, որոնք ինչպէս ըսած ենք (53, 54) տեսակ տեսակ հօլովներ կը շինեն : Ասոնք, կրօվին նաև պարզ նախադրութեան . ինչու որ իրենք ուրիշէն չեն բաղադրիր, բայց՝ ուրիշ անունները կը բաղադրեն ու հօլովառու նախադրութիւն կընեն, իրենց հետ միանալով և կամ զատ դրվելով, սյսպէս՝ *accánto* — a canto, *addosso* — a dosso, *appétto* — a petto, որոնք ասոր համար Բաղադրութեան նախադրութեան կրօվին :

135. Բաղադրեալ հօլովառու նախադրութիւնները շատ են, ու զանազան հօլով խնդիր կառնուն, որոնցմէ շատ գործածականները հոս դնենք այբուբենի կարգաւ :

Accánto al, del	Հօրը քով,	Փէրէրէնին	Էտ
padre,			նշար .
Apprésso il, al,	Աղբեր մօտ,	Չէշէյէ	Էտըն .
del fonte,			
Avánti l'autún-	Աշունէն առաջ,	Ալլալէն	Էվէլլ .
no,			
Avánti a, di, da	Իր առջևը,	Վէրէրէ	Էօնէն .
se,			տէ .
Circa l'affáre,	Շուրջ զգործու ղութեամբ,	Սասլահալլա	տն տայէր .
Circa a, di cento	Հարիւր դահեկա-	Ալլալ	Էտըն .
piástre,	նի չափ,		տտար .

Confórme alla	Ըստ բնութեան,	(Թարգմանիչի կերպով.
natúra,		
Contro il, del	Սոցորոթեան	Լսուելի գորշու.
costúme,	դէմ,	
Davánti la, alla	Տան առջև,	Իջնի կողմնաբեր.
casa,		
Dentro la, alla,	Տան մէջ,	Իջն ելնաբեր.
della, dalla casa,		
Diétro la, alla	Գրան ետև,	Գաղտնաբերութիւն.
porta,		
Diétro di voi,	Քու ետևէդ,	Սեննի կողմնաբեր.
Di là dal monte,	Ի ետան անդիկ	Տարած օղիւր լեռ.
	դին,	բացընութիւն.
Di quà dal mon-	Ի ետան առդիկ	Տարած պոռ լեռ.
te,	դին,	բացընութիւն.
Dinánzi il, al, del	Գատաւորին առ-	Հարկին կողմնա-
giúdice,	ջևը,	բեր.
Dirimpétto al-	Ժամին դիմացը,	Քելնի կողմնաբերութիւն.
la chiésa,		
Discósto da Vi-	Վեննայէն հետու,	Պելնաբեր ըրագ.
enna,		
Dopo me, di, a	Ինձմէ ետքը,	Պելնաբեր սօղոս.
me,		
Eccétto la Do-	Բաց 'ի կիրակիէն,	Պաշար կողմնա-
ménica,		բեր խորի.
Fino,		
infino	} a quel tempo,	() Ը լուր լեռնութիւն.
sino,		
insino		
Fino da piccolí-	Պատկուց ետև,	Քելնի կողմնաբեր.
no,		
Fuor uno (fu-	Սէկէն 'ի զատ	Պելնաբեր պաշար
orche uno tutti	(ամէնն ալ հոն	(հեղուկ բեր օնութիւն.
vi fúrono),	էին),	ըրաբար).

Fuor del, dal	Փռնէն դուրս,	Փոքունիսան ար-
forno,		շարը.
Fuori di casa,	Տնէն դուրս,	Լըժարէն արշարը.
Giusto il parer	Ըստ իր կարծեաց,	Վէ՛նիսի լեւհիւնի-
suo,		նի ինօրի.
Giusto il, al po-	Ըստ կարողու-	Հալիլիէն ինօրի.
tère,	թեան,	
Incontro al sole,	Արեւուն դիմացը,	Կէնիւնի գարշը-
		սընստ.
Lontano dalla	Վաղքէն հեռու,	Ըհհիլիսիւն արագ.
città,		
Lungi al, dal	Խմելէն հեռու,	Իլիսիւն արագ.
bere,		
Lungi il, al lido	Ան ափամիջ ծո-	Տնիւն գարշը-
del mare,	վու,	ստ.
Malgrado mio,	Բանի,	Օգտտի.
Mediante lui,	Անոր ձեռքը,	Օնտի էլ էլ.
Oltre monte,	Լեռան անդիի	Տողը օղիլ է-
	դին,	նընստ.
Oltre i figli.	Տղոցմէ ուրիշ,	Լըժարարստի
		դաշիս.
Oltre a, di ciò,	Ասկից 'ի զստ,	Պունստի հասարի.
Per me,	Ինձի համար,	Պիւնի ինի.
Presso gli uó-	Անրդիկներուն	Ինստիլըն է-
mini,	քով,	նընստ.
Presso alla città,	Վաղքին մօտ,	Ըհհիլի էտգըն.
Presso di due	Վրեթէ երկու	Ստի էիլ այ.
mesi,	ամիս,	
Prima di lui,	Անկէ առաջ,	Օնստի էլ էլ.
Quanto, inquan-	Ըստ մեղ,	Պիւն ինօրի.
to a noi,		
Rasente il lido,	Ծովի քովէն,	Վարը ստ.
Rasente al mu-	Պատին քով,	Տըժար էտգըն.
ro,		
Salvo i soldáti,	Օհնուորներէն 'ի	Տնիւնիլիսիւն
	զստ,	հասարի.

Secondo il co-	Ըստ սովորու-	Արեւելե կեօրե .
stúme ,	թեան ,	
Senza il, del te-	Անց վկայի ,	Շահապառչ .
stimónio ,		
Sopra—sovra la	Սեղանի վրայ ,	Սոֆրա էսպիտե-
távola ,		րե .
Sopra ad , d' un	Օտուի վր վրայ ,	Պէր ալմաճ էս-
álbero ,		րիտի .
di sopra i , dei ,	Վարուիներուն	Վաչ էսպիտիտի .
dai cigli ,	վրայ ,	
Sotto il cielo ,	Լըկնից տակը ,	Աւոյ արլլենիտ .
Di sotto la , alla ,	Սեղանոյն տակը ,	Սոֆրանն ալ-
della távola ,		լլենիտ .
Verso—inverso	Վէպ 'ի պարաէզ	Պէր պահճէյէ որչ-
un giardiño ,	վր ,	ր .
Verso—inverso	Վէպ 'ի անոր ,	()ն որչր .
di lui ,		
Vicino al , del	Ինրդին մօտ ,	Վալէյէ ետգըն .
castélllo ,		

Լատէն եկած նախադրութիւնները գոյական ա-
նուններէն բաղադրած են :

In — a fronte	Թշնամոյն դի-	Տէշմոն գորչը-
al , del nemíco ,	մացը ,	արլլենիտ .
A modo , a fog-	Նասուններուն	Հայլանլոր կեպէ .
gia , a guisa del-	պէս ,	
le bestie ,		
A dispet-	Հօրը դէմ ,	Փեպեբէնէ նի-
to } del		
Ad onta } padre ,		
A tenore delle	Ըստ բարւոք սահ-	Լյն գանուանլոր
buone costitu-	մանադրութեան ,	Տեճէսպիտիտէ .
zióni ,		
Alla volta di Ro-	Վէպ 'ի Հոռլմ ,	Բօնյո որչր .
ma ,		

In mezzo de', a' Մարդերուն մէջ, Չայլըլար էլինքէ.
 práti,
 In vece di lui, Անոր տեղ, ()նուն էկրէնէ.
 In riguardo alla Արեկվան լուրին Տէնքէ Խաղէրէ
 novità di jeri, նայելով, Ինքէ.
 A seconda delle Աստ իր բաղձա- Վէնքէ արդէնէ-
 sue bráme, նացը, Ինքէ Ինքէ:

Գ Լ Ո Ի Խ Վ Ե Յ Ե Ր Ո Ր Գ

Սովեայնէրուն ձայն .

136. Սակրայ (avverbio) կրսվի ան մասն բանի, որնոր բայերուն քով գրվելով՝ իրենց գործողութեանց պարագաները կըցրցընէ, ինչպէս՝ andar presto, piano, շուտով կամ կամայն երթալ :

(աստ տեսակ մակրայ կայ՝ որոնց գլխաւորները ստնք են՝

1) Տէղւում Avverbj di luogo .

Dove, ove,	Ուր,	Նէրէյէ, Էրէ .
Qui, quà,	Նս,	Պոնքա, բաքա .
Costà, costì,	Նս,	Պոնքա, այա .
Là, lì,	Նն,	()նքա .
vi, quivi,}		()րայա .
Sù, sopra,	Վեր,	Նօգարքա .
Lassù,	Նն վերը,	
Giù,	Վար,	Նշաղքա, ըքա .
Onde, donde,	Ուտի,	Նէրէնէ .
Quinci,	Նսկից,	Պոնքան .
Indi, quindi,	Ննկից,	()նքան .
Laggiù,	Նն վարը,	Նշաղքա, ըքա .
Innanzi,	Նսկից ետև,	Պոնքան սողքա .
Altronde,	Ուրիշ տեղէն,	Գայրը էկրէնէ .
Presso,	Ստանէն,	Լագրէնքան .
Di, da lontano,	Նեռուանց,	Ուղագրան :

2) Ժամանակակից — Di tempo .

Quando,	Երբ ,	Նի զաման .
Allora ,	Են ատենք ,	Օլ զաման .
Adesso , ora ,	Հիմա ,	Ե յիսի .
Oramai , } omai , }	Հիմաճուր ,	Ե յիսիճիբ .
Oggi ,	Եյսօր .	} Պսիսն .
Oggidi , } Oggiigiorno , }	Եյսօրվան օրս ,	
Dománi ,	Սաղը ,	
Posdománi ,	Սաղը չէ միւս օր ,	Եսրեն րեյել օրեր իսն .
Jeri ,	Երէկ ,	Տէն .
Jeri l' altro ,	Երէկ չէ միւս օր ,	Տէն րեյել օրեր իսն .
Tempo fa , } una volta , }	Եստոնցսկ ,	Չօգրան .
Poco fa , } Poco anzi , } Poco prima , }	Վիջմը առաջ ,	Պեր ալ էլէլ .
Per lo passáto , } Più l' addietro , }	Յառաջ ,	Իլէրէրէն .
Finalménte ,	Սերջապէս ,	Ին սօնանիստ :

3) Որակից — Di qualità .

Bene ,	Եղէկ ,	Իյէ .
Male ,	Վէչ ,	Ֆէն .
Volentiéri ,	} Կամաւ ,	} Իսրէրէր էլէ .
Di buon grado ,		
Di buona vo- glia , }		
Mal volentiéri ,	} Կամայ ,	} Օգրան .
Di mal grado ,		
Di mala voglia , }		

6) Արդարաստիան — Di affermazione .

Sì, così è,	Հա, այդպէս է,	Պէ՛ն, ուե՛յն բէր .
Certo, certamente,	Ճշմարտապէս,	Կերէ՛ք .
Vero, veramente,		
Affè,	Արդարև,	Սահէ՛հ .
In fede mia,		
Per mia fè,		
Appunto,	Ստոյգ,	Թաս լաստ :

7) Բացաստիան — Di negazione .

No, non,	Չէ,	Եօ֊
Non già,	Ոչ երբէք,	Հէ՛ն սուլ .
Giammai,		
non mica,		
Non mai,		

8) Հարցտիան — D' interrogazione .

Che?	Ի՞նչ,	Նէ՛ք .
Come?	Ի՞նչպէս,	Նո՞սրը .
Perche?	Ի՞նչու,	Նէ՛քն .
Per qual cosa?	Ի՞նչ բանի համար,	Նէ՛ք էնն .
Forse?	Սի՛րիք,	Նճո՞ղ .

138. Կան ուրիշ շատ տեսակ մակբայներ ալ, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ : Աւ ասոնցմէ ոմանք, ինչպէս տեսար վերը, կամ պարզ և կամ արմատաբար մասնիկով բաղադրած ածական անուններ են և ոմանք ալ հոլոված ածական անուններ, ինչպէս՝ Vero, veramente, da vero, in vero, per verità. Certo, certamente, di certo, a certo, per lo certo. Աւ սովորական կանոն ածական անուն մը մակբայ ընելու համար աս է՝

Օ վերջացած ածական անուն մը մակրայ կը լայ
 օ ձայնաւորը amente ին փոխելով, սյսպէս՝ vero —
 ver — amente, savio, savi — amente.

Ե կամ i վերջացած ածական մը կը լայ մակրայ
 իրեն ճօթը միայն mente մասնիկը աւելցնելով սյս-
 պէս՝ felice, felice — mente, pari, pari — mente,
 բայց թէ որ e ին առջև 1 կամ r գիր մը ըլլայ ան առե-
 նը e ձայնաւորը կը կորսը վի, սյսպէս՝ civile, civil —
 mente, particolare, particular — mente.

139. Սակրայններն ալ կրնան ունենալ ածական
 անուանց պէս Բաղդարարական ու Ղեբարարական: Բաղ-
 դատականները կը շինվին հասարակօրէն մակրային վրայ
 քիւ կամ meno մասնիկը դնելով, ինչպէս՝ più dotta-
 ménte, più sapienteménte. Իսկ գերադրականը
 կը շինվի, գերադրական ածականին վրայ ըստ վերի դրած
 կանոնին amente մասնիկը աւելցնելով, սյսպէս՝ sa-
 pientissim — amente, umilissim — amente.

Գ Լ Ո Ի Խ Ե Օ Թ Ն Ե Բ Ո Բ Գ

Շ աղլուղի վրայ:

140. Շ աղլուղ (congiunzióne) կը սվի ան մասն
 բանի, որնոր երկու բառ կամ ամբողջ խօսք մէկգմէկու
 հետ կը կապէ:

Շ աղկապնալ մակրային պէս շատ տեսակ կը բաժ-
 նը վի, ինչպէս՝

1) Բաղդարարական — Copulativa.

E, ed,	}	Եւ, ու,	Ս կէ հէ՛մ,
Anche, anco,		Եւ յլև,	Ս կէ հէ՛մ.
Ancóra, pure *) ,			
Si (a me), sì (a te),		Թէ (ինչի՛ն), Թէ (տե՛ղի),	Ս կէ (պանա), հէ՛մ (սանա):

*) Ան շանի մը շաղվաղնիք, որոնք սովորաբար բառն
 9*

7) Սկիզբէրբայան — conclusiva .

Dunque, adun-	} Ուրեմն, ուստի,	Իմարէ,	Էօյլէ Էնէ .
que, quindi,		Էհա,	Իշարէ :
Ecco,			

8) Սկիզբայան — Dichiarativa .

Cioè,	} Էյսինքն,	Էանէ .
Vale a dire,		
Verbi grazia,		

9) Բացասական — negativa .

Nè, no, non,	} Ոչ, չէ,	Նէնէօգ .
Non già,		
Nemmeno,	} Էս ոչ,	Էօգ Դէլէ :
Nemmanco,		
Neppure,		

Կան ուրիշ շատ տեսակ շարկապներ ալ, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ո Ի Թ Ե Ր Ո Ր Գ

Սկիզբին-էնան շոյ :

140. Սկիզբին-էնան (interjezióne) կրավի ան մասն բանի, որնոր մարդուս սրտին կիրքը կը յայտնէ . ուստի այնչափ տեսակ միջարկութիւն կայ, որչափ տեսակ որ սրտի կիրք կայ, որոնց գլխաւորները ասոնք են՝

1) Ուրախական — Di allegrezza .

Ah! oh! o!	Հէյ,	Էն .
Allegría!	} Ուրախ,	Շուշ .
Giúbbito! }		
Viva!	} Էյրիս,	Սուշ .
evviva, }		

2) Երբէշտիւն — Di timóre .

Ah! ahi!	}	Աւ, սյ,	Ա՛մն, հայ :
Ohi! aime!			
Ohime!			

3) Օրբայտիւն — Di maraviglia .

Oh! ahi!	Ո՛՛՛՛,	Հայ Հայ .
Puhi! dehi!	Ո՛՛՛՛ թէ,	Ալլահ ալլահ .
Capperi!	Բարբէ՛՛	Պի, էմ :

4) Բշտիւն — Di desidério .

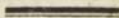
Ohi! dehi!	Արանի թէ,	Վեշտի .
Piacesse a Dio!	}	Ալլահ թէ,
Dio voglia!		

5) Կշտիւն — Di chiamére .

Ehi! ola! ohi!	Ո՛՛՛՛,	Հոլա, պի :
----------------	--------	------------

6) Իսնութիւն — Di tacére .

Zi! Zitto!	Ինն լեր,	Սն .
Piano! cheto!	Կամայ,	Իսնութ :

Մ Ը Ս Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Գ

Համայնություն վրայ :

142. **Համայնություն** (concordanza — sintassi) կրավի՝ ութը մասանց բանի մեկըմեկու հետ կապվիլը :

143. Երեք եղանակաւ կրկապվին ասոնք ; մէյմը անունը՝ անունի հետ , մէյմը անունը՝ բայի հետ , մէյմալ շարակարգութեան մէջ բայը , անունը , նախադրութիւնը , ևայլն՝ մէկը մէկալին հետ : Հոս նախ՝ խօսինք անուանց իւրաքանչիւր հոլովներուն վրայ , ու յետոյ՝ մէկիկ մէկիկ ամմէնուն վրայ ալ կրխօսինք :

Գ Լ Ո Ի Խ Ը

Հոլովներուն գործածութեան վրայ :

1) Ուղղական հոլով :

144. Երբոր կուզենք մարդումը կամ բանի մը ով կամ ինչ ըլլալը իմանալ , կըհարցընենք աս մարդը ով է , ի՞նչ թի՞ք , chi è ? կամ աս բանը ի՞նչ է , ի՞նչ թի՞ք , che cosa è ? որուն պատասխան կրտրվի աս մարդը Պետրոս է , կամ աս բանը խնձոր է , ևայլն :

Ըս հարցման պատասխանը ուղղական կըգրվի , որ անունն Բայի (nominativo agente — oggetto della proposizione) կրավի՝ ու հասարակօրէն բայէն յառաջ կըգրվի :

Ընուն բային պիտի համաձայնի իր բային հետ
Թուով ու դէմքով, ինչպէս՝

Iddio è lo scrutatore dei cuori degli uomini,

Ըստուած՝ մարդիկներուն սրտին քննիչն է .

Ըլահ ինսանլարն գալլինն լէֆլէն էֆիճիֆի ֆիբ :

Il sole misura il tempo col suo giro.

La lingua batte, dove il dente duole.

145. Ըսինք որ անուն բային հասարակօրէն բայէն
յառաջ կը դրվի, բայց՝ երբոր բայը հարցական է,
պարզ ժամանակներուն մէջ բայէն ետքը կը դրվի, իսկ
բաղադրեալ ժամանակներուն մէջ՝ օժանդակ բային ու
ընդունելութեան մէջ կը մտնէ, ինչպէս՝

Dimmi qual dubbio avete voi?

Ըսէ ինձի, ինչ տարակոյս ունիք դուք .

Տէ՛ դան, նէ՛ շէյ էֆլէրնէ շէֆէէ էֆիյօրսսնննա :

Da chi ha ella sentito questo?

A che proposito ha egli detto questo?

146. Թէ որ բայը շատ եղակի անուններ ունի՝
յոքնակի կը դրվի, ինչպէս՝

Pietro e suo fratello Antonio sono partiti.

Պետրոս ու իր եղբայրը Ընտովնը գացին .

Պէրրոս լէ բէֆի գարսաշա Ընտոն ինլիֆիբ :

Il tempo e la sperienza generano la prudenza.

L'amore e la fortuna si cangiano come la luna.

147. Բիչ տեղ ալ եղակի կը դրվի, ինչպէս՝

*Corsevi caro marito, e corsevi le sorelle, i cari
parenti e gli amici.*

Հոն վաղեց սիրելի սյրը ու հոն վաղեցին քոյրերը
ու սիրելի ազգականները և բարեկամները .

() Երոյս գօշարսսննն էֆլիֆի էրի, օրոյս գօշարսսննն գրգ գար-
սաշաշաշա, էֆլիֆիֆի հարսլարս լէ ֆօնլարս :

*Per ciascuno di questi si corrompe le biade, e fa
lor perdere la virtù naturale.*

148. Թէ որ եղակի բառը յոքնակիի ուժ ունե-
նայ, ինչպէս՝ հասարական անուն երը pópolo, gente,
ogni, և այլն, սովորաբար բայը եղակի կը դրվի, ինչպէս՝

Ogni simile ama il suo simile.

Ըմբէն նման՝ իր նմանը կը սիրէ .

Հէր ուշիւէր շէտի ուշիւէրէնի՝ սէվէր :

Il pópolo per quésta discordia, e tanti rumóri di guerra civile si era solleváto.

149. Վիչ տեղ հեղինակաց գրոց մէջ կը գտնուի,
որ յոքնակի ալ դրած է, ինչպէս՝

Potéte vedére, come il commune pópolo érano ignoránti del vero Iddio.

Կրնաք տեսնել, որ ինչպէս ռամիկ ժողովուրդը ճշմարիտ Լստուծոյ անգէտ էր .

Կէօրէպէրէնիկ, ի նախը պայտը ճէմաւի՛նէրէն Լեւուհը Լանճալ ըստը :

Come ogni uómo desináto ébbero, tanti uómini e tanti fémmine concórsero nel castélllo, che appéna vi capéano.

150. Ըսոյց աս սովորութիւնը պնչափ աղէկ չէ, ուստի նորերը անսր տեղ կը գործածեն il piú — la piú parte — la maggior parte, և ասոնց նման ուրիշ նոյնանչան բառերը ետեւէն սեռական մը գնելով՝ ինչպէս՝

Il piú կամ la piú parte degli uómini secóndano anzi le loro passióni, che la ragióne.

Ըստ մարդիկ աւելի իրենց կրիցը, քան թէ մտացը կը հետեին .

Ինսանլարդան շող — ագլեմդան ըստ, նեփսլէրէնի՛ն աբրընի կէրէրէր :

151. Թէ որ անուն բային անեղական է՝ բայը միշտ յոգնակի կը գրվի, ինչպէս՝

Le nozze dei furfanti dúrano poco.

Չարագործներուն հարսնիքը քիչ կը տևէ .

Ֆեհա ղէլէրէնի գէյի-նի-ալ սի-րէր :

Si féceró solénni eséguie.

152. Լորտը խօսքի մէջ զանազան դէմ անուն բայի ըլլայ, բայը ան դէմքը կը գրվի, որնոր աւելի մօտ

է, ինչպէս առջինը՝ երկրորդէն մօտ է, ու երկրորդը՝ երրորդէն, ինչպէս՝

Io e mio fratello siamo stati in chiesa.

Ես ու իմ եղբայրս ժամ դացինք .

Պէն վէ դէնի՛ գարաւշն՝ ինչեւէնէ ինչի՛ն :

Voi e vostri compagni siete diligenti.

153. Լորբեմն անուն բային կամ բայը զօրու թեամբ կրդրվի, ինչպէս՝

La lode giova al sávio, e nuóce al pazzo (la lode).

Գովեստը իմաստունին օգուտ կընէ, իսկ խենդին կը վնասէ :

Սէր՛ գոգուլէն ինչեւէ ետրտր, որ ինչեւէն զտրտր վերէ :
Egli cadde di timóre, ed io di riso (caddi).

2) Սեռական հոլով .

154. Սեռական հոլով կրդրվի հարցման պատասխանը որուն է, ի՞նչն որ, di chi è? կամ ինչ բանին է, ի՞նչ շինի որ, di che? di che cosa?

Ես սեռականը յապկայացնէ կրամի, ու սովորաբար յատկացեալէն ետքը կրդրվի, զոր օրինակ՝

Nettúno salvò Enea dalle mani di Achile.

Պոսիդոն ազատեց զԵնէաս Բրիւլլէսին ձեռքէն .

Ներքին Երեւելին էլնի որ ինչեւս գործարար :

Più vede un ócchio del padróne, che quattro dei servitóri.

La supérbia è figlia dell' ignoránza.

155. Տատկացուցիչը քիչ տեղ կրնայ յատկացեալէն առաջ դրվիլ, ինչպէս՝

Egli ha di cittadino vero, e non del príncipe l' á-nimo (իտխանակ l' á-nimo di cittadino vero).

Ենիկայ ճշմարիտ քաղաքացւոյ, և ոչ իշխանի հոգի ունի .

Օրին էրեւելի իւրեւէ շէհերէ, եօգ ի՛նչ ի՛նչ էրեւելի որ :
Hai di stéлле immortáli auréa coróna (իտխանակ auréa coróna di stéлле).

156. Կրբեմն ալ յատկացեալը զօրութեամբ կը-
ղրվի, ինչպէս՝

D' inverno si vede profittare della sera (փոխանակ
nella stagione di).

Չմեռը իրիկունները շատ կը գործըվի.

Գւըշն քսնամյա ընդ երեսնէր:

Di venti anni era già valoroso (nel età di).

D' Aprile fioriscono gli alberi (nel mese di).

Ըստպէս կը սովորեալն ալ un orologio d' oro; statua
di marmo (փոխանակ dalla materia d' oro, di mar-
mo *), և այլն:

157. Վրիշ տեղ ալ յատկացուցիչը նախդիր չառ-
նուր, ինչպէս՝

Egli è a casa il medico (փոխանակ del médico).

Ընի բժշկին տունն է.

() Հէրիշն է վե՛րէրէր:

La Dio grazia (la grazia di Dio).

158. Սեռական հօլովը երբեմն ալ ուրիշ հօ-
լովներուն ուժը ունի, ինչպէս՝

Erano uómini, e fémmine di gróssio ingégno, e
i più di tali servígi non usáti (փոխանակ a tali
servígi).

Սարգիկները ու կիները թանձրամիտ էին, ու շատերը
այնպիսի ծառայութեանց չէին վարժած.

Ըստպէս ինչ քսնամյա քսնամյա քսնամյա, ինչ
օրիշ քսնամյա քսնամյա:

Fece due galée sottíli armáre e messívi su di va-
lénti uómini (փոխանակ i valénti uómini,
քսն 175 ք).

Di nóbili uómini fu abítato (փոխանակ da nóbili
uómini).

Tutti lavorávano d' egual forza (փոխանակ con e-
gual forza).

*) Ըստն, շատերը քսնամյա ալ ինչն, այսպէս՝ oroló-
gio auréo, státua marmórea.

Dimmi *di* che io t' ho offésso (*փոխանակ* in che).
Egli piagnéa e *di* grande pietà non pótea molto
fare (*փոխանակ* per grande).

Non parlármí *di* quel tiránno (*փոխանակ* su quel).

Կաև աս օրինակներուն մէջն ալ կրնայ խմբովի
զօրութեամբ յատկացեալ մը ըստ կանոնին (Է- 155)
ինչպէս՝ առջինին՝ մէջն *allo stato di*, և այլն:

159. Սեռական հոլով կը դրվին նաև շարի ու ա-
նորոշ թիւ մը ցրցընող անուններուն առջևի գոյա-
կանը, ինչպէս՝

Ho vedúto una gran quantità *կամ* un número
eccessivo *di* gente.

Հաս բազմութիւն մը տեսայ.

Պէր չփ գալապալէփ կէօրաի-մ:

Un boccále *di* vino, che bevvi l' altra sera.

Ho compráto una dozzina *di* cucchiaj.

Եսպէս կըսվի նաև una quantità *di* pécore,
un bráccio *di* panno, un' óncia *di* caffè.

160. Սեռական կը դրվին նաև շատ հերչ յատուկ
անունները, որոնք մեր մէջը բացայայտիչ *) կըսենք
զոր օրինակ՝

La città *di* Roma è molto ántica.

Հոսմք բազաբը շատ հին է.

Բ՞՞՞ չփ է-իլ շէ-իւր րիւր:

Il nome *di* Piétro è un nome onórato.

*) Բացայայտիչ (apposizione) կըսվի ան գոյականի ա-
նունը, որնոր նախնական գոյականի մը ինչ մասով
դրվելը ինքնացայտիչ, ու Բացայայտիչը էր Բացայ-
տիչան ճիշտ լուրով, «է-իւր ու հոլովով կըստա-
յայտի, ինչպէս՝ Ho letto il Floridánte, poema
di Bernárdó Tasso, padre di Torquáto; —
L' ignoránza, madre della superstizióne; —
La religióne, figlia del Ciélo, única conso-
lazióne dei míseri mortáli.

3) Տրտման հուշ.

161. Տրտկան հոլով կրգրվի հարցման պատասխանը որոն, ի՞նչ, a chi? Ի՞նչ բանին, ի՞նչ շնորհ, a che? Ինչպէս՝

Io ti prométto di pregáre Iddio 'per te.

Ես քեզի կրխոստանամ, որ քեզի համար Աստուծոյ կաղօթեմ.

Պէ՛ն սոսնս սեօզ լէրերէ՛մ, ի՛նչ սե՛նին ինչն Աստուծոյ գէ՛տեմ երկրէ՛մ:

Sii pronto ad udíre, e tardo al parláre.

162. Տրտկան հոլովը երբեմն սեռական հոլովի ուժ ունի, ինչպէս՝

Bacciò le mani *alla sua madre* (փոխանակ della sua madre).

Իր մօրը ձեռքը պագաւ.

Աստուծոյն էլինի էօփրէն:

163. Երբեմն ալ բացառականի, ինչպէս՝

Il ladro si conósce *alle sue ópere* (փոխանակ dalle sue ópere).

Պողը իր գործքերէն կը յայտնրվի.

Խըրընչը տեղեկութիւն պէլլէ օլոր:

Fece pigliáre *a tre servidóri* (փոխանակ da tre servidóri).

164. Երբեմն ալ գործիականի ու ուրիշ հոլովներուն ուժը ունի, որ մեր մէջը ածականով՛ը կրմեկնրվի, զորօրինակ՝

Lo pregò *a mani giúnte* (փոխանակ con mani).

Չեռնամած աղաչեց անոր.

Ինչ գործընդհատ օնս էտլարբը:

Essere póvero ad arnése (փոխանակ in arnése).

Avvegnachè *a sua colpa* la navicélla sía fracasáta (փոխանակ per sua colpa).

Այսպէս կըսվի նաև մակբայօրէն vestíre alla moda, all'inglése; una veste a fióri; giuocáre ai dardi, alle carte, agli scacchi, և այլն:

4) Հայցական հոլով.

165. Հարցման պատասխանը զով, ի՞նչ, chi? կամ ի՞նչ բանը, նե՛ շէյէ, che? che cosa? Հայցական է: Աս հայցականը խնդիր սեռի (accusativo paziente) կրավի, ինչպէս՝
Caino uccise *Abéle* *) .

Կայեն մեռցուց Աբէլը .

Կայեն Աբէլէ կօլայի-բրի- :

È più facile lodare *la povertà*, che sopportarla .

5) Բացատրական հոլով.

166. Հարցման պատասխանը որմէն, ի՞նչպէն da chi? կամ ի՞նչ բանէն, նե՛ շէյաբէն, da che cosa? կամ ինչչափ ժամանակէն ետև, նե՛ գադարարուն պէրէ, da quanto in quà? բացառական է, ինչպէս՝
Guárdati *da uómo* giuocátore, e *da lite* col tuo superiore .

Օգոյշ եղիր խաղացող մարդէն ու քու մեծիդ հետ կռիւ ընելէն .

Սուգըն օյո-նճո- արամբուն լէ պէօյի-յի-նի գարշը գո-
մարուն :

L' álbero si conosce *dal frutto* .

Dall' anno passáto in quà sta ammaláto .

167. Կան քանի մը բայեր, որ փոխանակ արականի բացառական հոլով խնդիր կանոնն յատուկ ա- նունները ու գերանունները, և ասոնք ըստ մեծի մասին շարժում ցրցընող բայերն են, ինչպէս՝

*) Յարու-ի ան-նիւրուն Տը պէրի է պո-շանալ, որ ինքի սեռի բայէն իմ անուն բայէն առաջ չէ-
բրի, ինչո՞ւ որ իօսը իւշիւնն ու Տիսը չէ հասկը-
վի, ինչպէս լի որ լիւն- լլլա՞ն Abéle uccise
Caino ինչպէն որ Աբէլը զԿայեն Տարարարած
լլլայ, որ սոսի է :

Piétro va dal médico.

Պետրոս բժշկին կերթայ կոր .

Պիեթրո հեթե՛հ էրե՛յօր :

Oggi vengo da voi a pranzo.

168. Քացառական կրդրվի նաև հարցման պատասխանը ի՞նչպիսի բան կամ ինչ բանի համար, ինչպէս՝

Un fazzolétto da collo.

Ս զի լաթ մը .

Պիեթր ոգո՞ւղ ու՞ղէ :

Dátegli aqua da lavár le mani.

Ըստպէս կըսվի նաև carta da scrívere, bicchiere da vino, և այլն :

169. Քացառական հոլովը երբեմն մեր պարսառականին կամ անորոշ ժամանակ ցրցընող հայցականին ուժը ունի, ինչպէս՝

Ho guadagnáto in quéstá compra da mille fiorini (փոխանակ mille fiorini incirca).

Ըստ առուտուրին մէջ հազար ֆիորինի չափ վաստրկեցայ .

Պիեթր ի՞նչ է ինչպէ՛ս ինչպէ՛ս ինչպէ՛ս գո՞րծ գո՞րծ գո՞րծ :

Mi ci sono trattenúto da due mesi (due mesi incirca).

170. Այնպէս բացառական կրդրվի հարցման պատասխանը որ քաղքէն ես, ինչպէս՝

Raffaéllo da Mantelípo.

Ռաֆայէլ Սանտելուպացի .

Սանթելուտուլ Ռաֆայէլ :

San Francéscó da Assisi.

171. Քացառական հոլովը երբեմն յարմարութիւն, կամ կարևորութիւն կրցրցընէ, ինչպէս՝

Esséndo egli già d' età da prete.

Քահանայութեան հասակը հասած ըլլալով .

Փոփոքուբէ չաղընորս օլնա ինչ :

Egli non è terréno da viti (accóncio alle viti).

Non era da farne tanto schiamazzo (non si dovéa).

6) Վարձիւտիւն, ներգոյտիւն ու խշտիւն հոլով .

172. Հարցման պատասխանը որուն հետ, յի՞՞նք է՞նք,
con chi? ինչ բանով, նէ շէյ է՞նք, con che cosa?
գործիական է, ինչպէս՝

Con Griselda lungamente, e consolato visse.

Վրիսիւղայի հետ երկար ատեն ու միտիթարված ապ-
րեցաւ .

Արեւելոս է՞նք ըգ զտիւն ձէ եռնոլելոգ է՞նք ետշտը :
Il vero mérito va sempre congiunto coll' onestà,
e colla modéstia, come lo è il falso colla va-
nità, e coll' orgóglío .

173. Հարցման պատասխանը ուր է, ինչ բանի
մէջ է, ներքեպէ թէր, dove è? ներգոյական է, ինչպէս՝
Scrivi le offése nell' aréna, ed i benfizj nel marmo.

Նախատիւքները աւաղի վրայ, իսկ բարիքները մարմար
քարի վրայ գրէ .

Անլեւելի է՞նք լու իստիւնէն ձէ եյնէլէրէ յերյեր լու իս-
տիւնէն էտլ :

Allorchè un ciéco vuóle guidar l' altro, cádono
entrámbi nella fossa .

174. Արբեմն ներգոյական ու տրական հոլովը մե-
կը մեկային տեղ կըգործածվին, ինչպէս՝

Egli va alla kամ in kամ nella cámara .

Անիկայ խուցը կերթայ .

Օ օրոյս ինքեր :

Egli va alla — in — nella chiésa .

175. Առչական հոլովը ուղղական անունը կանչե-
լով մը կընշանակէ, ու երբեմն օ մասնիկը ներգործու-
թեամբ չի գրվիր, ինչպէս՝

О Piétro kամ Piétro dammi da bere .

Ո՛վ Պետրոս — Պետրոս խմելիք մը տուր ինձի .

Ա՛յ Պետրոս — Պետրոս էլէ՛ճէ՛ս պէր շէյ ձէր պանս :

Գ Լ Ո Ի Խ Բ .

Որչե՛տլ յօրէ՛րոսն գործածո՛ւթեանը վրայ :

176. Արեք կերպով խտալացւոց լեզուի մէջ մի և նոյն խօսքը կրնայ ըսվիլ, ինչպէս՝ *bere vino, bere il vino, bere del vino*: Ասոնց երեքնալ մէկ բան կը ցըցընեն, այսինքն՝ գինի խմել. բայց՝ իմաստից կողմանէ մէկզմէկէ շատ կը տարբերին, ինչու որ առջինը կը ցըցընէ պարզապէս գինի խըմել, առանց որոշելու որ գինին և որչափ գինի պիտի խըմէ: Արկորոգն ալ նոյնպէս կը ցըցընէ գինի խըմել, բայց որոշելով թէ աս գինին և այսչափ գինի պիտի խըմէ (տէ՛ս 48): Իսկ երրորդը՝ առանց բացայայտ որոշելու կը ցըցընէ քիչմը գինի խմել: Ասոնց գործածութիւնը աղէկ հասկընալու համար պէտք է հոս գրած կանոնները լաւ միտք առնուլ:

III. Արբոր գոյական անուն մը խօսքի մէջ մինակ կը բանի առանց բոլոր իր տակը եղած տեսակները ցըցընելու ու առանց անոնցմէ մասնաւոր տեսակ մը որոշելու, ան ատենը պէտք չէ յօդ գնել, այսպէս՝
Egli vive di erbe *).

Անիկայ խոտով կապրի.

(O) օթ իէ էւշար:

Le sciénte richédono stúdio ed ingégno.

Ho compráto manzi, vitélli, pécore e cáppe.

Է. Արբոր գոյական անուն մը խօսքի մէջ ընդհանրապէս կը ցըցընէ բոլոր իր տակը եղած տեսակները և

*) Առածնէրոսն ու Բարոյալան խօսքերոսն մէջ անան Բային ու ինքիբը տաանց յօրէ իւրբվին անաան նշանալոթեան ընդհանրոթեանը ցըցընելու համար, ինչպէս՝ *Appetito non vuól salsa — amóre non ha sapiénza, ed ira non ha consíglio.*

կամ կորոշէ անոնցմէ մասնաւոր տեսակ մը, ան ատենը միշտ յօդ կը դրվի, զորօրինակ՝

L' uómo è un' animále ragionévole.

Անորդը բանական կենդանի մը է .

Ինչպէս որք ֆերասէլէլէն հայժան արբ .

L' uómo, che ti ha ingannáto.

Il morto non sente più niénte.

La sorélla del vostro padróné è morta .

Գ. Արբոր ընդհանուր անուան մը տակը եղած տեսակներէն մէկը կամ շատը մէկ տեղ կուզենք ցրցընել, եղակիին մէջ պէտք է գործածել կամ անորոշ յօդերը (տէն 58) և կամ որոշեալ յօդերուն սեռականը (տէն 48): Իսկ յօդնակիին մէջ միշտ որոշեալ յօդերուն սեռականը *dei, delle, degli* *) կը գործածվի, որոնք ան ատենը, յատկացուցչի զօրութիւնը կը կորսնցնեն ու իբրև ուղղական հօլով մասնական *alcúno, alquánto* անուններուն ուժը կըստանան, ինչպէս՝

Vorréi avér un libro da léggere.

Աուզէի կարդալու գիրք մը ունենալ .

Իսպէրէի տէր օգոյսածագ իլլուպըն օլուսնն :

Ho compráto del caffè (փոխանակ alquánto caffè).

Vorréi avér dei libri da léggere (փոխանակ alcúni libri).

177. Արբեմն ալ աս իբրև ուղղական համարված սեռականներուն վրայ հօլովանշան նախդիրը կը դրվի, զորօրինակ՝

Crede parlár a degli sciócchi (փոխանակ ad alcúni sciócchi).

Արկարծէ որ խենդերուն կը խօսի .

Ասորք տէր օգոյս իլլուպըն օլուսնն :

Comprár con del danáro (փոխանակ con un poco di danáro).

*) Ինչպէս աս յօդերուն տէր հոլովանշան նախդիրն էրն

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

Ըծովան անուան գոյովանի հետ համայնաբնական վրայ :

178. Ինչպէս առջի մասին մէջ (Էջ- 65) ըսինք
 ածականը՝ թէ յառաջ ու թէ ետքը դրվի՝ իր գոյական-
 նին հետ սեռիւ, թուով ու հոլովով կը համաձայնի*) ու
 նախդիրը միշտ առաջ դրվողին վրայ կը դրվի, ինչպէս՝
*Dai buóni esémpj impáranò i giòvani divénir
 buóni.*

Տղաքը աղէկ օրինակներէն՝ աղէկ ըլլալ կը սորվին.

Չօճագուր էյէ իւրեկէրբէն էյէ օլմանն րէրբինի
 ուլրուր :

Una persóna *di rango distinto* è giúnta qui da
 Nápoli.

179. Թէ որ ածականը երկու կամ շատ գոյական
 ունենայ՝ յօգնակի կը դրվի, ինչպէս՝

Il padre ed il figlio *conténti*, grandíssima festa
 féccero.

ու իւրբութիւն, ինչպէս՝ In verità che si sèn-
 tono *di belle cose*, *կայլն* :

- *) Ի բոց ասեկըն է աս խաննէն mezzo ասովան ա-
 նանը, որ երբոր metà բառին նշանակութեամբ իր
 իգովան գոյովանէն է որը իւրբվի՝ անդորի իւրայ,
 այսպէս՝ un ora e mezzo — due libre e mezzo.
 Երբեքն չհամայնիք սեռի- per tutto ասովանը,
 այլ իբրեւ միւրայ իւրբի, այսպէս՝ Sono stato *per
 tutto* Roma — Ho guardáto *per tutto* la
 strada. Ինչհամայն իւրանն նաև վերադիր իգո-
 վան անուան, երբոր արևան անանկերան վրայ
 ինչան, ինչպէս՝ Gli priéghi non giòvárono al-
 cúna cosa, perché quella béstia (Tófano),
 era pur dispósto a volére.

Հայրը ու տղան ուրախացած, մեծ խնդութեան տօն կատարեցին .

Պապասը լէ օլըն շալ օլնալ շօփ զէնէլէ կէրէլէր :
Demóstene e Ciceróne fúrono *insigni* oratóri.

180. Թէ որ գոյականներէն մէկը եղակի ու մէկալը յոգնակի ըլլայ, ածականը երբեմն եղակիին և երբեմն յոգնակիին հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

Esséndosi Dioneo con gli altri gióvani *messo* a giuocáre a távola .

Դիոն ուրիշ երիտասարդներուն հետ նստած ըլլալով խաղալու սեղանի վրայ .

Դիոն սայրը րիլէ գոնըլար էլէ սոֆրա էսարի-նարէ օյնա-
նայս օլնալըն շալ օլնալ էլէ :

Il re co' suói compágni *rimontáti* a caválli, al reale ostiére se ne tornárono .

181. Թէ որ գոյականներէն մէկը արական ըլլայ ու մէկալը իգական, ածականը սովորաբար արականին հետ կը համաձայնի, թէև իգականը աւելի մօտ ըլլայ, զորօրինակ՝

L' uómo e la donna sono *soggetti* alle stesse *passióni* .

Երբ ու կինը մի և նոյն կրից ենթակայ են .

Լըրէ՛ լէ րիշէնէ ղիլ էլէրէն նէֆէ ղիլլէլէլն օլնալը-
րիլլար :

Gli álberi e le viti fúrono *distrutti* dalla tem-
pésta .

182. Թէ որ սա այլասեռ գոյականներէն մէկը շատ ըլլայ, ան ատենը ածականը բազմա. որ գոյականի հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

Il padre, la zia e le cugine sono *partite* .

Հայրը, մօրսքոյրը ու հօրեղբօր աղջիկները գացին .

Պապասը, էլիզաբէ լէ ոմոն-ճանընըն գըլլարը կէրէլէր :

Le sorélle, il padre ed i fratélli sono *andati* a passeggiáre .

183. Թէ որ նոյնասեռ ու նոյնաթիւ գոյական-
ները շատ ըլլան, նախդիրը առջինին վրայ կը դրվի, մա-

նաւանդ՝ թէ որ ածականը ուրիշ գոյականներուն ալ յարմարի, և նախդիրը կրկնելու ատենը, պէտք է ածականն ալ ամօքնուն վրայ կրկնել, ինչպէս՝

La vostra saviezza e prudenza superano ogni cosa
կամ՝

La vostra saviezza e la vostra prudenza, ևայլն :

Բ.ու խելացիութիւնդ ու խոհեմութիւնդ ամօքն բանը կրգեբազանցէ .

Անէն ինքն լէ ագլէն հէր շէյաբէն իւրիւնն արիւր :

Andò vagando per *la verde pianura*, e *collina*
կամ՝

Andò vagando per *la verde pianura*, e per *la verde collina*.

Եւ աս վերջինը աւելի աղէկ ու գործածական է :

184. Երբեմն ալ գոյականը զօրութեամբ կրգրվի ու գոյականին նախդիրը ածականը կառնու, ինչպէս՝

Gl' infelici trovano consolazione nella speranza
(փոխանակ *gli infelici uomini*).

Ողորմելի մարդիկները իրենց միտթարութիւնը համբերութեան մէջ կրգանեն :

Անճէլ յիշէր Լեւեւայը աւրը ելեմիտէ պարտաւար :

Di estate i giorni sono lunghi, e d'inverno *corti*
(giorni).

185. Երբեմն ալ ածականը իրրե գոյական անուն կրվարվի, ինչպէս՝

Il verde nasce da una composizione del giallo e del turchino.

Կանանչը՝ դեղին ու կապոյտ գունոյ բաղադրութենէն կելլէ .

Եւ շէլ՝ աւրը լէ հալէ բեմիտէն շեգար :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ .

Գրական, Բաղդադական ու Գերատրական ածականներուն շարք :

186. Գրականները պարզ ածական են (տե՛ս 67) ու երբոր կուզենք երկու նոյն աստիճանի բան մէկզմէկու հետ հաղդատել աւ բաները կը գործածվին՝ *così* (sì) — come; *ի՛նչ* così — che; *tanto* — quanto, *ի՛նչ* tanto — che; *altrettanto* — quanto *ի՛նչ* che; և *al pari di* ..; *ինչպէս*՝

Una tela *sì* biáncia *come* la neve.

Չինի պէս ճերմակ կտաւ մը .

Գուր կէտէ ուրաշ ուր ուր :

Questo panno *è tanto* caro *quanto* l' altro.

Է furbo *al pari di* lei.

Egli *è altrettanto* diligénte, *che* *ի՛նչ* *quanto* suo fratéllo *è* trascuráto.

187. Երբեմն աւ բաղդատական մասնիկներուն առջինը զօրութեամբ կը դրվի, *ինչպէս*՝

Un' aráncio dolce, *come* zúcchero (*փոխ. si dolce*).

Շաքարի պէս անուշ թուրինջ մը .

Շէհեր կէտէ ուր Բալլէ փօրՆուգալ :

Abilità ne ho *quant'* un altro.

Tu sei uómo *come* me *).

188. Բաղդատականները սովորաբար գրականներուն վրայ *più* ու *meno* մակբայները գրվելով՝ կը-

*) Ըստ Բաղդադական Բաներուն Երկուսուսու նոյն հարմարութեամբ ըլլան *ինչպէս* ու *վերջ* *պէս* ու *բայ* *լի* ու *երկրորդ* Բաղդադական Բանը *գերանուն* է *նէ*՝ *ան* *արեւել* *չէ* *համայնի* ու *աղղականի* *պէս* *հայտ* *ի* *նէ* *լուր* . *աստի* *չէ* *վեր* *tu sei uómo come io*; *այլ* *come me* .

կան հոլով կառնու և կամ հայցական tra — fra նախա-
դրութիւններով, ինչպէս՝

Londra è la più grande di tutte le città d' Európa.

Լոնտրա Լաբուպայի մէջ ամեն քաղաքներէն մեծ է.

Լոնտրա Լաբուպայի հետ շէնքերէն արեւմտեան արեւելք:

Questi è il più avventuróso fra — tra tutti gli uómini.

194. Թե որ գերադրականէն ետև յարաբերական գերանուն մը գայ՝ բայը ստորագասական եղանակ կը գրվի, ինչպէս՝

La più bella cosa, che si possa vedére.

Հատ աղվոր տեսնելու բան մը.

Չօք ինչէլ ինչիւնէճէք չէյ:

L' avventúra la più strana, ch' io ábbia mai inteso.

195. Գերադրականը կը շինվի նաև կամ դրականին վրայ molto, assai, bene, oltremodo, fuor di misúra, singolarmente, tra, stra ու arcı բառերը աւելցնելով, կամ իրմէ ետքը issimo մասնիկ մը կայցընելով (տէ՛ 69), բայց աս կերպ գերադրականները (որ Բոյարյոյ գիւրդրաւան կը կոչվին) խնդիր չեն առնուր, վասն զի երկու բանը մէկգմէկու հետ չեն բաղդատեր, հասպա բանի մը վերջին աստիճանի աղէկ կամ գէշ ըլլալը կը ըզրնեն, ինչպէս՝

La strada è molto cattiva — assai cattiva — cattivissima.

Չամբան շատ քէշ է. Լօլ չօք ինչէլ արեւմտեան:

Egli è fiero oltre modo.

Un uómo singolarmente dotto.

Tra — strabello, arcibellissimo.

196. Լորբեմն գերադրական կը ըլլայ դրականը կը ըրկնելով, ինչպէս՝

Un ragazzo piccolo piccolo (փոխ. piccolissimo).

Պղտրտիկ տղայ մը. Վիւնչիւնէլ օճուգ.

Era freddo freddo (փոխ. freddissimo).

Գ Լ ՈՒ Խ Խ Ե .

Թուակախան անուններուն շարք :

197. Թուակախան անուններուն քանի տեսակ ըլլալը վերը (Լէ-80) գրեցինք : Բացարձակ Թուակախաները բաց 'ի uno էն ամենն ալ անփոփոխ են ու առջևն են յոգնակի անուն մը կուզեն , ինչպէս՝

Un padre di cinque figli.

Հայր մը որ հինգ տղայ ունի .

Պէշ էլլաթ սահիդէ դէր զէրէր :

Améndice li fece pigliare a tre servitóri.

198. Թէ որ բացարձակ uno ուլ բաղադրած Թուակախաններէն ետև գոյական մը գայ՝ Թուով չի համաձայնիր , ինչպէս՝

Egli ebbe vent' uno cavallo.

Վսանը մէկ հատ ձի ունեցաւ .

Երէ՛ դէր Լանէ Լըլ շար Լար :

Mi son morte trent' una pecora.

199. Թէ որ գոյականը առաջ գրվի (որ աւելի աղէկն է) ան ատենը կը համաձայնի , ինչպէս՝

Pisone visse anni trent' uno.

Պիզոն երեսունու մէկ տարի ապրեցաւ .

Պէլլան օլլուլ դէր Ելլ Ելլար :

Dacchè egli è partito sono giorni cinquant' uno.

200. Երկուսն ալ , երէտն ալ , չորսն ալ Լայլն իտալերէն կըսվի tutti e due, tutti e tre, tutti e quattro փոխանակ tutti due, tutti tre որ այնպէս ալ ուղիղ է : Եսոնք ածական են , և Թէ որ իրենցմէ ետքը գոյական ունենան՝ նախդիրը երկուքին մէջ կըմանէ (որէն 58 Գ. ծան) այսպէս՝ tutti e due i fratelli — tutte e due le sorélle .

201. Թուակախան անունները , ինչպէս նաև մասնականները սեռական հոլով խնդիր կառնուն , ինչպէս՝

Uno di noi fu mandato a Parigi.

Մեզմէ մէկը Փարիզ խաւրովեցաւ .

Պէլլուէնդ Պէրէսի Փարէզէ Եօլլանդը :

Alcuni di loro furono strangolati .

Երանյէն գէրէլէք ժամերը, օրերը ու ամբողջութիւնը համար :

202. Հարցման պատասխանը ժամը քանի է, սահման գող արք, che ora è? che ora fa? ուղղական է. ու ora բառը կամ ներդործութեամբ կրգրվի առանց յօդի, ինչպէս՝

Sono due ore. Ժամը երկուք է. սահման ի՞նչ արք :

Sono tre ore. Ժամը երեք է. սահման ի՞նչ արք :

203. Եւ կամ զբութեամբ՝ որ ան ասանը իրեն յօդը թուականին վրայ կրգրվի, ինչպէս՝

Sono le due, sono le quattro .

Sono le tre, sono le sei .

Եւ սա հարցմանս սովորական պատասխանները սաներ են՝

È mezzo giorno .

E un quarto dopo mezzodi .

E mezz' ora .

Sono tre quarti dopo mezzodi .

E un' ora .

E un' ora e un quarto .

E un' ora e mezzo .

E un' ora e tre quarti .

Sono le due — le tre — le sei .

Sono le otto passate .

Կէսօր է, Եօլլանդ արք .

Կէսօրը քառօրդ անցած է, օն ի՞նչ չէյրէք ի՛նչէն .

Ժամը կէս է, Եօլլանդ արք .

Մէկին քառօրդ կայ, Պէրէ չէյրէք ի՛նչ .

Մէկ է, Պէր արք .

Մէկը քառօրդ անցած է, Պէրէ չէյրէք ի՛նչէն .

Մէկու կէս է, Պէր Պօլլանդ արք .

Երկուքին քառօրդ կայ, ի՞նչ չէյրէք ի՛նչ .

Երկուքն, երեքն, վեցն, է, ի՞նչ արք, Եօլլանդ արք, Եօլլանդ արք .

Ութը անցած է, Սէրէն ի՛նչէն արք :

204. Հարցման պատասխանը ժամը քանի՞ին, սո՞ւ
 հա՞ր գաշտո՞ւ, a che ora? quando? արական հոլով կը
 գրվի ու յօդը զօրութեամբ իմացեալ ora — ore բառին
 հետ կը համաձայնի, ինչպէս՝

A mezzodì — all' una կէսօրը, եօյլէն. մէկին,
 իմ ալ տօ՞ւ.
 — alle due — alle tre — կը կուրքին, էքէքէ, ևսյլն.
 alle quattro.
 — alle cinque — alle sei Հինգին, ուշտօ՞ւ, ևսյլն.
 — alle sette.
 — alle otto — alle nove Ութին, սէքէքէ, ևսյլն.
 — alle dieci.
 — alle úndici — a mezz- Տասներ մէկին, օնուշտօ՞ւ, և.
 za notte.
 Alle úndici e tre quarti. 12 ին քառօրդ մնացած, 12
 էն էնքէքէ գաշտո՞ւ.

Verso le quattro e mezzo. Գէտպ'ի 4 ու կէսին, 4 ու
 շտո՞ւ քաշտո՞ւ.
 Dopo le cinque e un quarto. 5ը քառօրդ անցած, 5 էն էնքէքէ
 էքէքէ:

205. Հարցման պատասխանը ամսոյն քանի՞ին,
 այլն գաշտո՞ւ, ai quanti del mese? թէ որ ամսոյն
 առջի կամ վերջի օրն է՝ il primo ու l' último, իսկ
 թէ որ ուրիշ օրն է բացարձակ թուականները il due,
 il tre ևսյլն կը գործածվին, միշտ զօրութեամբ ըն, օր,
 էն, բառը իմանալով, այսպէս՝ il dì due di Gennajo և:
 Մասոյն թուականը արական և կամ ուղղական հոլով
 կրնայ գրվիլ il, կամ հին ասեն գործածված li յօդով,
 ինչպէս՝

Vienna il primo — l' último di Marzo. Սկիզբն 'ի 1. — 'ի 31. Սնոր
 տի. Պէշտէ Սնորտն 1. — 31.
 էնքէքէ:
 Parigi il dì — addì 12. Փարէզ Յուլիս 12. 1814.
 Luglio 1814. Փարէքէքէ Յուլ 12. 1814.
 Costantinópoli ai 15. di Աոստանդնուպօլիս Փետր.
 Febbrajo 1831. 15. 1831. ևսյլն:

Vienna 7. di Agosto.
 Ai primi di Agosto.
 Verso gli últimi di Sét-
 témbre.
 Tra gli otto e i nove di
 Gennájo.
 Nell' anno mille otto-
 cénto trenta sei.

Ս կենա ()գոստ. 7.
 'Ի 1. ()գոստ:
 'Ի-էպ 'ի ()գոստ, վերջին
 օրերը, ևայլն:
 Հունի. ութին ու հինին
 մէջ, ևայլն:
 Համին հազար ութն հարիւր
 երեսուն և վեց:

206. Հարցման պատասխանը քանի՞ տարվան է,
 գալ է-չե՞ս քու, che età ha? quanti anni ha?
 ուղղական կամ սեռական կրգրվի, ինչպէս՝

Egli ha cinque anni.

Հինգ տարվան է, պէշ է-
 չե՞ս քու:

Io avéva allóra venti
 sei anni.

Ըն առենը 26 տարվան էի,
 օ վաղը 26 է-չե՞ս քու:

Egli è nell' età di venti
 anni.

Վասն տարվան է, իրի է-
 չե՞ս քու:

Egli appéna toccáva
 quindici anni.

15 տարվան կրմանէր կօր,
 հէ՞տ 15 ինչ ինչ-յօրո՞րո:

207. Հարցման պատասխանը քանի՞ հոգի էք,
 գալ չէ՞ն ինչ, quanti — in quanti siéte, ուղղա-
 կան կամ ներգոյական կրգրվի:

Loro érano in quattro.

Չորս հոգի էին, որո՞րք չէ՞ն
 էրե՞ք:

Noi siámo cinque — in
 cinque.

Հինգ հոգի ենք, պէշ չէ՞ն
 էք:

208. Թուական անուններն ալ երբեմն գոյականի
 ուժ ունին, ինչպէս՝

Il sei vien compósto da due tre.

Ս կցը՝ երկու երեքէն կրթաղկանայ.

Ը-ը-ն էի է-չքէն չե՞ք:

Գ Լ Ո Ի Խ Օ :

Լճական անուններու խնդրաւորութեանը վրայ :

Լճական անունները գոյականներուն հետ թուով, սեռիւ ու հոլովով համաձայնեցնելն իզատ՝ զանազան հոլով զերենք խնդիր ալ կառնուն :

209. Լաւաւորութիւն կամ պարտաւորութիւն, գլխաւորութիւն կամ փոխորութիւն ցրցընող ածականները սեռական հոլով խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Era un' uómo ricco di beni di fortuna .

Հարուստ մարդ մը էր . Պէր շէնքին հինքէ երբ :

Privo di ragione . Prático delle cose antiche .

Incapace d' un azione cattiva .

210. Յարեւելորութիւն կամ արեւելութիւն ցրցընող ածականները տրական կառնուն, ինչպէս՝

Un' uómo inclinato alla concórdia .

Խաղաղասէր մարդ մը . Ուշիտելու շէնքէ պէր հինքէ :
Dédito allo stúdio .

211. Լաճանիւս ու ապահովութիւն ցրցընող ածականները երբեմն բացառական և երբեմն սեռական կառնուն, ինչպէս՝

Ésule dalla pátria . Հսրենիքէն արսորված .

Սլաւանընթան սիւրբիւն :

Aliéno dallo — dello stúdio . Scévro da ogni passione .

212. Հարուստութիւն, վարժութիւն, բարութիւն, չարութիւն և բնութիւն ցրցընող ածականները in կամ per նախադրութեամբ խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Esser assiduo in alcun lavoro .

Հարունակ գործքի մը վրայ քլալ .

Պէր մաւրահալի իւրեքինի արայր՝ օլմոգ :

Un' uómo chiaro per nobilitá famoso per le sue imprese .

Preggiabile per la sua magnanimità e per il suo ingegno.

Egli domiciliò in Venézia.

Արդանըվին ասոնց նման շատ ածականներ, որոնք կերպ կերպ հոլով խնդիր կանուսն, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ:

Գ Լ Ո Ի Խ ԼԿ

Գերանաններն լայ:

213. Չորս են գերանունները (Տէ՛81) էական, ստացական, ցուցական, յարաբերական: Ասոնց կարգը կըմըսնեն նաև մասնական անունները (88):

1) Լչախ գերանաներ:

214. Լչախ Բացարձակ գերանանները (85) բայէն թէ յառաջ ու թէ ետքը դրվին, չեն փոխվիր, ինչպէ՛ս՝
 Se questi pomi a te piacciono կամ piacciono a te
 io ve li donerò.

Թէ որ աս պտուղները կուղես նէ քեզի տամ.

Լչէր պո՛ւ Տէ՛վէ՛լէրբէ՛ն հոչ էրբէ՛ն ասնո՛ վէրէյէ՛:

215. Լչախ յարմից գերանանները (48) mi, ti, si, ci, ne, vi, gli, le, il, lo, la սովորաբար բայէն յառաջ կըդրվին *), ինչպէ՛ս՝

Io non gli dissi nulla. Ա՛նոր բան ճը չըսի.

(*) Ի՞նչ պէ՛ր շէյ ԳԵ՛ՏԳԵ՛:

*) Ընդհանուրապէ՛ս, ինչո՛ւ որ հրամայական (Ի՛ Բաց ասեալ էլ չի ո՛ր յոգնովի՛ երբորդ գէ՛լ ո՛ր Բացասականը) աներեւոյ՛լ, գերբայ ո՛ր ընդհաները լինան Տէ՛ջ Բայէն երբը իւրովի՛ն:

Lo pregai che *mi* dicesse di lui.

Ella *mi* ha chiamáta *).

Ordinò loro di venir quà (loro գերանունը ղըբայէն ետքը իւրիկն) :

216. Աս դերանունները թէ որ բայէն ետքը զրփին՝ իրեն հետ կրմիանան, այսպէս՝

Credimi fermo che il fatto così è.

Հաւատի ինձի որ ատ այսպէս է.

Կէրէէք ինձն պանն ղէ հասլահալը ղէոյլէ գիւր :

Sono stato colpevole avévi vedúto.

Dandogli *hama* datogli un colpo mortale si ritirò.

Io mi sono *hama* sonomi impadronito di questo paese.

217. Իսկ բայերուն միախանկ ու շեշտած գէմերուն վրայ՝ աս դերանուններուն բաղաձայն գիրն ալ կրկրորկնրփի, այսպէս՝

Dirovvi a suo tempo. Ատենը կուգայնէ քեզի կրսեմ.

Ս րգիւր իւրիկնիդէ սանն գիւրիէ :

Dacci un poco da bere. Ritirossi di là.

218. Թէ որ հարկը ըսայ il, lo, la, li, le ու ne դերանունները, յարակից mi, ti, ci, vi, si դերանուններու հետ բանեցընել, ան ատենը թէ որ ստոնք մեկալներէն յառաջ զրփին նէ i գիրը և ին կրփոխեն, ինչպէս՝

A me dee piacere réndervelo (գիտիւ. di rénderlovi).

Հաճելի է ինձի ատ բանը քեզի տալ.

Հօշոտա իւրէր շոնն սանն վէրիէ :

Pensa di osservármelo (osservarlomi).

Se vi piacciono, io ve le *hama* le vi donerò.

Ve ne sono obbligáto.

219. Gli դերանունն ալ աս il, lo, la կային, դերանուններուն հետ կրնայ միանալ, մէջ տեղ և գիրփը

*) Այն ներգործական բայերուն ընդունելութիւնը իր հայցական ինքրոյն հետ սեռիւ ու լեռնի ինչ համայնի (տես 276) :

Il nemico fece ai *nostri* assai vergogna e danno
(*փոխ*. ai nostri famigliari).

232. Suo ու di lui գերանուններուն գործածու-
թեանը վրայ պէտք է գիտնալ որ, suo ան ատենը կը-
գործածվի, երբոր իրեն գոյականը խօսողին հետ յա-
րաբերութիւն մը ունի, որ միշտ եզակի պէտք է ըլլալ.
իսկ di lui, di lei և loro ան ատենը կը գործածվի, եր-
բոր առջևի գոյական անունը խօսողին հետ ամենևին
յարաբերութիւն չունի, ինչպէս՝

Giuséppe ama *sua* sorélla, e i figli di lei կամ di
essa *).

Յովսէփ կը սիրէ իր քոյրը ու անոր տղաքները .

Յոսէփէն է՛նքաբէ գըլգըրտընը վէ օնոն է՛վապարընը
*է՛վը :

Il padre ama *i suoi* figli, e questi ámano *il loro*
padre.

233. Ըս գերանունները յօդ չեն առնուր, [թէ որ
առջևի գոյականին ազգականի մը կամ արժանապատ-
վութեան անուն մըն է (տէս 86 Գ. Ժ. Ժ.), ինչպէս՝

Tu rassomigli in tutto *a tuo* padre .

Գուն բոլորովին քու հօրդ կը նմանիս .

Ան պէտք է լինի պարտա պէնպէսին :

Scrivo *a Sua* Maestà. Gl' interéssi *di Sua* Altézza.

234. Այնպէս յօդ չեն առնուր, երբոր կը հարցը-
վի աս բանը որոն է, ինչպէս՝

Di chi è questo libro? È mio, è tuo և ոչ il mio,
il tuo .

3) Յոսցական գերանուններ :

235. Յուցական գերանունները՝ բաց 'ի costui,
colui և իրենց իգականներէն՝ ածական են ու իրենց

*) [Թէ որ ըսէի Giuséppe ama la sua sorélla e
i suoi figli Թոյրը չէր հասկընվէր, լի է իրեն՝ չէնի
բոլոր պարտա ինքնէ :

գոյականին հետ սեռիւ, թուով ու հօլովով կը համա-
ձայնին (թէ՛ 87), ինչպէս՝

Se questi libri a te piacciono io ve li donerò.
Թէ որ աս գիրքերը կուզեսնէ քեզի տամ.

Լյէր դո՛ւ յիշատակարարն հազ էրբէնն սոնն վերէնն :
La sua ária era quella d' un' uom dabbéne.

236. Ըս զէստի, քոէստի, զէցլի ղերանունները
տաննց գոյականի՝ յոգնակի վերջաւորութեամբ եզակի
կըրցընենն ուղղականին մէջ, երբոր խօսքը երկի մարդու
վրայ ըլլայ, ինչպէս՝

Quésti fù felice e quégli fu sfortunáto.

Ըսիկայ բաղդաւոր եղաւ, իսկ անիկայ դժբաղդ եղաւ.
Պո՛ւ լեւելիլ օլո՛ւ վէ օ լեւելիլ օլո՛ւ :

Cotésti venne premiáto, e quegli castigáto.

237. Ըստ անգամ ասոնց գոյականը զօրութեամբ
կը գրվի, որ նախընթաց խօսքէն կիմացվի, ու անա-
կանը կը համաձայնի թուով սեռիւ և հօլովով զօրու-
թեամբ իմացված գոյականին հետ, ինչպէս՝

Il tuo cappélllo è grande, come quello di mio fra-
télllo.

Ի՛նչ գլխարկդ իմ եղբորս գլխարկին պէս մեծ է :

Սէնն շտիգոն Գարրաշէնն շտիգոսը ինչի՛րդ Գոյի՛ր Գոյի՛ր :
Egli cerca il suo profitto, e non quello del suo
padróne.

238. Գերանունները cóstui, colui և իրենց ի-
գականները ուղղականի մէջ այնչափ չեն գործածվիր,
երբոր մեծ մարդու մը վրայ խօսք ըլլայ, իսկ սեռակա-
նին մէջ վայելչութեան համար գրեթէ միշտ նախդիր
չեն առնուր, ինչպէս՝

Il costui padre è un' uómo ricco (փոխ. il padre
di costui).

Սըվոր հայրը հարուստ մարդ մըն է .

Ըննոնն դատարար ղիլը զէնննն տամ Գըր :

Salabaétto liéto s' uscì di casa costei (փոխ. di casa
di costei).

239. *Արդնպէս շատ հեղ փոխանակ a lui, a lei, a loro, di loro կը դրվի lui, lei, loro, ինչպէս՝
La loro arroganza è cagione della loro rovina
(փոխ. di loro).

Իրենց յանդգնութիւնն է պատճառ իրենց կործանմանը.
Քեանքի վերին հարուստը որ արող օրաւորընը
«էպէտէ»:

240. Երբեմն ալ աս սեռականները յառաջ կը
դրվին ու յատկացեալներուն յօգը իրենք կանուն,
ինչպէս՝

La di lui casa è vicina alla chiesa (փոխ. la casa di lui).

Ինոր տունը ժամին մօտ է.

(Որո՞նք էին ինչպէս է գտնուողը :

Իայց աս սովորութիւնը այնչափ աղէկ չէ :

241. Մասնական անունը altrui ուղղականէն ՚ի զատ ամեն հօրով ունի, և սեռականին ու տրականին նախդիրը երբեմն մէկ դի կը ձգվի, ինչպէս՝

Egli non ha mai detto male altrui (փոխ. d'altrui).

Ուրիշի վրայ ամենեւին չար չիտօսեցաւ.

Գայրընընը հագնուած ասլա ֆեմ «էօլեմ»:

Non fate male altrui (փոխ. ad altrui).

242. Երբեմն խօսքին ուժ տալու համար noi, voi, loro դերանունները altro ածական անուան հետ մէկ տեղ կը բանին, ինչպէս՝

Noi altri resteremo a casa, e voi altre andrete a passeggiare.

Մենք տունը կը մնանք, և դուք պըտըտըրու կերթաք.

Պէ՛ւ էլու է գալըրը լէ «իւ իւլեյն իրերնիւ»:

243. Մասնական անունը tutto կը նշանակէ Բոլոր, որ երբոր քանտ մակրային հետ մէկտեղ կը բանի, կը նշանակէ բոլոր ինչափ որ կայ նէ, ինչպէս՝

Vi darò tutto quanto.

Ինչափ որ կայ նէ լոլորը քեզի տամ.

Նէր նէր էլուրըն «ան լէրեյն»:

Distrusse tutti quanti i podéri.

249. Լս դերանունը երբոր իբրև պարզ ածական կամ իբրև հարցական կրբանի՝ յօդ չառնուր, ինչպէս՝

Non so quale Iddio dentro mi stímola.

Չեմ գիտեր որ Լստուած ներքուստ զիս կրմղէ .

Պիւ՛նէ՛ հանիւ Լլլա՛ն էլէրէրէն՝ ուէնի՛ րիւրէրէր :

250. Ըստ անգամ ալ come նախագրութեան ուժը ունի, ինչպէս՝

Imperadóre d' Austria, qual re d' Ungheria.

Լուստրիոյ կայսրը Ռւնկարիոյ թագաւորի պէս .

Նէ՛նէնի՛ն գըրուց Ը՛նճաւուն՝ քառէ՛ն ինչի՛ն :

251. Երբեմն ալ բաղգատական անուան պէս կրբանի քովը tale բառը կամ զօրութեամբ և կամ ներգործութեամբ ունենալով, ինչպէս՝

Tale qual mi vedéte.

Ե՛նպէս, ինչպէս որ զիս կրտեսնես .

Թւէ՛ք Է՛նչ, նաւը՛ն ուէնի՛ ինչի՛ն ինչի՛ն :

Spéro che saránno quali io li voglio (փոխ. tali, quali).

252. Թէ որ կրկնես quale յարաբերականը, նոյնպէս՝ chi, cui, altri, uno, tale, questi, quegli դերանունները կրնշանակեն պոպուր, ինչպէս՝

Qual sen' andò in campagna, qual quà, qual là.

Սէկը դաշտ գնաց, մէկը հոս, մէկը հոն .

Պոպուր գըրա ինչի՛ն, պոպուր պոպոյս, պոպուր օրոյս :

A chi piáce, a chi nò. Diéde a cui tre, a cui quattro fioríni.

Altri legge, altri scrive.

Uno piánge, uno ride. Tale è troppo tímido, tale è troppo ardíto.

Questi di tutto è pago, quegli di tutto si lagna.

253. Onde մակրայր, փեմ՝ շարագրութեանց մէջ, il quale, cui դերանուններուն ամեն հօլովման տեղ կրբանի, ինչպէս՝

L' ánima gloriósa, onde si parla (փոխ. di cui — della quale).

Փառաւոր հոգին որուն վրայ որ կրիսօսվի .

Սասարիւլէն ճան, թէ օհոսն իսարիւնէն «էջլէնէր :

Que' begli occhj, ond' éscono saétte (*փոխ. da cui, dai quali*).

La mano onde io scrivo (*փոխ. con cui*).

La medésima porta onde era entráto (*per cui, per la quale*).

254. Լըրբեմն ալ նախդիրով կըբանի, ինչպէս՝

Non so d' onde venga (*փոխ. da qual luogo*).

Չեմ գիտեր ուստի կուգայ . Պիլէն՝ թէ ներքէն ինչէր :

Non so d' onde proceda (*փոխ. da qual cosa*).

Գ Լ Ո Ի Խ Բ :

Իսայիբուն ինդրուողլէան վրայ ընդհանրապէս :

255. Լչական բայը éssere ու քանի մը էական բայի ուժ ունեցող բայերը divenire, diventare, restare ու rimanere երկու ուղղական կուզեն, որոնց մէկը անուն բայի ու մէկալը ուղղական խնդիր կըլայ, ինչպէս՝

Alessandro fù un gran conquistatore,

Ալէքսանդր մէկ մեծ աշխարհակալ մը եղաւ .

Իսահմայիլը պէր նախար Ֆիլիէն թէչն օլտու :

Suo amico Pietro è diventáto mercánte.

Egli resta mio debitore.

256. Կան քանի մը բայեր ալ, որոնք էական բայի պէս երկու ուղղական կուզեն, զոր օրինակ՝

Egli è stato elétto imperatore.

Նի կայսր ընտրվեցաւ . () Գլուուլ «էչլէլի (օլտու) :

Egli è stato creato — proclamáto Imperadore.

Egli è chiamáto կամ ha nome Pietro.

Մայսպէս կրսվի նաև nascere galantuómo, morire povero, կային :

257. *Իշական* *éssere բային տեղ շատ անգամ*
avére օժանդակ բային երրորդ գէմը կըգործածվի,
դնելով նաև շատ հեղ եզակին՝ յորնակի տեղ, ինչ-
*պէս՝ *)*

Qui non *ha* altro da dire, se non che (*փոխանակ*
 qui non è).

Հոս ըսելու ուրիշ բան չիկայ, բայց եթէ. ևայլն.

Պոնիս գայրը Գեյեճէի շէյ Էօգ, անճագ Էայլն :

Con quanti sensáli *aveva* in Firénze, tenéva mer-
 cáto (*փոխ. érano*).

258. *Վիչ տեղ ալ éssere բայը՝ avére ին տեղ կը-*
գործածվի, ինչպէս՝

Essi godévano del Ior amóre e già buóna pezza
 godúti n' *érano*, quando avvenne (*փոխանակ*
 godúti avévano).

259. *Ներգործական բայերը բաց ՚ի իրենց անուն*
*բայիէն՝ հայցական հոլով մը կառնուն **), որ ինդիր*
տեղի (accusativo paziente — oggétto dell' azione)
կըսվի, ինչպէս՝

Achille uccísse Ettore.

Աքիլլէս մեռցուց զԷտոր.

*) Երբ որ ci կոմ vi Գեբանանիւրը *éssere* կոմ *avére*
 Բայերէն առաջ իւրիւն՝ ինչչանիւն կայ, կան Էայլն
 (*տե՛ս 222*), ինչպէս՝ C' è — v' è — ecci — evvi
 qui un qualche mé dico? Vi sono — ci so-
 no delle persóne. V' ha — havvi molta gente
 póvvera. V' ha de' Principi (*փոխ. v' hanno*).

**) Կան շատ ներգործական Բայեր, որ հայցական ինչ-
 Գեղ շէն առնուր, այլ իւրիւն Բացայայտութեանը
 ու խորարելութեանը համար՝ սեռական, արական կոմ
 Բացառական հոլով մը մայն խանուան, ինչպէս՝
 Parláva di alcuni affári — il galantuómo
 non nuoce a néssuno — questa dipende
 da me.

Գ Լ Ո Ի Խ Թ.

Լ'ինի-ույլին լըայ :

269. Թէպէտև աներեղթ եղանակը ըստ ինքեան անփոփոխ է, ու անորոշ բան մը կը ցըցընէ. բայց շատ հեղ իբրև գոյական անուն ամեն հոլով կրնայ գործածվիլ, ինչպէս՝

L' invidiare altrui è cosa vile e vergognosa.

Ուրիշին վրայ նախանձիլը անարգ ու ամօթալի բան մը է.

Գայրընա գրեթէ չեմ խոսիլ ձեռնամուկ չէ ունեւորուած չէ քեր :
Io non parlo del non volere.

Col gittar sassi furono sbaragliati gli uccelli.

Tutto l' essere dell' uomo consiste nell' amare Dio ed il prossimo.

270. Երբոր խօսքի մէջ աներեղթ բայը ուրիշ գիմուոր բայի մը հետ կը կապվի, ինքը կամ պարզ կը գրվի, ինչպէս՝

Bisogna ritornare.

Պէտք է դառնալ . Իսպիլա քը քի՞նձէ :

Questo si chiama dormire — volete mangiare.

271. Եւ կամ հոլովանշան di, a, da, և այլն, նախադրութիւններով՝

1) Di.

Di հոլովանշան նախդիրը սովորաբար կը գրվի, երբոր նախընթաց բայը աղաչանք, բողոքանք, յոյս, երկիւղ, հաճութեան, լոյսնորութեան, արգելիլ, խորհուրդ, խոստում, պարմանք, արտիւնութեան ու դատարան կը ցըցընէ, ինչպէս՝

Vi prego di non dirlo a nessuno.

Կաղաչեմ որ մէկու մը չըսես սաի .

Ես վաղը իմանել քի՞նձէ քի՞նձէ պահանջ :

Spéro di ritornar domani — Temo di offenderlo.

Mi piace di averlo veduto — Permettétemi di dirvi.

Vi comándo *di* restituírgli súbito la sua roba.
Mi proibíva *di* toccárló — Desídero *di* vedérsi felice.

Vi consíglío *di* stare in casa — Vi prométto *di* riportárvelo dománi.

Ha cessáto *di* pióvere.

Իսյց աս խօսքերուն մէջ զօրութեամբ կիմացվի ինչպէս ըսինք (155) յատկացեալ մը, այսինքն՝ la fortuna, il piacere կամ la consolazione բառերը, այսպէս՝

Vi prego il piacere di non dirlo a nessuno կայլն :

2) A.

A նախդիրը կրդրվի, երբոր նախընթաց դիմաւոր բայը ԳԻՊՈՒՄ, ԳԵՂՏԸ ԵՐԼՄԸ, Հանգիստ ու հարաբերութիւն կըցըցընէ, ինչպէս՝

Ritórna a far la stessa cosa.

Նոյն բանը ընելու կրդառնայ .

Ը շէյէ էլէ՛յէ ԳԵՂՏԸ :

Mandáte a préndere — Comíncia a far giòrno —
Sta a sedére — a dormíre.

Imparái allóra a balláre — Insegnátemi a dipín-
gere — S' applica a lettúra (ԳԵՂՏ 209).

3) Da.

Da կրդրվի երբոր նախընթաց բայը բանի մը լին-
ճանը կամ ընդունումը կըբացայայտէ (ԳԵՂՏ 167).

Portáte da sedére . Նստելու համար աթոռ բեր .

Ըլնում էնն էլէ՛յէ ԳԵՂՏԸ :

Avréte molto da pensáre — non ha da vívere .

Portáte da bere (այսինքն՝ qualche cosa, che è da bere).

4) Per.

Per նախադրութիւնը կրդրվի աներևոյթին վրայ
բանի մը պատճառը յայտնելու համար, ինչպէս՝

Fece ogni sforzo *per* andárví.

Չեռքէն եկածը ըրաւ երթալու համար .

Ելլէ՞րդ ինչի՞նչ էլ ինչի՞նչ ինչի՞նչ :

Egli è morto giovine *per* non éssere stato regoláto.

272. Per նախադրութիւնը éssere ու stáre բայերու
նաեւ մօտ ժամանակ ըլլալու բան մը կըցըցընէ,
ինչպէս՝

Egli è *per* partíre . Են երթալու վրայ է .

() Ինչի՞նչ էլ ինչի՞նչ ինչի՞նչ :

Egli sta *per* moríre .

273. Երբեմն շարկապով դիմաւոր բայ դնելու
տեղ՝ դիմաւոր բայի մը առջև պարզ աներևոյթ մը
կրդրվի, զորօրինակ՝

Risposero lietaménte *se* éssere apparecchiáti (փոխ.
ch' essi érano).

Պատասխան տուին, որ իրենք պատրաստ են .

Ո՞րքո՞ւմ վերաբեր, ինչի՞նչ էլ ինչի՞նչ :

Tutti concédono *la* virtù éssere necessária alla felicità (փոխ. *che* la virtù è necessária).

274. Dopo, dove, d' onde մակբայներուն ու *chi*,
cui, *che* դերանուններուն ետև պարզ աներևոյթ մը
կրդրվի, որ մեր մէջը դիմաւոր բայով մը կըմեկնրվի,
ինչպէս՝

Non so *dove* trovárló (փոխ. *dove* possa trovárló).

Չեմ գիտեր որ, ուր կրնամ գտնել կամ պիտի գտնեմ:

Պէ՞տէ՞ ինչի՞նչ էլ ինչի՞նչ :

Non hanno d' onde vívere (փոխ. *d' onde* póssano vívere).

Qui è questa cena, e non saría *chi* mangiárla (potésse).

Non sa *a* *cui* raccomandársi (possa).

Non so *che* fare, nè *dove* andáre (possa—debba).

Գ Լ ՈՒ Ի Խ Ժ.

Բնօրինակ-լեռն շեռայ :

275. Արկու տեսակ ընդունելու թիւն կայ, սյսինքն՝ ներկայ ու անցեալ : 'Աերկայ ընդունելու թեան գործածականները շատ քիչ են, ու ուր որ հարկ ըլլայ՝ սովորաբար ուրիշ մասամբ բանի կը շինվին, ինչպէս՝

Durante la guerra *) կամ mentre durava la guerra.

Dio permettente կամ Se Dio permette — Dio permettendo.

276. Անցեալ ընդունելու թիւնը կամ ներգործական է և կամ կրաւորական : 'Աերգործականները կը խոնարհին օժանդակ avere բայով (տէ՛ս 104), իսկ կրաւորականները օժանդակ essere բայով, որ ան ստանը ըստ կանոնի ածականաց իրենց գոյականին հետ կը համաձայնին (տէ՛ս 105), ինչպէս՝

Il padre vi ha lodati.

Հայրերնիդ զձեզ գովեց. Փե՛րէրի՛նի՛չ ո՛րէ՛ Էօյտի՛ :

Voi siete stati lodati dal padre.

277. Թէ որ ներգործական ընդունելու թեան անուն բային իրմէ յառաջ դրվի՝ երբեմն կը համաձայնի իր հայցական խնդրոյն հետ, և երբեմն չի համաձայնիր, ինչպէս՝

Egli ha ricevuto le vostre lettere.

Ա՛նի քու թղթերդ ստաւ. () յե՛տե՛լ լաբընը ալալ :

Avea la luna perduti i raggi suoi.

Egli ha tagliata la mano.

*) Բնօրինակ-լեռն անուան հետ առ Գեառի խաղվելու բացարձակ բացառական (ablativo assoluto) իւրովի, որ լաբին լեզու-էն մտած է իրաւաց-ոց թե՛լ, Բայց այնչափ յաճախ գործածելու չէ :

278. Խե որ անուն բային իրմէ վերջը դրվի սո-
վորաբար չի համաձայնիր, ինչպէս՝

Le fatiche *che* hanno sofferto i soldati.

Օ ինուորներուն քաշած աշխատութիւնները :

Ղեկեղեկէրէն չե՛րէն չե՛րէն :

I regni *che* ha conquistato Alessandro .

379. Ներդործակերպ չեղաք և դիմազուրկ բայե-
րուն ընդունելութիւնը միշտ անհամաձայն կըմնայ,
ինչպէս՝

I gran calóri, *che* ha fatto in quest' anno.

Լ. ս տարվան սաստիկ տաքութիւնները .

Պ- եււէ շե՛րէն չե՛րէն :

Le tre ore, *che* l' ammalato ha dormito, gli sono
state molto salutifere.

280. Երբեմն ընդունելութեան օժանդակ բայը զօ-
րութեամբ կըդրվի ու ընդունելութիւնը իր անուան
հետ կըհամաձայնի, ինչպէս՝

Impadronitisi i soldati della città (*փոխ.* essendosi
impadroniti).

Օ ինուորները քաղաքը առնելով .

Ղեկեղեկէրէն չե՛րէն չե՛րէն :

Giunto dunque il famigliare a Génova, *date* le
léttere, e *fatta* l' ambasciata, fù dalla don-
na con gran festa ricevúto.

281. Երբեմն ալ օժանդակ բայը շարկապով մէկ
տեղ ընդունելութեան հետ կըդրվի, ինչպէս՝

Inteso *che* l' ebbe (*փոխ.* tosto *che* l' ebbe inteso).

Իմացածին պէս . Լ. շե՛րէն չե՛րէն :

Ricevúto *che* l' avrò (*փոխ.* súbito *che* l' avrò ri-
cevúto).

282. Շատ անգամ վայելութեան համար արե
վերջացած բայերուն ընդունելութեան տա մասնիկը կը-
կրճատվի ու իրրեւ ածական անուն կըվարվին, ինչպէս՝

La tovaglia è sporca *փոխ.* sporcata.

Սեղանին փռոցը աղտոտ է . Սո՛քրոս յիշէ՛ ինչէ՛ Կէր :
Sono stanco փոխ. stancato . L' ho dimentico փոխ.
dimenticato .

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ը .

Վերջոյն շնորհ :

283. Վերբայր՝ թէ ըստ սեռին և թէ ըստ թուոյն
անփոփոխ է , ինչպէս՝

Sapéndo io , ch' egli era a casa , andái da lui .

Վիտնալով որ առնն էր , իրեն գացի .

Ի՛նչէ՛ օլտո՛ղնոն յիշէրէ՛՛ օնն ինքի՛ն :

Esséndo egli ritornáto — esséndo ella
ritornáta .

Esséndo essi ritornáti — esséndo esse
ritornáte .

da Roma
etc.

Որոնք դիմաւոր բայով ալ կրնան շինվիլ , այսպէս՝
Siccóme io sapéva , ch' egli era a casa etc .

Dopo che fúrono ritornáti .

284. Վերբային անուն բային երբեմն զօրութեամբ
և երբեմն ներգործութեամբ կը դրվի , այլ լաւագոյն է
միշտ ներգործութեամբ դնել կամ յառաջ և կամ ետքը ,
այսպէս՝

Egli vedéndo suo fratélló ferító , disse կամ

Vedéndo egli suo fratélló — Vedéndo suo fratélló .

Իր եղբայրը վիրաւորված տեսնելով՝ ըսաւ .

Վեհարի գարբաշենը ետբալէ ինքի՛ն ինչ՝ Կէր :

285. Վիչ տեղ ալ դերբային վրայ in ու con
նախդիրը կը դրվի , այսպէս՝

Con trovándo diverse ragióni .

Օսնաղան պատճառներ գտնելով .

Թի՛րլէ՛ յիշէ՛ ինչէ՛՛ Կէր յիշէ՛ :

In approvándo l' opinióné dell' imperadóre .

286. Այլ աս սովորութիւնը աղէկ չէ, ու անոր տեղ կամ պարզ գերբայ գործածելու է և կամ աներևոյթ մը in, con, per և այլն, հղովանչան նախդիրներով, որ աւելի գործածական է, ինչպէս՝

Nel vederlo in tale stato, ne sentì compassione.
(փոխ. *vedéndolo*).

Ըն վիճակին մէջ տեսնելով զանի վրան գթացաւ .

(Օ) Կուրի է երբեք էլ անձնուհիւստի չէր լինի :

Per éssere venúto tardi, fù escluso (փոխ. *esséndo venúto*).

Coll' insegnáre s' impara (փոխ. *insegnándo*).

287. Ա նախդիրով աներևութիւն տեղ՝ *mandáre բայը գերբայ մը կուղէ . ինչպէս՝*

In più parti per il mondo mandò cercándo, se, etc.
(փոխ. *mandò a cercáre*).

Ընտարհիւս չորս գին խաւրեց փնտռելու համար, որ և չէր կյանքի տարի չէր տեսնուիլ .

Mandò pregándola, che venísse (փոխ. *mandò a pregárla*).

288. Թէ որ գերբայէն յառաջ *andáre, stáre, veníre* չէղորդ բայերը գրվին՝ կընշանակեն գործքի մը շարունակութիւնը, զորօրինակ՝

Egli andáva cercándo il suo libro (փոխ. *cercáva il suo libro*).

Սիրինակ իր գիրքը փնտռելու վրայ էր .

Պէր գիտնելու թէ ինչպէս յարմար էր :

Sto scrivéndo — pensándo (փոխ. *scrivo, penso*).

Egli si venne accorgéndo (փոխ. *egli s' accórse*).

289. Երբեմն ալ աս չէղորդ բայերուն գերբայները՝ ուրիշ բայերուն գերբայները իրենց խնդիր կառնուն, ինչպէս՝

Andándo cogliéndo per i campi certe erbe (փոխ. *mentre andáva cogliéndo*).

Երբոր դաշտերէն խոտեր ժողովելով կերթար .

Չուն լարելու ժամանակն օր լուրի կ'աւելիէ ինչպէս :

Venendo esaminando ogni cosa, se ne accórse
(*փոխ*. mentre veniva esaminando).

290. Այբբեմն ալ օժանդակ բայերուն գերբայը
ընդունելու թեանց առջև զօրութեամբ կըդրվի (*արև* 279),
ինչպէս՝

E detto questo se n' andò (*փոխ*. avendo detto).

Ըսելով ասի գնաց. Պահանս արեւից՝ ինչպէս:

Unitisi agli altri s' oppósero (*փոխ*. essendosi uniti).

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Բ

Համայնութեան խորհրդին վրայ:

291. Իտալերէն շարագրութիւնը երկու տեսակ է,
հանոնսար կամ պարզ (*costruzione sémplíce*) ու ան-
հանոն կամ շքուն կամ յեռուար (*costruzione figu-
ráta*).

292. Կանոնաւոր կըսվի շարագրութիւնը, երբոր
ամմէն մասունք բանի իրենց կարգաւ կըդրվին, այսինքն՝
նախ առաջ՝ անուն բային իրեն ածականովը ու յատ-
կացուցիչովը թէ որ ունի, ետքը՝ բայը իրեն անմիջա-
կան մակբայովը ու խնդիրներովը, ամմէնուն ետեւէն
նախադրութիւնը իրեն խնդիրներովը և այլն, ինչպէս
կերևայ աս խօսքին մէջ

*Quel ricco mercánte di Lipsia manderà dománi
infallibilmente il suo primo amanuense alla
vostra casa per réndervi il danáro affidáto-
gli tempo fà.*

Ի հպստտութեան հարուստ վաճառականը՝ վաղը ստուգիւ-
պիտի խաւրէ քու տունդ առաջին գրագիրը՝ վճարե-
լու համար քեզի շատոնցիմէ իրեն տուած ստակըդ:

Ի ինչպէս ինչպէս ու զիսկին պարզութեամբ ետեւէն ել ելլիւնք
Եւրոպայում գրեւորէ պաշտօնաւորները անհիշելի
չօրհանդէսներէն օրհանդէսներէն արեւելի եւ արեւմտի
չօրհանդէսներէն օրհանդէսներէն:

Չէր ունենար աս ազգեցում թիւնը, թէ որ բնական կարգաւ ըսէր՝

O cuore amato molto, ogni mio ufficio è fornito verso te, nè mi resta più altro a far, se non di venire a fare compagnia con la mia anima alla tua.

Գ Լ Ո Ի Խ Խ Գ

Վերախնայման յեւրոսն զուր :

294. Երբու կերպ է քերականական ձևը, զիւրն (ellissi) ու աւելումը (pleonásmo).

295. Օկողումն կրպի, երբոր բացայայտութեան ու վայելութեան համար խօսքին մէջ բառ մը կրպակսի, ինչպէս դրինք համաձայնութեան մէջ իւրաքանչիւր կանոնաց տակը, բայց՝ հոս ամէնն ալ մէկէն ՚ի մէկ կարգացողին առջև բերելու համար համառօտիւ գնենք :

1) () Երևումի զիւրն գոյալման անոսն :

<p>Cadér da alto; scéndere al basso (զարուլեամբ իմուոցո).</p> <p>Éssere da molto (mérito).</p> <p>Éssere da poco (prégio).</p> <p>Levársi, alzársi (dal letto).</p> <p>Durár molto, poco (tempo).</p> <p>Di doménica (nei giòrni di Doménica).</p> <p>Era di giòrno (in tempo di).</p>	<p>Or teme del pópolo (d' ira).</p> <p>Avéva domandáto il Vés-covo di questi (la compagnia di questi).</p> <p>Per avér sino a quello speráto (a quello momento).</p> <p>Tutto il pópolo a una chiédeva per capitáno Agrícola (a una voce).</p>
--	--

2) Օգնութիւն թոյլ :

Non éssere disattento
(non devi).

Vía di quà (vía va di
quà).

Nel suo mortório févero
i soldáti per lo duólo
e piánto nuóva sedi-
zióné, e non v'era chi
quietárla (potésse).

Maravíglia, che sei sta-
to una volta sávio (ma-
ravíglia è).

Volentiéri (la farò vo-
lentiéri).

Bene (va bene).

Che maladétta sia l' ora
ch'io prima la vidi (de-
sidero che mala).

3) Օգնութիւն անբերանութիւն ընդհանրութեան :

Egli giúnse fin là, ma
più avánti non potè,
o non volle (andáre —
fare).

Io andrò per li tuoi fra-
télli (chiamáre).

Mandáre per una cosa
(per préndere una cosa).
Mísero! a che son io
(ridótto).

Avvéne, che Calandrí-
no quivi venne per ac-
qua (per préndere).

4) Օգնութիւն շարժման :

Teméva non gli avve-
nísse alcun male (te-
méva che).

Quantúnque fosse cir-
condáto da ogni parte,
se ne fuggì (pure se
ne fuggì).

Siccóme teméva di qual-
che mala ventúra, non
volle restáre (così non
volle restáre).

Il tempo mináccia, con-
viéne affrettárci (per-
ciò conviéne).

Անբերանութեան վրայ :

296. Աւելորդութիւնը զեղջման հակառակն է,
ինչպէս որ անոր մէջ բացայայտութեան ու վայելու-
թեան համար բառ մը կրպակսի, նոյնպէս ասոր մէջն ալ
նոյն պատճառի համար բառ մը կաւելնայ :

2) Որ այնպէս-լեւան համար գործածված ասելաբանի մասին կրկնէր ասինք էն (ripiéni di vezzo — di elegánza).

Egli, ei, ella, այլ և համաօրոն-լեւան համար egli էն
 Գլի, և ella էն Գլա.

A me pare *egli* ésser certo, che, etc.

Gli era in questo ostélllo una donna védova.

Esso. — lui, lei, loro, noi, voi Գլեւան-ննէրան
 հէր կողմէլը, այդէն՝

Esso lui, *esso* lei, *esso* loro էսսյն.

Con. Stássi *con* meco, *con* seco, *con* esso teco.

Si. Oltre a quello che' egli fu óttimo filósofo
 morále, *si* fù egli leggiadríssimo e co-
 stumáto. *Si* è tanta la benignità di Dio.

Non. Cominciò a temére, che il fatto *non* an-
 dásse a riúscir male.

Dúbito che *non* vénga oggi.

Mi, ti, si, ci, vi, ne. Io *mi* credéva, che voi fo-
 ste un santo.

Essi *se ne* son pártiti. *Ti* giáci e dormíviti.

Io, tu. Io il so ben *io*, quel che farò.

Che *ti* senti *tu*?

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Գ

Ուղղագրութեան վրայ:

297. Ուղղագրութիւնը՝ որ խտալերէն *ortografía* կըսվի, կըսորվեցընէ ուղիղ գրել ու սնսխալ արտասանել ամեն բառը ու խօսքը իւրաքանչիւր լեզուին սովորութեան համաձայն:

298. Ուստի երկու է ուղղագրութիւնը, ուղղագրութեան բառից ու ուղղագրութեան խօսից կամ արհեստ-լեւան:

1) Ուղղագրութիւն Բառացի :

299. Բառացի ուղղագրութիւնը սորվելու համար մտադրութենէ ուրիշ աղէկ կանոն չիկայ : Բայց կը գտնուվին շատ բառեր, որ երբեմն աս՝ և երբեմն ան գրով կը գրվին, որ ըստ Գէր կըսվի, որոնց վրայ կարգաւ խօսինք :

- Ի ծորդ են՝ b, v ուստի կը գրվի serbáre և serváre.
 — d, t ու կը գրվի etáde և etáte.
 — l, i լատինէն առած բառերուն մէջ, ինչպէս՝ fióre և flore, témpio և templo.
 — n, m, l աս b, m, p գրերուն առջև և բարդ բառերուն մէջ, ինչպէս՝ Giambattísta փոխ. Gian Battísta, colla փոխ. con la.
 — p, v, ինչպէս՝ copérta և covérta, sopra-stáre և sovrastáre.
 — r, d, l, j, ինչպէս՝ raro և rado, peregríno և pellegríno, paro և pajo.

Թէ որ խառն s ով սկսած անուններէն առաջ բաղաձայն գրով լմնցած բառ մը ըլլայ, ին վրայ i գիր մը կաւելնայ, ինչպէս՝ con istupóre, per ístringérlo, non íspéro.

Յատուկ անունները ազատ են աս կանոնէն, ուստի չըսվիր Con Istéfano, հասցա con Stéfano. Ըս stimáre, státe, squisitézza բառերը փոխանակ iի e գիր մը կանոն, որնոր կը ծատման համար կորսնցուցած էին, ինչպէս՝ in estáte, in estimáre ևսլն :

Թէ որ ճէն առաջ լմնցած բառը ձայնաւոր մը կը վերջաւորի՝ ան առենը պէտք չէ i գիրը եւելցընել, ուստի աղէկ չէ գրել Ի istéssó ինչպէս կընեն շատերը, սլլ lo stéssó.

Ղարձեալ խառն s ով սկսած անունները՝ Թէ որ in կամ con նախադրութիւններով բարդ բառ մը կաղ մելու ըլլան n գիրը կը կորսնցընեն, ինչպէս ístínto փոխ. ínstínto, conspiráre փոխ. conspiráre.

Ս գիրը բանաստեղծութեան մէջ՝ օ ձայնաւոր գրին քով կրկորսվի, սյսպէս՝ core փոխ, cuore, novo փոխ. nuóvo.

Ի ծորդ են՝ z ու c, ինչպէս՝ uffizio և ufficio, spézie և spécie.

Ըստ ալ պէտք է գիտնալ որ, երբոր միավանկ կամ բաղմամբանկ բառերը ուրիշ մասնիկի մը հետ կը միանան՝ սովորաբար յետագաս բառին սկզբնատառ բաղաձայն գիրը կը կրկնուի ու կրկնելու սովորական մասնիկները ասոնք են՝ a, da, ciò, che, fra, tra, già, colà, costà, ò, e, n, si, su և այլն. ինչպէս՝ acciò daccchè, acciocchè *fralle*, *giammai eppúre*, *ovvéro*, *sicchè*, *sulla* և այլն:

Ըսոր հակառակը երբեմն ալ բարդ բառերուն մէջէն ձայնաւոր գիր մը՝ ուրիշ ձայնաւորի մը հանդիպելուն համար կրկորսվի, ինչպէս՝ *sovrumáno*, *sottinténdere* փոխ. *sovra umáno*, *sotto inténdere*. Երբեմն ալ չի կորսվիր, ինչպէս՝ *arcie loquentíssimo*, *dolciamaro*, *proávolo*, որոնք պէտք է վարժութեամբ սորվիլ:

Իսպից բաւական չէ լեզուագետի մը գիրերը աղէկ ու անսխալ գրել, պէտք է միանգամայն ասոնք աղէկ արտաբերել ու կարգալու ատենը բառը կամ խօսքը մէկը մէկալէն բաժնել ըստ վայելչութեան տեղւոյն շեշտելով, բթելով, երկնցնելով, սղելով կամ բոլորովին հանգիստ տալով, անոր համար հարկաւոր է կէտադրութիւնը, որ ուղղագրութեան միւս մասն է, ու տրոհութիւն կըսվի:

2) Տրուհի-Էի-ն:

300. Այնտադրութիւնը ինչ բան է ու քանի կը բաժնուի առջի մասին մէջ (էրէ՝ 5) խօսեցանք, նոյնպէս հոն մեկնեցինք ինչ բան է շեշտը ու ապաթարջը ու երբ կը գործածվին. հոս ալ խօսինք հիմա մնացածներուն վրայ:

1) Սորուիւրը՝ որ ասանկ (,) նշան մը է, կը ծա-

ուայէ պարբերութեան մէջ խօսք մը ուրիշ խօսքէն զտեւելու համար, որոնք առանձին առեալ իմաստ մը չեն խտար, ու կըրցըրնէ խօսքին քիւմը հանգիստ տալ առանց մեծ շունչ առնելու :

2) **Կէրպիւրիւրէրէրէր** (;) կըրգրվի այնպիսի խօսքերուն ետեւը, որոնք թէպէտ և առանձին առեալ կատարեալ իմաստ մը կուտան, բայց կըրցըրնեն, որ հարկաւորապէս ետեւի խօսքէն կախում ունին, ուր ստորակէտէն աւելի պէտք է հանգիստ տալ խօսքին :

3) **Սիւրմիւրմիւր** (:) կըրգրվի, երբոր խօսքին իմաստը թէպէտ ամբողջ է, բայց ուրիշ ամբողջ խօսքին մասն է, ուր առջիններէն աւելի պէտք է հանգիստ տալ խօսքին :

4) **Սիւրմիւրմիւր** (.) կըրգրվի, երբոր ամբողջ խօսքը ըմբացած՝ անոր ետեւէն ուրիշ խօսք մը կըրսկսի :

5) **Հարցաւոյն** (?) չիղրվիր հարցական բառին վրայ ինչպէս մեր լեզուին մէջ, հապա հարցական պարբերութենէն ետեւ : 'Կոյնպէս'

6) **Օւրմիւրմիւրմիւր** (!) ալ, հարցական նշանին պէս միշտ զարմացական պարբերութենէն ետքը կըրգրվի :

7) **Վիւրմիւրմիւր** (, [] բառ մը կամ խօսք մը ուրիշ բառերէն կամ խօսքերէն զատելու կամ մեկնելու համար կըրգործածվի :

Ըստ ամեն վերը գրած տրոհութեան նշանները կըրտեսնես սա օրինակներուն մէջ :

Come ho io da fare (disse un giovane ad un' uómo attempáto e pien d' esperiénza) per far fortuna? Per quanto, io so, rispóse questi, ci sono due o tre espediénti, de' quali vo' ben lasciárvene la scelta. Siáte intrépido e valoróso dinánzi al nemíco, disprezzáte i pericoli e la vita istéssa; voi saréte colmáto d' onóre, di títole di gradi e di pensióni.

Che terríbil cosa è la peste! dicéva un cavalliér preoccupáto della sua nobilitá: non è sicúra nemmén la vita d' un gentiluómo.

304. Կան քանի մ' ալ տրոհուածեան նշաններ, ինչպիսի է Էսպերանտո (. . .) որ կրցրցընէ խօսքին կախ մնալը կամ խօսքին մէջէն կտոր մը դուրս ձգվիլը. « Էսպերանտո » (—) որ պարբերութիւն մը ուրիշ պարբերութենէն զատելու կամ ըսվածը մտածելու՝ ժամանակ տալու համար կրգործածվի. շտրիկով (« ») որ դրսէն առնելով խօսքին սկիզբը ու վերջը կրդրվի. Էսպերանտո (-) որ տողերուն ծայրը չիմնցած բառերուն վանկին առջին կրդրվի՝ միւս տողի վանկին հետ միացընելու համար, որ նաև տողադարձ կրսվի: Տողադարձին կանոնները ասոնք են՝

Թէ որ երկու ձայնաւորին մէջ բաղաձայն գիր մը ըլլայ՝ վարի տողը կանցնի, ինչպէս՝ a — mi — co, di — vi — no. Բարդ բառերը աս կանոնին տակ չեն խնար, ուստի չիբաժնրվիր di — singanno, ma — lagévole, այլ dis — inganno, mal — agévole.

Թէ որ երկու բաղաձայն ըլլայ՝ մէկը վերի տողին ծայրը պէտք է թողուլ, և մէկալը վար անցընել, ինչպէս՝ pat — teg — gia — re, af — fan — no.

Թէ որ երեք բաղաձայն ըլլայ՝ մէկը միայն վերի տողը կրմնայ, իսկ միւս երկուքը վարի տողը կանցնի, ինչպէս՝ om — bra, sem — pre.

Եթէ որ երկու կամ երեք բաղաձայններուն մէկը s է՝ ամմէն բաղաձայններն ալ վարի տող կանցնին ու ձայնաւորը մինակ կրմնայ, ինչպէս՝ di — sprezzo, que — sto, a — spétto, pe — sce.

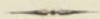
Երկրորդաւ ձայնաւորը մէկը մէկալէն ոչ երբեք կրբաժնրվի, ուստի չի գրվիր pi — a — cére, sci — o — gliere, gi — uóco, այլ pia — cére, scio — gliere. giuó — co.

Սըրջապէս՝ պէտք է զգուշանալ, որ չըլլայ թէ տողին վերջը ապաթարց նշանաւ բաղաձայն բառ մը մնայ, այսպէս gl' — doléa. Բայց թէ որ բառը ձայնաւոր գիրով մը կրվերջանայ տողին վերջն ալ կրնայ մնալ, այսպէս՝ de' — libri, ne' — libri.

Ս, Ե, Բ, Գ.

Լձախման անոնն	32, 147, 157	Արաւորական Բայ	80, 171
Լճաբնութեան	2	Արաւորակերպ շէշոր	88
Լճերեւոյթ	178	Համայնյան-Լէնն	135
Լճիանան Բայ	102	Համայնյան-Լէնն կարգ	180
Լճարշ յօդ	26	Հայրական Հոլով	142
Լճանն	9	Հոլովաներ անոնանց	18
Բազմաբանական	33, 150	Հոլով անոնանց	18
Բայ	49	Սնկեայ	127
Բայերանն 4 ընդդրո-Լէն-		Սնանական անոնն	45
նը	65	Սնաններ Բանկ	8
Բայտառական	20, 142	Սնկերկո-Լէնն	133
Գերադրական	34, 151	Տօդ	19, 145
Գործկական	20, 144	Նախադրո-Լէնն	123
Գերանոնն	41, 158	Ներածո-Լէնն	1
Գերեւոյ	178	Ներգոյական	20, 144
Գեղեցիկ	121	Շաղկապ	131
Գրական	33, 150	Որոշեալ յօդ	19, 145
Օգրգոս-դէ Բայ	102	Ուղղագրո-Լէնն	184
Րեզուաներ-Լէնն	176	Ուղղական Հոլով	135
Թիւ անոնանց	12	Չեզոր Բայ	84
Թառական անոնն	38, 153	Սեռական Հոլով	20, 138
Խնդրատո-Լէնն ածական		Սեռ անոնանց	9
նաց	157	Տրական Հոլով	20, 141
Խնդրատո-Լէնն Բայից	168	Տրահո-Լէնն	187
Կերադրո-Լէնն	5, 187	Վերականական յե	182
Կոչական	144	Օժանդակ Բայ	51

3 5 1 6 4 0 1 5 6 4

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ճ Ա

Կ Բ Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Գ Ո Ր Ծ Ն Ե Կ Ը Ն
Ի Տ Ե Լ Ե Կ Ը Ն Լ Ե Օ Ո Ւ Ի Ը Ս Ի Ի Ը Բ Ը Ն Զ Ի Ի Բ
Կ Ը Ն Ո Ւ Ն Ե Յ Բ Ե Ի Ը Կ Ը Ն Ո Ւ Թ Ե Ը Ն

Ուղղակիան հուշ (ԳԼ՝ ԸԼ՝ 144).

1.

Սարգը կառաջագրէ ¹, ու Մստուած կըկարգագրէ ² :
Ուր որ ամօթ չիկայ ³, պատիւ (ալ) չիկայ : Մամեն
սկիզբը դժուար է : Մղէկը ⁴ աղէկ է, բայց շատ աղէ-
կը ⁵ կըգերազանցէ ⁶ : Հայրը կուլայ, ու տղան կըխնայ :
¹ Propórrre, ԶԷԸ. ² dispórrre, Զ. ³ mancáre, շ. ⁴ il buó-
no, ⁵ il migliore, ⁶ vincere.

2. (ԳԼ՝ 145).

Լսս փութացան ¹ չեմ մի : Ինչո՞ւ համար դուք չէք
խօսիր բարձր ձայնիւ ² : Լսս մարդը դուն ճանչցար մի :
Լնի քեզմէ չառաւ ³ մի աս թուղթը : Գուք ժամը քա-
նիին կերթաք կերակրոյ ⁴ :

¹ Diligénte, ² ad alta voce, ³ ricévere, Զ. ⁴ pranzo,
pranzáre.

3. (ԳԼ՝ 146).

Ինութիւնը ¹ ժամանակը ու համբերութիւնը աս
աշխարհքիս շատ մեծ բժիշկն են : Ուր որ ² բռնութիւնը
³ կըտիրէ (հոն) օրէնք ու իրաւունք ⁴ տեղի չեն ունե-
նար ⁵ : Լնցեալը ու սպառնին միշտ մեզի կերևան ⁶ ներ-
կայէն աղէկ :

¹ Natúra, ԷԳ. ² la dove, Գ. ³ forza, ԷԳ. ⁴ ragióne, ԷԳ.
⁵ avér luogo, ⁶ parére, շ.

4. Սեփական հոլով (տէ՛ւ 154) :

Կենաց բողոքները ¹ սուղ ² են : Հովին սաստկութիւնը ³ հանեց ⁴ ծառերը : Աղքատութիւնը ծուլութեան վարձքն ⁵ է : Գիմաց տեսիլքը ⁶ հոգւոյն հայելին է : Պարտիզին տէրը ⁷ հոս չէ : Արկնից աստղները, օղին ⁸ թռչունները, ծովին ձուկերը Աստուծոյ գործքն ⁹ են :
¹ Momento, տր. ² prezioso, առ. ³ furóre, տր. ⁴ sradicare, ներ. ⁵ premio, տր. ⁶ fisonomía, էգ. ⁷ padrone, տր. ⁸ ária, էգ. ⁹ ópera, էգ.

5. (տէ՛ւ 159).

Գերծակը ¹ կուղէ ինը կանգուն ² չուխայ ³, տաս վերկու հաս ⁴ կոծակ ⁵ և կէս ունկի ⁶ ասրշում ⁷ : Խաւրէ բերելու մէկ գլուխ ⁸ շարքար, ու երկու լիտր ⁹ խահվէ : Ան ձիերուն բազմութիւնը ¹⁰ որնոր կըտեսնես՝ իշխանին ¹¹ է :

¹ Sartóre, տր. ² bráccio, տր. ³ panno, տր. ⁴ una dozzína, ⁵ bottóne, տր. ⁶ óncia, է. ⁷ seta, է. ⁸ pane, տր. ⁹ libbra, է. ¹⁰ quantita, է. ¹¹ príncipe, տր.

6. (տէ՛ւ 160).

Պեղորորակ ¹ քաղաքը մեծ Պետրոս (խոյ՛ւեր) թագաւորութեան ատենը ² շինվեցաւ ³ : Առէք աշխարհադրութեան թուղթը ⁴ ու փնտռեցէք Լճտան քաղաքը :

¹ Pietroburgo, ² sotto il regno, ³ fabbricáre, առ. ⁴ carta geográfica, է.

7. Տրփան (տէ՛ւ 161).

Արէկ թուղթ մը գրեցի հօրս ու մօրս : Սի հաւատար ¹ երբէք ² խաղացողներուն ³, շողքորթողներուն ⁴, խաբերաններուն ⁵ ու կեղծաւորներուն ⁶ : Օղյւերուն՝ բանը չիաջողիր ⁷ : Աշկերանները պիտոր հնազանդին իրենց վարպետներուն : Արթանք իրեն հետ Հոովմ :

¹ Prestár fede, ² mai, Ադ. ³ giuocátore, տր. ⁴ adulátore, տր. ⁵ impostóre, տր. ⁶ ipocrito, a ⁷ riu-scíre, շ.

8. (ԳԼԻՆ 164).

Նաւ մը առադաստ բացած ¹ կուգար կոր: Այսօր
 եռանկիւն ² գլխարկ մը գնեցի ³: Տէր Անասիին տղան
 Նէմցէի պէս հագած էր ⁴: Անի կախած ⁵ ժամացոյց մը
 ունի: Տէր Պետրոսը զբաղած ⁶ է թուղթ խաղալու:

¹ A véla, ² a tre corni (becchi), ³ compráre, ն. ⁴ ve-
 stírsi, է. չ. ⁵ a pendolo, ⁶ occupársi, է. չ.

9. Ասոյտալան (ԳԼԻՆ 165).

Անդարտ ¹ գետը իր արունքը ² ծաղկած ունի:
 Ոսկին կրկառավարէ ³ զաշխարհ: Օղջը կը համրէ ⁴ տա-
 րինները, և զօրաւորը ⁵ յաղթանակները ⁶: Ամէն ծաղի-
 կը էն ետքը ⁷ կրկորանցընէ հոտը: Աւելի դիւրին է գովել
 զաղքատութիւնը, քան թէ քաշել զանի ⁸:

¹ Tranquillo, ա. ² riva, է. ³ gobernáre, ն. ⁴ nu-
 meráre, ն. ⁵ il forte, ⁶ vittória, է. ⁷ al fin, Գ.
⁸ supportárla.

10. Բացառալան (ԳԼԻՆ 166).

Այս իմացայ հօրմէն, և ոչ տղաքներէն: Թաւուներ վան-
 դակէն ¹ ելաւ: Ուտօն կուգան կոր աս տէրերը. ոմանք
 ետ կը դառնան ² որսէն ³, ոմանք պտրտելէն ⁴ և աս վեր-
 ջինները ձուկ որսալէն ⁵: Այս կը սպասեմ կառուցուէն ⁶
 թուղթ մը, որնոր երեք ամիսէն ետև Անդոն է:

¹ Gábbia, է. ² ritornáre, չ. ³ caccia, է. ⁴ passég-
 gio, աբ. ⁵ pescáre, ն. ⁶ Carlo.

11. (ԳԼԻՆ 167.)

Այս ամէն օր կերթամ տէր Պետրոսին, ինչու որ
 անոր քովը կը տեսնեմ, կիմանամ և կը սորվիմ ամէն
 տեսակ բանը ¹: Գնա՛ տէր կղեմեսին, ու ըսէ՛ անոր որ
 աս իրիկուն ² ինձի գայ: Օտառան գնաց կօշկակարին ³
 ու դերձակին, և երբոր կը դառնայ ⁴ բժշկին պիտի
 խաւրեմ:

¹ Ogni sorta di cose, ² stasera, Գ. ³ calzolajo, աբ.
⁴ al suo ritórno.

12. Գործալան (ԳԼԻՆ 172).

Այս անի շիւշտացուցի ¹ հիչ մէկ խօսքով ²: Ատե-
 նով ու համբերութեամբ կը սորվի ամէն բան: Սար-

դը՝ իր կենաց առաջին մասը պիտոր անցնէ ³ մեռելոց
 հետ, երկրորդը՝ կենդանեաց ⁴ հետ, ու ետքինը իրեն
 հետ ⁵ : Հայրը տղաքներովը գեղ գնաց :

¹ Offéndere, ա. ² alcuna paróla, ³ deve passáre,
⁴ vivo, ա. ⁵ se stesso.

13. Երբեքսիտն (տէս 173).

Ողորմելները ¹ կըգանեն (երէնց) մտիթարութիւ-
 նը ² համբերութեան մէջ : Վոյրս խցին մէջ չէ, անի-
 կայ կամ խոհակերոցը ³ գացած պիտոր ըլլայ ⁴ կամ գի-
 նետունը ⁵ : Մարդը ոչ երբէք աղէկ կըձանցըվի, բայց
 եթէ ⁶ խաղու, բարկութեան ⁷ ու գինովութեան ⁸ մէջ :

¹ Gli infelici, ² consolazione, է. ³ cucina, է. ⁴ sará
 andáta, ⁵ cantina, է. ⁶ che, շու ⁷ cóllera. էր.
⁸ vino կամ ubbriachézza.

14. Per և su նուրբերնեբոն վրայ (տէս 54, 269).

Ընկիւյ անտառէն ¹ անցաւ և ոչ գեղէն ² : Թըռ-
 չունը երբեմն ³ յարկի վրայ էր, ու երբեմն ծառի վրայ :
 Ըստոր երկայն պտոյտք ⁴ մը ըրինք պատնիշին ⁵ վրայ :
 Ընկիւյ ծախեց իր ձին, երեք հարիւր Փիօրինի :

¹ Selva, էք. bosco, ա. ² villaggio, ա. ³ ora, Գ.
⁴ passeggiáta, է. ⁵ bastione. ա.

15. Երբեքի Եսուբեր :

Վրոնլանտացոց ¹ զբաղմունքը ձկնորսութիւն ու
 որս է : Աինները կօգնեն ² իրենց երկիններուն ³ երբոր տան
 մէջ գործք մը չեն ունենար : Ըյծեմունք ⁴, նապաս-
 տակք, ծովու շուները ու ձուկերը իրենց գլխաւոր ապ-
 րուսան ⁵ են, ջուրը ու պալէնայի եղը ⁶ իրենց ըմպելի-
 քը ⁷ : Վրոնլանտացոց զգեստը կըկայանայ ⁸ նեղ բաձ-
 կոնի ⁹ մը վրայ, (սրնոբ) շինված (է) ծովային շան մոր-
 թէն ¹⁰

¹ Gronlandése, ² prestar ajuto, ayudáre (Հյ. էս-պէ)
³ marido, աբ. ⁴ daino, աբ. ⁵ alimento, աբ.
⁶ oglio di baléna, ⁷ bevánda, է. ⁸ consistere, շ.
⁹ giubbóne, աբ. ¹⁰ pelle, է.

16.

Չորս բան կոյ շատ յարգելի ¹ կենաց երջանկու-
թեան համար. առողջութիւն ², հոգւոյ խաղաղութիւն ³,
բաղւի բարիք ⁴ ու բարեկամները: Մարդիկներուն աշ-
խարհք կոչմիլը ⁵ ճանչնալու համար է զճշմարտութիւնը,
սիրելու համար զգեղեցիկը, ուզելու համար զբարին, ու
գործելու համար շատ աղէկը ⁶:

¹ Stimabile, ա. ² salute, sanità, է. ³ quiéte, է.

⁴ bene, ա. ⁵ vocazióne, է. ⁶ óltimo, ա.

17. (ԳԷ՝ 176 ա).

շաց, ընդեղէն ¹ և ջուր էին անապատականնե-
լուն ² մինակ կերակուրը ³: Տուէք անոր գինի, հաց
ու միս ու ինքը ասոնցմով գոհ կըլլայ ⁴: Արէկ իրիկուն
իրեն բերել առաւ ⁵ գարեջուր ⁶, պանիր ու ընկոյզ:
Կուզէի հիմա գրել թուղթ մը, բերէք ինձի թանաք ⁷,
գրիչ, թուղթ, ու կնքելու մոմ ⁸:

¹ Legúme, ա. ² eremita, ա. ³ alimento, ա.

⁴ ne sarà contéto, ⁵ farsi portáre, ⁶ birra, է.

⁷ inchióstro, ա. ⁸ cera di Spagna.

18. (ԳԷ՝ 176 Բ).

Ադրիական ¹ ծովուն ձուկերը շատ համով ² են:
Պետրոս կըկարգայ Գողէպվայ ³ խաղերը ⁴: Աւ չու-
նիմ ⁵ ոչ ոսկի և ոչ արծաթ: Վու տիրոջը քոյրը
երէկ մեռած է: Աւրոպա ⁶ Ափրիկէն ⁷ աւելի բազմա-
մարդ է ⁸:

¹ Mare Adriáco, ² saporító, ա. ³ Cozzebue, ⁴ com-
média, է. ⁵ non ho più, ⁶ Europa, ⁷ Africa,
⁸ popoláto, ա.

19. (176. Գ.)

Անիկոյ աղվոր պալատներ ունի: Աղէկ լուրեր ¹
ունիմ ձեզի տալու ²: Անիկոյ ունէր բարեկամներ,
ճանչվորութիւններ ³ ու աղէկ յանձնարարութիւններ ⁴,
անոր համար նաև բազմ ⁵ ունեցաւ շուտով մը խնդրած
պաշտօնը ⁶ ընդունելու ⁷: Ան գիրքը զարմանալի բաներ
կըպատմէ ⁸:

¹ Nuova, novità, է. ² da darvi, ³ conoscénza, է. ⁴ raccomandazióne, է, ⁵ vantággio, տր. ⁶ posto, տր. ⁷ ottenére, ն. ⁸ trattáre, ն.

Ածական անուանոց շրջան :

20. (տէս էէ- 178).

Գեղեցկութիւնը կընմանի ¹ գեղեցիկ վարդի ու սրանչելի ² ծիածանի ³ : Տեսար մի դուն դրացւոյն ⁴ քառանկիւն ⁵ պարտէզը, երկար մարգագետինը ⁶ ու բարձրր տունը : Վաղաքավար ⁷ ու փութաջան աչկերաները պարգև կընդունին ⁸ :

¹ Rassomigliare, չ. ² magnífico, տ. ³ arcobaléno, arco celéste, տր. ⁴ vicíno, տր. ⁵ quadrato, տ. ⁶ práto, տր. ⁷ morigeráto, տ. ⁸ ésser premiáto.

21.

Շատ փութով ու անխոնջ ¹ աշխատութեամբ ² կըրցաւ ³ զարմանալի բաներ ընել ⁴ : Իմաստուն մարդիկներէն ոմանք կարծեցին, որ աշխարհքս կըդառնայ ⁵ : Անիկայ իմացուց ⁶ իր հարուստ եղբորը իր բազմութիւ ⁷ ընտանեաց ⁸ ողորմելի ⁹ վիճակը :

¹ Istancábile, տ. ² assiduità, է. ³ giúgnere, չ. ⁴ compíre, ն. ⁵ giráre, չ. ⁶ notificáre, ն. ⁷ númeroso, տ. ⁸ famígliá, է. ⁹ compassionévole, տ.

22. (տէս 184, 156, ծան. ւն.)

Աշխատաւոր ¹ անձանց քաղցր են ամմէն զուարճութիւնները ², իսկ դատարկներուն ³ ամմէն բան ձանձրութիւն ⁴ կըբերէ : Սեր քաղաքը քարէ կամուրջ մը ունի, ձերինը ունի մինակ մէկ հատ մը փայտէ : Անտոյն ընդունեցաւ Ինտոնէն ոսկիէ ժամացոյց մը ու արծաթէ սուր մը :

¹ Laboriósó, տ. ² divertiménto, տր. ³ oziósó, տ. ⁴ noja, է.

Ածականաց աստիճաններուն շրջան :

23. (տէս էէ- 186).

Իմ գլխարկս այնպէս մեծ է, ինչպէս իրենք : Ափրիկէ այնչափ բազմամարդ չէ, որչափ Աւրոպա : Իմ

խուցերս այնպէս պայծառ ¹ չեն, ինչպէս քուկիններդ :
 Ըս ծառը այնպէս շիտակ ² է, ինչպէս միւսը :

¹ Chiáro, ա. ² dirítto, ա.

24. (ա՛ւս 188, 70).

Ըս չուխան աղէկ է, բայց անի աւելի աղէկ է :
 Տուէք անոր աւելի հաց ու քիչ միս : Լոնդրա Փարիզէն
 աւելի մեծ է : Լոմ խուցս քուկինէդ քիչ լուսաւոր
 է : Պետրոսը ինձմէ աւելի աւտղջ է : Ինձի աւելի ասի ¹
 սիրելի է ² քան թէ անիկայ ³ :

¹ Questo qui, ² mi piáce, quello là.

25. (ա՛ւս 193).

Ըմաւը (որո՞ւր) տարւոյն եղանակներուն ¹ մէջ շատ
 օգտակարն (է) մեղի կրցրցընէ յայտնապէս ² Ըստուծոյ
 նախախնամութիւնը ³ : Լոնդրա Լարոպայի քաղաքնե-
 րուն մէջ ամմէնէն մեծն է : Ըս մարդը ամմէն մարդիկ-
 ներուն մէջ աւելի բաղդաւորն ⁴ է : Ըս քաղաքը շատ
 աղէկ է, շատ աղվոր շինված է, ու շատ զուարճալի ⁵
 շրջականեր ⁶ ունի :

¹ Stagióne, է. ² evidentemente, ³ providénza, է.
⁴ avventuróso, ա. ⁵ améno, ա. ⁶ contórno, աբ.

26. (ա՛ւս 195).

Շունը՝ կենդանեաց մէջ մարդուն աւելի սիրելի ¹
 ու օգտակար է : Շատ օգտակարները՝ որսոյ շուներն ²
 են, ու անոնք՝ որոնք պահպանութիւն կրնեն ³ մեր անե-
 րուն գիշերվան ատենը ⁴ հաշելով ⁵ : Կան նաև ⁶ մեծ
 շուներ (որո՞ւր) կոչված (էն) ոչխարի շուներ ⁷, որով-
 հետև կրպահեն ու կրպաշտպանեն ոչխարները ⁸ գայլե-
 րուն ⁹ դարանքներէն : ¹⁰

¹ Affezionáto, ա. ² cane da caccia, ³ fare la guar-
 dia, ⁴ in tempa di notte, ⁵ latráto, աբ. ⁶ v' ha
 pure, ⁷ pecorájo, աբ. ⁸ pécora, է. ⁹ lupo, աբ.
¹⁰ insidia, է.

Թխախիտն անուանելուան ջրայ :

27. (ա՛ւս 197, 80).

Սինչուկ հիմա ¹ կրճանչանք տասնըմէկ հատ միայն մո-
 լորակ : Ընիկայ երկու տունի տէր ² է : Ըտ բանը ես չորս

Հողիէն ըսեցի: Զին Ագիպտացւոց ատենը ³ կըտրվէին իւրաքանչիւր զինուորներուն՝ բաց ՚ի ⁴ կտոր մը երկիրէն ամսէն օր ՚հինգ լիպրայ հաց ու երկու լիպրայ միս, ու քիչ մը գինի:

¹ Fin ora, ² propietario, ռ. ³ presso gli antichi Egizj, ⁴ oltre, ԶԻ. (Հյց. ԻՊ-ԿԷ.)

28.

Նոսումայ առաջին թագաւորը Նոսուրս ¹ եղաւ, երկրորդը՝ Աուսմ Պոմպիլիոս ²: Առաջին պունիկեան ³ պատերազմէն մինչուկ կարթագինեայ ⁴ կործանումը ⁵ տասներու թը տարի անցած էր: Առջինէն մինչուկ երկրորդ պունիկեան պատերազմը քառասունըութը տարի կը հաշուէին ⁶ և երկրորդէն մինչուկ երրորդին վերջը եօթանասուն տարի կը համրէին ⁷:

¹ Romolo, ² Numa Pompilio, ³ punico, ռ. ⁴ Car-tagine, ⁵ distrucióné, Է. ⁶ contáre, Զ. ⁷ com-putáre, Զ.

29. (ԳԷ՝ 202, 203).

Ժամը քանի կը կարծէք ¹ որ ըլլայ. ժամը քանի է ձեր ժամացուցին վրայ ²: Կարծեմ, որ դեռ երկուք չէ: Տասներեկուկէս է: Չէ հիմա՞՞՞նչ ³ զարկաւ տասվերկուքը: Կըսեմ կոր որ ժամ կը զարնէ, համրեցէք ժամերը: Կէսօր է, կէսօրը քառորդ անցած է: Պալատականի ⁴ մը՝ թագաւոր մը ըսաւ, ժամը քանի է (որոն պարտաւորսն արքայ) ան ժամն է, որնօր հաճելի է ձեր Սնծախառութեանը ⁵:

¹ Créde're, Զ. ² al vostro orologio, ³ in questo punto, ⁴ cortigiano, ռ. ⁵ Vostra Maestà.

30. (ԳԷ՝ 204).

Ժամը քանիին պիտոր երթաք պըտրտելու ¹: Արեքին կէսօրվընէ ետքը: Արբ պիտոր դառնաք տունը. ինը քառորդ անցած ու կը մնանք մէկ տեղ ² մինչուկ տասնուկէս: Արբ կերթաք անկողին. սովորաբար ³ տասներեկին քառորդ մնացած: Այլը կը տեսներվինք ու թը կէսին առարվանց:

¹ Passeggiare, շ. ² insieme. ³ A. ³ ordinariamente, ⁴ A.

31.

Յամին 1714 Կոստանդնուպոլիս մեծ կրակ¹ մը եղաւ։ շխտապիւն հողմը սկսելով² կրակը³ սյնպէս սաստիկ յառաջացաւ⁴, որ երեսուն ժամու միջոցին մէջ սյրեցան⁵ 15,000 տունը չափ⁶։

¹ Incendio, ² ³ essendosi levato aquilone, ³ fuoco, ⁴ fece de' progressi così rapidi, che, ⁵ abbruciare, ⁶ da 15,000 case.

Եւսիան գերանաներան լըայ։

32. (ԳԷ՝ 214).

Եւս անոր կը գրեմ շատ հեղ¹, բայց անի ինձի պատասխան չի տար։ Կը ճանչնամ մի Պետրոսին եղբայրները. հրամմերես, շատ աղէկ զիրենք կը ճանչնամ, ու զանոնք շատ կը յարգեմ²։ Ըսէ մօրդ³ երբ որ զանի կը տեսնես, որ վաղը իրեն խոստացած³ գիրքերս կը բերեմ։

¹ Spesso, ² A. ² stimare, ³ ³ promettere, ³ ն.

33. (ԳԷ՝ 215.)

Օճի կը փնտոես, զեւ չէնէ անի։ Որո՞նք ցըրուց անի տպած գիրը¹. ինձի, քեզի, անոր, ան (Գ՝՝՝), մեզի, ձեզի, անոնց։ Ընտոյնը փախաւ² միշտ չար ընկերներէն, բայց՝ ոչ երբէք իրեն եղբայրները, ուստի աս է պատճառը, որ³ մենք ալ անի դուրս ըրինք⁴ մեր ընկերութենէն⁵։

¹ Stampa, ² է. ² fuggire, շ. ³ ecco perchè, ⁴ escludere, ⁵ ն. ⁵ società, է.

34. (ԳԷ՝ 216, 217.)

Կը նամ մի քեզի աղաչել, որ տաս ինձի¹ աս ջրոյ գաւաթը։ Եւս տեսայ պարտականները² ու ըսի անոնց, ինչ որ ինձի յանձնած էիր³, բայց անոնք ինձի աղաչեցին ըսելու համար ձեզի, որ վաղը պիտոր գան անձամբ ձեզի։ Չեմ կը նար միտքս բերել⁴ ձեզ տեսնելու։ Տուր ինձի մարուր⁵ թաշկինակ մը, որ տամ քեզի աղտոտը⁶։

¹ Porgere, ն. ² debitore, ³ ³ comettere, ն. ⁴ sovvenirsi, է. շ. ⁵ netto, ⁶ ⁶ sporco, ⁶ ⁶.

35. (ԳԼԻՆ 218, 219.)

Եւս փոխ տըւի ¹ անոր իմ գիրքս, ու սյսօր ինձի անիեա պիտի դարձընէ ²: Ենիկայ ունի աղվոր պարտէղ մը, ձեզի զանի ցըցոց մի: Եղբայրը շատ գործք ³ ունի, ու անոր վըսյ ինձի հետ խօսեցաւ ⁴: Եւս չեմ կրնար ձեզի ասի ըսել, որ ճշմարիտ ըլլայ: Գիրքերը քրոջս տըւիր. հրամմերես, անոնք իրենն տուի աս առտու:

¹ Imprestare, Գ. ² rimandare, Գ. ³ affare, Գ. ⁴ me ne ha già parlato.

36.

Վշտը կուզեր երթալ Եննա խաթունին, պատմելու համար անոր երեկվան դիպուածը ¹, բայց ես անոր խորհուրդ տըւի ² չընելու ասի մինչև որ հայրը իրեն ատ բանը չըսեր նէ ³: Ենիկայ աղվոր գիրք մը ունէր ու անի ինձի տուաւ: Ես բանը քեզի կըխոստանամ, ու քեզի կըսեմ, որ չեմ զըջար ⁴ երբէք ասի քեզի խոստանալու համար:

¹ L' avventura di jeri, ² dar consiglio, ³ finchè il padre non glielo abbia detto, ⁴ pentirsi, Է. շ.

Ci ու vi գերանոսնէրան վրայ:

37. (ԳԼԻՆ 223.)

Սարպետը տոնն է մի. չեմ գիտեր, կըկարծեմ, որ դեռ հոս ըլլայ: Գեռ գաստան մէջն է. չէ, ալ հոն չէ: Սենեակի ու Սիլան գացիր մի ¹. չէ, ոչ երբէք հոն (ԳԼԻՆ 223) գացած եմ: Եւս կըզնէի աս ամմէն վաճառը ², թէ որ հոս քիչ մը վաստըկելու բան մը ըլլար: Վննեցի ³ իր հաշիւը ⁴ ու հոն և ոչ պզտիկ սխալ մը ⁵ գտայ:

¹ Essere, ² merce, Է. ³ esaminare, Գ. ⁴ conto, Գ. ⁵ sbaglio, Գ.

38.

Ինչ պիտոր ընես ¹ վաղը սիրելի եղբայր, պիտոր երթաս խաղու տեղ ²: Չեմ գիտեր ես հայրս ինչ պիտոր ընէ, անիկայ թէպէտե ³ խոստացաւ ինձի հոն տանելու, բայց դեռ հոն չի գացինք: Թէ որ հայրս թող տար ⁴ շատ կըբաղձայի ⁵ հոն երթալ: Կուզե՞ս մի,

որ իրեն ըսեմ ու քեզի համար իրեն աղաչեմ. կաղաչեմ սիրելի եղբայր ըրէ ինձի աս շնորհքը, ու անի քեզի չէ չըսեր ⁶ :

¹ Che faréte? ² ridótto, **ար.** ³ bensì, **չ.** ⁴ permétere, **ն.** ⁵ avér vóglia, ⁶ egli non ricuserà.

Ne գէրանումն չըսյ :

39. (ԳԼԵ՝ 224.)

Տանձ գնեցի ու անկէ երկու հատ կերայ, ու զանոնք շատ աղէկ կը գտնեմ, կուզէք մի անկէ քանի մը հատ ¹ : Կաղաչեմ տուէք ինձի անկէ ու շատ շնորհակալ կը լլամ ² ասոր համար ձեզի : Շատ աղէկ, առէք անկից որչափ որ կուզէք նէ : Ընիկայ անցեալ ³ տարի շատ ծառայներ ունէր, հիմա չեմ կարծեր որ ալ զանոնք ունենայ :

¹ Alcuno, ² éssere obligáto, ³ passáto, scorso, **ար.** 40.

Ընիկայ առ առաւելն ¹ քսանըոթը տարվան է : Ես երեսուն էն աւելի եմ : Ես շատ սիրով կուտեմ եզան ² միս, տուր ասկէ կտոր մը : Տէրը տուաւ ծառային հարիւր Ֆիօրին իրեն ծառայութեանը համար, բայց անի այսչափով գոհ չէ ³ :

¹ Al più, **Գ.** ² manzo, **ար.** ³ ésser conténto.

41. (ԳԼԵ՝ 227, 225.)

Կերեայ ¹ որ անձրե պիտոր գայ ² . չէ, ձիւն կու գայ կոր : Գժուարին է ամմէն մարդէն սիրովի ³ : Ո՛վ է անի որնոր քեզի հետ ⁴ խօսեցաւ հիմա ⁵ :

¹ Ei sembra, ² volére pióvere, ³ farsi amáre, ⁴ seco voi, ⁵ in questo istante.

42.

Հիւանդացար մի դուն. հրամմերես, այնպէս է ¹ : Ինչո՞ւ համար աս խնձորը չես ուտեր. աղէկ չէ, թըթուաշ ² է : Տուր ինձի քու գրիչդ. աւստիկ, շատ աղէկ է անի : Գրէ մեզի ինչ որ ³ կը պատահի ⁴ բանակին մէջ ⁵, բայց ըսէ մեզի ստոյգը :

¹ Lo sono, ² agrodólce, **ար.** ³ ciò che, ⁴ succedere, **չ.** ⁵ armáta, է.

Երկնիկի խօսեր :

43.

Սիրելի բարեկամ, կենդանի՞ ես մի դուն, չէ՞ նէ մե-
ռած. կը յիշես¹ մի ալ բան մը իմ գործքերուս վրայ :
Կուզես մի ինձի ուրիշ բան գրել², չէ՞նէ³ կուզես այս-
պէս երկար թղթակցութիւնը⁴ մոռնալ⁵ : Սիրջապէս
ըսէ ինձի ինչ պիտոր ըլլայ աս մեր բարեկամութիւնը :

¹ Ricordarsi, ի. չ. («ի-ու. ի-ու-լէ-») ² mi voléte più
scrivere, ³ օ, շշ. ⁴ carteggio, տր. ⁵ porre in
dimenticánza.

44. (ԳԼԵՆ 229.)

Իմ դառնալէս¹ ետև մեծ հոգս² է, գրել հրամա-
նոցը (իմո՞ւ գրէրո՞ւ-լի-նն) ու ընել³ հրամանոցը անթիւ
շնորհակալութիւններ աղվոր կառքիդ⁴ համար, որնոր
հրամանոցը հաճոյ երեցաւ⁵ տալ⁶ ինձի իմ ճամբորդու-
թեանս համար : Հրամանոցմէ թողու թիւն կը իննդրեմ⁷
պահելուս համար ասի խօսք տուած (Ժամանակէս) աւելի⁸ :

¹ Ritórno, տր. ² sollecitudine, ի. ³ réndere, ն.
⁴ carrózza, ի. ⁵ piacere, չ. ⁶ favoríre, ն. ⁷ do-
mandáre, chiédere ad uno scusa, perdóno.
⁸ più a lungo di quel che avéa proméssó.

Սիրայական գէրտնոտանց վրայ :

45. (ԳԼԵՆ 230, 231, 233.)

Իմ եղբայրս առաւ իր գաւազանը ու իր գլխարկը
ու գնաց¹ : Սեր գիրքերը թփրեստէն դեռ չի հասան :
Չեր պարտէզը իմինէն շատ աղէկ է, բայց իմինը ձերինէն
շատ մեծ է : Ես կը յարգեմ² քու մայրդ ու կը սիրեմ
քու հայրդ, բայց քու եղբայրներուդ համար չեմ կըր-
նար ունենալ նոյն համարումը³ :

¹ Se n' è andato, ² stimáre, ն. ³ sentiménto, տր.

46. (ԳԼԵՆ 232.)

Սարգը ունի իր գեղեցկութիւնը, իր զովութիւնը¹
ու իր հոտը, բայց ունի նաև իր փուշերը : Ղաւքսը²
այսօր մեզի եկաւ իր քոյրովը ու անոր աղովը, իրեքն
ալ վաղը կուղեն երթալ իրենց տնտեսին³ տեսնելու

Համար իրենց շէնքը⁴ : Ըստնք շատ պատուած ու սիր-
ված են իրենց հպատակներէն⁵ :

¹ Freschézza, է. ² conte, աբ. ³ fattóre, աբ. ⁴ fáb-
brica, է. ⁵ súddito, աբ.

47. (աէ. 234.)

Ինձի ըսվեցաւ, որ աս գեղը¹ ձերը ըլլայ : Արոնց
է աս նամակները, քուկդ են. չէ, իմն չեն, իմ եղբորս
են : Արոնն է աս գիրքը, իմն է, որոնն է աս սուրը²,
քուկդ չէ մի. չէ, անորն է :

¹ Villa, է. ² spada, է.

Պարտաւէլնն :

48.

Առանելիա¹ մեծին Սկիպիոնի աղջիկը ու Սեմ-
պրոնիոս հիւպատոսին² կինը³ հռովմայեցի խաթուննե-
րուն⁴ ընկերութեան մէջն էր, որոնք ցրցընել կուտայ-
ին իրենց գոհարները⁵, իրենց պատուական քարերը⁶
ու իրենց զարդը⁷ : Առանելիա հարցըվեցաւ ցրցընելու
համար նաև ինքն ալ իրենը : Ըս իմաստուն հռովմայե-
ցին, շուտով մը իրեն զաւակները մօտիկցընել տուաւ,
որոնք խնամով⁸ կրթած էր հայրենեաց պատուոյն մէջ,
ու ըսաւ ցրցընելով զասոնք, ահաւասիկ իմ գոհարներս
ու իմ զարդս⁹ :

¹ Cornelia, ² Console Sempronio, ³ móglie, է. ⁴ da-
ma, է. ⁵ gioja, է. ⁶ gemma, է. ⁷ abbiglia-
mento, աբ. ⁸ diligenza, ⁹ ornamento, աբ.

Յուցալան գերանուն վրայ :

49. (աէ. 235, 236, 237.)

Ըս տունը, աս մարգագետինը ու աս սյգիները¹
ծախվեցան վաճառականի մը : Ըս ձիերը ձերն են, ա-
սիկայ աղէկ է, բայց անի բան մը չարժեք² : Ըս գիր-
քերը իմն են, թէ որ կուղէք առնուլ զասոնք, պիտոր
ինձի տաք զանոնք : Ըսի պատուաւոր մարդ մըն է, ես
անի շատ աղէկ կրճանչնամ, բայց ասի՝ ինչպէս որ կըսվի
աղէկ անուն չունի³ : Ընկիսյ չէ մի իմ եղբայրս Յով-
հաննէսը, որնոր ան պարտիզին մէջ կըպըտըտի կոր :
Ըղէ⁴ թող տանք աս պաղ բաները⁵ ու զանք անոր,

որնոր աւելի հարկաւոր է⁰ : Աս երեկվանին հակա-
ռակն է :

¹ Vigna, է. ² non val nulla, ³ non gode la miglior
fama, ⁴ Orsù, Կ. ⁵ freddúra, է. ⁶ importare, շ.

50. (ԳԷ՝ 237, 87. Ժճճ. Է.)

Աս տարվան հունձքը¹ պիտոր չըլլայ այնպէս ա-
ռատ² անցեալ տարվան պէս : Վու տունդ մեծ է
իմ եղբորս (Գճճ) պէս : Աս ինքս կուղեմ ընել աս բանը :
Վուն ինքդ յանցանք ունիս³ աս բանին մէջ : Ինքը
պատճառ տուաւ աս բանին : Աս բանը բուն իրմէ՞, չէնէ
եղբորմէն լսեցիր : Ամէն մարդ կըհոգայ⁴ իրեն համար :
Ահաւասիկ երկու կտոր⁵ չուխայ նոյն գործարանէն⁶
նոյն լայնութեամբ⁷ և նոյն գունով⁸ :

¹ Raccólta, է. ² abbondante, ռ. ³ aver colpa, ⁴ aver
cura (տե՛ս. է՝-դէ), ⁵ pezza, է. ⁶ fabbrica, է.
⁷ larghézza է. (տե՛ս.), ⁸ colóre, ռ. (տե՛ս.)

Յարբէրումն ԳԷ՝ Բճճճճճ Վրայ :

51. (ԳԷ՝ 244.)

Ինչպէս կըկոչվի ան զորագլուխը¹ որնոր ձեր քո-
վը կերակուր կերաւ² : Աւասիկ ան գիրքը, որնոր գուք
կըփնտռէիր : Արո՞նք են ան տէրերը, որոնք կըբնակին
առաջին գատիկոնը³ : Սենք կըսիրենք միշտ զանոնք,
որոնք զմեզ կըսիրեն : Աւասիկ ստակը որնոր քու տե-
րութեանդ պարտական եմ (Գճճճճ) :

¹ Capitano, ռ. ² pranzare, ն. ³ piano, ռ.

52. (ԳԷ՝ 246, 247.)

Իսաղը՝ որուն համար այնչափ անձինք կըկործա-
նին¹ շատ վտանգաւոր զուարճութիւն մը է : Անիկոյ
չիճանչնար վտանգը, որուն մէջ գտնուվեցաւ : Վուն
խօսեցար գործքի մը վրայ, որմէն ես բան մը չիմա-
ցայ² : Արնոր³ ուրիշներուն գազանիքը⁴ կըյայտնէ⁵,
կըվշտացուցանէ ոչ միայն զանոնք, որոնք որ անոր ըսած
են⁶, սյլ և զանոնք, որոնց որ զանոնք (Գճճճճճ) ըսած
է : Վիտցիր, որ ես աղէկ եմ անոր հետ (Գճճճ) կը-
խոնարհի⁷, ու թշնամի⁸ անոր, որնոր ինձի գէմ կը-

կենայ⁹ : Որնոր չի սերմանեց, իրաւունք չունի հուն-
ձի սպասելու :

¹ Rovináre, ՚. ² comprendere, ՚. ³ chi, ⁴ secré-
to, ՞բ. ⁵ sveláre, ՚. ⁶ confidáre, շ. ⁷ céde-
re, շ. ⁸ implacábile, ⁹ contrastáre, շ.

53. (ԳԼԻՆ 248.)

Ըստ խաթունը նոյն է, որուն հետ իմ քրքրս
չսովմ ճամբորդութիւն ըրաւ : Ըստ բանիս վրայ եղ-
բօրս հետ խօսեցէք, առանց անոր չեմ կրնար խօս-
տանալ ձեզի բան մը : Ըհաւաստիկ նամակը, որուն վրայ
աս առտու ձեզի հետ խօսեցայ : Ըհաւաստիկ զմեկնը¹,
որնոր կուզէիր ինձմէ գրիչդ կտրելու² համար :

¹ Temperino, ՞բ. ² temperáre, ՚.

54. (ԳԼԻՆ 247, 88.)

Որնոր կուտայ, կըշատցընէ¹ ամմէն բաները, որ-
նոր կընդունի, զասոնք կըքիչցընէ² : Լըկու Ռբուտոնն
ալ զոհեցին հասարակապետութեան³, մէկը իր տղան,
միւսը իր հայրը : Լուսիբանիւր օր կըբերէ իրեն հետ
նոր բան մը⁴ : Ո՞վ է ան յանդուգը⁵, որ կըհամար-
ձակի⁶ գէշ խօսիլ⁷ մեր վրայ :

¹ Aggrandire, ՚. ² disminuire, ՚. ³ república, է.
⁴ qualche cosa di nuovo, ⁵ temerário, ⁶ osá-
re, շ. ⁷ parlar male.

55. (ԳԼԻՆ 88, 90.)

Բաղդը իր ուզածը ընող է¹. ասիկայ կուտայ²
իր բարիքը³ (անոր) որուն որ կըհաճի : Պէտք չէ հաւա-
տալ⁴ շատ անոր խօսքին⁵, որնոր ուրիշին ծախուքը⁶
առատաձեռն⁷ է : Ինչ բանի կըծառայեն ազահին գան-
ձերը, թէ որ ասոնք չիգործածեր նէ⁸ : Սեր ժամացոյցնե-
րուն մէկը գէշ կերթայ կոր, որք. աւաստիկ ասի :

¹ Capriccioso, ՞. ² accordáre, ՚. ³ favóre, ՞բ.
⁴ fidársi, է. շ. ⁵ proméssa, է. ⁶ a spésa d' al-
trui, ⁷ liberále, generoso, ⁸ far uso.

Պատմութիւն :

56.

Փիլիսոփային մէկը լսելով տղայ մը, որնոր խօսելու

տաննը մասնաւորապէս¹ անսովոր² բառեր ու իմաստ-
ներ³ կը գործածէր⁴, որ մարդ մը չէր կրնար հասկընալ,
անոր ըսաւ, ո՛վ խենթ⁵ պէտք է լռես⁶ որ ան տաննը
աւելի քիչ⁷ կը հասկընանք :

¹ A bella posta, ² inusitado, ³ espresión, ⁴ servirsi, ⁵ oh, pazzo che siéte ⁶ non avéte che a tacére, ⁷ ancor meno.

Բայերուն ինդրառու-լէ-տնը լըայ :

57. (ԳԼԵ 255.)

Միկայ գոհ է իր վիճակին վրայ : Ղուք խոհեմ
էք, ինչու որ ծեր էք : Միկայ չէր ըլլար այսպէս տը-
կար¹, թէ որ վէրէ՛՛² չէր ըլլար նէ : Որնոր պզտիկու-
թեան տաննը անհոգ³ կը լլայ, ծերութեան տաննը ցա-
ւալի⁴ կեանք մը կունենայ : Այրը կուզէ որ իր որդին
բժիշկ ըլլայ :

¹ Magro, ² ético, ³ negligénte, ⁴ penóso, ⁵

58. (ԳԼԵ 257. ԺՆՆ. Խ. 223.)

Չիկայ անկէ աւելի ապերջանիկ մարդ մը, որնոր
երբէք հակառակութիւն¹ չէ քաշած² : Կան աշկերաներ
որ աղէկ գրքեր ունին, բայց կարգալու բաղձանք չու-
նին, կան ալ որ գրքեր չունին ու բաղձանք ունին : Չիկայ
աւելի գովելի բան մը կըսէ Կուինտիլիանոս, բայց եթէ
սորվեցընել ուրիշներուն, ինչ որ մէկը գիտէ³ :

¹ Avversità, ² prováre, ³ ciò che si sa.

59.

Կան ոմանք, որ հաստատել¹ կուզեն թէ գարե-
ջուրին գործածութիւնը առողջութեան շատ օգտակար²
է, բայց կան ալ, որ բոլորովին հակառակը կը հաստա-
տեն : Սարսիլիայէն³ հինգ մղոն հեռու կան շատ բարձր
լեռեր, որոնք ըստ մեծի մասին ձիւնով պատած են⁴ :
Լիգուրնային⁵ օդը շատ աղէկ չէ, ճախին⁶ տեղ ըլ-
լալուն համար⁷ որմէ ան կողմերը⁸ շատ կայ :

¹ Affermáre, sostenére, ² prosperévole, ³ Mar- síglia, ⁴ coprírsi, ⁵ Livorno, ⁶ palúde, ⁷ a mo- tivo, per causa, ⁸ contórno, ⁹

60. (ԳԷ՝ 259.)

Այս լսեցի շատ հաճութեամբ իրեն երջանիկ դարձրի:
Ինչ ըրին շնորհակցեցիք երբոր Աննիրազ¹ կըսպառ-
նար առնուլ² զձեռովմ: Ներակոյտը³ խաւրեց զԱկի-
պիոն դէպ ՚ի Ասրթագինէ հրամանաւ առնելու զանի:
Առնուլանոս⁴ պաշարեց⁵ զձեռովմ ուստի ինքը վնասը-
ված էր⁶: շնորհակցեցիք սովորութիւն ունէին պահե-
լու սափորներու⁷ մէջ իրենց նախահարցը⁸ մոխիրները
ու ոսկրները:

¹ Annibale, ² conquistare, ն. ³ senáto, աբ. ⁴ Co-
rioláno, ⁵ assediare, ն. ⁶ scacciare, ն. ⁷ urna,
է. ⁸ progenitore.

Նախա-օր պարտութիւնս հասցիւր խննաց վրայ:

61.

Շատ հարուստ¹ (ճարդ) մը, բայց անխելք, քա-
րի² վրայ պատկերը քաշել տալով³, ցրցուց աս պատ-
կերը⁴ բարեկամին մէկուն, ու անոր հարցուց, որ փո-
րոզը⁵ աղէկ իրեն նմանութիւնը առած է մի⁶: Արուն
պատասխան տուաւ բարեկամը, ստոյգ կատարելապէս.
ինչու որ ձեզի կընմանի հոգևովը ու մարմնովը:

¹ Riccone, աբ. ² marmo, աբ. ³ essendosi fatto ef-
figiár, ⁴ figura, է. ⁵ scultóre, աբ. ⁶ incontrá-
re, ն. ներք.

62.

Ալիոնոսս Ապանիոյ թագաւորը, (տնոր) որ խոր-
հուրդ կուտար կոր պատերազմի նեղութեան¹ մէջ
նոր հարկեր գնելու², ըսաւ, ինձի աւելի վախ կուտան³
իմ ժողովողեանս արցունքը, քան թէ թշնամեաց բռ-
նութիւնը:

¹ Angustia, է. ² impórre, ն. ³ far paura.

63.

Աստուիլ իր պզտիկութեան տեսնը շատ¹ լուակաց²
էր, ու չէր ուզէր խօսիլ մէկու մը առջև: Ասոր համար
երբոր յանդիմանվեցաւ³, պատասխան տուաւ, թող

անարգըլի ⁴ իմ լռութիւնս, միայն թէ գովելի ըլլայ ⁵
 իմ կենաց ընթացքս ⁶ : (Ա՜ն արեւը) կրխօսիմ, երբոր
 գիտեմ խօսիլ այնպիսի բաներ (որոնք) լսելու արժա-
 նի են :

¹ Estremaménte, ² tacitúrno, ³ rimproverá-
 re, ⁴ biasimáre, ⁵ approváre, ⁶ con-
 dotta, է.

64.

Նարուստ մարդ մը, բայց շատ անխելք ¹ ազվոր
 դրքատուն ² մը ունէր, որուն վրայ իմաստուն ³ մարդ
 մը խօսելով, ըսաւ : Ասիկայ կընմանի սապատողի ⁴ մը
 (գամպորտ), որնոր կըտանի իր սապատը ⁵ կանակը ⁶ ու
 անոր երբէք չինայիր :

¹ Ignoránte, ² bibliotéca, է. ³ dotto, ⁴ gobbo,
⁵ gobba, է. ⁶ dietro alle spalle.

65.

Անխելք մարդ մը կանարգէր ¹ մէկ խելացի մարդը ²
 ականջներուն մեծութեանը համար : Աս պէտք է որ
 խոստովանիմ, ըսաւ ասի, ասոնց մարդու մը համար
 շատ մեծ ըլլալը, բայց դուն ալ պէտք է որ նմանա-
 պէս ինձի հաւտաս ³ ասոնց իշու մը համար շատ պրդ-
 տիկ ըլլալը :

¹ Scherníre, ² un uómo di spírito, ³ accordare, ⁴ ն.

66.

Սէկը ¹ տեսնելով իր բժշկին անցնելը, մէկալ դին
 դարձաւ ² : Պատճառը հարցընողներուն ³ ըսաւ, այն-
 չափ ժամանակ է որ չի հիւանդացայ, մինչև կամչնամ
 կոր առջևը երևնալու :

¹ Un certo tale, ² voltarsi dall' altra parte, ³ chie-
 stagli la ragióne.

67.

Սեծ մարդ մը ¹ շատ երկար ատեն իր թագաու-
 րէն ² պատվը վէլէն ² ետև, ու չըլլալով ալ այնչափ
 համարման ⁴ մէջ, գտաւ աստիճաններուն վրայ, երբոր
 թագաուորէն կըգառնար, նոր իրեն տեղ մտնելու բաղ-
 ձացողը ⁵, որնոր հոն կերթար կոր, ու հարցուց ա-

սոր որ թագաւորին քով նոր բան մը կայ մի ⁶. բան մը չիկայ ըսաւ ասի, բայց եթէ ⁷ ես կիջնամ կոր ու դուն կեւրես կոր:

¹ Un gran Signore, ² Sovráno, **ար.** ³ essere favorito, ⁴ credito, **ար.** ⁵ competitore, **ար.** ⁶ se da Sua Maestà vi fosse qualche cosa di nuovo, ⁷ senonche.

68.

Սնորդ մը, որնոր հեռու կրգտնրվէր քարոզէն, այնպէս ¹ որ չէր կրնար ըսել անի, ըսաւ, անիկայ ինձի հետ խօսեցաւ ձեռվընեքովը, ես ալ զինքը մտիկ ըրի ² աչվընեքովս:

¹ In modo, ² ascoltáre,

69.

Վաղքի մը պատգամաւորները ¹ հրաման ուզեցին Ո կսպասիանոս կայսերէն արձան ² մը կանգնել ³ իր պատուոյն համար ⁴, որուն ծախքը կը հասնէր ⁵ քսանը հինգ հազար դրամակշռոյ ⁶: Անի որ բնութեամբ ազահ էր, անոնց ցրցընելու համար, որ աւելի ⁷ կը սիրէ բնական ⁸ ստակը, երկնցուց ⁹ ձեռվընեքով ըսելով, աւասիկ տեղի ¹⁰ ուր կրնաք դնել ձեր արձանը:

¹ Deputato, **ար.** ² statua, **է.** ³ alzare, **ն.** ⁴ in onor suo, ⁵ ascendere, **ն.** ⁶ dramma, **է.** ⁷ meglio, ⁸ in natura, ⁹ sténdere, **ն.** ¹⁰ base, **է.**

Համարուի ընդանի համարուի կը լեռնիւն:

70.

Սիրելի Անտոնիւ իմ: Աւասիկ քեզի Բարեկամն իմնիւց ¹, որնոր ինձմէ խնդրեցիր քու վերջին (Լեւիւր) մէջ: Սրտանց կուրախանամ ² քեզի ծառայելու այդպէս առիթ մը ունենալու ատենըս: Թող մնայ աս գիրքը քու քովդ ինչչափ որ կուզես, որնոր քու ձեռքդ, ստոյգ եմ որ աղէկ պահված կը մնայ: Այս ուրիշ բան մը չեմ բաղձար, բայց եթէ ասոր ընթերցման ³ մէջ կարենաս գտնել այնչափ հաճութիւն, որչափ որ ես գտայ: Ստոյգ կեցիր ⁴, որ միշտ ինձի ուրախութիւն մը է ⁵

կրնալս, ինչպէս ասոր մէջ, նոյնպէս ամէն ուրիշ առիթներուն մէջ ծառայելս⁶ :

¹ Amíco dei fanciulli, ² godére, ⁴. ³ lettúra, ⁴.
⁴ vivi certo, ⁵ sarà sempre di soddisfazióne per me, ⁶ prestár servígio.

71.

Սիրելի բարեկամ իմ : Լսեցի Տէր Ստեփաննոսէն, որ քու ծնողքդ միտք ունին ծախելու հին չալելու նուագարանդ¹, ինչու որ քեզի նոր մը գնեցին Տէր Վրիգորէն : Թէ որ ատ բանը ստոյգ է նէ², քեզի կաշաչէի, որ ըտէիր ինձի ինչ է գինը, որովհետեւ իմ Տէր Հօրեղբայրս միտք ունի գնելու ասի³ ինձի համար, ու կարգել⁴ վարպետ մը որ ինձի ներգաշնակութիւնը⁵ սորվեցընէ : Իսէ ուրեմն շուտով մը, ինչ կը պահանջեն քու ծնողքդ, ու երբ իմ Տէր Հօրեղբայրս կրնայ ատ բանին վրայ իրենց հետ խօսիլ⁶ :

¹ Pianofórte, ^{ար.} ² ove ciò fosse vero, ³ non sarebbe lontano da comprálo, ⁴ assegnáre, ^{ն.}
⁵ música, ⁶ abbocársi.

72.

Ըմենայարգելի Տէր Հօրեղբայր : Իմ ուրախութիւնս՝ լսելու ատենս որ երջանկապէս առողջացած էք շատ մեծ եղաւ, ինչպէս նաև շատ մեծ ցաւս եղաւ, որնոր ունեցայ ձեր հիւանդութեան ատենը : Ընեմ դադրիր երբէք շնորհակալ ըլլալու¹ (Մարտոն) նախախնամութեանը², որնոր շնորհեց իմ բաղձանացս³ (այնպէս) Հօրեղբայր մը, որուն շատ պարտական եմ, ու շատ սրտանց կը սիրեմ զինքը : Ուրիշ բան մը չեմ խնդրեր ասորվան օրս, բայց եթէ ձեր հիմակվան վրայ գալը⁴ շուտով մը տեղի տայ նորոգ⁵ երկարատե⁶ առողջութեան վիճակին : Իմ կողմանէս ձեզ ապահով կրնեմ, որ ձեռքէս եկածը կրնեմ⁷ ձեզի քաղցր ընելու համար ձեր կեանքը, որնոր ինձի շատ սիրելի է և կրմնամ մեծաւ յարգանօք⁸ :

¹ Ringraziáre, ^{ն.} ² Provvidénza, ⁶. ³ voto, ^{ար.} ⁴ convalescénza, ⁶. ⁵ flórido, ^{ար.} ⁶ durévole, ^{ար.}
⁷ fare di tutto, ⁸ Sono col massimo rispetto.

73.

Սիրելի բարեկամ իմ: Արդէն տասնըչորս օր է, որ բնութեամբ շատ վտանգաւոր հազ մը կարգելու զիս գալ դասատուներ: Ուստի ասոր համար շատ ցաւալի վիճակի մէջն եմ ¹, չիկրնալուս համար գտնելիլ թուաբանութեան ² քերականութեան, ու սուրբ գրոց մեկնութեան ատենը, որնոր պիտոր ընէ մեր սիրելի վարժապետը աս միջոցին մէջ ³: Ուստի շատ հաճոյական բան մը կրնէիր ինձի թէ որ երբեմն գայիր տեսնելու ⁴ զիս ու հաղորդէիր ինձի շատ հարկաւոր բաները ⁵, որոնք իմ հեռաւորութեանս ատենը կրմեկնելին դասատան մէջ: Ստոյգ եղիր որ, թէ որ երբէք գտնելու ըլլամ զքեզ (որնոր Աստուած չընէ) (ա՜ն) վիճակին մէջ, որուն մէջն եմ ես հիմա, կրտեսնէիր ինչչափ հաճութեամբ ու յօժարութեամբ կրնէր հատուցումը ⁶ քու, ևսյլն:

¹ Ecco mi quindi nella trista situazione, ² aritmetica, է. ³ in questo intervallo — tratto di tempo, ⁴ cercare, rividere, ն. ⁵ importante, ա. ⁶ altrettanto, Բ.

74.

Արեկ իրիկուն ու շէկէկ հասանք երջանկապէս Ս ենետիկ: Սեր ճամբան շատ զմեզ շաշխատուցուց: Անցանք զուարճալի դաշտերէն, հեռուանց տեսանք աղվոր ու զարմանալի տեսնելու բաներ ¹: Պանդոկներուն ² մէջ ամմէն տեղ աղէկ նայեցան ³ զմեզ ու միշտ գրեթէ քաղցր ու հաճոյական ⁴ ընկերութիւններ գտանք: Աս քաղքին դիրքը ⁵ շատ աղէկ է, ու կը յուսամ մնալ հոստեղս շատ յօժարութեամբ: Անմիջապէս կը գրեմ հրամանոցը աւելի մանրամասնաբար ⁶ ուրիշ նամակաւ: Հաճելի ըլլայ ⁷ հրամանոցը իմ խանդակաթ ⁸ բարեկամութեանս հաստատութիւնը ⁹ ևսյլն:

¹ Prospettiva, է. ² albergó, աբ. ³ trattare, ն. ⁴ aggradévole, ա. ⁵ situazione, է. ⁶ específicamente, Բ. ⁷ gradire, լ. ⁸ affetuoso, ա. ⁹ assicurazione, է.

75.

Արհրաւիրեմ զձեզ աս ¹ հինգշաբթի առտըվանց-
 վան համար վայրենի այծերուն ² որսոյն իմ գեղիս մէջ:
 Ուր որ կը գտնուվին ուրիշ շատ մեր բարեկամներն ալ:
 Ստոյգ կըսեմ որ ինձի շատ հաճոյական բան մը կընէք,
 թէ որ հոն գալու ըլլաք ³: (Մ^նԿ) որնոր որսոյ սիրող
 է, ինչպիսի էք դուք, լեռան դժուարութիւնը ⁴ անհա-
 ճոյ չերևար: Այլ կը յուսամ որ աս ուրախութիւնը կը-
 շնորհէք ինձի, ու կը մնամ մեծաւ յարգանօք, և այլն:

¹ Próssimo, ա. ² camózza, է. ³ interveniré, շ.
⁴ incómodo.

76.

Մենասիրելի բարեկամ: Ղուբ զիս տրտմեցու-
 ցիք ¹ յանդիմանութիւններով, որոնց կարծեմ թէ ար-
 ժանի չէի ²: Մըդէն երեք անգամ ³ (է Կ) ձեզի իմ
 առողջութեանս ու իմ բաներուս ծանօթութիւնը տու-
 ած եմ: Մ^ս չորրորդն է որ ձեզի կը գրեմ: Ինչ յան-
 ցանք ունիմ ես, երբոր նամակները իրենց սահմանեալ
 ատեղերը ⁴ չեն հասնիր նէ: Ղրեթէ, գրեթէ ձեր վրայ
 գէշ կը մտածէի կոր: Արբաղձայի, որ այնչափ վաղվաղ-
 կոտ ⁵ չըլլայիք զիս գէշ գատելու մէջ և թէ համոզվէիք
 միանգամ ընդ միշտ ⁶ որ ես եմ անկեղծ ձեր, և այլն:

¹ Mortificaré. ա. ² meritáre, ա. շ. ³ per ben tre
 volte, ⁴ destinazióne, է. ⁵ precipitóso, ա.
⁶ una volta per sempre.

Umilissimo ser- vo.	Ամենախոնարհ ծառայ .	Այդնա գոռու- նուս .
Ben venúta V.S.	Բարով եկաք .	Խօշ կելտիկեք :
Come sta Ella di salute?	Ինչպէս էք , ա- ռողջ էք .	Այնքանիկեք , հօշ- տառառուս .
Sto bene — ma- le.	Աղէկ եմ , գէշ եմ ,	Այն է՛մ , Ֆէնա լմ :
Così, così.	Սանկ նանկ .	Ընչոյն պէոյն :
Con sua licén- za.	} Ձեր հրամանաւը .	} Ինչիկեք էլն :
Con perméso.		
Addio Sig. a ri- vedérci.	Սնաք բարով Պարոն .	Ալլահա սուրբու- րաւ եֆէնիկեք :

2. Հարցան .

È egli perméso di domándarle?	Արնամ մի հարցը- նել հրամանոցը .	Չէնապիկեք ու- րապէ լէրէնի :
Cosa cománda?	Ինչ կը հրամայէք .	Սէ՛ կէր կարելի- նիկ :
Chi cerca? chi dimánda?	Օնով կը փնտռէք . զոնով կուզէք .	Քէնի պարտուելու սէնի նարապիկեք :
Che c'è? che co- sa è?	Ինչ է , ինչ բան կայ .	Սէ՛ որի . նի՛ լուր :
Come si dice quésto in Ita- liáno?	Աս բանը Իտա- լերէն ինչպէս կըսվի .	Պա՛ Տուլեանճա նաւու պիկիկեք :
Quánto costa quésta roba?	Աս բանս ինչպի կարժէ .	Սէ՛ որի կը պա- շէյ :
Dove va Lei co- sì in frétta?	Այսպէս արտո- ւարով ուր կեր- թաք կոր .	Պէոյն աճէլն նի՛- րիկի կիպիոյրու- նուս :
Che giòrno è og- gi?	Այսօր ինչ օր է .	Սէ՛ կէն որի պարտու- կիւն :
C'è nissúno in casa?	Տունը մարդ կայ մի .	Այնպէ՛ սիսիկ լուր էն :

E venúto a tempo? *Վասմանակին ելալու մի.* *Վազմանարս կէտ
տիմի:*

Quánto tempo che è partíto? *Ինչչափ ատեն է, որ գնաց.* *Վե՛ գարար զու
գլխի արև կտի-
լէտեն պերի:*

Quánti ne abbiámó del mese? *Եմսոյն քանի՛ն է.* *Եյլն գալլանարս ըս*

Dove sta di casa il Sig. médico? *Պարոն բժշկին տունը ո՛ւր է.* *Ուստի հէտիմն էլի
նէրէտի արի:*

Qui, al primo píano. *Հոս, առջի դասիկոնը.* *Պահարս, էլի
գալարս:*

Ne la ringrázio. *Հնորհակալ եմ.* *Ելլան հասկէ օլա:*

3. Երբուրայ:

Che c'è di nuovo? *Ինչ քան կայ նոր.* *Ելենի նե՛ հալարի
լար:*

Non sa Ella niénte di nuovo? *Հրամանքնիդ նոր քան մը չէք գիտ
տեր.* *Նէտարիմնիլեն
պեր էլենի հալար
տիմն է՞գոս:*

Non ho inteso nulla. *Իան մը չիմացայ.* *Պեր շէյտիմն հա
պերի է՞գո:*

Che si raccónta di bello per la città? *Վաղարք նոր
ի՛նչ կրպատմը
վի կոր.* *Հէտիտի նե՛ հա
լարիմն լար:*

Ho inteso dire che avrémo pace. *Իսեցի որ խաղաղու
ղութուն պիտոր
ըլլայ.* *Ելլարիմն յի պարս
օլաճագ:*

Da chi l'ha inteso Ella? *Որմէ՛ն լսեցիք.* *Վերիտիմն էլլարի
նիլ:*

E la gazzétta che dice. *Իջագրէն.* *Վասկէլարսան:*

Ha Ella avúto nuove di suo fratéllo? *Եղբորէդ լուր
մը տո՞ւք.* *Պերարիմնիլլարի
հապեր արար-
նը՞վալ:*

Stia sicúro, che non me ne scorderò.	Այսպէսով կեցէք որ չեմ մոռնար :	Եւ ինչպէս եմ մոռնիմ :
Mi dispiáce, che ciò non sia in mio potére, ebbéne farò il mio possibile, vedrò.	Արցաւիմ որ աս բանը իմ ձեռքս չէ, բայց ինչ որ կրնամ ընել նեկրնեմ, տեսնեմ :	Աճըբըբի թէ պո՛ւ շէյ ելէմք ինչպէս ինչպէս պո՛ւ ճէմք ելնալն ինչպէս ինչպէս, գո՛ւսուր ելնալն, պո՛ւգոյն :

6. Եւրոպական լեզուներ :

Grazia — mille grazie.	Եւրոպական եմ. Այսպէս ասուիմ օրնա :	Այսպէս ասուիմ օրնա :
Gliene rendo infinite grazie.	Հրամանոցը շատ շնորհական եմ.	Չօգնեմքուհի եմ. մոռնամք օրնանալ :
Quánto Le sono mai obbligáto!	Ինչչափ հրամանոցը շնորհական ըլլալու եմ.	Սէ գոյսուր ճէնապիտիկն յիշուան օրնալըբի :
Sono molto sensíbile alla sua bontà.	Եւ շատ շնորհական եմ հրամանոցը բարութեանը.	Ո՞րչէնապիտիկն թէ բնական չօգնեմք :
Come Le contracambierò io sì gran favóre!	Ինչչպէս հրամանոցը պայտիտի մեծ բարեաց փոխարէնը պիտոր ընեմ.	Սո՛ւսը պո՛ւ ելնալն պիտիկն ինչպէս պիտիկն :
Mi porga Ella pure occasiόνi di servirla.	Հրամանքնիդ ալ զիս ձեռք ծառայութեանէն չի մոռնար :	Ո՞րչէնապիտիկն պիտիկն ինչպէս լեւնալն ինչպէս օրնալն :

7. Եւրոպական լեզուներ :

Che c'è da fare?	Ի՞նչ ընելու է.	Եւ ինչպէս թէ :
Che cosa mi consiglia?	Ի՞նչ խորհուրդ կուտայք ինձի.	Սէ լեւնալն ինչպէս թէ պիտիկն պո՛ւս :

In cuánto a me io diréi — io per me diréi — saréi di parére.	Ես կըսէի որ . Ինձի կերևայ որ . Իմ կարծիքս .	Պէն Գերբերթի թի . Կանա Գերբերթի Թի . Կենիմ Լուսինիմ .
S'io fossi in suo luógo in sua vece.	Թե որ ես հրա- մանոցը տեղը ըլայի .	Եյեր Կեն ճենա- Կենիպէն Երբին- Գե օլայըբըլ :
Ed Ella che ne dice? che glie- ne pare?	Հրամանքնիդ Ինչ կըսէք . Ինչ- պէս կերևայ հրա- մանոցը .	ՉենաԿենիպէն Թի Գերբերթիպէն , նաուը Գերբերթիպէն ճի- նաԿենիպէն :
Per mio avviso converrebbe far così.	Ինձի կերևայ որ այսպէս պէտք է ընել .	Պանա Կերբերթ Եր- Թի ԹինաԿիպէն Գե- բերթիպէն :
Lásci far a me.	Ինձի թող տուէք .	Պանա Լուսինի Ե- Կենիպէն :
Lo dico pel suo meglio.	Հրամանոցը բա- րոյն համար կըսեմ .	ՉենաԿենիպէն Եյ- լէյի Եյէն Գերբերթի :

8) Հրամայելայ :

Veníte un pò quí.	Վիչ մը հօս ե , կուր :	Պիբ ալ Կորոյս Լիլ :
Vedéte chi è — chi bussa.	Վայէ ուլ է . ուլ է դուռը զար- նոցը .	Պուգ թիմ Գիբ օ . Թիմ Գիբ Գուգորոյս լուսնի :
È il Sig. () che bramerébbe avér il piacer di reverirla.	(Լ . Լ .) Պարոնն է որ կըբաղձայ հրամանոցը հետ տեսնըլիլ .	(Նիլուսնի) Լուս- Կըբ , թի ճենա- Կենիպէն Ելէ Լե- բերթիպէն Խարբեր :
Ditegli che pás- si — che resti servíto.	Բսէ որ ներս հրա- մայէ .	Սերբերթի Եյ Եյերթի Կորոյսբուսնի :
Andáte a com-	Գնա , ինձի	Կլիլ , թեալապ :

Mi rincresce di non aver preso meco l'ombrella.	Արցաւիմ որ հետս հովանոցս չեմ առած .	Առաջով չե՞լի չե՞նչ չե՞նչ չե՞մ խելի :
Oggi è una giornata molto rigida.	Այսօր սաստիկ ցուրտ է .	Պո՞ւ ի՞նչ չօ՞վ ո՞ւ սու՞ր քո՞ւր :
Son tutto intirizzáto dal freddo.	Բոլորովին սա- ռած եմ պա- ղէն .	Պաշտօնն այսպա- սա՞տ սու՞ր քո՞ւր քոն՞հա-շո՞ւմ :
Accendéte un pò il fuoco.	Քիչ մը կրակ վա- ռեցէք .	Պէ՞ր ի՞նչ չա՞ռ ե՞մ զե՞նչ :
Riscaldáte bene la stúfa.	Սառաբանը աղէկ տաքցուցէք .	Սօպանը ի՞նչ գո՞ւր զե՞նչ :
Pare che vóglia nevicáre.	Կարծեմ որ ձիւն պիտոր դայ .	Կե՞օր ի՞նչ չե՞ր գո՞ւր ե՞ս զե՞նչ :
La notte passáta è cadúta tanta neve che si potrà andár in islítta.	Երեկ գիշեր այն- չափ ձիւն եկաւ որ, մինչև բալ- տրով կրնայ երթացվիլ .	Տե՞ն ի՞նչ է օլ գո- ւր գո՞ւր ե՞ս քո՞ւր չե՞, լա՞սի գո՞ւր ի՞նչ ի՞նչ քո՞ւր ի՞նչ չե՞ր :

10) Ընդհանրական ելեւ-մուտքի հարցերի վերաբերյալ :

Ehi, camerière! chi è di là?	Ի՞նչ, սենեկապետ, հոն ո՞վ կայ :	Ի՞նչ, հասե՞նք, օնքո՞ւ քո՞ւր զե՞նչ :
Illustríssimo — Sig.	Հրամայեցէք . Տէր իմ .	Ի՞նչ ի՞նչ քո՞ւր :
Bisognerà che io mi levi — } vóglío alzármí.)	Կուղեմ ելլել .	Վա՞րձա՞յի ի՞նչ քո՞ւր ի՞նչ :
Recátemi una camíscia netta.	Սաքուր շապիկ մը բեր .	Պէ՞ր լե՞նչ ի՞նչ ի՞նչ ի՞նչ ի՞նչ :
Dátemi da far la barba.	Ըծիլելու հար- կաւոր բաները բեր .	Թի՞ր ի՞նչ լա՞սի ի՞նչ ի՞նչ :

Metterà oggi il vestito nero?	Այսօր սև զգեստ- նիդ կը հագնի՞ք:	Պո- նե՞ն սեյա- ՚հո-դանըլը նեյե- սեյե՞լ:
Nò, stamane fa un pò frésco, uscirò in cap- pòtto.	Չէ, աս առտու քիչ մը պաղուկ է, կրկնոցովս կուզեմ ել- լիլ:	Լօ՞գ, դու սաղա- ղեք ի՞նչու սոս- ճագ արբ բա՞թ- ինք իսրեքի՞ն ըն- ժագ:

11. Բնանալու շրայ:

Cominciò ad a- vér sonno.	Սկսաւ քունը գալ:	Ուրիշ-սոս- նեյեյ-
Che ora fa al suo orolójo?	Ժամը քանի՞ է:	Սահալ-ընչու գո՞չ արբ:
Le úndici sono suonáte.	Տասնը մեկը զար- կած է:	Օնդեքի զարմու- ղուր:
Già così tardi.	Ատենը անցած է:	Ս գոլ- նեյեյ:
Il mio orolójo non va bene, avánza — ri- tárdá.	Իմ ժամացոյցս աղէկ չերթար, յառաջ կերթայ — ետ կըմնայ:	Պե՞նի՞ն սահալ-ըն- եյն նեյեյ-յօր — ինքեյն նեյեյ-յօր — ինքեյն գալայօր:
E già tempo d' andársene a casa.	Տուն երթալու ատենը եկած է:	Լ, ինք նեյեյ-նեյ զու- գըն նեյեյ րեյ:
Andiámo a let- to.	Անկողնի երթանք:	Լ, սալ-աղա նեյեյ-նեյ:
Non posso più tenér apérti gli occhj.	Աչքընբրս ալ չեմ կրնար կոր բա- նալ:	Գայրը նեյեյ-նեյ-նեյ- նալ-այօր-ոսմ:
Dátemi una can- déla.	Չ'րագ մը տուր ինձի:	Պեյք ել-ըգ — հոս ինք դանա:
Dove è lo smoc- colatójo?	Ո՞ր է մոմի մկրա- տը:	Սեյեյ-նեյ րեյ հոս- ժագասը:
Mettételo sul candelliére.	Աշտանակին վրայ դիր:	Շ ախտանընք իս- րեյ-նեյ գօ:

Dimáni mi sve-	աղը ժամը հինգ-	Երբն սահալե ուղեչ
glieréte alle cin-	ու կէսին ար-	դուստ-գ արս ույ-
que e mezzo.	թընցուր զիս .	անարը ուղեին :
Ripósi bene.	Վուեներնիդ ա-	Եւսհ բահալեւեգ
	նուչ ըլլայ .	վերսին :

12. Ուրիւն ու իմիւն վայ :

Mi dica, ma sen-	Սէք ինձի, բայց	Տեյննիւլ ուանս,
za complimén-	առանց քաշվե-	լեհելքնիւլ, գահ-
ti ha fatto già	լու նախաճաշիկ	վալլեւ ելուրնիւլ
colazióne?	ըրթ մի :	թ :
No davvéro,	սուգիւ չէ. ինչու	Եւսյբ . արդուսս
perchè per	որ շիտակը հրա-	ճեանուրնիւլ ին
dirgliela, so-	մանոցը հետ ը-	ուրարուր ելուր
no venúto a	նելու համար	ինն իլեւթին :
farla da Lei.	եկած եմ .	
Brávo, senza ce-	արիք առանց	Ֆելրի, նաւ ել-
remónie, così	քաշվելու, սյս-	թուիւլ, ուելոյն
mi piáce.	պէս կըսիրեմ .	հաւլ երիւրի :
Vuóle caffè o	Եւսհվե մի կուզէք,	Գահվե թիւսարու-
cioccoláta?	չէնէ չիքուլաթ .	նիւլ եօգսս չե-
		բուլլեմ :
Per me è tutto	նձի համար ամ-	Պանս իւրե հեղի
uno.	մէնը նոյն է .	ուր ար :
Dove pranza og-	Եր պիտոր ճաշէք	Եւսլե լեսամենը
gi.	սյսոր :	նիւրար երիւր
		անիւլ ուս ինն :
Vuol far peni-	ուզէք մի ինձի	Եւսարիւրնիւլ ուղ-
ténza meco?	հետ ճգնիլ :	նիւլ ինն օրսս
		լեսուգ :
Oggi sono im-	Եւսոր գործք ու-	Պու ինն ինն վար,
pegnáto, ma	նիւմ, բայց ու-	լսին գայրը ար-
un'altra vol-	րիշ անգամ կը-	Ֆս ճահար երի-
ta profitterò	ջանամ որ հրա-	րիւ, թի իբարու-

Quésto è tróppo caro.	Ասի շատ սուղ է.	Պո՞ւ չո՞ք պահուց արք:
Ho pagáto 12 fioríni per il cappélló.	Գլխարկին հասնար 12 ֆիօրին վաճարեցի.	Շատ քիչ է 12 ֆիօրին վաճարելի:
Vorréi un bel panno oscúro.	Աղվար թխագոյն շուտոյ մը կուզեմ.	Պէր կէ-վէլ գոյն- բէնի շո-հո ի- րէրէի:
Eccogliene uno che è eccelén- te.	Աւասիկ մէկ հասնար որ շատ աղ- նիւ է.	Իշտե՛ր պէր լեւնի սի՛ զէ-ր ելա արք:
Quánto costa? quánto dimán- da il bráccio?	Ի՞նչ կարժէ, կան- գունին ի՞նչ կուղէք.	Սէ՞ր րէյեր, ար- շննեան քէ՞ ի- րէր-ի-նիլ:
Diéci fioríni il braccio.	Տասը ֆիօրին կանգունին.	Արշննեան օն ֆիօ- րին:

14. Հիւանդի իւ վայ:

Mi sento poco bene.	Քիչ մը անհան- գիտ եմ.	Պէր ալ ինչֆե՛մ եօգ:
Mi è venúto male.	Սրտս հիւանդու- թիւն մը եկաւ:	Ի-վէրի-նի պէր ինչֆի-նի-վէր-ի-նիլ:
Andáte pel mé- dico, dite che venga súbito.	Գնա՛ւ բժշկին ու ըսէ, որ շուտով մը գայ.	Սի՛ր ի-նի-նի-նի, պէ՛ր սի շատ-ճո- վէլ-նի:
Eccolo, che vié- ne.	Աւասիկ կուգայ կոր.	Իշտե՛ր կէլէօր:
Sig. Dottóre, Le sono schiávo.	Տէր բժիշկ՛ ծառայ եմ.	Ուստի հի-նի-նի, գո- լու-նու-լու-նի:
Mi prési la li- bertà di farla chiamáre, es- séndo già al- cúni giórni, che sto molto male.	Համարձակեցայ հրամանքնիդ կանչել տալու, ինչու որ քանի մը օր է որ շատ գէշ եմ.	Ճի-նու-րի-նի ի-նի-նի ճի-նու-րի-նի-նի-նի շո- ղար-նու-լու, պէր պէր գո-լ ի-նի- պի-ր սի զէ-ր ֆե- նայլ:

Che cosa si sente?	Ի՞նչ ունիք .	Մե՞նչեւ լաւ :
Mi sento una sì gran debolèzza per tutto il corpo, che non posso régger in piedi.	Ի՞նչոր մարմնոյս վրայ այնպէս սաստիկ տկարութիւն մը ունիմ, որ ոտքի վրայ չեմ կրննար կենալ .	Պիտէ՞նի զինքն լինիմէ եօյլէ պէր շինարելիք զանձնէ՛ր զաւելիք զայնքէն .
La testa mi fa molto male.	Վարուս շատ կը ցաւի .	Պարզե՞ շօժ աղբը յօր .
Non dormo la notte, e non posso mangiare niénte.	Վիշե՛րը չեմ քնանար ու բան մը չեմ կրնար ուտել .	Կե՞ճէ ուսուսման զէ հին պէր շինելիք :
Mi lasci un pò sentirle il polso.	Թող տուէք քիչ մը երակնիդ նայիմ .	Վայ զէրէն, պէր ալ նազննելու պագայնէ :
Vediámo la sua lingua.	Ի՞նչուսիդ տեսնենք .	Տե՛ննելէ պագայնէ :
Ella ha la febbre.	Հրամանքնիդ տարութիւն ունիք .	Ղեկնապետելին հետարելիք լաւ :
Si sente voglia di vomitáre?	Սիրտերնիդ կը խառնըվի .	Կէրելիքնեւ պոտնը յօրնո :
Ha la bocca amára, quando si svégliá?	Երբոր կարթընն նաքնէ բերաննիդ լեղի է .	Ուսանարդնեւ զագընն աղբըն աճընարը :
Ha molta sete?	Շատ ծարաւ ունիք .	Չօժ սուսնապնոս սոսնուլ :
Qual è il suo ordináριο modo di vívere?	Ի՞նչպէս է ձեր սովորական ապրելու եղանակը .	Սեւ նէ լաւը եօթնը ինչերէն պի՞նի :
Ha avúto delle altre malat-	Կեանքերնուդ մէջ ուրիշ հի-	Ի՞նչերէն պի՞նի հին պայրը հասար-

ed i matti il cuóre in bocca. Il bene non è conosciuto, se non è perduto.

3.

Non ha il pallio ¹, chi non corre. La pena è zoppa, ma pur ella arriva. Fuggi quel dolce che può farsi amaro. Non parlare senza essere interrogato ² e sarai più stimato. Chi molte cose incomincia, viene a capo ³ di poche. Non ha il dolce a caro, chi provato non ha l'amaro. Le buone parole ungono, e le cattive pungono. Chi non ha danari in borsa, abbia il miele in bocca. Chi cerca, trova. Chi paga debito, fa capitale ⁴.

4.

Il candore ⁵, la docilità ⁶, la semplicità sono le virtù dell'infanzia. ⁷ Amato non sarai, se a te solo penserai. Accostati ai buoni, e sarai uno di essi. A grassa cucina, povertà vicina. Il cavar sempre dal sacco, e non rimetterne mai, ne fa presto trovare il fondo. Sii pronto ad udire, e tardo a parlare. Non lodar il bel giorno, innanzi sera. Quanto meno l'uomo è veduto, tanto più è desiderato. Odi, vedi, e taci, se vuoi viver in pace. Chi non vede il fondo, non passi l'acqua.

5.

Un animo allégro non invidia un principe. Dio ti guardi da un ricco impoverito ⁸, e da un povero quand'è arricchito ⁹. Dopo il fatto ognuno è buon consigliere ¹⁰. Dove l'oro parla, ogni lingua tace. Parla poco e parla bene, se vuoi es-

¹ Հայրենախնայն պատիւ, ² Հարցունել, ³ Ընցունել, ⁴ Հըրախ
դրամոց, սէրմայէ, ⁵ սպիտակախնայն, Ըսոց հոս ձե-
րոց անխելախնայն ինքնընել, ⁶ Հըրախնայն, անասո-
ղախնայն, ⁷ Գողոց հաստիւ, ⁸ աղքատացած, ⁹ Հարստ-
ցած, ¹⁰ Խաբհոսրդ Գըլնը:

sere stimato un uómo di mérito ¹. Difénder la sua colpa, è un' altra colpa. Cattíve lingue tagliano più che spade. Chi perde la fede non ha più altro da pérdere.

6.

Pittaco venne domandato un giòrno: Qual era la cosa, che non si dovéva fare che al più tardi possibile? Préndere danari in préstito ² dall' amíco; rispos' egli.

Qual era la cosa che si dovéva far sempre? Approfittare ³ del bene e del male che ci accade.

Ciò che éravi di più spiacevole? Il tempo. Di più nascosto? L' avveníre. Di più fedéle? La terra. Di più infedéle? Il mare.

7.

Anacarsi disse: che la vite portava tre sorte d' úve: il piacére, l' ubbriacchézza ⁴ ed il pentiménto.

Un giòrno gli venne domandato ciò che bisognava fare per impedíre a qualchedúno di mai beber vino? Non havvi miglior mezzo ⁵, rispos' egli, che di mèttergli dinanzi un uómo ubbriaco, affinchè lo esamini esattaménte.

Un giòrno dopo avére considerata la grossézza ⁶ delle tavole di una nave: aime! esclamò egli, colóro che viaggiano sul mare non sono lontani dalla morte che di quattro dita ⁷.

Dicéva pure che i mercati ⁸ érano luóghi, che

¹ Uómo di mérito, գինիքի մաս կատարելու հարց, ² préndere in préstito, գին առնուլ, ³ օգուտ հանել, ⁴ գինի լուրհան, ⁵ Non havvi miglior mezzo, լուրհանի միջոց չկայ, ⁶ խոշորութիւն, ⁷ չորս հարիչալ, ⁸ լուծաւորութիւն, պարտք:

gli uómini avévano stabilíti per vicendevolménte ingannarsi.

8.

Aristótile dicéva a' suoi amíci ed a suoi discépoli, che la sciéncia era riguárdo ¹ all' anima, ciò che la luce era riguardo agli occhj; e che se le radíci n' érano amare, dolciíssimi in ricompénsa n' érano i frútti.

Venéndogli richiésto qual era la cosa che più prèsto scancellavasi? Si è la riconoscénza rispos' egli. — Ciò che era la speranza? Si è, diss' egli, il sogno d' un uomo che veglia.

Domandato quale differénza éravi tra i sapién- ti e gl' ignoránti? altrettanta rispos' egli, quanta ve n' ha fra i vivi ed i morti. Qualchedúno gli domandò un giòrno ciò che dovéano fare i suoi discépoli per approfittár molto? Dévono sempre sforzársi ² di raggiúgnere i più avanzáti, rispos' egli, e di non aspettár colóro che véngono dopo essi.

9.

Carlo Magno sigilláva ³ i trattáti ⁴ col pomo ⁵ della sua spada; dove probabilménte vi era un imprónto ⁶ *io li farò poi tenére*, dicéva egli, *colla spada*.

10.

Un provinciále vedéndo che un suo amíco si dava del vanto ⁷ per ésser Parigíno, gli disse: *per quel che spetta a ciò*, ⁸ *tu non hai nulla di*

¹ Riguardo al ánima, Հոգւոյն Բազմաբանութիւնսն, ² ջանաս, ³ կնիւն, ⁴ պաշտ, գալի, շարթ, ⁵ պարսիկ, կնիւն, ⁶ հոս' սրոյ երանանալ, գլխի՞ գապղէսի, ⁷ կնիւն, ⁸ darsi del vanto, պարծիւնալ, ⁹ per quel che spetta a ciò, «ս կոչանի»:

più di quello che hanno i topi¹ e le mosche di Parigi.

11.

Dolabélla dicéva a Ciceróne: *voi lo sapéte pure non avér io che trent' anni: E non vuóì tu che lo sáppia*, rispose Tullio, *se son già oltre diéci anni, che mel vai dicéndo.*

12.

Un cavallerizzo di non molta abilità² dovéndo montáre su d' un caválo troppo alto, e teméndo di non riuscírvi,³ disse: *mio Dio ajutátemi.* Fece indi uno sfórzo sì grande, che cadde dall' altra parte. Rialzándosi con dolóre, *mio Dio*, esclamò, *voi mi avéte strajutáto (ajutáto anche troppo).*

13.

Un certo malfattóre⁴ era stato condannáto alla morte, ma perchè avéva per lo passáto⁵ servíto bene al suo Príncipe nelle guérre, gli fu detto dal giúdice, che in considerazióne⁶ de' suoi buóni servígi, la giustízia gli era stata favorévole, e l' avéva condannáto a pérder solo la testa. Allóra disse il miseréllo: *quando mi sarà leváta la testa, darò il restante per un quattríno.*

14.

Il Re Alfónso avéva un buffón⁷ alla Corte. Questi tenéva un libro in cui scriveva le follie⁸, che si facévano dai cortigiáni coi loro nomi. Il Monárca⁹ volle vedérlo per rídere, e vi trovò da capo il suo nome. *Come c' entro io?* gli disse Alfónso. — *Voi avéte dato diéci mila sciúdi per com-*

¹ Երկուսն ինչ, ² անփութ, ³ յարկաւ, ⁴ շարագործ հարգել, ⁵ յարաւարտութիւն, ⁶ յիշխան, ⁷ ծաղրածո, ⁸ մեղաքար իմ, ⁹ Երկուսն ինչ, ⁹ Լագար:

prárvi caválli in Barberia ad un Moro¹ che non ha nè legge, nè fede. Egli ve li mangerà, e nol vedréte mai più, — E s' egli torna? — Allóra vi ci porrò tutti e due.

15.

Andò una volta il Gonélla, buffóne del Duca² Borso di Este, al Duomo³ di Ferrara alla messa, ed incontráti vicíno a quéllo tre ciéchi, che stávano accattando⁴ l' uno apprésso l' altro molto strétti, e fermatosi disse loro: Togliéte questo testóne⁵ o ciéchi! e spartítelo⁶ tra voi tre, e pregate Dio per me; ma il testóne non lo consegnò⁷ a nessúno. I ciéchi ringraziandolo concordeménte e dicéndo: Iddio vel mériti, o cosa símile, pensarono, che lo avésse già lasciato ad uno di loro. Quando venúta l' ora del mangiare, e voléndosene eglíno andare alle loro case, o sivvéro alla tavérna,⁸ dísse l' uno agli altri: Dividiamo il testóne di quel benefattóre, e chi lo ha, lo scambi⁹ in monéta minúta. Al che dicéndo ciascúno: io non l' ho, l' avrai ben tu; dalle contése¹⁰ si venne alle mani¹¹, e si diédero delle bastonate da ciéchi¹².

16.

Certo filósofo leggéva una sera al chiarór di candéla un libro di fisionomía¹³. Ad un certo passaggio¹⁴, dove dicéva, che colui che ha il mento¹⁵ assai largo dava indízio di pazzía, ei tosto

¹ Խոսիչնի, աբապ, ² դուքս, ³ բազիլիկի մե գլխաւոր եկեղեցին, ⁴ հարաւ, ⁵ սպիտակ անասն մ' է, ⁶ բաժնել, ⁷ արեւ, ⁸ պանդոնի, մէհանէ, ⁹ սպախել սարել, ¹⁰ Խոսքով խնդ, ¹¹ յետքով խնդ ընել, ¹² Խոսքեան մեկնեմ մեկն ծեծ բաշել, ¹³ Երեւանի մարտի մե ճանչալու գիտութեան, ¹⁴ անցք, հաս' արեւ մե, ¹⁵ իրան :

per certificarsi, s' egli ancóra avéva un simil mén-
to, prése la candéla, corse allo spécchio, e víde
in fatti ¹, ch' ei l' avéa assai largo, e mentre con
qualche rincresciménto ² andávalo riguardádo e
contempládo, accostò un pò troppo la candéla
alla barba, e inavvedutaménte ³ le diéde fuóco,
avéndo la disgrázia di abbruciársela piú della
metà. Il filósofo tutto tranquillo sen ritórna al
suo libro prénde la penna, e scríve nel márgine ⁴ :
probatum est, ne fù fatta la próva.

17.

Si raccónta che a Nápoli i paggi ⁵ d' un Ba-
li ⁶ di Malta, uómo estremaménte aváro, avén-
dogli rappresentáto che non avévano piú bianche-
ría ⁷ e che le loro últime camísce se ne andávano
a brani ⁸, fece chiamáre il suo maggiordómo ⁹, e in
loro presénza gli ordinò di scrívere alla sua Com-
ménda ¹⁰, che si dovésse seminár delle cánape ¹¹
per provvedér di bianchería que' Signoríni; su di
che i paggi méssisi a ridere; *i birbantélli*, ripi-
gliò il Bali, *gongólano di gioja* ¹² *or che hanno*
delle camísce.

18.

Andò un giòrno in Aténe alla commédia un
póvero vecchio di aspétto venerábile. Tutto il
teátro era già piéno, e questi in váno andáva da
un luogo all' altro cercádo un posto da sedérsi.
Niúno vi fù fra quella turba numerósa, che si fos-

¹ Սրտագին, ² արհեստաբեր, ³ անզուշուհեամբ, ⁴ գրոց
ընամնցբը, ⁵ Տեճախեճաց արհեստարարն ծառան, ⁶ ս-
րիկան, զապիթ, ⁷ ճեմակերէն, ⁸ andar a brani,
բրկէ բրկէ բլլալ, ⁹ հազարապետ արան, ելք քեան-
կասը, ¹⁰ ծառանգած երկրբը, ¹¹ անեկ, քէնեկեր,
¹² սրտաբերեանէն ցախիտութիւն :

se curáto di procuráre al vecchio un posto. Ma tosto ch' egli passò dinanzi ad alcuni Spartáni, che si trattenévano in Aténe in qualità ' d' Ambasciadóri tutti concordeménte giusta il costúme della loro città, si levárono in piédi e col rispétto il piú esempláre il pregárono d' accettár l' uno dei loro posti, il piú cómodo ed il piú eleváto. Osservò il pópolo un tal' atto, e ne dimostrò la sua approvazione con un battér di mano universále; il che diéde occasione ad un d' essi di dire: gli Ateniési sanno, ma noi facciámo cos' è convenévole.

19.

Il Cardinále di R. passándo una volta incógnito per un villággio di Fráncia, osservò un' uómo d' incírca sessant' anni, che piangéva dirottaménte innánzi alla sua porta. Il buon Porporáto ² sentì commóversi ³ a quella vista, e colla piú soáve piacevolézza gli domandò, qual' era il mótivo delle sue lágrime; mio padre mi ha bastonáto, rispóse il vecchio con una voce interrótta da singhiózzi ⁴; e perchè vi ha bastonáto vostro padre? niénte per altro, che perchè passái dinanzi a mio nonno ⁵ senza salutárlo. Vostro nonno è egli là dentro? dimandò il Cardinále. Sì Signóre, e mio padre ancóra. Sua Eminénza ⁶ entrò, e vide assiso sovra d' uno scanno ⁷ un' uómo venerábile di novánt' anni, tenéndo in mano lo stroménto ⁸ con cui sapéva conserváre la subordina-

¹ Ինքն, պէս, ² ժերանապգեւոյ, իարարինար, ³ sentir commóversi, ⁴ Գոհ-լ շարժել, ⁵ Հելիկմիտ, էօրխր էօր թիւր աղայը, ⁶ հաւ, աէտէ, ⁷ իարարինարնէրոն պարտոյ անոնն է, ⁸ ալուս, ⁹ գործիք, հոս, գաւազնի:

zione della famiglia. Accanto a lui si vedeva in un letto uno spettro ¹ decrepito ², l'oggetto della comune venerazione; egli non aveva che un soffio di vita e si disse al Cardinale, ch' era in età di cento e vent' anni.

20.

Il sofista ³ convinto. Il filosofo Diodoro pretendeva provare al medico Erofilo, che non vi era moto, con questo argomento ⁴: *se alcun corpo si muove, o egli si muove nel luogo dov' è, o nel luogo ove non è. Non si muove dove è, perchè nel tempo che ivi è, riposa; e ciò che riposa non si muove: non si muove poi dove non è, perchè dove non esiste, non può esercitare nessun' azione: dunque niuna cosa è in moto.* Il nostro filosofo cadde di cavallo, e si slogò ⁵ un braccio. Chiamò Erofilo perchè glielo rimettesse. *O il vostro osso, dissegli l' medico allora, si è mosso nel luogo dov' era, o nel luogo ove non era. Nel luogo dov' era, non poteva muoversi, perchè ivi era in riposo; nel luogo ove non era, non poteva muoversi, com' è chiaro; dunque il vostro osso non si è mosso nè poco, nè punto; per conseguenza nè meno slogato.* Diodoro allora disse: *lasciamo i sofismi ⁶, e toglietemi questo dolore.*

21.

Il filosofo Biante, costretto a condannar a morte un malfattore, versò delle lagrime sulla funesta sorte di questo sciagurato. *Perchè piangete voi?* (gli disse qualcheduno). *Il condannar costui, o assolverlo, non dipende dal vostro ar-*

¹ ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται, ² ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται, ³ ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται, ⁴ ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται, ⁵ ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται, ⁶ ἄσπετρος, ὅταν ἐκείνη τὴν ἡλικίαν ἔσται.

*bítrio?*¹ No, rispóse Biánte, *la giustízia e le leggi richiédono che io il condánni; ma la natura altresì*² *vuóle che io mi commóva nelle disgrázie della débole umanità.*

22.

Un fanciúlllo non voléndo imparáre, mai non volle dire, A: gli disse il suo maéstro: E si gran cosa a díre, A? Poscia alcúni suoi uguáli dicévano: perchè non vuóì dire A, ch' è così poca fatica? Ed egli rispóse: Crédi tu che io non sáppia dire A? Ma come avrò detto A, farà bisógno dire B, C, D, e tutto l' Alfabétto, e così la cosa andrà a lungo.

23.

Un fanciullíno alleváto³ nella póvera capánna⁴ d' un villággio, tornò alla ricca sua casa, e con meraviglia vide uno spécchio che riflettéva⁵ la sua immáGINE.

Capriccióso⁶, si mise⁷ ad insultarlo, facéndo brútto viso, e lo spécchio gli restituì⁸ l' insúlto. Indispettíto⁹ lo minaccia col pugno strétto, e védesi ei pur minacciáto: lo batte, e próva acúto dolóre.

Furénte di cóllera¹⁰, e disperáto di non poterla sfogáre¹¹ contro quell' odiósa immáGINE, si dà¹² a gridáre, a piángere, a percuóter lo spécchio.

La madre, all' udíre tanto rumóre, sopraggiunge, lo sgrída¹³, poscia il consóla, l' abbrac-

¹ Ամբ, ² նոյնպէս, ³ անեալ, ⁴ իրենեալ, ⁵ արձնել, գոյն-
ալ, ⁶ գէժացը պարնել, ցըցնել, ⁷ այլայլած (աղան),
⁸ սխաւ, ⁹ ժոխարկելը հարուցանել, ¹⁰ Բարկացած
(աղան), ¹¹ Բարկոտելնէնէն հարուցած, ¹² դուրս լա-
նել, ¹³ իրոյնի ¹³ յանդիմանել:

cia, e tergéndone ¹ le lágrime, con dolcezza così l' amomonisce:

Non fosti tu il primo a far brútto viso a quel cattivo fanciullo, oggetto dell' ira tua? Or próvati a sorrídergli: anch' egli sorríde; sténdi ver ² esso le bráccia, egli t' imíta; e se cessata è la cól- lera in te, non ne rimáne in lui la più lieve trac- cia ³.

24.

Un certo barbiére, chiamáto Mastro Márco, frequentáva ⁴ in casa di un signóre, il quále avé- va un pappagállo che avéva imparáto a pronun- ciáre con certa facilità »addio, Mastro Marco.« Ogni volta che il barbiére comparíva, si udívano replicáre ⁵ quelle paróle.

Un giòrno il gatto s' introdússe ⁶ nella stán- za del padróne, mentre non v' era alcúno ed im- possessátosi ⁷ del póvero pappagállo, se ne sta- va uscéndo quando il barbiére entráva. La póve- ra bestia riconóbbe il barbiére, e a tutta possa si diéde a gridáre »addio, Mastro Marco.« Qué- sti accórse con un bastóne; il gatto lasciò la pré- da, e l' uccéllo dovétte la vita alla sua loquéla ⁸.

25.

Il funámbolo ⁹. Un giòvane danzatóre di cor- da avéva acquistáta tanta abilità, che molti spet- tatóri ¹⁰ accorrévano ad ammirálo.

Lo si vede avanzáre su la fune tesa col con- trappésio ¹¹ in mano a passo fráncó e leggiéro. Di-

¹ Սիրելի, սրբելի, ² Գեղ ՚ի, ³ Հեղ, նշարան, ⁴ Գեղ
 իւր յաճանի երկուս, ⁵ Իրիւնիւ, ⁶ Տարիւնիւ, ⁷ Բա-
 ճիւնիւ, ⁸ Խօսողունիւն, ⁹ Լարանապաղ, Ճամպաղ,
¹⁰ Հանդիսանիւն, սէյրիճի, ¹¹ Հասասարանշարունիւնի
 Հանասարը գործի:

ritto col corpo, ardito salta, si slancia ¹ nell' aere, e ricade sull' elastica ² fune; risale quindi a tempo marcato, e a somiglianza degli uccelletti, che svolazzando ³ rasente l' acque ne sfiorano ⁴ la superficie, il suo piede tocca la appena corda, che lo rimbálza ⁵ a nuovo volo.

Inorgoglito dai riscóssi ⁶ appláusi, il giovane funámbolo pensò un giorno fra sè: »A che mi carico io di codesto contrappeso, che mi stanca e m' imbarázza? ⁷ Se danzássi senza una tale deforme pértica ⁸ fra le mani, io acquisteréi per certo forza, grazia e leggerézza.

Detto fatto ⁹. Il danzatóre compárve il dì seguente senza contrappeso, e ottenne a ridoppio ¹⁰ le acclamazioni della moltitudine. Sale ardito sulla corda, s' avánza, balla e salta, ma ohimè! mancagli ad un tratto ¹¹ l' equilíbrío ¹²; ei cade stramazzone ¹³, e troppo tardo si pente d' aver avúto a disprégio ¹⁴ il contrappeso che formáva la sua sicurézza.

26.

Una donna saggia avéva dato in custódia ad un suo Maríto pazzo i polli ¹⁵; il Nibbio ¹⁶ gliene prése uno, la Moglie accórtasi, che mancáva, batte il maríto, e gli commise che in avvenire ne avésse maggiór cura. Egli dubitándo del Nibbio,

¹ իջանալ, յարձակել, ² առայգական, ³ լուռնանելուն
 լեւերը բռնալով լուռնել, ⁴ ծաղկել լափել, հոս-
 անելով կամ գողնելով անցնել, ⁵ շարեն ձեր ցար-
 կել, ⁶ riscuotere, յետք բերել, սրանալ, ⁷ շե-
 ժակել, ⁸ յող, սրբորդ, ⁹ բաժնը բաժն, ¹⁰ կրկն-
 պատիկ, ¹¹ թելեն 'ի թել, ¹² հաստարակաւն-
 լեւան, ¹³ գեղանիւ զանաւ, ¹⁴ avér a disprégio, սրհա-
 ճարհել, ¹⁵ հաստ յագ, փիլիճ, ¹⁶ սրբոր, շարժող:

»te: egli è mio padre. . . « Que' ladróni niénte si commóssero; acconsentírono bensì volentiéri di fare un tal cambio; ma alcúni di colóro che eran presénte, non indugiárono ¹ un istánte a rénderne intéso il Dey, il quále tosto ordinò che gratuitaménte ² fosse restituíta la libertá a quel giòvane, e che líbero pure si rimanésse il padre suo. Cotánto anche fra colóro che noi diciám bárbari, si onóra la pietá figliále.

28.

Un Giovanétto Ateniése frequentò lungo tempo la scuóla di Zenóne di Cittia, uno de' più célebri filósofi dell' antichità. Ritornáto finalménte a casa, il padre suo gli fece a prima giúnta questa dománda: »Dimmi in somma, e »che cosa hai tu imparáto da tanti tuoi studj? Vel mostrerò coi fatti« gli rispóse, e si tacque. Intendéva egli di significáre con sì breve detto che la filosofía da lui studiáta aveagli insegnáto a ben operáre, non a far pompa ³ di sapére. Ma il padre prendéndo per effétto d' ignoránza quella rispósta e quel súbito silénzio del figlio: »Ah! sciauráto ⁴ disse dúnque consumásti il tuo »tempo? dunque fu vano tanto dispéndio ⁵ ch' io »feci per la tua educazióne?« E a questi pensiéri sempre più accendendoglisi il fuóco in capo ⁶ e montándogli la bile ⁷, venne addóssó al giovanétto e fieraménte il percutéva. Questi con fermáto volto ricevéva le battitúre, senza dare il mínimo segno nè di corrúccio ⁸, nè di affli-

¹ Ուշանալ, ² յրէ, պէտէհասլա, ³ Բան ծանել, թափրա
էթսէք, ⁴ Եշուտանան, ⁵ ծան, ⁶ գլուխը ստանալ,
⁷ Բարխանալ, ⁸ Բարխանելն:

zione. Il padre attónito a tanta fermézza e sommessióne, s' avvede ¹ d' éssersi fuor del dovère lasciáto trasportár dalla cóllera. Il fíglio, che lui riconósce placáto, »Eccovi, padre mio, gli disse, quéllo che apprésí ², nella scuóla de Zenóne.«

29.

L' incéndio. Erasi una notte ad una casa di póveri abitánti apprésó violentíssimo fuóco. Da una stánza a pian ³ di terra, ov' era stato male spénto e mal ricopérto, cominciò quéstó ad appigliársi ad alcúne vicíne legna, quindi all' áride masserízie ⁴ ch' eran d' intórno, e giúnto all' uscio e abbruciátolo, si propagò ⁵ alla scala, ch' era di legno essa ancóra, e per questa saléndo portò la vampa ⁶ fino al tetto.

Gli abitatóri, ch' érano tutti nel primo sonno, destáti dal fumo, e dal crépito delle fiamme córsero per salvársi alla scala, e trovándola incendiáta, incominciárono da ogni parte a méttre altíssime strida. Atterriti i vicíni dallo schiamáz-zo si álzano, e accorréndo si véggono innánzi la scena piú spaventévole che fosse mai: il pian terréno già tutto a fuóco, che comunicáto si era alle contígue ⁷ stánze, e per le soffitte ⁸ già propagávasi a' piani superiori: il tetto sormontáto d' altíssima fiamma destáta dal fuóco, che ascéso éraví per la scala: e le finéstre tutte ripiéne di gente, che chiúsa tra due fuóchi, e priva dell' único scampo, che la scala avrébbe potuto somministráre, gridáva disperataménte, chiedéndo aiúto.

¹ Նմանալ, ² սորվել, ³ դասընթաց, ⁴ կշիւ գաթը ⁵ փռ-
 ընթել, ⁶ բոց, ⁷ կնյ, ⁸ սալահարկ, [Թախան:

ciò a propórre ad alta voce, per animáre qual-
cúno all' imprésa, il prémio di cento luigi ¹ d' o-
ro. Non vedéndo niúno muóversi a tal proférta,
dubitándo non si credésse proporzionáto al rí-
schio la ricompénsa, ne promíse tosto dugénto. Ma
questo pure non valse, che troppo ognúno s' avéa
cara la vita, nè a qualúnque costo sapéa indúr-
si con tanto perícolo ad avventurárla ².

Scorgéndo inútile ogni proméssa, il piússi-
mo e valorosíssimo Prelato ³: A Dio però non
piaccia, esclamò, che noi abbiámo quí tutti sì
neghittósi ⁴ a miráre quelle due víttime ⁵ sventu-
ráte perir colà tra le fiamme. Ciò che altri non
osa, saprò osárlo io stéssio, e fatte présto con
corde unir due scale, che una sola fin colà giú-
gnere non potéva, applicolle alla finéstra della
stanza ch' era contígua, e su ascésovi animo-
saménte, per essa in mezzo alle fiamme sen cor-
se al luógo dov' essi érano, e un di loro recán-
dosi sulle spálle, e l' altro in bráccio, giù per la
scala medésima, fra lo stupóre, e le acclama-
zioni del pópolo attónito e inteneríto, amendue
portóssegli a salvaménto.

30.

La védova ⁶ ammaláta. Dolce in ogni tempo
è il beneficio; ma vie più dolce quand' è accom-
pagnáto dalla sorprésa.

Mentre un altíssimo personággio passáva una
mattína per tempo ⁷ incógnito e tutto solo per un
sobbórgo ⁸ di Vienna, vide accostársegli un giovi-
néto d' intorno a dódici anni, il quale con oc-

¹ Սրբի անունի վրէ, ² զբանգի ինք յգիւլ, ³ անուշիկութիւն.
Եւրոպայում, ⁴ անհագ, ⁵ զուհ, ⁶ այլի ինն, ⁷ անհագի.
⁸ արտարձան, զարբը:

chi bassi e lagrimósi, e con voce tímida e smar-
 rita ¹ si fece a domandargli qualche soccórso. L'aria ² gentile del giovinétto, il portaménto com-
 pósto, il rossóre che il volto gli coloriva, il pian-
 to che avéa sul ciglio, la voce incérta, sospésa,
 interrótta fécer nell' ánimo di questo Signore una
 viva impressióne. Voi non avéte semiánza, gli
 disse, di ésser nato per chiédere la limósina.
 Ch' è ciò ch' a quésto vi move? — Ah io non
 son nato certaménte, rispóse il giovinétto con un
 sospíro accompagnáto da lágrime, in così míse-
 ra condizióne! Le sventúre di mio padre, e lo
 stato infelíce, in cui si trova mia madre presen-
 teménte, a ciò mi costringono. ... E chi è vo-
 stro padre? ... Egli era un negoziánte, che avéa
 acquistáto già qualche crédito ³, e incominciáva
 a formáre la sua fortúna. Il falliménto ⁴ d' un
 suo corrispondénte ⁵ lo ha rovináto interaménte
 ad un tratto. Per nostro male maggióre ei non
 potè sopravvivere ⁶ alla sua disgrázia, e dopo un
 mese n' è morto di crepacuóre ⁷. Mia madre, un
 fratéllo minóre, ed io siámo restáti nell' estréma
 miséria. Io ho trováto ricóvero ⁸ préssso un amíco
 di mio padre. Mia madre s' è adoperáta finóra
 co' suoi lavóri a sostenér se medésima ed il fratél-
 lo minóre. Ma quésta notte ella è stata sorprésa
 da un male violénto ⁹, che mi fa temére della
 sua vita. Io sono privo di tutto, sprovvedúto ¹⁰ af-

¹ Երկուցի, շփուլ, ² օդ, հաս' վերադարձիչ, էրեւս, ³ պատիւ, հա-
 յարան, ⁴ սնունդ-լիւն, մեհակաւոր, ⁵ շահաւորից,
 օրթագ, ⁶ վեհաճի հաւ, ⁷ սրտի հաշտի, երբէք
 էղիւթիսի, ⁸ trovár ricóvero, պատիւ-լիւն
 սրտ գրիւլ, ⁹ ստորի հիւսնար-լիւնի հը բանը-
 լիցս, ¹⁰ sprovvedúto di danáro, ստորի շահիւն

fátto di danáro, e non so come soccórerla. Non assuefátto a mendicáre, io non ho pur corággio di presentármí a chí mi può riconóscere. Voi, Signóre, mi sembráte straniéro, dinánzi a voi per la prima volta io mi sono fatt' ánimo ¹ a vincer il rossóre che sento. Deh! abbiáte pietà dell' infelíce mia madre: fate ch' io avér póssa modo di sollevárla.

Così dicéndo egli uscì in dirótto piánto, da cui l' incógnito si sentì tutto commóso... Sta assai lontáno di qui vostra madre?... Ella è al fine di questa contráda, nell' última casa a manca ², al terzo piáno... È stato ancóra niún médico a visitárla?... Io andáva appúnto di lui cercándo; ma non so come ricompensárló, e come provvedére ciò che per esso verrà ordináto. Lo sconosciúto Signóre trásse dalla borsa alcúni fioríni, e a lui porgéndoli, andáte súbito, disse, a procurárlé alcún médico e a sovvenírla. Il giovinétto colle piú sémplici, ma insiéme piú enérgiche ³ espressioni d' un cuóre riconoscénte rendútegli le grazie piú vive, partì di volo ⁴. L'incógnito personággio frattánto, allorchè quégli per altra parte si fu allontanáto, prése determinazióne d' andáre egli stésso a visitáre la védova infelíce. Salíte le scale, entrò in una píccola camerétta, ove altro non vide che poche scanne di paglia, pochi attrézzi ⁵ da cucína, un tavolino rozzo e mal comméso, un vecchio armádio ⁶, un letto, ove giacéva l' inférma, e un altro pícciolo letticiuólo accanto. Ella era nel piú profóndo abbattiménto, e il pícciolo figlio appiè del letto struggévasi in pianto ⁷. Cercáva la Madre di con-

¹ Միտքս առնուալ, համարյալիլ, ² յանի պէն, ³ պարս, ⁴ շուրջ
 անլ իլ, ⁵ խհ, ⁶ պահարան, սոխայ, ⁷ ինքս լալ:

fortárlo, ma troppo ella medésima di confórto avéa mestiéri. Il personággio s' accosta inteneríto, e fáttole cuóre ¹ incomíncia qual médico sovra il suo male ad interrogárla. Essa n' espòne succintamente ² i sántomi ³; indi con un sospíro e piangéndo: ah, Signore da troppo alta cagione deriva ⁴ il mio male, e l' arte médica non v' ha rimédio. Io sono madre, e madre infelíce di troppo míseri figli. Le mie sciagúre e quelle de' figli miei hanno feríto già questo cuore troppo profondamente. La sola morte può metter fine a' miei mali; ma quéstá stéssa mi fa tremáre per la desolazione ⁵, in cui i póveri miei figli si rimarránno. Quì crebbe il pianto: ella espòse le sue sventúre, che il supposto ⁶ médico dissimulò di sapére già altrónde, e che gli trássero nuove lágrime. Alla fine: or via, diss' egli, non disperáte ancóra. Il Ciélo ⁷ non vorrà porvi in dimenticánza. Compiángo le vostre calamità; ma il Ciélo é provvido; voi non saréte abandonáta. Pensáte intanto a conservare una vita, che troppo è prezíosa pe' vostri figli. Avréste carta da scrívere? Essa ne staccò ⁸ un foglio da un librettíno, sopra del quale esercitávasi il bambolíno di circa a sette anni, ch' era appiè del letto. L' incógnito, dopo d' avére scritto: Quéstó rimédio, disse, comincierà a confortarvi, ad altro migliore, ove bisogni, procederémo in apprésso, e fra poco io spéro che voi saréte guaríta. Lasciò il vigliétto sul tavolíno, e partì.

Passáti pochi moménti, ritornò il figliuólo

¹ Աղբիւր սրտը, ² համառոտօրէն, ³ հիւանդոս-լիւան շշուտ, ⁴ յար-
մազ գաւ, ⁵ սղբով-լիւան, ⁶ Էնլապրիմա, Կար-
ծիմա, ⁷ Երկինք, հոս' Լ'սիրտաւ, ⁸ իրցելի:

maggiore. Cara madre, diss' egli, fatevi coraggio; il Cielo ha pietà di noi. Mirate il denaro, che un Signore mi ha dato generosamente ¹ questa mattina! esso ci basterà per più giorni. Son ito pel medico, e sarà qui a momenti. Chetate il vostro dolore, e consolatevi. Ah figlio, disse la madre; vieni ch' io t' abbracci: il Cielo assiste la tua innocenza, deh! possa egli proteggerla costantemente. Un medico, ch' io non conosco, è partito di qua pur ora; vedine la ricetta sul tavolino: va e recami ciò che prescrive.

Il figlio prende il biglietto, lo scorre, e fa un atto d' estremo stupire; il riguarda da capo, il rilegge, poi alza un grido: Ah madre! ch' è questo mai! La madre attonita e sospesa prende la carta, e la legge impaziente... Oh cielo! L' Imperatore!... In così dire le cade di mano il foglio, e riman senza voce e senza respiro. Il biglietto era un ordine ² dell' Augusto Giuseppe II. in cui le assegnava ³ del suo privato erario ⁴ un generoso sovvenimento. Il medico sopraggiunse opportuno per richiamare la madre dallo svenimento ⁵, in cui la sorpresa l' aveva gettata. Gli apprestati rimedii presto pur la riebbbero dalla malattia ⁶, che traeva dall' afflizione dell' animo la principale sorgente. Il generoso Monarca, ricolmo di lodi e di benedizioni, ebbe il piacere di renderle la sanità e la vita, e di formare la felicità di un' onesta famiglia dalla fortuna aspramente perseguitata.

¹ Աստուծոյն արեւելքէն, ² Հրաման, ³ Իւր գէւէլ (Լուչմի) [Թայրն էթմէք ⁴ privato erario, Լուչման արեւելքէն անյնան գանձը, ⁵ richiamare dallo svenimento Տէլը իւր գէւէլէն արեւելքէն, ⁶ Հիւանդութիւնէն առողջացնել:

L' eccidio ¹ d' Ercolano e di Pompéja.

In sul principio adombróssi ² l' atmósfera ³, e oltremodo riuscì calda e soffocante, nel qual tempo si fè sentir all' improvviso uno spaventevole terremoto, e tutto quel tratto ⁴ di paese apparì in un momento coperto di fiamme, le quali uscivano a globi ⁵ dalla terra, che in cento luoghi s' apriva. Le più alte colline si védevan saltare siccome smosse da fondamenti. Dalle viscere ⁶ della terra usciva un rimbombo ⁷ come quello d' un ráuco ⁸ tuono, e l' aria pareggiava co' síbili ⁹ l' ulular delle fiere. Il Cielo scoccava ¹⁰ saette, ed il mare muggia ¹¹ tempestoso. In séguito cominciò il Vesúvio a vomitar fuoco e pietre con vasto gorgo ¹², il denso fumo coprì tutt' in un tratto il firmamento, ed il giorno si convertì nella più cupa notte ¹³. Alcuni credettero allora, che i giganti ¹⁴ si avessero mossa battaglia, mentre fra l' orror di quelle ténebre, apparían lor dinanzi dell' ombre collossali ¹⁵, e credean udire fra quel confuso rimbombo il suono delle lor trombe spaventose. Alcuni altri s' immaginavano, che il mondo era per dissolversi, e per ritornare nel primiero suo Caos. Presi da quest' idee, molti si mettevano in fuga, e molti altri correvano dalle strade nelle lor case, e di bel nuovo dalle case nelle strade, immaginandosi sempre, che il luogo in cui stavano, era il più pericoloso. Agli sbocchi del Vesú-

¹ Արծառնախառն. ² Մթնշաղկալ. ³ Մթնշաղկալ, ⁴ Տեղաց, ⁵ Գունդեր, ⁶ Փորոքներ, հաս' գերանին պատիւ, ⁷ Բռնեղան, կրեմիկ կրեմիկ սէս չորամագ, ⁸ Իւրիւրեւալ, պողոտայ սէս. ⁹ սոսնակ, ըսլոգ, ¹⁰ աղէղ խմ ներ յգեւլ, ¹¹ Տանելլ, հաս' ծոզնան յայն հանելլ, կրեմիկըլէմք, ¹² vasto gorgo, Բերանը շատ Բայամ: ¹³ Խոր խմ սոսնակներ, ¹⁴ հսկայ, տիւլ, ¹⁵ սխայնել:

vio si associò un' esplosione¹ di lava² sì copiosa, che l' aria si trovò piena per molte e molte miglia all' intorno. Tutto il paese, e gran tratto del mare furono con essa coperti, ove cadéva devastava³ ogni cosa, uccidéva le persone e gli animali, e copérse in fine due Città Ercolano e Pompeja, (*Plinio il giovine*).

Descrizione di un Giardino.

Avea Gioachino allato a casa un vago suo giardino, dove v' avea d' alberi ben mille maniere, ed ancor più, i quali, essendo carichi di belle frutta, porgeano agli occhj de' riguardanti singolare diletto. Vi si vedéano lunghi viali⁴, ed altri ameni ricinti,⁵ che, per essere da fronzute⁶ e folte pergole⁷ coronati, per entro non vi potea punto il Sole. I fioriti pratelli poi, le risonanti acque, e i delicati bagni, a' quali era quivi acconcio ed opportuno luogo, invitavano a prendere quel piacere, che uom suole appetire negli estivi⁸ calori.

Il naufragio d' una nave.

In sul tramontar del sole il mare tutto divenuto bianco, cominciò a gonfiare, e con mille altri segni a minacciar di gran fortuna; onde il padrone della nave, di ciò subito accorgendosi, voléva dare ordine con gran prestezza di fare alcun riparo; ma la pioggia, e l' vento l' assaltarono in un tratto così rovinosamente, che non gli lasciavano far cosa, che si volésse: e in oltre l'aria era in un tratto divenuta sì buja⁹ che non si

¹ Պայթիւն, ² հրաբուխի նման գուրս ելած նիւթ ³ ամերել, ամպամեղ, ⁴ երկու կողմ ծառերով զարդարած ճամբայ, ⁵ ծառերէն շինած կամար, ⁶ արեւամուկ, ⁷ յոյսեւր, ⁸ ամառվոյ, ⁹ մութ:

scorgéva cosa del mondo, se non che talór bale-
nándo apparíva un certo baglióre, ¹ che lascián-
dogli poi in un trátto in maggióre scurità, facéva
parér la cosa vieppiù orribile, e più spaventósa.
Che pietà era a vedére que' pòveri passaggiéri
per volére anch' eglino riparáre a' minácci del
Cielo, far bene spesso il contráριο di quéllo, che
bisognáva! E se il padróne dicéva lor nulla, egli
era sí gránde il romor dell' acqua, che piovéva,
e dell' onde, che cozzávano ² l' una nell' altra, e
cosí stridéván le funi, fischiáván le vele, e i tuo-
ni, e le saette facévano un fracásso sì grande, che
niùno intendéva cosa, che si dicésse, e quanto
più crescéva il bisógno, tanto più mancáva l'áni-
mo e il consíglío a ciascúno. Che cuor credéte voi
che fosse quel de' poverétti veggéndo la nave, che
or paréva se ne volésse andáre in Cielo, e poco
poi fendéndo il mare sene volésse scéndere nell'
inferno? Che rizzar di capegli ³ pensáte voi che
fosse, il parér che il Cielo tutto convérso in ac-
qua si volésse pióvere nel mare, e allóra il mare
gonfiándo volésse salír su nel Cielo? Che ánimo
vi stimáte voi che fosse il loro a vedére altri get-
táre in mare le robe sue più care: o egli stésso
gittarvele per manco male? La sbattúta nave la-
sciáta a discrezióne de' venti, e or da quei sospín-
ta, e or dall' onde percóssa, tutta piéna d' acqua
se n' andáva cercándo d' un scoglio, che desse
fine alle fatíche degli sfortunáti marinári, i quá-
li non sappéndo omai altro che farsi, abbrac-
ciándosi l' un l' altro, si dávano a piágnere, e

¹ Փայլանք, ² եղջերաւոր կենդանեաց գլխով Տելը Տելաւը
հրելը, հոս' ալեաց ՏելըՏելաւ հետ պարտըմելը, ³ հարկե-
լոսն գելլմելը:

gridáre misericórdia, quanto loro uscíva dalla gola. O quánti volévan confortáre altrui, che avéan mestier di confórto, e finívan le paróle o in sospíri, o in lágrime! O quánti, póco fa, si facévan beffe ¹ del Ciélo, che or parévano Monacélle ² in Orazióne! Chi chiamáva la Vérgine María, chi S. Nicolò di Bari, chi gridáva S. Ermò; chi vuol ire al sepólcro, chi farsi Fráte per l' amor di Dio: Quel mercatánte vuol restituíre, quell' altro non vuol fare più l' usúra: chi chiama il padre, chi la madre, chi si ricórda degli amíci, chi dei figliuóli: e il veder la miséria l' un dell' altro, e l' avérsi compassióne l' un all' altro, e l' udír lamentár l' un l' altro, facéva cosí fatta calamità mille volte maggióre. Stándo gli sfortunáti adunque in cosí fatto períglio, l' álbero sopraggiúnto da una gran rovína di venti si spezzò, e la nave sdrúcita ³ in mille parti ne mandò maggiór número di loro nello spaventóso mare ad ésser pasto de' pesci, e dell' altre bestie maríne; gli altri forse più práctiche o in minor disgrázia della fortuna procacciárono il loro scampo chi in su quéstá távola, e chi in su quell' altra.

¹ Օտարը ընկել, ² հարստակեր, ³ ճեղքված:

rò, e spéro che andádo innanzi quésto nostro cartéggio, gli erróri verráno senza dubbio minorádo.

Mantova, 13. Gennajo 1825.

Il tuo amico
Luigi.

Mio caro Carlo!

Avréi a quest' ora rispósto alla tua lèttera se non fossi stato maláto, e pressochè ¹ non dissi graveménte maláto. Il peggio sí è che io stéssó fui cagióné di tal malattía, perchè andáto a un banchétto ² fuor di casa mi venne comméssa certa intemperánza ³, che di lì a poco disestò ⁴ la mia salúte, e tacéndo io quésto male per timor del médico e delle medicíne, fui causa che il male andásse tant' oltre da tenermi inchiodáto in letto per più giòrni tormentáto da acutíssimi dolóri. Io per vero dire pagai la pena ⁵ della mia intemperánza, ma quéllo che più mi dispiáce sí è d' avér cagionáto tanto dolóre a' miei cari genitóri, e cagionáto anche a te assai inquietúdini col mio silenzio. Per quésta volta però io spéro che mi avrai per iscusáto, tanto più che ti prométto da amico d' éssere per l' avveníre più diligénte nel rispóndere alle tue lèttere. Ama

Cassano 6. Marzo 1834.

Il tuo Amíco
Augusto.

¹ Գրելիւ, ² խնամք, ³ անօրինակ, ⁴ անօրինակ-լիւն, ⁵ անօրինակ-լիւն, ⁶ եւ ի նախ, ⁷ արարել, ⁸ արարելիւն:

2. Léttere d' avviso — Լեւոնը Լեւ Չանոյցի տն .

Stimatissimo Signor Padre !

Jeri sera sono arriváto felicemente in Venézia, ed oggi è mia prima cura il darle di ciò notizia, perchè non ignóro ch' Ella sarà in pensiéro dell' attuale¹ esser mio. Il viaggio mi riuscí assai meno grave di quello ch' io non mi fossi a bella prima immagináto, ed anche qualche picócolo diságio² che in esso mi è convenúto soffrírre, anzichè farmi danno, trovo che mi ha in certo modo ringagliardíto³. Esegúendo i di Lei órdini, caríssimo Signor Padre, appéna giunto andái a casa del Sig. Pisani da cui ebbi amorosíssima accogliénza. Per quánto giudicár posso cosí a prima vista, sono d' avviso⁴ che mi troverò assai bene in questa casa. Il Sig. Pisani inspira amóre, confidénza e rispétto al primo vederlo, ed anche da' suoi due figli io mi riprométto assai buona compaguía, giacchè mi sémbrano ambédue discrétí, ben costumáti e compiacénti. Io ho in ánimo di far tutto per andáre a grádo⁵ a questo Sig. Pisani, e seguéndo di buona vóglia le sue istruzióni vedrò di acquistáre quella capacità e quelle cognizioni che far mi póssano quando che sia un ábile negoziánte. Tale è il proponiménto, caríssimo Sig. Padre, che ho fatto a me stésso all' entráre in questa nuóva carriéra⁶; proponiménto che rinnoverò nel cuor mio ogni mattina, come ogni sera interrogherò me stésso per riconóscere se io l' abbia nella giornáta fedelménte eseguíto. Così Dio mi

¹ Լեւոնը իմ, ² անհարմարություններ, ³ ուժով ընդունել, ⁴ խորթ երեխայի, ⁵ համարձակ ըլլալ. ⁶ ընկերացի, հոս պաշտոնի, գործի:

conceda la grazia ch' io me ne discósti ¹ giammai, onde procacciár possa consolazióne a Lei, e ben éssere a me stésso.

Venézia, 13. Luglio 1820.

Suo ubbidientíssimo figlio
António.

Caríssimo Fratéllo!

Io credéva che le vacánze dovéssero éssere giorni d' allegria per me, e in vece sono diventati giorni d' amáro dolóre. Otto giorni fa giúnsi alla casa patérna, e trovái la nostra buóna Madre già da più giorni graveménte ammaláta. Parve che la mia venúta la facésse riavére alquánto; ma una febbre di málgna natúra tanto in pochi giorni la venne aggravándo, che il médico cominciò a temére della sua vita. E pur troppo i suoi timóri s' avverárono! ² La nostra buóna Madre è morta jeri sera alle otto dopo diciasséte giorni di malattía. Non mi regge l' ánimo, Fratéllo caríssimo, di descríverti la tristézza in cui tutta la nostra famíglia è immérsa. Il nostro buon Padre è sopraffátto dal dolóre ³. Egli desidéra ardenteménte di vedérti e di favellár teco di più cose. Fa dunque di ottenére più presto che tu póssa un congédo ⁴ di otto giorni, e viéni fra noi, che la tua presénza potrà scemáre ⁵ alquánto la tristézza del nostro buon Padre, e racconsolárlo della pérdita fatta.

Veróna, 6 Maggio 1820.

Tuo affezionatíssimo fratéllo
Piétro Neri.

¹ Հիւանդանոց , ² սիրտ-գոգիւն , ³ ցտակե լեւնընկէլ , ցտակել ,
⁴ էրէկուլու խոսազարու-լեւն հրահան , ⁵ պակսեցնել :

3. Léttere di preghiéra — իմաստը որպէս լինի :

Stimatíssimo Signore!

Tante fúrono le próve di bontà ch' Ella si degnò darmi in tutto quel trátto di tempo per cui ebbi l' onóre di servirla, che mi danno ánimo a farle di presénte una preghiéra. La láurea ¹ di mio figlio maggióre e la lunga malattía di mia Madre mi obbligárono a préndere in prestánza da un mio buon amíco cinquánta scudi. In oggi sta per iscádere ² il términe al rimborso ³. I miei debitorí, sui quáli contáva ⁴, mi vanno ritardándo il pagaménto dei conti arretráti ⁵, ed il mio creditóre è in tale circostánza da non potére assolutamente far senza della somma che gli devo. Ella mi farébbe quindi un grandíssimo piacére, se potesse anticipármí ⁶ cinquánta scudi, che io sconteréi ⁷ nelle próssime mesáte ⁸. Ove colla sólita di Lei bontà compiacer voglia a questa mia domanda, La prégo di fármelo sapére piú présto che sia possíbile mediánte una riga di riscóntro ⁹, e l' assicúro che procurerò in ogni tempo di mostrarle gratitúdine d' un tale atto di amichévole sussídio. Sono con rispétto e stima

Di casa, il 7. Aprile.

Devotíssimo obligatíssimo servitóre

Piétro Nasi.

¹ Այս բարձրագույն դասի ուսուցիչ համար էլ զած ծախս. ² էլ ինչպէս պարբերաբար վճարելու մասին, ³ ծախսուց իմ պարբերաբար վճարումը, ⁴ հաշուներ, հաս' յոյսը պահել, ⁵ հետագայ, ⁶ իմնելու. ⁷ հատուցանել, հաշուներ վար պահել, ⁸ մի քան, ⁹ համարի պահանջ, հաս' լրջլին պարտականութիւնը :

Caríssima Signora Madre!

Siccome Ella m'impòse ho osserváto il mio vestiario¹, e ho trováto che molti capi² sono del tutto inservibili, e molti altri, per quanto me ne dice il sarto, sono tanto malandáti³, che non méritano la pena di raggiustárli⁴. Mi veggo quindi obbligáto, a riccórre alla di Lei bontà per avére un ábito nuóvo, un panciótto o gilè⁵, un pajo di calze⁶ e un pajo di stivali⁷. Abbiámo P' invérno alla spálla, ed io debbo fermármí ancóra a lungo nella scuola normále. Ben veggo, caríssima Sig. Madre, la molta spésa ch'io Le cagióno, e so che in quéstí tempi difficili maggióre sarà il peso che Le appórto; ma Le prométto di tenér conto⁸ dei nuovi ábiti che sarà per inviármí, e di non cessár mai dall'apportárlé consolazióne con una buóna condotta. Spero cosí di sempre piú convíncerla della gratitúdine che nutro pei tanti beneficj da Lei ricevúti, e di mostrarmele sempre

Milano, il 28. Ottobre 1820.

Affezionatíssimo e ubbidientíssimo figlio
Piétro Rizzi.

4. Léttere di raccomandazióne — (Վերադարձի յանձնարարություններ :

Caríssimo Amíco!

Il giováne Adamoli, che ti presenterà questa mia⁹, ha frequentáto finora la nostra scuóla, e

¹ Օգնություն, ² զգուշացում, ³ պակասարժեք, ⁴ շտապելու անհրաժեշտություն, ⁵ Բաճկոն, ⁶ զանախոսներ, ⁷ կոշիկ. ⁸ պահել, ⁹ պատրաստելիք ներկայից լեւերա, (Գեղ. Վեր. Լեւ. 184).

vien ora mandato da' suoi genitorî a Venezia per impararvi la mercatura. Non occorre ch' io ti dica, mio caro Anselmo, ch' egli desidera ardentemente di trovare in cotesta città, dove egli non conosce anima vivente, e nella nuova sua carriera almeno una persona colla quale possa stringere amicizia, e che a un bisogno giovar gli possa col consiglio e coll' opera. A chi dunque raccomandare meglio che a te il mio buon Adamoli? Fa di riceverlo con amore, e non andrà molto che avrà tutta la sua confidenza. Donagli la tua amicizia, ch' ei ben la merita, e te ne sia prova la familiarità che io stesso ho conservata con lui per più anni. In una parola accogli. o come accogliesti me stesso allorchè ebbi la fortuna di godere della tua compagnia costì, che sarà questo il maggior piacere che tu possa farmi. Sono il

Bergamo, 7. Ottobre 1820.

Suo affezionatissimo amico
Pietro Gualtieri.

Illustrissimo Sig. Conte!

Quell' infelicissimo uomo del Veglia chiede a V. S. Illustrissima qualche sussidio per poter vivere. In verità che non si può aver mai di lui una compassione che basti. A' suoi giorni non ha avuto oncia di consolazione, e pure ha cercato d' affaticarsi, e l' ha fatto con tutte le forze sue. Ne' suoi primi anni credendo che il padre suo gli avesse a lasciare una pingue¹ eredità, si diede tutto agli studj. Morto il padre suo, fu per molti anni segretario del Conte Gini. Uscì questi di

¹ ἰσχυρὸν, ἕως ἄνωγης.

vita, egli s' infermò, e stette sì lungo tempo infermo, che perdette il filo¹ delle faccende sue, e non ebbe più il modo di collocarsi. Ha procurato mille vie, e fatto infiniti tentativi² per non aggravare chicchessia, ma nulla gli è riuscito. Finalmente gli è uscita del cuore ogni speranza, e si dà per disperato intieramente. Io fo per lui quanto posso, e credo che V. S. Illustrissima non mancherà del suo ajuto ad un onesto uomo di tal qualità, il quale è degno d'essere assistito da' suoi buoni amici. Procurerò frattanto di collocarlo, e lo stesso faccia Ella dalla sua parte. Se poi non ci riesco, ... penso di accettarlo in casa mia, e tenerlo appresso di me, come un amico al quale ho sempre voluto bene, e di cui ho avuto ed ho compassione per la sua bontà, e pe' suoi ottimi costumi. So che questo non è a Lei di disturbo, perchè ama di far del bene dove può; ed io mi apro l'adito³ di significarle il mio rispetto, e quella perfetta stima con la quale ho l'onore di essere

Di V. S. Illustrissima

Di casa, il 6 Gennajo.

Devotissimo umilissimo servitore

Giovanni Delbuono.

5. Lettere d'invito — [Ստորագրութեան հրահանգք]

Stimatissimo Sig. Zio!

Reputando mio dovere il farle conoscere quali progressi io abbia fatti nello studio, credo bene d'invitarla a voler assistere al solito esame

¹ [Վերջինիս, հոսի, կորի, ելանի, ² ճիշտ, ընդ, ³ հարցի

público che si terrà per noi giovedì próssimo. Piácciale, caríssimo Sig. Zio, di onoráre questa nostra scuóla colla sua presénza, che di grande incoraggiáménto sarà per me e pe' miei condiscépoli l'avére a testimoni dei nostri progréssi persóne del suo mérito. Io non ardirò già d'assicurárla che sarò per contraddistínguermi, ¹ ma pure mi lusíngo di avér modo a dimostrárle che procúro di far buon uso delle beneficénze e dei sussídj che mi procaccia. Mi protésto col mássimo rispétto

Di casa, il 20 Agosto.

Ubbidientissimo Nipote
Vincenzo Magni.

Caríssimo Amíco!

Doménica ventúra nel villággio di Carugo si farà la festa della vendémnia. Il primo deputato di quel villággio ha avúta la compiacénza d'invitármí a tal festa insiéme con alcúni altri miei conoscénti. Noi abbiám quindi próna una carrózza, la quále ci atténde per le cinque, ondè colà trasportárci. Un buon pasto ² ci aspétta dal deputato, dopo del quále prenderémo parte ³ alla gioja ⁴ di quélle buone genti di campagna che benedicono il Signóre per la fortunáta vendémnia loro concéssa. Se anche tu hai piacére di assistere a quéstá festa campestre, fa di trovárti da me doménica mattina all' ora indicáta, ch' io ne avrò sommo piacére. Spéro di vedérti senza dubbio, e mi ti dico

Di casa, il 28 Ottobre.

Affettuosissimo amíco
Angelo Riva.

¹ - Բարձր ելել, երեւել լլլլլ, ² Կերակուր, ³ Կանուկիք լլլլ, ⁴ Կարմիր-լիւն :

avér modo a contraccambiare ¹ secondo il mèrito gl' importánti servigi da Lei resici. Non pertanto Ella mi perdonerà se procúro alméno in qualche modo di mostrárle il mio grato ánimo col piccolo dono dei libri che Le invio. So, per prova ch' Ella è grande amatóre di libri, e specialmènte di quelli alla storia naturále pertinenti ². Voglio speráre che quelli contenúti nel pacchétto B. non saráno indégni della sua attenzióne. La prego a consideráre questo dono perquello che è, cioè per un ténue ³ contrasségno della viva gratitúidine ch' io Le profésso per le tante grazie ond' Ella ha ricolmáto ⁴ mio figlio. Nessuna cosa desidero tanto, quanto che egli sappia rendersi degno di Lei, e sono colla mássima stima

Di Lei, pregiatissimo Signore

Di casa, il 7. Luglio.

Riconoscertissimo servitóre

Gio. Caranenti.

7. Léttere di consúlta — (Փոխաբերելու հարուցանել, 2 զերբեմնուդ 3 լիլիւ, հոս

Caríssimo Amíco!

Io mi trovo nel mássimo imbarázso ⁵. Sono al momento di dovére scégliere una professione ⁶, e non so a quále appigliármí. Mi piace lo stúdio dell' agrimensóre ⁷, e mi aggráda ⁸ istessaménte quello del ragioniére ⁹. Mio padre lascia a me la

¹ Փոխաբերելու հարուցանել, ² զերբեմնուդ ³ լիլիւ, հոս
⁴ ճոխացանել, ⁵ շինլիւնլիւն, կնճիւն, ճար
 սարան, ⁶ արհեստ, ⁷ գեոմետրիկոնլիւն արհեստ, ⁸
⁹ հաճելի ըլլալ, լիւնլիւն :

scelta d' uno di questi due o di altro, se più mi va a grado, e da me attēde la risoluziōne. Caro Amico, voi che avēte miglior discernimēto di me consigliatemi a quello che più credēte a proposito ¹ alle mie circostanze e utile insiēme alla società. Levatemi di grazia da quēsto imbróglio ². Ricordatēvi che vivo con impaziēza di ottenēre da voi una rispōsta soddisfacēte, chē tranquilli il mio spīrito, e mi detérmini a ciò che sia per essermi più giovēvole ³. Sono con tutto l' affētto
Di casa, 7. Aprile.

Vostro obbidientissimo amico
Piétro Bruni.

Stimatissimo Signor Tutore! ⁴

Seguēdo il prudente suo consiglio, mi tróvo già da due anni in questa città di Verona al servizio del Sig. chirurgo Risi. In tutto questo tempo me la passai così bene che non ebbi motivo desiderár di meglio. Due giorni sono però il Sig. Conte Giusti mi fece richiēdere s' io sarēi contēto d' andar a viaggiare con suo fratēllo in qualità di cameriere. Vantaggiōsi mi sēmbrao i patti offeritimi, giacchē mi fūrono proferite cento lire ⁵ il mese e le spēse, coll' assicuraziōne altresì d' ogni possibile riguárdo al ritórno. Per quanto utile però sembri la cosa, io non so risólvermi a far alcun passo senza il parēre dell' óttimo mio tutore, giacchē so di non avēre mai avúto a pentirmi dell' aver seguito i suoi consigli. La prégo

¹ Հարկաբեր, ² շփոթալից և խառնակից, ³ օգուտաբեր,
⁴ որքան և ինչպիսիք լինան, զայս. ⁵ Արքայապետի
արկի ինչ անունն է:

per tanto di volermi palesare il suo sentimento intorno alla presente occasione, e ciò col primo corso di posta, dovendo io rispondere fra due giorni al più tardi a chi mi fece l'offerta. Sono coi più vivi sentimenti di gratitudine

Verona. 7. Aprile 1820.
 Affezionatissimo e ubbidientissimo pupillo
 Giusto Fini.

8. Lettere di consiglio —

Carissimo Amico!

Voi mi chiedete norma per poter leggere col maggior possibile profitto. Tutto ciò che fate di già a questo proposito e che mi narrate nella lettera vostra, sta bene a parer mio; di due sole cose vi vorrei vedere corretto, cioè del troppo leggere la sera, e del troppo avidamente leggere ogni sorta di libri. Mi pare che la mattina sia più atta alla lettura di tutto il restante del giorno. L'ingegno è più sciolto, più libero e più purgato pel dormire da que' fumi che per l'ordinario sogliamo sentire dopo di aver mangiato. Non vorrei poi vantarmi di leggere molti volumi e con troppa avidità. Vorrei piuttosto meno leggere e con maggiore applicazione, e piuttosto vorrei badare alla scelta de' libri che al numero. Fate a modo mio, e vi troverete contento. Vi abbraccio di cuore e sono

Di casa, il 10 Luglio.

Vostro affettuosissimo amico
 Giorgio Deodati.

Ornatissimo Signore ed Amico!

Ella mi avvisa che ad altro non pensa che a viver bene, ed a rendersi uómo onesto. Quando uno vuol éssere tale e con tanta costanza, lo è già divenuto. Ella però mi richiede se sta bene la pompa, e se la consiglio a tenerla cara. Sta bene ai padroni del mondo, ai principi, ai generali d' eserciti ¹ ed anche ai governatori delle provincie, perchè sarebbe una meschinità ² poco degna di tali persone l'andare con poco sfarzo quando debbono comparire. Quanto ai privati ³, la pompa ⁴ e lo sfarzo ad altro non servono che ad acquistarsi l'odio e l'invidia, ed a sturbare le faccende loro domestiche. Un modo agiato e modesto li farà stimare e rendersi graditi. Io ho creduto sempre che per éssere uómo totalmente dabbene non si potesse aver mai onore che fosse più del bisogno, nè men vanità del bisogno. Facciasi per vanità la più bella azione del mondo, subito non è più lodévole. Quelle stesse azioni che derivano da un principio di virtù non sono del tutto fortunate, se possono cadere in sospetto d'essernate da vanità. Ma per tornare ai privati, io non ne conobbi ancora uno a cui riuscisse bene la magnificenza e la pompa. Questo è il mio pensiero in tal particolare, e sono tutto suo

Di casa, il 6. Aprile.

Devotissimo servitore e affezionatissimo amico
Giambattista Roberti.

¹ Օգրք, բանակ, ² անարգողիւն, ³ միաբնակիք, ⁴ սոսկական, մանսրպարզ, ⁵ հանդէս, սալթանաթ

9. Léttere di rimpróvero — [Armenian text]

Caríssimo Amico!

Tre mesi fa ebbi il piacere di prestárvì le ópere del Conte Gaspare Gozzi; ora siccome io non dubito che voi non le abbiate lette, e siccome già da piú giorni il mio Amico Alberti mi fa istánza¹ per averle, così io vi prego a rimandar-mele col latóre del presente. Che se qualche altra ópera di quello che io posséggo vi andásse a grado, sarà per me di grandissima soddisfazióne il compiacérvene ad ogni vostra richiésta². Sono di cuore

Di casa, il 7. Maggio.

Vostro affezionatissimo amico
Alberto Gerli.

Caríssimo figlio!

È egli possíbile, signor mio caro, che non solaménte voi non siéte venúto da me confórme³ io ve ne avéva pregáto; ma che di piú vi siáte volúto nascóndere quando mi sono portáto in persóna per vedérvì? Che mai dirébbe vostro padre, cui promettete nel punto stesso della sua morte di volér avére una total confidenza⁴ ne' miei avvertiméti, che vi saréte fatto un dovére di coltiváre la mia amicizia? Diciámolo un'altra volta, che mai dirébbe egli? E non son io forse piú quegli che vi ha vedúto créscer con tanto piacere, che vi ha dato le prime istruzioni; ed a cui in mille e mille occasióni avéte dimostráto il maggior affetto?

¹ [Armenian text], ² [Armenian text], ³ [Armenian text], ⁴ [Armenian text]

Se non avéste un cuór nóbile, uno spírito penetránte, dispereréi del vostro cangiáménto e dei miei consigli: ma voi sortiste ¹ un ánimo troppo bello ed una sagacità non molto comúne. Vi pensáte voi forse ch' io abbia in pensiéro di volérví sgridáre? Voi mi conoscéte da molto tempo, e sapéte pure che io non sono un uomo di bieca guardatúra ² nè d' un umor ³ sì cattívo da non saper compatíre le debilézze dell' umanità. Quanto piú mi fuggiréte, tanto piú vi crederò reo ⁴. Non date retta ⁵ ai compágni, lasciate parláre il vostro cuore, e son sicúro che súbito verrete da me; il mio mi stímola a non abandonárví mai; non vi lascerò mai in ripóso fino a tanto che non ci riunirémo insiéme.

L' ésser io vostro vero amíco si é la ragióne per cui vengo in traccia di voi in un tempo che quasi tutti i vostri parénti non vógliono piú sentir parláre di voi. Io, che vi conósko da vent' anni in qua, dovréi naturalménte avére un maggiór ascendénte ⁶ sull' ánimo vostro di quello che abbiano tutti que' gióvani, che vi stanno attórno, non per altro che per mangiáre il vostro, e non son vostri amíci che per rovináre la vostra riputazione e la vostra salúte.

Veníte dunque ad asciugáre le mie lágrime, e sarà questo il vero modo di farmi conóscere che tuttavia vi ricordáte di vostro padre, e che sapéte altresí éssere sensibile alle mie premúre.

Di casa. 6 Giugno 1820.

Vostro vero amíco
Ganganelli.

¹ Il ² ³ ⁴ ⁵ ⁶

10. Lettere di scusa — *Թոնորդի անձեղաբարութիւն :*

Stimatissimo Signore ed amico!

Meglio è tardi che mai. Mi trovai oppresso tanto dalle faccende che mi convien partire senza fare il mio dovere con V. S. Ella però mi ha sì spesso scusato in tali incontri¹ che non posso anche in questo disperare del suo perdono. V. S. conosce il mio cuore incapace di mancare nell'essenziale. Quanto poi a certe irregolarità, queste possono far sospettare dove la servitù è nuova, ma nel mio caso no; perchè io sono suo vero, antichissimo e divoto servitore

Di casa,

Gaspard Gozzi.

Stimatissimo Signore!

Coll'ultima sua Ella mi fece conoscere il proprio malcontento² per non aver io pagato a tempo il mio debito. Conosco che V. S. ha giusto motivo di ésser meco disgustata, e appena spero che sia per condonarmi questa tardanza. Pure io La prego a voler riflettere alla critica³ circostanza in cui mi posero questa volta i miei corrispondenti col ritardarmi i debiti pagamenti. Appena tre mesi d'istanze e cure continue mi pongono oggi in grado d'inviarle i mille scudi promessi a saldo⁴ del mio conto. Spéro che V. S. accoglierà benignamente questa mia discolta, perdonerà l'involontario ritardo, e continuerà ad onorarmi della pregiata sua confidenza. La ringrazio sommamente dell'indulgenza usatami

¹ Ինչպէս, ² արժեքահարստութիւն : ³ զանոնկաւար. զնստ-
իար, ⁴ հաշտութիւն զճարտար,

finora, ed assicurándola che mi troverà per l'avvenire puntuál pagatóre, ho l'onore di dirmi colla mássima stima

Di Lei pregiatíssimo Signore

Di casa, il 7 Febbrajo.

Devotíssimo obligatíssimo servitore

Andrea Giusto.

11 Léttere di ringraziaménto —

Caríssimo Amíco !

Io vi sono obligatíssimo della premúra che vi siéte data per adempíre la mia commissióne. I cristállí che avéste la bontà di comperármi sono giunti jeri in buoníssimo stato, ed io sono soddisfátto sia della qualità, sia del prézzo loro. Desidero di avére più frequénti occasióni di ricambiárví cosi fatti servigi, e v'assicuro che sarò sempre

Miláno, 6 Maggio 1820.

Vostro síncero amíco
Giuseppe Dellacqua.

Caríssimo Amíco !

Già tempo avéste la bontà di prestármi cento scudi, e quel che é più sulla sola paróla e senza óbbligo d'interésse. Mi affrétto in oggi a restituirvi una tal somma, e nel tempo stesso vi rendo le grazie maggióri della bontà e cortesía¹ con cui m'avéte soccórso in quella critica circostánza. Più

¹ U

che colle parole (piochè non so trovarne di abbastanza adeguáte) vi ringrazio con l'animo, e v'assicuro che questo é e sarò sempre pieno di riconoscenza e d'affetuosa stima per voi.

Di casa, 7 Luglio.

Vostro riconoscentissimo amico
Salvatore Lermes.

12. Lettere di congratulazione, e di buon augurio;
Թանձր խնդրանքներն եւ բարեհաղթներն:

Carissimo amico!

Mi é stato di sommo contento il sentire che avete ottenuto costà un impiego assai onorevole². Si vede che altri conoscono il vostro merito e vi sanno far giustizia. Jo me ne consolo con voi. Voglia pure il Signor Iddio continuare sopra di voi le sue beneficenze, ch' io intanto coi sentimenti della più viva amicizia mi professo.

Codogno, 6 Aprile 1820.

Vostro sincero amico
Carlo Crespi.

Stimatissimo Signor Zio!

La mia gioja nel sentirla felicemente ristabilita in salute fu grandissima, come grandissimo fu il dolore ch' io provai in tempo della sua malattia. Non finirò mai di ringraziare la Provvidenza che ha ridonato a' miei voti² uno Zio, a cui tanto debbo, e che amo tanto di cuore. Nulla più desidero oggidì, se non che la presente sua con-

¹ Եւ հարկ, Քայսաալը, քեարը, ² Բարեխնդր, խնդրանքներ:

valescénza dia presto luógo ad un flórido e duré-
vole stato di salúte. E dal canto mio l' assicuro che
farò di tutto per rénderle piú dolce una vita che
tanto mi sta a cuore. Sono col mássimo rispetto

Bellaggio. 17 Marzo 1820.

Affettuosissimo e ubbidientissimo nipóte
Gio. Nerli.

Ornatissimo Signore!

Non saprei incominciár meglio l' anno presén-
te, se non coll' augurárlo felice alla degnissima
sua Persona, e coll' accertárta nello stesso tempo
del mio profondo rispétto. Questi sono i primi e
i piú sacri doveri ch' io debbo compiere verso di
Lei; nè alla mia felicità puó mancáre cosa alcuna
se Ella li gradisce. Nel vero Ella ha avúto tanto
bontà per me in ogni tempo, che io non so come
rendergliene il guiderdone ¹ conveniente. La sup-
plico á volérmi continuár sempre la preziosa sua
grazia, e di vero cuore mi protesto

Di Lei, ornatissimo Signore,

Di casa, il 31 Dicembre.

Umilissimo obligatissimo servitóre
Paolo Novelli.

Carissimo Signor Padre!

È per me giorno di festa e di gioja quello in cui
Ella, ebbe i natali, giacchè diede a me un Padre
sì buono, sì giusto, sì amábile. Non passa giorno
in cui io non pensi a beneficj onde Le son debi-
tore; non passa giorno in cui io non Le ne renda

¹ Գրականություն :

grazie in cuor mio; ma oggi in particuláre così viva é la rimembranza ¹ di quanto io Le debbo, che non so trovár parole adeguáte per esprimergliela. Dio, che mi vede in cuore, sa gli augurj ch' io faccio per la di Lei prosperità, e spéro che vorrà compirli facendole per molti e molti anni rivedere in piena prosperità questo dì, e concedendomi la grazia di convincerla non colle sole parole, ma anche coi fatti dell' amore, del rispetto e della riconoscenza che Le professo. Sono
Vimercate, 6 Aprile 1820.

Affettuosissimo e ubbidientissimo figlio
Geremia Sarpi.

13. Léttere di condogliánza e di consolazione.

Թե՛րեւոյ յարմարեալ ի խնայեալեան :

Carissimo amico !

La morte inaspettáta del vostro caro Zio mi ha penetráta l' ánima, e la vostra afflizione ha accresciuta la mia. Avete tutta la ragione se vi trováte inconsolábile, ma piú ancora ne avréste se la di lui lodévole continuáta condótta ² di vita non lasciásse un giusto motivo di conforto. Il tributo ³ della vita non é in nostro arbítrio, bensí le azioni virtuose che lásciano al defunto il dovúto onóre, ai vivi una ragionevole compiacenza. Consolátevi dunque con quésto riflésso ⁴ tanto piú che l' affligervi fuor di modo è inútile agli altri, e nocevole a voi. Spéro che saréte del mio sentimento, il quále vi offro a moderáre alcun poco il vostro dolore, e come un sincero attestá-

¹ Երեւոյ խնայեալեան, ² խնայեալեան, ³ Կարգի, ⁴ Իրարմարեալեան :

to ¹ di quella inalterabile ² affezióne che vi professo. Continuáte ad amarmi, e credétemi
 Udine, 5 Marzo 1820.

Vostro vero amico
 Angelo Nurra.

Pregiatissimo Signore ed amico !

Ricévo in questo punto la disgraziáta notízia della vostra cadúta di caléssso nel ritornár da Verona a questa volta ³, e sento del male che vi siéte fatto alla gamba. Buon per noi che il chirúr-go ⁴ chiamáto a medicárvi è uno dei piú espérti di quella città, e tale che per ópera sua possiámo con ragióne ésser certi di présto riabbracciarvi sano e salvo. E non fu piccola fortúna altresì nel mezzo della sciagúra stéssa di ésservi quéstá accadúta a poca distánza di Verona donde potéste avére pronto ed opportúno soccorso. Non potéte crédere quánto dolóre io abbia risentito di questa vostra disgrazia, della quále però spero che presto vi riavréte, ove osserviáte esattaménte le prescrizióni del chirúr-go e del médico, e v' abbiáte quella cura che si dove. Fate che io sia di continuo informáto ⁵ della vostra salúte, e togliétemi presto da quello státo d' inquietézza in cui per tal cagióne mi ritrovo.

Desenzano 7. Aprile 1820.

Vostro sincerissimo amico
 Antonio Persici.

¹ 1) Ինչոպահան, հոս՝ սիրոյ նշան, ² անոյլայլելի, հաստատուն, ³ անգամ, իսկ, ⁴ վերաբոյժ, ձեռնաս, ծանօթանալիս անհանալ, արդիւնաւոր.

Ընանձին օրինակք սկզբնաւորութեան զանազան տե-
սակաց նամակագրութեան, մանաւանդ՝ նամակաց բա-
րեմաղթութեան :

Avvicinándose il principio *del nuovo anno*, de-
sidero che riesca a V. S. Illustriss. totalmènte fe-
lice. Piaccia a S. D. M. che sia tale il compiaci-
mènto del suo giubilo, quale è l' affètto del mio
augúrio, etc.

La legge indispensábile, che io mi sono im-
pósta d' avvalérmi ¹ d' ogni incontro per conser-
vármi la sua amicizia da me in sommo prégio te-
nuta, mi obbliga a rassegnárle il mio ossequio
all' appressársi *dell' anno nuovo*. L' ordinária po-
litica di questa sorta non ha luogo appo di me.
Essi véngono dal miglior cuore del mondo i mille
felíci augurj che io ho l' onóre di farle, etc.

Sarébbe troppo manchévole l' affètto della
mia osservánza verso V. S. Illustriss. se in que-
sto principio *del nuovo anno* non venissi con que-
ste righe a pregárle dal Cielo ogni próspero avve-
nimènto. Siano tali le sue contentézze, che non
resti a Lei più che desideráre, nè a me che augu-
rárle, acciocchè non senta penuria ² di grázie, chi
gode abbondánza di mérito. Viva felice, e se ha
sapúto più volte largamènte favorirmi, sappia
anche talvolta liberamènte comandármí, etc.

Ravviva nell' ossequioso riverènte mio ánimo
i più cándidi sentimènti di devozióne verso V.
Ecc. in vegnente *anno nuovo*, in occasióne del
quále indirzzo per distinta maniera i miei férvidi
voti all' Altissimo, onde implorargielo ³ ripiéno

¹ Ընել իմ օգտակարութեան գործածել, ² պակասութիւն,
³ խնդրել, հայցել :

di giorni di salute, e ricolmo d'ogni consolazione. Súpplico umilissimamente V. Ecc. degnarsi di aggradírne il fausto ¹ augurio, come un giusto tribúto del mio dovere, ed una non equivoca testimonianza della profónða venerazione, che mi costituisce quale mi glorío di professarmi con perfetta sommissione e profónðo rispetto di V. Ecc. Umiliss. Devotissimo, etc.

Non trascúro l'opportúna occasione di rinnovellarmi alla memoria di V. S. Illma. e di ricordarle il mio sempre costante pienissimo ossequio all'approssimarsi ² dell'imminente ³ *capo d'anno* coll'augurarle cordialmente ogni sorta di prosperità e contentezza. Nell'espressione di questi genúini ⁴ miei voti accolga un'atto doveroso ⁵ di quella viva riconoscenza che mi fa essere quale ho l'ambizione ⁶ di segnarmi di V. S. Illma. Divotiss., etc.

La viva impazienza che ho di testimoniarle in qual si sia incontro la mia venerazione, e il tenero affetto, che nutre per Lei il mio cuore, fanno che abbraccio con estremo giubilo l'opportunità di contestargliene i miei sentimenti cogliendo l'occasione di felicitarla sul di Lei *giorno natalizio* ⁷, e pregando l'Altissimo a volermi concedere, che ancor per lunga serie d'anni possa seco Lei esercitare questo cordialissimo uffizio. Un simile atto che non fosse animato dall'amóre e dalla gratitudine potrebbe risguardarsi qual'affetto indifferente della consuetudine; ma procedendo dal cuore il più sincero e riconoscente, ed es-

¹ Լորջանիկի, ² հոսիկնալ, ³ վերահաս, ⁴ անկէղծ, հարազատ,
⁵ արդարացի, ⁶ բողոքանք, ⁷ ծննդեան օր:

sendo diretto ad un benefattore che ha il più giusto titolo a tutta la mia stima e gratitudine, sono certissimo, ch' Ella riceverà di buon grado la sincera e verace testimonianza di questi miei ingenui sentimenti, etc.

Mostrerei di far poca stima di quella inclinazione, che mi moue a servire V. S. Illma. se trascurassi l' opportuna occasione che mi si presenta del suo *giorno nomastico*,¹ il quale avvicinandosi m' invita ad augurarle il colmo d' ogni maggior contentezza. Si compiaccia la Divina bontà, che le mie preghiere non restino senza frutto, e che il suo merito non rimanga senza premio. Non mi cancelli dalla sua memoria, e Le sovvennga, che mi ha spesso obbligato col favorirmi, ma non giammai favorito col comandarmi, etc.

Il vegnente *capo d' anno* mi porge la graditissima occasione di testimoniarle i sentimenti veraci della mia affezione, augurandoglielo di tutto cuore felicissimo. Prego l' eterna providenza, che V. S. trapassi il corso di questo, e d' altri moltissimi anni con tale quiete d' animo, che ne resti pienamente pago² il suo desiderio, etc.

Dimani è il Santo di cui voi portate il nome. Ebbene; me ne rallegro, me ne congratulo, ve ne felicito; e tutto il bene che a me stesso bramo, a voi pure lo desidero. Ho detto tutto, qualora vi aggiungo che mi amiate, e siate certo d' esserne pienamente corrisposto dal vostro amico, etc.

Se quella guerra perpetua, ch' è fra la natura e la morte, si potesse riconcigliare col pianto, prometto a V. S. che nell' pianger seco lei la perdita che ha fatta del Sigr. suo Padre, non saréi

¹ *ἡμέρα ἡμεῶν* etc. ² restar pago, ἡμεῶν ἡμεῶν :

punto inferiore a Lei stessa. Ma se Le sovrerà, che il segreto volere del Monarca eterno deve per ogni ragione prevalere al desiderio nostro, si assicuri, che domerà ¹ arditamente il senso, e renderà totalmente liberata la ragione, col lume della quale conoscerà la necessità insuperabile di questa condizione di natura. Si conformi dunque col volere di chi ci regge, etc.

Sono restato immobile e senza parole all' intendere la funesta nuova della perdita che V. S. ha fatta, ciocchè avea di più caro su questa terra. Questa disgrazia, che mi è riuscita ben improvvisa, mi ha commosso sì vivamente, che dubbio chi ne pruovi maggior dolore, etc.

Giacchè Ella si è esibita sì graziosamente a favorirmi in quanto mi occorresse, e va cercando di addossarsi ² degl' incomodi e de' disturbi per me, mi piglio la libertà d' incaricarla d' una commissione, ed é, etc.

Giacchè V. S. mi ha accordata la permissione di avvalermi ne' miei bisogni delle sue graziose offerte; io il fo stavolta con tanto maggior fiducia, quanto sono più certo, che Le parran giuste le mie suppliche, etc.

La commissione che V. S. è degnata di darmi, mi ha arrecato un contento ben singolare, perchè mi porge occasione di esercitar verso Lei un atto di servitù, etc.

Io era sempre persuaso assaissimo della sua gentilezza; ma il favore che in questa congiuntura ³ mi ha prestato, finisce di convincermi, ch' Ella è la persona la più graziosa e la più obbligante del mondo, etc.

¹ * Երանաճէլ, ² զլեան ասանուլ, ³ պարտէհոսելեան, Փրքաւան:

Mi confondete coi vostri ringraziamenti per simili bagatelle ¹. Ciochè ho fatto è un nulla in paragone di quello, che bramo di operare a vostro vantaggio. etc.

Sono più che persuaso della vostra generosità verso di me, e quando l' occasione mi si presenterà mi avvarrò di buon grado delle graziose vostre offerte, etc.

Ho ricevúto il gentilissimo (pregiatissimo, graditissimo) foglio, che Ella m' ha fatto l' onore di scrivere. L' assicuro, che io non provo maggior piacere, che allor quando Ella m' onora de' suoi comandi, etc.

Մեր եղանակ աւարտելոյ զնամակս ըստ իւրաքանչիւր
աստիճանի անձանց :

1) Առ երեւելէ անյնն :

Perdoni V. S. Illma. il lungo tedio ², e mi creda quale pieno di rispetto mi do l' onore di protestármí (o quale profondamente inchinandomi, mi do l' onore di protestarmi).

Di V. S. Illma,

Umilissimo e devotissimo servitore
Antonio Stecchi.

E desideroso di dare in ogni tempo vivissime prove della memoria, ch' io conservo dei tanti benefizj, che V. Ecc. si è compiaciúta dispensarmi e della stima, colla quale io riguardo il suo altissimo merito, resto inchinandomi con umilissimo ossequio.

¹ Փոքր բան, ² արագրիւն-բէնն :

E qui per non tediare più V. Ecc. Le fo umilissima riverenza supplicandola della continuazione de' suoi favori e protezione.

Qui rimettendo in tutte le cose con la dovuta riverenza ogni mio interesse nelle mani di V. A. umilmente prostrato in terra ¹, m' inchino e prego ogni vera felicità.

Il tutto espongo all' A. V. S. con la dovuta umilissima riverenza ed ossequio, mentre profondamente inchinandomi resto.

Prego all' A. V. il colmo delle grazie dal Cielo, facendole umilissima riverenza.

E pieno di vera stima e di profondo rispetto mi do l' onore di ratificarmi ², ~~mi~~ mi rafferma — mi dichiaro — mi rassegnò — mi protesto — mi professo — mi costituisco riverentemente.

Il Sigr. N. mi ha imposto ³ che io Le faccia un cordialissimo salúto in suo nome, ed io supplicandola a rassegnare il mio ossequio al Sig. N. resto di vero cuore.

V. S. si degni tenermi per suo, come sono, e alla sua buona grazia e della sua degna Signora consorte con tutto il cuore raccomandandomi mi rassegnò.

E raccomandandomi con ogni caldezza alla validissima di Lei protezione continuo a professarmi.

Frattanto raccomandandomi alla continuazione della sua preziosa grazia ed efficace benevolenza ho l' onore di baciarle la mano e di protestarmi per sempre.

La supplico a somministrarmi ⁴ occasioni di

¹ Գլխիսն ինչպէս, ² Հաստատել, ³ պարտաւերել, ⁴ հարմար
տրել, արել

Vi súpplico per fine di mantenérmi nella vostra grazia, e di onorarvi con tutta la confidénza de' vostri comandi, sicúro di ritrovare in me un vero amico, che si reca ad onóre di professarsi con tutta la stima.

Pregandovi per fine di volervi avvalére della mia servitù in tutto ciò, che mi giudicate capace, caramente vi saluto, e sono.

E per fine pregandovi de' miei compliménti alla vostra degna consórtte mi dichiaro colla più perfétta stima ed amicizia.

Mentre di cuore ossequiandovi per parte anche della mia famiglia, sono al solito.

Resto con augurarvi con tutto l' animo perfétta salúte, ed ogni più desiderabile felicità.

Continuatemi la vostra amicizia, che per me sono e sarò sempre al solito.

State sano, salutatemi gli amici, ed amate-mi come fate, addio.

E intanto mi profésso immutabilmente.

E salutandovi sono.

Vi abbraccio e sono al solito.

3) U. — — — — —

Altro per ora non occorréndomi, aspetto con impaziénza da voi una pronta rispósta sovra l' affare commessovi, e sono.

E per fine raccomandandovi di bel nuovo quanto vi ho impósto di fare, sono affettuosissimo per servirvi.

Intanto vi mando la mia patérna benedizióne ed augurandovi ogni bene, resto di cuore.

Ed assicurandovi di ésser sempre dispósto a compiacervi, vi salúto e sono.

Servitemi in quest' incontro colla vostra solita attenzióne che ve ne sarò grato. Addio.

Ἰβήνη. [β]ήνη Συναγωγῶν. [β]ήνηγ :

(Abbréviatúre)

A. C. anno corrente.	Illre, Illustre.
A. P. anno passato.	I. R. A. Imperiale Regia Apostolica.
P. P. prossimo passáto.	Illmo, Illustrissimo.
P. V. prossimo venturo.	L. L. M. M. Loro Maestà.
A. A. L. L. Altezze Loro.	Monsig. Monsignore.
A. I. Altezza Imperiale.	N. S. Nostro Signore.
A. R. Altezza Reale.	Obbligmo, obbligatissi- mo.
A. S. Altezza Serenissi- ma.	Osseqmo, Ossequiosissi- mo.
A. V. Altezza Vostra.	P. V. Paternità Vostra.
Affmo, Affezionatissimo.	Pron. Padrone.
Ann. Annotazione.	Rev'do, Reverendo.
Aple, Aprile.	S. S. Santissimo.
b. m. buona memoria.	S. D. M. Sua Divina Maestà.
Car'mo, carissimo.	S. E. Sua Eccellenza.
Col'mo, colendissimo.	S. Em. Sua Eminenza.
C. M. Cesarea Maestà.	Sereniss. Serenissimo.
D. Don, Donna.	Sigr. Signore.
Dre, Dottore.	S. S. P. P. Santi Padri.
Ecc. Eccellenza.	T. C. Tenente Colonello.
E. E. L. L. Eminenze Loro.	V. S. Vossignoría.
Em'za, Eminenza.	V. E. Vostra Eccellenza.
E. S. Eminenza Sua.	Ven'do, Venerándo.
Fr. Fra. Frate.	Umil'mo, } Umilissimo.
G. C. Gesù Cristo.	Umiliss. }
Gio. Giovanni.	V. B. L. M. vi bacio le mani.
Gian. Batta. Giovanni Battista.	

Պ Երոստոս թիւնք կամ անուանք պատուոյ Համեմա-
տեալ իւրարան չիւր աստիճանի անձանց և Հասցէք :

1) A Persóne Ecclesiástiche — Առ Եկեղեցական
անձինս :

Al Papa — Առ Սրբազան Պապին :

Nel titolo, Պ Երնագիր. Santo Իմ Santissimo Իմ
Beatissimo Padre!

Nel corpo, Սրբազան Vostra Santità Իմ Beati-
túdine.

Nella chiusa, Առաջ. E con ogni umiltà Le ba-
cio i santissimi piedi.

Nella sottoscrizione, Ստորագրութիւն. Di Vostra
Santità.

Umilissimo, divotissimo ossequiosissimo *)
Servitóre N. Իմ Ubbidientissimo figlio N.

Nell' indirizzo, Հասցէ. A Sua Santità Pio VII.
Sommo Pontéface della Santa Chiesa
Romána. Իմ Alla Santità di nostro
Signóre Papa Pio VII.

Ad un Cardinale principe — Առ Էլեանազան Սրբազան
Պապին :

Nel titolo. Altézza Eminentissima! Իմ Serenissi-
mo ed Eminentissimo Principe!

Nel corpo. Vostra Altezza Eminentissima.

Nella chiusa. E per fine Le bacio con ogni rive-
renza la Sacra Pórpura. Իմ il lembo
della Sacra Pórpura.

*) Սրբազան Վրահանայապետին ու սրբէջ Ինքնախաւաց
խորհրդած նախաինիւրոնն ստորագրութեան խոնարհա-
նան աստիճանները իրճագիւղ շքեւոր, հարգա՝ պէտք է
Բաց ու ասեղնազ գրելէ :

Nella sottosc. Devotissimo ossequiosissimo servitóre, իմ Umilissimo devotissimo ed obligatissimo servitóre N.

Nell' indir. A Sua Altézza Eminentissima il Signór Cardinále N. իմ Al Sereníssimo ed Eminentissimo Principe il Signor Cardinále.

Ad ùn Sémplice Cardinále — Ամ սուի իւրդէնար .

Nel tit. Eminentissimo Signóre! իմ Eminénza Reverendissima! իմ Eminentissimo Principe!

Nel corpo. Eminénza, իմ Vostra Eminénza.

Nella chiusa. E per fine bacio a Vostra Eminénza la Sacra Pórpura.

Nell' indir. A Sua Eminénza Reverendissima il Signor Cardinale N. Arcivescovo di N. իմ All' Eminentissimo, e Reverendissimo, Signóre Signore Padróne Colendissimo il Signor Cardinále N.

Ad un Principe Arcivescovo o Vescovo — Ամ էշանսպանն Արշեպէսիոսոս իմ Արշեպիոսոս :

Nel tit. Reverendissimo Principe! — Altézza իմ Eccellénza Reverendissima!

Nel corpo. Altézza *) իմ Reverendissima Eccellenza.

Nella sot. Devotissimo ossequiosissimo N.

Nell' indir. A Sua Altezza Reverendissima, Monsignore N. Principe Arcivescovo di . . .

*) Վերջանից էշանսպանն անխանց Altézza արժանապարհանուլէան անոնն լըարվէ, իսկ իսրաւելոյ' Eccellenza.

Ad un sémplíce Arcivescovo o Vescovo — *Առ Սրբազան Կաթողիկոսական Կաթողիկոսին* .

Nel tit. Illustrissimo e Reverendissimo Monsignore!

Nel corpo. Vossignoria Illustrissima e Reverendissima.

Nell' indir. All' Illustrissimo e Reverendissimo Signor Signor Padrone Colendissimo N. *և* A Monsignore N. N. Arcivescovo o Vescovo, di N.

Ad un Abáte — *Առ Աթոռապետ* :

Nel tit. Reverendissimo Padre e Sigr. Pnc Colendissimo!

Nel corpo. Vostra Paternità Reverendissima.

Nella chiusa. Le bacio divotaménte le mani.

Nell' indir. Al Reverendissimo Padre e Signore Padrone Colendissimo il Padre Abáte del monastéro di *և* Al Reverendissimo Padre Padrone Colendissimo il Padre Generále dei P. P.

Ad un Sacerdóte Claustrale — *Առ Կրօնատան Բարձրագույն* :

Nel tit. Molto Reveréndo Padre!

Nel corpo. V. P. Vostra Paternità.

Nella chiusa. E per fine Le bacio affettuosaménte le mani e mi raccomandó alle sue orazióni.

Nell' indir. Al Molto Reveréndo Padre Padrone osservandissimo il Padre N. dell' órđine di.

Ad un Canónico o Párroco — *Առ Կրօնական և*
Սրբազան Կաթողիկոսական :

Nel tit. Illustrissimo e Reverendissimo Signóre!
Molto Illustre e Reveréndo Signore!

Nell' indir. All' Illmo e Revmo Sigr. N. Canóni-

Principe N. Arciduca d' Austria. A
Sua Altézza Imperiale il Serenissimo
Arciduca N.

Ad un Consigliere Intimo di Státo — U. —
S. —

Nel tit. Eccellénza!

Nel corpo. Vostra Eccellénza.

Nell indir. Sua Eccellénza il Sigr. N. Consigliere
Intimo attuale di Státo di Sua Mae-
stà etc. etc.

Ad un Conte, Marchése o Baróne U. —
S. —

Nel tit. Illustrissimo Sigr. Conte. (Marchése Ba-
róne)!

Nel corpo. V. S. Illustrissima.

Nell indir. All' Illustrissimo Signore Padróne
Colendissimo il Sigr. Conte etc.

Ad un Gentiluomo — U. —
S. —

Nel tit. Illustrissimo Sigr! Pron. Colmo! V. S.
Illma!

Nell indir. All' Illmo Sigr. Pron. Colmo il Sigr.
N. Cavaliere nell' ordine di.

Ad una Persóna di rango — U. —
S. —

Nel tit. Molto Illústre Sigr. Sigr, Pne. Colmo!
Vossignoria!

Nel corpo. V. S.

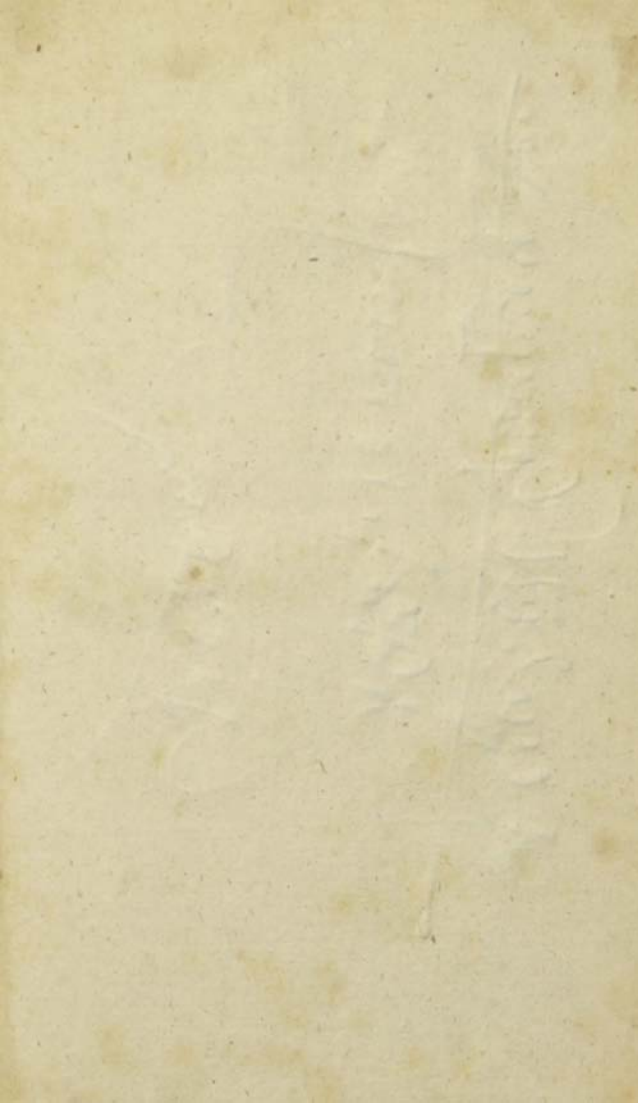
Nell indir. Al Molto Illústre Sigr. Sig, Pne Colmo
il Sigr. N.

Nelle littere famigliári — U. —
S. —

Nel tit. Signóre! — Signór Riveritissimo — Sti-

ՎՐԻՊԸԿԻՔ ՏՊԸԳՐՈՒԹԵԼԵՆ

Էջ.	ՏՈՂ.	ՎՐԻՊԸԿԻՔ.	ՈՒՂԻՂԻՔ.
62	25	egli ,	essi.
199	30	in tempa ,	in tempo.
»	»	կըճանչանք ,	կըճանչանք.
215	7	Biposi ,	Riposi.
235	30	ճէ-խ-կէ-ղէն ,	ճէ-ր-կէ-ղէն.
137	31	vosro ,	vostro.
272	29	ֆայտալը ,	ֆայտալը.
289	15	— ,	— :

Spencer W. Quincy
1837. Remond. m. r.

Quincy

